27,142/B

E.XV

18/h

ex libris josephi hautreux doct. med. 1777.

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30529050_0002

ANTONII DE HAEN,

RATIO MEDENDI.

TOMUS SECUNDUS.

PARTES IV. ET V. COMPLECTENS.

51535

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

TOMUS SECUNDUS,

PARTES IV. ET V. COMPLECTENS.

Accedit ejuſdem Autoris de COLICA PICTONUM Diſſertatio.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

En jam quartum Tomum annui laboris ad Majeſtatis tuæ pedes devolutus, humillimè depono. Obſervata continet numeroſa, quæ partim Noſocomium tuum, partim Urbs Regia tua, partim denique finitimæ tuæ urbes ac regiones ſuppeditarunt: obſervata eum unicè in finem collecta, ut calamitatibus ſubditorum tuorum tum avertuncandis, tum mulcendis, tum denique auferendis inſervirent. Eò enim, ut ſane debuit, omnis diurna mea, omnis nocturna tetendit vigilantia. At neque hîc metam fixi laboribus. Quantum enim legendo aſſequi poteram, quidquid celebres per Europam Eruditorum Societates variæ, quidquid demùm pri-

vatum literarum commercium, ſive inſolitum, ſive planè novum, ad miſerias humanas mitigandas auferendaſque evulgarant, id omne ad experimentum in Noſocomio revocatum eſt; ut nimirùm Populi tui ſalus, commiſſa nobis, eo cuncto gauderet auxilio, quo & alias terrarum Gentes gaudere intellexeram. Necdum tamen omni debito ſatisfactum. Vetus Adagium fert Amicorum omnia communia eſſe: porrò univerſæ Telluris incolas amicos noſtros, noſtros proximos, reputamus; eorum ergo in gratiam publicæ lucis ea facere tenebar, quæ nobis recenter detecta, alicubi fortè adhuc ignorarentur. Hiſce, Augustissima Imperatrix, ſi quo ſereno vultu præcedentibus conatibus meis annuere ſolebas, etiamnum annuas, erit quod exſultem vehementer, quod gratiſſimo recorder animo, quod ad curſum ſequentem alacriùs abſolvendum me potenter exſtimulet.

Dabam 31. Octobris 1759.

ELENCHUS CAPITUM

Tomi II. Partes IV. & V. complectentis.

PARS QUARTA.

CAPUT I. De Febribus malignis dictis, *pag.* 5

CAP. II. De 'Aneuryſmate. 11

CAP. III. De Tympanitide, & Hydrope Cyſtico varia. 51

CAP. IV. De Coxario morbo. 105

CAP. V. De Apoplexiâ, & Nervorum morbis. 135

CAP. VI. De Sanguine & calore humano. 165

CAP. VII. Singulari quorundam medicamentorum virtute. 184

CAP. VIII. De Viribus Electricis 198

PARS QUINTA.

CAP. I. De Febribus cum Exanthematibus, quæ Petechiæ & Miliaria vocari ſolent. 209

CAP. II. De Hydrope & Tympanitide. 234 ~~423~~

Caput III. De Hydrope Pectoris, *pag.* 257
Cap. IV. De Epilepſiâ & Convulſionibus. 290
Cap. V. Calculo, *Uvâ Urſi*, Lithontripticis dictis, &c. 308
Cap. VI. De Aneuryſmate. 340

De Colica Pictonum Dissertatio.

Cap. I. Siſtens Authores qui hunc morbum tractarunt, atque eorumdem omnium generale argumentum, *p.* 369
Cap. II. Exhibens Colicæ hujus deſcriptionis & curationis methodicè tractandarum ſpecimen. 388

ANTONII

ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

PARS QUARTA.

CAPUT I.

DE FEBRIBUS MALIGNIS DICTIS.

§. I. *Malignitatem de morbi cujuſquam acuti eſſentiâ non eſſe, ſed modò accidens quoddam, probatur exemplo variolarum.* §. II. *Cortice Peruviano plurimo qui olim à morbo maligno curati, valent pulchrè omnes.* §. III. *Exempla duarum fœminarum, quarum alteram cortex ſervavit uberrimâ cum Petechiarum expulſione; alteram, cum earumdem præmaturâ retropulſione.* §. IV. *cortex ſeriùs datus, malignitatem non curat.*

§. I. QUÆ anno proximè elapſo adeò fusè de Febribus, quas malignas vocant, diſſerui, ea præſens annus con-

ſirmavit abundè; tum quantùm ad genium earum adtinet, tum quantùm ad curam.

Quippe *Part.* 3. *cap.* 1. frequentiâ obſervationum ſuffultus, concluſi Malignitatem haud eſſe, quod in ſcholis medicis ita vocant, de eſſentiâ morbi, ſed quoddam potiùs accidens; quod nimirum alienis illum ſtiparet ſymptomatibus, quod Artis potentiæ illum ſubtraheret. Id, niſi me animus fallit, manifeſtum eſt. Variolas v. g. deſcripturi Authores, haud ſolent ab illis, malignas quas appellitant, exemplar, normamve, deſumere, ſed à communi illarum genere. Quo facto, primò eam addere ſpeciem conſuevere, quâ licet genuinâ, qui laborant, tamen vix lectum petant, non ægrotent ferè, & præter manifeſtam papularum expulſionem, maturationem, exſiccationem, aliud ferè morbi hujus ſignum non habeant. Secundò peſſimum iſtud genus adjiciunt, quod ſymptomatum numero, ac ſævitie; quodque pertinaci adversùs omnem Artis operam reſiſtentiâ, ita ſuâ malignitate ab illâ prædefinitâ communi ſpecie abludit, quàm benigniſſimum illud bonitate, ac lenitate ſuâ, ab eâdem differebat. Ut itaque & dicta illa malignitas

æquè parum in verâ ideâ, ac definitione variolarum includatur, quàm miranda illa mitiſſimarum benignitas.

Quod ſi ita cum variolis eſt, eo magis id cum petechiis, cum albis, rubriſque miliaribus, ſe ſic habebit. Examine ritè inſtituto, efflorеſcentiæ hæ binæ, 1°. Ut morbi primarii producuntur: id verò rariùs, & ad certas potiſſimum epidemias duntaxat. 2°. Ut acutorum criſes; quod etiam rarò admodum; nec niſi regiminis errore frequentiùs. 3°. Ut ἐπιγενόμενοι pleriſque morbis acutis, puerperio; quæ duo poſteriora de variolis affirmari nunquam poſſunt. Porrò quæ tria hîc dixi, audacter aſſevero, cum ſexto jam anno huic Noſocomio præpoſitus, innumeros acutos morbos hîc jam demonſtraverim, tractaverim, & ter modò quaterve primarium invenerim, ſemelque modò epigenomenon. Quotieſcumque verò morbum hunc primarium in urbe, ſuburbiiſque inveni, epidemico id tempore fuit, niſi ſemel fortè iterumque ſporadicè. Cæterum verò, experientiâ multiplici fretus, repeto id, quod *Part.* 1. & 3. *Rat. Med.* ſat ſuperque, ni fallor, evici, morbos hoſce à malo potiſſimum regimine proficiſci, & hinc *Germanis*,

Hungaris, *Bohemis*, *Sclavis*, *Styris*, &c. tantâ frequentiâ ac malignitate infames eſſe.

§. II. Ad relatas *Part.* 3. *cap.* 1. curationes, id modò addendum habeo, quòd omnes illi, quos cortice Peruviano abundantiſſimo uſus ibidem enarravi, hucuſque perbellè, cujuſcunque demum temperamenti ſint, valeant; & quibus mobilior Nervus imbellem olim valetudinem conciliaſſet, jam longè valentiore ſanitate fruantur.

§. III. Pulchras hoc anno hujus morbi curas vidi. 30. annorum fœminæ, petechiis adeò ſcatenti, ut Medici alii mecum teſtarentur repletiorem iis ſe neminem vidiſſe, jamque malignè ab ipſo principio decumbenti, conſuetâ methodo corticem dedimus, corticis uſum à curato morbo dudum protraximus. Læti contemplabamur poſtquam aliquot diebus eo remedio uſa eſſet, vires increſcentes, ægramque cum abundantiſſimâ efflore ſcentiâ vix ægrotantem, & firmâ valetudine brevi potitam.

Contra verò æquè fortunatum exemplum, cum retroceſſione petechiarum, Juvencula dedit, quæ ſex ſeptimanarum ſpatio febrium inſultu vago, univerſâque artuūm laſſitudine, ſuum inter

famulatum vexata, febrim deinde continuam putridam, (incertum aliquot diebus, octo tamen ad minimum) perpeſſa, ad nos adferebatur, multâ jam ſcatens petechiâ. Poſtridie iiſdem repleta omninò fuit. Eo uſque nec vires, nec pulſus, nec febris, nec pravum quodquam ſymptoma, ullam faciebant malignitatis ſuſpicionem. At verò poſt meridiem, en maligna quæque ſymptómata, cum introcurſu macularum, turmatim acceſſerunt. Cortex igitur illicò datus, admota veſicantia, paregorica per vices ſunt porrecta. Hinc ſequenti quidem die paucus macularum reditus, copioſior poſt meridiem, tertio autem die vix ullus, niſi quòd eorum loco decem Miliaria alba in jugulo colloque comparerent. Interim quæ paucæ ſuperfuerant petechiæ lateſcebant: quæ pauca Miliaria comparuerant, mox opaca fiebant, quarto die evanida. Vomitus eodem tempore primò æruginoſus, dein frequenter flavus, inſigni aderat levamine. Porrò febris, poſtquam integro octiduo ſub tanto corticis uſu perſeveraſſet, ceſſavit integram ſanitatem poſt ſe relinquens.

In penultimo exemplo corticis ſub uſu confertiſſimæ, quæ præextiterant,

petechiæ, adhuc augebantur, & extantibus hiſce ſanitatem jam afferri cortice lætabamur; id quod in his morbis ſolemne eſſe *Part.* 3. *cap.* 1. pluribus exemplis demonſtraveram. Ultimum exemplum omnium primum eſt, quod obſervavi, petechiarum introverſarum, nec cortice, nec opio, redeuntium, Miliariumque numero tam paucorum, & quarto jam die evanidorum. Æquè tamen & cita, & integra, huic, quàm illi, ſalus rediit. Numquid introverſus humor vi corticis ad ſyſtema cæliacum determinatus, & ſic vomitu eliminatus fuerit? Credibile.

§. IV. Quamvis porrò hæc methodus tum mihi feliciſſimè cedere ſoleat, aliiſque in Noſocomiis impensè laudetur; eſt tamen quòd ſerò adhibita mortem non averruncet. Puella 17. annorum, cujus hiſtoria *Capite de ſanguine* habebitur, primis decem ægritudinis diebus penitùs neglecta, ad nos adfertur, petechiis in pectore plena. Conſuetâ quidem methodo petechiæ pulchrè per ſex integros dies perſiſtere, attamen febris continua remittens, eaque valida, die decimo ab ingreſſu ejus in Noſocomium, ſuſtulit illam. Quippe inertiores corticis vires, quàm ut humores

jam intimè hâc malignitate penetratos & infectos repurgare emendareque poſſit.

CAPUT II.

De Aneurysmate.

§. I. *Cum nullus ferè locus humano in corpore ſit, qui Aneuryſmati, internâ de causâ genito, ſedem non præbeat, loca præcipua enarrantur.* §. II. *Varia circa Aneuryſma: unicum exiſtens duplex poteſt apparere; intus ſæpè oſſeum eſt; loco poteſt mutari; eſt ſimplex ejus & multiplex ſaccus.* §. III. *Anatome Aneuryſmatis cordis.* §. IV. *Solutio problematum, α Cur unum Aneuryſma ſimplicem modò tunicam, eamque tenuem habeat? aliud craſſiſſimam? aliud denique & pluribus, & ſæpè concentricis ſibi lamellis compoſitam? β Cur manu frequentiùs examinare haud tutum? γ Cur ſæpè non pulſet? δ Cur locum mutet? ε Cur licet ſemper præſens, tamen nonnunquam abſens videatur? ν Quare tremit aliquando?* §. V. *Curatio pallians & curans.* §. VI. *Bini notabiles caſus Aneuryſmatum, quæ idiopathica haberi po-*

terant, & modò ſympathica, aut deuteropathica erant. §. VII. *Datur Aneuryſmatica totius ferè corporis Diatheſis.* §. VIII. *Biga Aneuryſmatum à malè adminiſtratâ venæ ſectione ortorum.* §. IX. *Aneuryſmatis ejuſmodi externi curatio, quandoquidem compreſſione & interceptione verſicitur, præprimis diſſeritur de compreſſione; tam eâ, quæ, aperturâ factâ, Arteriæ immediatè incumbit, quàm illâ, quæ externè tantùm, citra aperturam adhibetur. Prior harum, uſitata veteribus, poſtmodùm neglecta, à Germanis, dein & à Gallis in uſum revocata eſt, ab ultimis præterea Fungo Agarici decorata.* §. X. *Curatio in Noſocomio, aperturâ loci, adplicatione Fungi, compreſſione externâ, feliciter peracta eſt.* §. XI. *Tentamen curæ per ſolam externam compreſſionem.* §. XII. Fouberti *ſententia circa ſpuriorum Aneuryſmatum duplex genus.* §. XIII. *Reſponſum ad tria problemata.*

§. I. CUM nullùs ferè in corpore humano locus ſit, in quo Aneuryſmatis ſedes inventa non fuerit; cum idem

Aneuryſma ſub larvâ aliorum tumorum haud raró apparens, turpiter fallat incautos; cumque demum præſens creditum, nihilominùs aliquoties minimè adfuerit: frequentiâ obſervationum, quâ inſtructus ſum, me adigit ut de hâc materie fuſiùs agam. Ac primùm quidem dico Aneuryſma ubicumque inveniri locorum; externâ ſive causâ, ſive internâ, genitum fuerit.

1°. In Cubito, ſeu Brachio, frequenter obſervatur à malè adminiſtratâ venæ ſectione.

2°. Circa Talum à causà internâ, ut videtur, ortum, vidit, deſcripſit *Ruiſchius* Obſ. anat. 38. » Si ſanguis in » Aneuryſmate coagulatur, nulla percipitur pulſatio. Hoc olim decepit » Chirurgum expertiſſimum, ... mihi, » dum viveret, amicum familiarem; » qui circa talum Aneuryſma, nucis » juglandis magnitudine, aperiebat, » neſciens tamen tumorem dictum » Aneuryſma eſſe, quia omnis pulſatio deerat. Aperto tumore, & ſanguine coagulato expreſſo, tanta ſub» orta eſt hæmorrhagia, ut vix eſſet » ſiſtendo «.

3°. In genu vidit clariſſ. *Boerhaave* in Studioſo *Germano*, quem ſeriò mo-

nuerat, ne unquam, quòd non pulſaret, cuipiam aperiendi facultatem faceret. Fecit tamen & periit.

4°. In Arteriâ poplitæâ horrendum vidi, à ſaltu veroſimiliter natum. Crus amputandum fuit.

5°. In Arteriâ femorali terribile, letale, vidi in orphanotrophio *Hagano*, vulnere ortum.

6°. In Art. Iliacâ, *Lanciſius*.

7°. In Aortâ mox ſupra illius in iliacas diviſionem vidit *Fantonus* Tom. 3. *Sepulchr. Boneti*, pag. 556.

8°. In Cæliacâ Art. *Lanciſius*. Studio omitto Aneuryſma ter quater in Art. Meſenterîcâ Equi à *Ruiſchio* inventum, cum hîc de humano corpore tantùm diſſeritur.

9°. In intercoſtali art. exili *Ruiſchius* ter quaterque vidit Aneuryſma, ovi gallinacei magnitudine. Vulneri originem aliquando id debet, paſſim verò cauſis internis.

10°. In Subclaviâ, à contuſione natum vidit Illuſtr. Baro *van Swieten*, Com. Tom. I. p. 228. Subclaviæ Aneuryſma homini mortem tuſſi & hæmoptoe conſciſcit. Anatome detexit Aneuryſma hoc aſperæ arteriæ accreviſſe, ſpatium intercartilagineum eroſiſſe, & omnem vi-

talem ſanguinem hinc profudiſſe. vid. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* anni 1733.

11°. In Aortâ inter primas ejus diviſiones, & Cor. *ibid.* ann. 1712. Etiam illud monſtroſiſſimum *Ruiſchii* Obſerv. anat. chir. N°. 38. incipiebat digitis tribus ſupra cor.

Et mox ſupra cor incipiebat *compoſitum* illud Aneuryſma, cujus hiſtoriam brevi dabo.

12°. In curvaturâ Aortæ. *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Pariſ.* an. 1707. Aneuryſma naſcitur homini in collo, poſt enormem 5. dierum vomitum, quem Agyrta, rheumatiſmi diſcutiendi gratiâ, excitaverat, produxerat. *Littreus* in cadavere ejus invenit Aortam ſuâ in curvaturâ in ſaccum dilatatam, qui mediâ ſui parte in thorace locatus, cariem oſſibus creaverat: dein aliâ ſui parte ſuperiora conſcendens, totum latus colli, aduſque maxillam expleverat. Multos polypos, & ſanguinis, tum fluidioris, tum coagulati, duas eduxit pintas Videatur ſimile *ibidem* anno 1700. natum à ſubito flexu colli in venatu.

13°. In Arteriâ Epicraniâ Aneuryſma vidi ovo gallinaceo m gnitudine par, felici interceptioni interfui. Contuſione natum erat.

14°. Cæterùm Aneuryſmata inventa ſunt arteriæ temporalis, arteriæ in naſo externo, aliis corporis partibus, ut paſſim inveniri poteſt in Sepulchreto *Boneti*, in Biblioth. med. *Mangeti*, &c.

15°. Aneuryſmatica datur plurimarum eodem in corpore arteriarum diatheſis, ut §. VII. patebit.

Unde concluſio hæc firma ſit, quòd in tractandis hiſce ſummâ ſit prudentiâ opus, cum ubique locorum exiſtentia, pathognomicis ſignis aliquando careant, facillimèque aliis cum tumoribus commiſceantur.

§. II. Atque hæc de variâ ejus ſede ſufficiant; conſideranda nunc veniunt obſervata quædam de Aneuryſmate in genere; ac primò quidem obſervamus illud duplex quandoque adparere, cum tamen verè unicum ſit. Egregius *Morand*, *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1721. tumorem Aneuryſmaticum detexit alteram inter tertiamque coſtam; alium iterùm tumorem ſimilem inter tertiam & quartam. At in cadavere unicum modò eſſe deprehendit, ſed à coſtâ tertiâ intropreſſum, & vi ſanguinis protruſum infra, ſupraque eamdem.

Secundò, Aneuryſmata inveni bis intus oſſea, non quidem continuitate,

ſed veluti per inſulas difformes. Magni *Wepferi* Aorta ſic inventa eſt, ut tabula vitæ ejus præfixa exhibet. Plurimi alii id ita invenerunt.

Tertiò, Aneuryſma loco mutari poteſt, ut diſparuiſſe quis crederet, niſi revera adeſſe ſymptomata demonſtrarent. En notabile exemplum! Subtiliſſimus Anatomicus, præſtantiſſimus Medicus, candidus amicus meus C. H. *Velſe*, egoque, anno 1753. quinquagenariam mulierem ſæpiùs examinavimus, cui citra manifeſtam cauſam inter 2. & 3. coſtam, ad læva ſterni Aneuryſma aderat. Id tamen integro ante mortem menſe penitùs delituit, ut videretur diſparuiſſe. Symptomata tamen continuabant. In cadavere Aneuryſma inventum, quod angulum Aortæ dictum occupans, tres fortè pugnos magnitudine æquaret. Tunicas habebat haud craſſas, ſed veluti lamellas albicantes, haud cohærentes inter ſeſe, ſed quaſi alias ad adpoſitas, quo magis internas, eo magis fuſcas. Nucleus ſacci, grumoſus ſanguis erat, ita tamen ut nonnihil ſpatii in eo pervium eſſet, quo ſanguis, corde miſſus, per Aortam deſcendentem transflueret.

Quartò, ſunt aliquando Aneuryſmata

compoſita, ut haud ita pridem publicè demonſtravi. In Noſocomio dicto *Becken-hauſel*, in viri cadavere invenerat mirum hoc ſpectaculum expertiſſimus ibidem Phyſicus *A. Storck*, vir ad illuſtrandam ſectionibus anatomicis Medicinam natus; dumque rari utiliſque quiddam invenerit, quo univerſum ſtudium medicum inde promoveatur, id intactum ad me mittere ſolitus. Porrò Aneuryſma iſtud erat in Aortâ ab ipſo corde inchoans, & ultra curvaturam pergens, oſſeis inſulis craſſioribus inſtructum. Ubi nunc Aorta ex curvaturâ in rectum eſſet abitura, removebatur ſenſim à dorſo, ita ut demum inde ad duos pollices latos aberraret. In causâ erat ſaccus, ex poſticâ parte ejuſdem Aortæ deſcendentis enatus, orificio pollicis diametrum habente. Porrò ex hoc orificio creſcens ſaccus, habebat quatuor pollicum longitudinem, craſſitiem verò binorum, explebatque accuratè cavum, id quod dorſum inter aortamque intereſſet. Quod verò adhuc mirabilius, inter quartam & quintam coſtas idem ille ingens ſaccus primò removerat, valido pulſu ſuo, haſce à ſe mutuò coſtas, intercoſtales muſculos deleverat, tumque inter re-

motas ad ſeſquipollicem à ſe mutuò has coſtas tranſeuns, mox ſupra eaſdem explicaverat ſe in ſaccum manui integræ magnitudine parem. Neque veſtigia invenire fuit muſculorum dorſi ſecus ſpinam, & ultra; craſſa demum ſubſtantia, eademque fungoſa hunc ſaccum externum demum terminabat. Ipſe verò ſaccus, dudum ante mortem haud pulſans, cruore grumoſo atro, tum intra, tum extra thoracem, totus infractus fuit. Haud multùm diſſimilem caſum doctiſſimus *Noordwyk* habet in Præfatione ad *Franciſci Solani Obſ. de Pulſu.*

§. III. Ut arteriarum & cordis Aneuryſmata dari, tum paſſim Scriptores Medici, tum præprimis *Lanciſius*, & denique Ill. noſter Præſes *in Comm. Tom.* 1. ad §. 176. pluribus evicere exemplis. Addam quæ viderim ipſe. Nauta, vir mediæ ætatis, levi ſarcinâ onuſtus, iter unius horæ pedes confecerat, indeque perceperat cordis palpitationes. Venæ ſectio interim, lenia ſolventia, blanda neurotica, effecere, ut conſcendere denuò, ac gubernare navim poſſet. Ter quater in anno recruduit quidem paroxyſmus, ſed ad eadem auxilia iterùm conticuit. Intermedio verò tempore,

atque id quidem integri quadriennii ſpatio, ab omni incommodo immunis fuit; leviſſimâ mali admonitione, ad majores animi corporiſque motus, tantummodò perceptâ. At verò quinto demum anno continuarunt inſultus. Quum igitur tribus ferè menſibus vix remiſiſſent, Exp. *Velſe*, ordinarius ægri Medicus, qui ſuis in difficilioribus me, ut ego illum, amicè conſulere ſolebat, ad ægrum me adduxit. Horrui ſanè hominem videns, lividum, anxium, inæqualem habentem, ac tremulum, pulſum. Et ſi ipſi manus ad præcordia, ad ſternum, ad 7. & 8. ſiniſtri lateris coſtam, præcipuè verò earum ad arcus, admovebatur, percipiebamus inæqualem, tremulum, ingratumque penitùs motum? exceptis ſex ultimis vitæ diebus, quibus nullus unquam pulſus obſervari potuerat.

Cadaver luſtrantes multam invenimus in cavo pectoris dextro, putremque aquam, ac pulmonem, medio lobo excepto, totum ferè purulentum; in ſiniſtro verò cavo pulmonem à corde maximo ita compreſſum, ut aëra ægerrimè capere potuerit. Cor enim ad minimum triplo majus ſolito erat, mucrone quàm baſi latius. Omnium autem maximus

ſiniſter ventriculus, ad mucronem ampliſſimus, at verò extenuatus adeò, ut levis modò membranula albeſcens, facilè diſrumpenda, ibidem ſupereſſet. Cæterùm ſanguis concretus, vehementerque tum polypoſus, tum cordis parietibus, columniſque accretus, cavum hoc explebat. Cordis verò dexter ventriculus, & binæ auriculæ, ſinuſque, arteria pulmonalis, utraque cava vena, polypos firmos longoſque continebant.

§. IV. Sed ne longus ſim, ſufficiat hæc exempla attuliſſe, ut vera Aneuryſmatum idea habeatur. Collectores caſuum quidem, *Borellus*, *Schenkius*, *Paræus*, *Hildanus*, *Bonetus*, *Mangetus*, plurima exempla attulere; verùm cum ad præcedentia jure referri queant, recenſio eorum non uſui, ſed oneri foret. Practicè modò ex iis agendum eſt.

Ac primò quidem quæritur, cur multa Aneuryſmata tenues tunicas, alia craſſiores, alia denique eaſdem lamellatim diſpoſitas habeant? Polypoſus ſanguis ejus eſt naturæ, ut ejuſdem adplicatione tunica arterioſa adpareat longè craſſior. Deinde ipſæ arteriarum tunicæ à ſe mutuò diſcedere queunt, geruntque nonnunquam inter ſeſe ſanguinem in lamellam compactum. Tandem in

degeneratione partium, ut alibi, ita & hîc, novæ membranæ ex veteribus enaſcuntur, ejuſdem ferè cum naturalibus ſubſtantiæ. Veſicam felleam inveni in ſeptem loculos membranoſos diviſam, quorum quiſque magnum gereret lapidem. In antiquis herniis vidi Operatores ſudantes, dum 10. 12. 20. & plures membranas ſolvere deberent, priuſquam verum peritonæi ſaccum attingerent. Ubi verò ſanguis modò in ſacco grumeſcit, vel potiùs paulò tantùm ſpiſſior fit, tunicam mole non auget, ſed extendit duntaxat, idque nonnunquam adeò, ut ruptura ſubſequatur letalis.

Secundò. Cur haud adeò tutum Aneuryſma frequentiùs tractare manibus, & curatiùs examinare? Pluribus de cauſis. 1°. Quia eo modo reprimimus ſanguinem versùs cor, caput, &c. unde haud rarò ingentes anxietates, ſuffocationes, vertigines. 2°. Quia filamenta, ac fragmenta polypoſa, preſſione ad arteriæ axin ducta, impetu ſanguinis facilè abripiuntur, inque vaſa minora impulſa, circuitum humorum in iiſdem intercipiunt. 3°. Quia ſic tunicæ teneriores ſolvi queunt, letalemque hæmorragiam producere.

Tertiò. Cur ſæpè non pulſat Aneu-

ryſma? 1°. Quia ejus tunicæ ita incraſſari poſſunt, ut impulſi cruoris effectus exteriùs non percipiatur. 2°. Quia tanta tunc adeſt in ejus ſinu grumoſi ſanguinis copia, ut pulſus ſuffocetur. 3°. Quia ſenſim impellentis cordis vires minuuntur; unde licet reliquis in arteriis pulſus quiſquam percipiatur, vires tamen cordis debiliores ſunt, quàm ut per incraſſatas tunicas, ſanguinemve concretum, pulſum exteriùs percipiendum producerent. Jam ſimilè quid ſuſpicatus *Paræus* erat.

Quartò. Undenam Aneuryſma ita loco mutari poſſit, ut antiquâ in ſede ultra non inveniatur? An non ubique ligamentis enatis ad vicinas ſe partes annectat? Aneuryſma, ita loco mutatum, internum fuit, ut pag. 13. patuit. Hinc magnum illud, ac ponderoſum, dum in parte aversâ ponderis forſitan augmentum fit, eo versùs totâ mole propendeat, antiquæ ſedis ligamenta elonget, eamque vacuam relinquat, oportet. Caſum hunc noviſſe juvat, ne forſan relationem manifeſti Aneuryſmatis dubiæ fidei habeamus, illud ultra non invenientes. Quamquam ſymptomatum perſeverantia cum anamneſi priore conjuncta, Aneuryſmatis præſentiam abun-

dè demonſtret. Mutatione autem loci hoc Aneuryſma fœminæ multò moleſtius fuit, cum moles quondam foràs extans, jam verò introverſa, reliqua magis premeret, augeretque vitalia. Quâ ipſâ de causâ compreſſio artificioſa mortem acceleravit Canonico, de quo *Lanciſius* Part. 1. Lib. 1. cap. 2. prop. 28. Quare cum eodem Authore concludimus quaſcunque externas Aneuryſmatum compreſſiones fatales eſſe, niſi oſſe probè ſuſtineantur: tum quòd hinc cavum internum anguſtetur, tum quòd Aneuryſma interius nunc minùs ſuffultum, faciliùs fundatur.

Quintò. Quæ cauſæ, quòd Aneuryſma cordis aliquo tempore Nautam vexaverit? & notabili iterùm tempore non vexaverit? Cur iterùm elapſo quadriennio continuò ipſi moleſtum fuerit, ac mortem tandem intulerit?

Inchoans cordis debilitas, principium Aneuryſmatis illius ponens, venæ ſectione, diluentibus paregoricis, & quiete emendata fuit, ut jam inter vim impulſorum humorum, & contrahentis ſe cordis, æquilibrium reſtitueretur. Plethora poſt aliquot menſes elapſos renata, ſuperabat denuò debilioris cordis vires: hinc renata ſenſim Aneuryſmatis

ſymptomata

ſymptomata. Cura autem eadem æquilibratam poteſtatem reſtituens, ſymptomata abegit. Ita potuit hâc curâ palliante homo ille quatuor annos illos ſat commodè tranſigere : *palliante*, aio ; cum cor ſemper debilius exiſtens, quàm ut aliquam plethoram promoveret, proegumenam cauſam futuri Aneuryſmatis perpetuò in ſe gereret. Demonſtrabatque hanc proegumenam cauſam, levior ille morbi reditus, ad rarefactos, adeòque ſibi ampliùs poſcentes, in animi ac corporis validiore motu, humores ; rarefactione ceſſante denuò pacatus. Ultimis verò tribus vitæ menſibus debilitas hæc cordis tantopere increvit, ut ultra ſe contrahere non valuerit, ſed amplificari ſeſe, extenuarique, vi & pondere ſanguinis, permiſerit ; unde vitæ perfecta eſt orta quies.

Quintò. Undenam tremor explorante digito perceptus, &, ſi aliquantum continuatur, ingratus Aneuryſmatis, præcipuè ejus quod in brachio eſt? Iſque tamen in uno, quàm in alio major? Difficilis eſt problematis ſolutio, ſed ad finem, enarratis primò aliquot practicis caſibus, facilior fortè patebit reſponſio.

§. V. Morbi atrocis nunc proponenda

cura eſt, eaque ſive perfecta, curatoria dicta, ſive pallians tantùm. Ac primò quidem ea Aneuryſmatis interni.

Si undique colligamus obſervata, & omnia unquam data remedia; ſi quæcunque dicta ſpecifica; ſi ſucceſſus bonos, tam celebratos Antiquis, quàm nobis obſervatos expendimus; clarè comprehendimus cardinem rei verſari in eo totum, ut quod ſolida inter fluidaque deſideratur, æquilibrium reſtituatur Dum id reſtituit Medicina, vel *curativè* id facit; vel *palliativè*. Palliativè, ſi, reſtituto æquilibrio, cor, arteriave, debilis eſſe perſeveret, ipſumque æquilibrium reſtitutum non ſit, niſi copia imminuta humorum, ac morbus actutum redeat, dum vel copia, vel rarefactio, molem humorum iterùm auget. Cura verò curatoria ſive integra fit, ſi reſtituto palliativè æquilibrio, ars noverit debilitatis ſolidis priſcum robur reſtituere, amplificatis priſtinam reddere diametrum. Id & poſſibile eſſe, & nonnunquam præſtari, tum ratio ſuadet, tum experimentum confirmat. Factâ enim ejuſmodi evacuatione, quæ æquilibrium ita reddit, quod olim ratione ſolidorum deficiebat, nunc potiùs ratione fluidorum aliquantiſper de-

ſideretur; fieri poſſe id videtur, ut ſolida contractilitate adhuc ſuâ donata, in priſcam ſe formam reſtituant: præſertim ſi & copiosè & aſſiduò, tam alimenta quàm medicamenta ingerantur, quæ ſpiſſitudini polypoſæ, in dilatatâ parte hoſpitanti, diluendæ, apta nata ſint. Curæ feliciter peractæ jubent hæc aliquando fieri credamus. Cæterùm pallians cura, ſatis abundèque fortunatam ſeipſam exiſtimaret, ſi noſſet humores & paucitate & tranquillitate perpetuò ineptos reddere, ad tollendum æquilibrium. At verò, quandoquidem ita cum mortalibus eſt comparatum, ut ſex rerum non naturalium uſus nequeat ſemper æquè moderatus manere; hinc cum redintegrantibus paroxyſmis toties hi ægri luctantur, donec demum ſuffocati fatis cedant.

Sed in ipsâ curâ magna differentia. In Noſocomio habemus, qui in antiquiore morbo, inſigni levamine gaudeant; habemus, qui in recenti vix gaudeant ullo. Ratio videtur ſuadere hos longè citiùs ad immedicabilem conditionem adoleviſſe. Dantur enim, quibus malum incredibile quantillo creverit ſpatio! Ipſe *Lanciſius*, cùm examinaret cadaver Veſtiarii, quem Aneu-

ryſma, à ſterni contuſione oriundum, intra anni ſpatium è vivis eripuerat, detexit anguli aortæ Aneuryſma, Punicum malum magnitudine æquans, quod os ſterni elevaverat, & carie penitùs excavaverat.

Cæterùm ſi utcumque medicabile malum eſt, humorum repetitæ evacuationes, ſapones acidi, ut tamarindus, variorum fructuum acido ſaponaceorum Rob dicta, nitrum copioſum, cremor tartari; & quia id hominum genus ſpaſmis admodum torqueri ſolet, gummi ferulacea, & opium; diæta cæterùm blanda ex jure carnium tenuiore, carnibus tenuioribus, fructibus horæis, oleribus ſaponaceis; tum denique magna animi corporiſque quies, calamitoſum hunc morbum ad tempus notabile, ſæpè etiam per annos, tolerabilem reddunt.

§. VI. Sed eſt alia adhuc ratio, hîc neceſſariò memoranda, cur in ſuſcipiendâ horum ægrorum curâ minùs deſperare debeamus. Quippe plures morbi hunc ipſum ita ſimulant, ut ſæpè protopathicus eſſe credatur, quem vel ipſa curatio, vel cadaverum ad alias morborum cauſas rimandas examen, deuteropathicum duntaxat vel ſympa-

thicum eſſe demonſtrent. Adeò quippe facilè hic morbus ludit medentes. En quæ ipſe expertus!

Ætatis centurio florentis, temperiei biliosæ, illibatæ quondam ſanitatis, ſed à triennio ad melancholiam ex animi ægritudine diſpoſitus, cœpit demum, anno 1757. ineunte, cordis palpitationibus vexari: quas eo tempore tamen Venæſectio ac purgans, brevi & integrè ſedabat. Æſtate idem malum paſſus, eodem ſanatus auxilio ceſſit. Operam navantes peritiſſimi Medici inanem, jure ſuſpicantur vel Aneuryſma cordis, arteriarumve majorum, vel Polypos iiſdem innatos, vel & geminum hoc malum, adeòque difficulter ſanabile, hîc adeſſe.

16. Janv. 1758. in conſilium vocor; quo die perbellè ſe habebat, ſed animo corporeque adeò mobilis, ut à meo, quem anhelus expectabat, introitu & adſpectu, graviſſimum mox paroxyſmum pateretur. Cor percipiebamus horrendè palpitans, Pulſum parvum, & admodum inæqualem, tuſſim cum ſputo mucoſo, lotium lateritio cum ſedimine. Profectò teterrimi mali jam annoſa diuturnitas, ſedamen intermedium olim quidem habens, jam verò peren-

nis, peſſimiſque ſtipata ſymptomatibus, ideam, quam præſtantiſſimi viri de eo formaverant, omni ex parte confirmare videbatur.

Nihil enim mutare hanc ideam poterat immunitas aliquoties obſervata morbi, cujus cauſa mechanica crederetur perpetuò adeſſe. In Lienis, Hepatis, Ventriculi, Cerebri, morbis, intervalla optima obſervamus, dum interim in cadaveribus cauſam mali perpetui magnam, ſufficientem, eamque diuturnam detegimus. Imò in Nauta de quo antea actum, *pag.* 15. præſentem perpetui mali cauſam à morte deteximus, cum tamen cauſa hæc toties in vitâ effectibus caruiſſet. Nec tuſſis, pulmonis affecti ſymptoma, huic ideæ contraria fuit, imò potiùs confirmabat eamdem. 1°. Quia in Aneuryſmate circa vitalia tuſſis ejuſmodi frequens nobis obſervatur. 2°. Quia ejuſdem dudum meminerat in hoc morbo *Lanciſius*; eamque validæ pulmonum compreſſioni & irritationi, tumentibus vitalibus oriundæ, adſcripſerat.

At verò cum in his decipi facile, praxiſque nos doceat, vitalia nonnunquam tam validè ſecundariò affici, quàm ſi primariò afficerentur; cum præterea

Boerhaave §. 826. & ſeqq. Inſt. Med. notaſſet Palpitationes cordis violentas originem ſpaſmis aliquando debere, vel etiam » irritationi fibrarum cordis, » ab acri quodam ſtimulo factæ, ut in » cacochymicâ materie motâ » ſententiam aliquo modo lenivimus, dubiam protulimus, abjectumque ægri animum aliquantulâ ſpe ereximus.

Impugnare igitur malum iis intendimus, quæ cuicumque proforent cauſæ; ſaponibus acidis, nitro, neuroticis, opio. Quibus quidem proderamus utcumque, lucida tamen intervalla diris exacerbationibus turbari ſæpe dolebamus. Quin imò ruit in pejus malum. Pulſabant haud vitalia modò, ſed & abdominis viſcera. Interim miramur inſolitum phænomenon. Vomitus enim violentus, qui ex naturâ ſuâ hîc letaliſſimus videri debuiſſet, palpitationem ſedavit, pulſum æqualem reddidit, & tranſpirationem dudum abſentem reſtituit; non eâ die duntaxat, ſed ſex integris poſtmodum ſeptimanis. Interea tamen male ipſi fuit à tuſſi violentâ, ſiccâ, rebelli; à reſpiratione laborioſâ; à pulſu, citra palpitationem, inæquali, & nonnunquam, rariùs licet, intermittente. Sputa tandem craſſa, flavo viridia

prodiere; à quibus tuſſis quidem mitior, ſed notabilior languor, horror, frigus extremorum, & calores nocturni, anxietateſque enormes. Tuſſi demum ceſſante mobilis materiæ ſtrepitus in pulmone exaudiebatur, perſeverabat anxietas. Kermes minerale, & quotidianum clyſma, hîc proderant.

Martii 10. expectoratione ſponte ceſſante, dirus rediit, qui à 24. Januarii ſiluerat, Palpitationis paroxyſmus; quem denuò vomitus, ut olim, ſed non tam integrè, ſolvit. Vehementiſſimus autem paroxyſmus decimo ex illinc die recruduit. Epigaſtrium quoque ab aliquot retro ſeptimanis intumuerat, jam verò totus venter tumidus, tenſuſque, deprehenditur. Cataplaſma emolliens 3. Aprilis impoſitum profuit, ſucceſſitque alvus flava quidem, ſed multo glutine, multiſque duris, & ex flavo viridibus fæcibus referta. Idem & 4. Aprilis contigit; ſed eo cum eventu, ut vera jam accederet mortis imago: cordis pulſatio, virium collapſus, pulſus debilis, intermittens, atque omni modo inæqualis, frigus extremorum. 5. Aprilis reſpiratio parva, inæqualis; pulſus exilis, intermittens, tremulus, facies verè *Hippocratica*. Dumque jam mors adſta-

re præ foribus videbatur, alvus prodiit libera, fœtidiſſima, nunc nigra, nunc viridefcens; idque eâ nocte octies. En verò ejus ſtupendos, effectus! Mox ceſſarunt quævis ſymptomata, vires ad horam crevere, & ſanitas tam citò rediit, ut 4°. Maji gratias DEO acturus, Templum adiverit, meque poſterâ die cum ſuo ordinario Medico *Storck* inviſerit, perfectam ſuam valetudinem teſtatus, nec à conſcenſu 46. graduum, quibus ad me conſcenditur, vel quidquam defatigatus, aut anhelus. Manſit ipſi integra ſanitas, donec hyemali tempore, Milite ad bellica exercitia coaptando, in *Hungariâ* ſeſe defatigans, ægrotaverit, perierit.

Luculentiuſne exemplum haberi poteſt deuteropathici morbi, tam perfectè protopathicum æmulans? Atra bilis per vices mota varios hos paroxyſmos excitaverat. Atra bilis tota in motum ducta, mortis ad limina hominem duxit; integrè tamen expulſa, corpus reliquit ſanum. Partitim mota, vomitu expulſa eſt; mota integrè, alvo.

Eſt igitur exemplum ejus, quod laudato mox loco optimus *Boerhaave* de cacochymicâ materie motâ dixerat: ſed cum deuteropathicum, vel etiam ſym-

pathici adeò æmulum, à miris nervorum affectibus deducit, en ejus quoque manifeſtum exemplum!

Juvencula fœmina ad Noſocomium noſtrum acceſſit, multis ab annis vehementi cordis palpitatione, anhelitu, anxietate præcordiorum, tuſſique vexata frequenti; artis interea opem fruſtra eo uſque experta. Cum alvo ab octiduo careret, enema immitti jubeo, alia interim paraturus. Sed interim moritur. In cadavere publicè examinato vitales partes ſanitatem illibatam adeò referebant, ut nihil illibatius. Neque quod toto corpore tam in ſolidis, quàm in fluidis accuſaretis, quidquam erat; præter geminam, ſed leviuſculam, pulmonis ad Pleuram adhæſionem, & tres lumbricos teretes in Ileo inteſtino. Porrò & cum his lumbricis, & cum longè latioribus pulmonum adhæſionibus millenos homines ſaniſſimè vivere, Anatomicis compertum eſt. Ut proinde cum *Boerhaavio* §. 826. concludamus: » cauſa ejus plerumque eſt, inordinatus, » & violentus ſpirituum vitalium in » cordis villos impetus, &c.

§. VII. Porrò morbi hi Aneuryſmatici, eorumve ſimillimi, hîc loci frequentiſſimi ſunt, multamque horum varie-

tatem exhibent. Sunt duo in Noſocomio homines qui, omnibus ritè perpenſis, protopathicâ vitalium affectione laborare videntur, quibus tamen à validiore motu nec intermittat, nec remittat, nec inæqualis ſit pulſus. Alterique horum, qui 17. annos natus, ex Hortorum fortè culturâ hunc morbum contraxit, jamque triennem habet, vehementiſſima cordis adeſt pulſatio, ut viſu audituque percipiatur; Præcordiorum præterea, & ad arcus potiſſimum 3. & 4. coſtæ, ardor continuus; carotidum ambarum, totum collum concutiens, pulſus; tumor colli ingens pulſanſque; pulſatio ad ambas inguinales tanta, ut tangentium digiti vi repellantur; pulſus ad malleolos tantus, ut dormientem continuò excitet, ſomnumve præprimis impediat; idemque ad temporales arterias obſervatur. Eſt igitur univerſalis ferè Aneuryſmatica diatheſis. Egregii *Lanciſii*, aliorumque Obſervatio, ponens, quo diuturniora validioraque Aneuryſmata ſint, eo locorum remotiorum arterias debiliores & exiliores eſſe, in hoc juvene proinde locum non habet.

§. VIII. Atque hæc ſufficiant, ut quæ circa Aneuryſmata interna nos noſtra

obſervata docuiſſent, communicaremus. Supereſt modò Obſervationes itidem noſtras circa Externa patefacere.

Notabilia exempla horum duo in Noſocomio proſtabant hoc anno, ex imprudenti Venæ ſectione, reſiliente inſtrumento peractâ, natâ. Fœminæ ambæ erant, juvencula, & Vetula. Vocabo utrumque Aneuryſma ſpurium. Præmonitos enim Lectores velim, me hîc loci haud immorari iis, quæ Viri egregii *Freind*, *Monroo*, *Foubert*, aliique, contra communem Aneuryſmatum in Spuria, ac Vera, diviſionem, haud abſque aliquo Rationum pondere, ſcripſerint: ſequar modò eam utriuſque definitionem, quam, poſt *Sennertum*, *Boerhaave*, Illuſtr. *Præſes*, & *Heiſterus*, adoptarint.

Aneuryſma hoc ſenſu ſpurium, homo, minimè Chirurgus, fœminæ juvenculæ conciliaverat in dextri brachii arteriâ humerariâ, mox ante ejus in Radiæam, & Cubitæam, diviſionem; quemadmodum in operatione patebat. Tremor modicus tangendo percipiebatur, & tumor ſenſim increſcebat. Pulſus in carpo debilis, idque ut poſtea patuit, naturaliter. Cum tumor augeſceret, operatio concludebatur; variarumque Me-

thodorum tum præſtantiâ, tum periculo, ritè penſitatis, compreſſio debita cæteris prælata eſt. Arridebat quidem interceptio, quod & felix ſæpe, & optimorum in arte gauderet ſuffragio; verùm cum nònnunquam id periculi involveret, ut circulatio ſanguinis ſubjectâ in parte aut multum læderetur, aut penitus deleretur; cumque è contrario artificioſa compreſſio quoad curam æquè ſecura eſſet, nec hiſce tamen ſociata periculis, hanc ipſi prætulimus. Et porrò paucis ſuper illâ diſſerendum.

§. IX. Compreſſio Aneuryſmatum, quæ oſſa ſibi ſubjecta habebant, ſtypticorum ſuffulta auxilio, multo Priſcis in uſu, eviluerat; quòd inanis, quòd uſu caſſa, quòd etiam aliquoties damnoſa eſſet inventa. Induſtria verò humana, tandem periculis edocta, & infortuniis monita, didicit hanc ipsâ interceptione præſtantiorem reddere.

In commercio Literario *Norimbergenſi* anni 1732. pag. 107. & ſeqq. optimus *Hamberger*, in inclytâ Academiâ *Jenenſi* celeberrimus, ac verè doctiſſimus Medicinæ Profeſſor, curationem Aneuryſmatis ſpurii feliciſſimam cum publico communicavit. Aneuryſma hoc ignarus omnino Chirurgus, Venam Ba-

ſilicam tundens, produxerat; pertuſæ arteriæ manifeſtiſſima cæteroqui ſigna ne advertens quidem. Curatio hæc peracta eſt primò adpoſitione comprimentis arteriam humerariam funiculi, dein ſufficiente dilatatione loci affecti, & denique adplicatione chartæ maſticatæ, liquore ſtyptico *Deppelii* madefactæ, ad ipſum arteriæ vulnus: ita quidem, ut chartæ maſticatæ lamina prima minima eſſet, altera paulò major, tertia major priore, & ſic porrò; donec ſufficiens laminarum altitudo haberetur, quæ circumductis faſciis aptè ad vulnus appreſſa maneret: adſtringente interim pulvere totum explente vulneris cavum. Publicâ diſputatione Doct. *Emrich Jenæ* 1734. hanc curam propugnavit.

Vir eruditis omnibus carus *C. S. Trew*, *S. C. Maj. ut & S. March. Onoldino-Brandenb. Conſiliarius & Archiater*, *Reip. Norimb. Phyſ. ordinarius*, *ſenior*, *Comes Palat. cæſareus*, *S. R. I. Nobilis*, *Acad. Cæſar. N. C. Director*, *Reg. Soc. Lond. & Berol. Scient. Socius*, in Eph. N. C. vol. 8. Obſ. 126. ſimilem *Hambergerianâ* curam *Norimbergæ* anno 1747. exoptatiſſimo cum ſucceſſu intra menſis ſpatium perfecit. Anno 1748. eâdem cum felicitate curam hanc repetivit, &

Eph. N. C. vol. 10. deſcripſit. Ad Aneuryſmatum verò imprudenti venæ ſectione oriundorum intellectum, & curam, egregias, atque ad ipſam Naturam expreſſas, Tabulas tres addidit, unà cum nitidiſſimâ earum expoſitione.

Exp. Chirurgus *Foubert* Acad. Reg. Chir. Socius, dedit de Aneuryſmate diſſertationem in Tom. II. *Actorum* ejuſdem Academiæ, in eâque laudavit compreſſionem externam in recenti, parvoque Aneuryſmate: in majore autem & utcumque vetuſtiore ſuadet, ſuoque exemplo comprobat operationem. Operationem autem hanc, ſi eſt arteriæ truncus, merâ compreſſione perficit, ut ita evitentur infortunia, quæ Ars aliquando poſt interceptionem luget; ſin autem vulnus in Ramo eſt, intercipit illum, ligatque. Haud bene capio, cur Ramum etiam compreſſione curandum non ſuſcipiat, ſi truncum tutò noverit compreſſione curare; ſed hæc non ſunt hujus loci. Illud autem ex hâc diſſertatione patet, quòd Autor ſuam operationem primo chartâ maſticatâ peractam deſcribat anno 1732. non adjungens quo præcisè anni tempore. Porrò eodem anno publicæ lucis curationem ſuam fecit Cl. *Hambergerus*,

quam exeunte anno 1731. perfecerat. *Foubertus* verò ſua non edidit niſi anno 1753.

Igitur compreſſio arteriæ pertuſæ, celebrata veteribus, feliciter peracta à *Sculteto* anno 1631. primò compreſſione trunci, tum ſpongiâ uſtâ, adſtringentiſſimo pulvere conſpersâ, ad vulnus arteriæ admotâ, dein conveniente ligaturâ firmatâ, & denique artificiosè excogitato inſtrumento, quod ipſum D. *Morand.* Tom. 2. *Act. Ac. Ch.* impensè laudat, adpreſsâ; Hæc, inquam, compreſſio à *Dioniſio*, ab *Heiſtero*, aliiſque commendata, deinde à Cl. *Hambergero* anno 1731. facta, & 1732. promulgata; anno 1732. à *Fouberto* primùm *Pariſiis* inſtituta quidem, at verò non niſi 21. poſtmodum annis cum publico communicata eſt. Interea temporis *Cl. Trew* bis hanc curam perfecit, longè antequam ille Acad. *Pariſ.* Tomus ſecundus in lucem prodiit.

In hoc porrò tomo duæ eruditæ Diſſertationes de Aneuryſmatis curatione habentur; quarum altera laudata jam ſæpius illa *Fouberti* eſt, altera celeberrimi in arte *Morandi*: *Morandiana* hæc præter alia id novum habet, quod ad *Agaricum* pertinet. Nempe poſtquam

Chirurgus *Broſſard* arcano ſe pollere indicaſſet, quo arteriarum hæmorrhagiam quamcumque tutò ſiſteret, tentamen ejus & adplicatio facta eſt finiente anno 1750. idque in arteriâ brachiali gladio pertusâ. Arcanum ſuum Chirurgus adplicuit vulneri: quo facto, ſimplici ligaturâ curabatur ſpatio menſis id Aneuryſma. Erat autem arcanum hoc remedium *Fungus Agaricus pedis equini facie.* Ter jam ſibi experimentum ſucceſſiſſe, aliiſque præterea Chirurgis, *Morandus* aſſerit: & quidem citra Agaricum bis ſeſe, aliumque haud ita pridem Chirurgum, ſolâ compreſſione arterioſi ſanguinis impetum repreſſiſſe; Agarici tamen vires vel ideò præſtantiores eſſe, quòd compreſſione utcumque laxiore, gangrænæ propterea metum nunquam faciente, curam ſuam perficiat.

§. X. Plures ergo claros in arte Viros imitati, curam ſpurii noſtri Aneuryſmatis Agarici applicatione, & compreſſione, tentavimus. Egregius Chirurgiæ Doctor, curiſque tum graviſſimis; tum feliciſſimis in *Auſtriâ* nobilis Dominus *Ritter*, cum aliis claris urbis Chirurgis, ſuâ præſentiâ, conſilioque, aſſiſtebat Noſocomii Chirurgo *Leber*, qui opera-

tionem in ſe ſuſceperat. Inciſo cum integumentis tumore, extravaſatus humor ferè omnis ſponte excidit. Arteriæ vulnus, laxato inſtrumento tornatili, apparuit in eâdem, ante ejuſdem diviſionem, obtinere: ut profectò hîc caſus ille haberi triſtiſſimus potuiſſet, in quo, poſt conſuetam intercipiendi methodum, gangræna ſubſequeretur. Porrò fuit & arteriæ, & aponeuroſeos muſculi bicipitis brachii, tanta cohæſio, atque coalitus, ut corpus ferè unicum eſſet; ſolâ capſulâ, vaſa hîc involvente, intermediâ; at complanatâ eâdem, & cum ſubjecto vaſe, impoſitâque Aponeuroſi, unitâ: ita quidem, ut nullo intermedio cruore, vulnus unum idemque videretur eſſe, quod penetraret utrumque; utque laxatâ tornatili machinâ, per unicum duntaxat foramen ſanguis videretur ſcaturire. Hinc, cum aponeuroſeos perſciſſio dolorem creet, & ſuppuratione nimiâ deſtrui poſſit; cumque ii, quibus ſolâ compreſſione externâ Aneuryſma curatur, cum mutuâ vaſis, aponeuroſeoſque concretione, brachii motum expeditè abſolvant; aponeuroſin conſervavimus, & communi vulneri pulverem Agarici inſperſimus, Fungi ejuſdem lamellas, contu-

ſione validâ complanatas, deſuper poſuimus; eo quidem ordine, ut prima minor, altera major, tertia iterum hâc major eſſet, ſicque ad talem altitudinem ultima lamina emineret, ut idoneâ ligaturâ brachio circumductâ, totus firmaretur adparatus. Ipſum verò brachium univerſum, ut tunc, ita toto curæ tempore, vino aquâ miſto fovebatur. Machina tornatilis poſt operationem relaxata, curam egregiam eſſe monſtravit. Emulſio paregorica pluribus deinceps diebus data, & jus carnis dilutum cum pane, unicum medicamentum & nutrimentum fuit.

Tribus elapſis ab operatione diebus, incipiens vulneris ob junios calores fœtor deligationem ſuaſit. Apparatu quamvis prudenter ablato, cecidere nihilominus omnes Agarici lamellæ, ut nudus vulneris fundus conſpiceretur. Sanguinis porrò nihil prodiit. Ergo inſtrumentum tornatile ſuſpensâ manu laxantes, dein plus, tandem integrè, ne guttam quidem unicam tranſſudantem deprehendere potuimus. Gaudebamus ſanè; cum eo alioqui animo eſſemus, ut, operatione irritâ visâ, aponeuroſin ab arteria ſolveremus, fungumque, ac totum adparatum, nudæ adponeremus ar-

teriæ. Quia verò res pro votis ſucceſſerat, aponeuroſin integram reliquimus. Cur ſub ipsâ primâ operatione eam non læſeramus, rationem ante dedimus. Confirmabatur ea noſtra intentio obſervatione *Fouberti*, qui eorum in cadaveribus, quorum Aneuryſma brachii ſola externa compreſſio quondam curaverat, quoſque alii jam morbi ſuſtulerant, aponeuroſin cum arteriâ coalitam invenerat. Igitur pulverem Fungi de integro inſperſimus, novas lamellas impoſuimus, & deligationem, ut antea, perfecimus. Spatio 14. dierum tota peracta cura fuit, ut modò deeſſet Epidermis, quæ quoque intra octiduum integra comparuit. Sæpiùs hanc fœminam poſtea vidimus, eamque nullum in movendo brachio incommodum ab adhæſione aponeuroſeos pati deprehendimus.

§. XI. Altera, de quâ dixeram, mulier vetula, ſpurium habuit, licet verum referre videretur, Aneuryſma; rationem mox exponam. Huic tumor longè minor, ſed tremulus motus longè major, eique, qui locum diutiùs digito explorabat, perquam ingratus. Non video qui in externis Aneuryſmatibus hujus tremoris meminerint Autores. *Pa-*

ræus ſuſurrum, ſonitumve, non tremorem obſervavit. Tremor tamen iſte, quo blandiore digito tangebatur, eo diſtinctior; quò duriore, eo confuſior; ſi fortiſſimè, nullus adparebat. Cum igitur intra 14. dies tumor vix augeretur, ſimplici tantum externâ ligaturâ hoc Aneuryſma curare annisi ſumus, ſubere oblongo, eoque fornicato ad tumentem arteriam adplicito, ac probâ firmat ligaturâ. Quod ubi cum tantillo tumoris decremento ſpatio binorum menſium proſequeremur, tremor ſenſim ceſſavit, & corpus durum, ferè rotundum, extrorsùm convexum, immobile, tegere videbatur arteriam in loco vulneris: unde nullam habens moleſtiam fœmina, motu debito brachium exercebat.

§. XII. Cur verò ſpurium hoc Aneuryſma vocem? Quæ origo rotundi hujus, atque immobilis, ſupra vulnus, corporis? Undenam tremulus ille motus?

Ad primum reſponſio facilis; ad alterum & tertium vix certi quidquam habeo: ut tamen veroſimile quid proferam, licebit priùs ex laudatâ *Fouberti* Diſſertatione nonnulla proferre.

Dividit vir expertus ſpurium Aneuryſma in *primitivum*, & *conſecutivum*.

Primitivum vocat id, in quo actutum ad pertuſam arteriam tumor comparet, totum ferme brachium brevi occupans, citumque propterea, ne gangræna & mors accedant, auxilium poſcens. Conſecutivum autem illud, in quo quidem nullus à principio tumor, præ validâ compreſſione, quâ Chirurgus, mox ab infortunatâ ſanguinis miſſione, locum firmaverit; deinde verò tumor pedetentim obſervatur, dum ægro, Chirurgoque, maturiùs ovantibus, compreſſio ſolvitur, abjiciturque, ac conſueti motus brachio exercentur. Quo demum fit ut Aneuryſma hoc ſpurium referat verum. Quo autem modo id fiat, en quî explicet.

Primâ compreſſione, ut dictum, factâ, jam & cutis, & adeps, & aponeuroſis, & capſula vaſa includens nervoſque, & arteria ipſa, cicatricem communem formant; arteriæ tamen vulnus, cæteris tardiùs coaleſcens, rotundam aperturam ſervat, in quâ hæret trumbus ſanguinis. Trumbus ille perfectè coaleſcit in unum cum arteriâ ſolidum, ſi adparatus ſufficiente temporis ſpatio adplicatus ſervetur; ſin minùs, trumbus expellitur, ſequitur tunc ſanguis ſenſim tumefaciens accretas ſuper-

poſitaſque partes. Sanguis porrò ille partes haſce elevans, & in determinato quodam ambitu ſolvens, parvum ac circumſcriptum refert tumorem. Eo rerum ſtatu tum pulſus, tum reprimendus digito tumor, verum Aneuryſma, ſive arteriam minimè perforatam, mentiuntur. Pulſus porrò ille manifeſtus hîc percipitur, quia ſanguis ex arteriâ per hoc foramen in formatum hoc cavum impellitur; tumorem autem digitus reprimit, quòd fluidus medio in tumore cruor per arteriæ foramen repellatur. Cenſet autem author hanc ſuam Theoriam anatome confirmari. Nactus enim occaſiones aptas, invenit in illis quidem, qui ſine perſectione integumentorum merâ ambiente compreſſione, ab Aneuryſmate ejuſmodi curati fuiſſent, dum aliis poſtmodum morbis periiſſent, arteriam, capſulam, & aponeuroſin, unâ eâdemque cicatrice coaluiſſe: in operationibus verò ſuis, quas ſæpius compreſſione externâ haud ſufficiente inſtituere debuerat, Sacculum detexiſſe ſe ait, pro diuturnitate mali nunc majorem, nunc minorem; qui exteriùs formabatur inferiore aponeuroſeos facie, intus verò variis compacti ſanguinis lamellis, eo compactioribus, quo exterioribus, qui-

que demum fluidum gerebat in medi ſanguinem.

§. XIII. His ex *Fouberto* præmiſſis a tria data problemata me converto. Ad h dico, quandoquidem ex relatis tum noſ træ mulieris, tum ex pluribus apud hun authorem hiſtoriis, arteriam totam per tuſam fuiſſe conſtet; & definitio ſpuri Aneuryſmatis id ſupponat; videor me ritò id noſtrum ſpurium vocaſſe, quan tumvis veri naturam æmularetur. Con firmant id etiam alia *Fouberti* obſervata, quæ in eorum cadaveribus, qui olim ab Aneuryſmate perperam vero dicto curati, aliis deinde morbis occubuerant, demonſtrarunt ſtigma, ſive cicatricem in arteriæ pariete interno.

II^da^. Quæſtio erat, quænam rotundi, atque immobilis, noſtrâ in fœminâ tumoris origo fuerit? Videtur *Foubertus* jam explicaſſe, ut reſponſum hîc repetere ſit ſupervacaneum. An verò ex hujus authoris theoriâ, anatomē confirmatâ, reſponſio quoque haberetur, ad ſingulare illud phænomenon, quod clariſſimi viri, *Hamberger*, & *Trew*, ſuis in caſibus obſervatum notarunt, deſcripſerunt, ſed non explicuerunt? Prior in *Comm. Litt.* ann. 1732. ſic ſcribit: » Apparuit (in operatione) tunc globus

» ex

» ex carne membranoſus, ſuperficiei » inæqualis, arteriæ adhærens, diametri duorum digitorum. Hunc exploraturus, digitis parum compreſſi, ex » ægroto quærens num dolorem perciperet? Quod cum negaret, fortiùs » preſſi, & ſic non ſolùm ab arteriâ » ſucceſſivè receſſit, ſed & in tribus » locis ruptus, ſanguinem coagulatum » dimiſit. » Poſterior verò ſic: » Poſt hæc, » inquit, magis magiſque totam cavitatem à grumis, digitorum ope, purgabat operator, ac denique quemdam (tumorem) paulò firmiùs ad » locum arteriæ adhærentem, & aliter » conformatum protrahebat, illi, quem » Domini *Jenenſes* in caſu ſuperiùs » expoſito offenderunt, valde ſimilem, articulum digiti magnitudine » æquantem, ſanguine congrumato » pallidiorem, & quaſi membranoſum, » inferiùs præterea ſulco, arteriæ trunco procul dubio reſpondente, manifeſtè excavatum ».

Igiturne in noſtrâ fœminâ, & in *Fouberti* ægris, & in caſibus clariſſimorum *Hambergeri* & *Trew*, hoc modo quo dixi, natum id corpuſculum? An, quòd cum eodem nato nonnulli penitus curentur, alii curati ad tempus habiti, ta-

men poſthac, tumente brachio, inciſione indigeant; an, inquam, id ideò fiat, quod in illis ita corpus hoc cum arteriâ coagmentatum eſt, ut vis pellentis per foramen arteriæ ſanguinis nequeat illud ullibi, toto in ambitu ſolvere; in his verò illud alicubi ſolvit, ita ut per rimas has toto brachio longè latèque diffundatur? Videretur certè ex omnibus his obſervatis quid ſimile concludi oportere.

Ad III. problema, quod tremoris rationem poſcebat, reſponſio difficilis mihi videtur. Expoſitum mox corpus, immediatè, firmiſſimè, & calli veluti ope cum arteriæ corpore coadunatum, utique motu arteriæ in Diaſtole ac Syſtole afficitur, ſed cum obſequioſum præ duritie non ſit, fortaſſis ideò tantummodò tremit, non autem manifeſtè expanditur contrahiturque: Jamque novus ſanguis aſſiduò ex arteriâ in hoc cavum impulſus, & à tremente hoc operculo repulſus, videtur quoque hinc tremorem augere. Binæ enim cauſæ continuò agitant hoc corpus ſuperpoſitum, quod ſuâ duritie non niſi leviſſimè reagere, agique poſſit.

CAPUT III.

De Tympanitide et Hydrope Cystico varia.

§. I. *Examen Tympanitidis.* §. II. *Hiſtoria Hydropis Cyſtici ſive ſaccati numeroſis cadaverum ſectionibus ſuffulta, cum explicatione* τῶν Εμματῶν Hippocratis §. III. *Examen Doctrinæ* ſecundi Tomi Acad. Chir. Pariſ. *circa amplam ventris dilatationem ſaccique in hâc ſpecie Hydropis: eâque occaſione cunctis emolumentis & nocumentis hinc Methodi à Pariſienſibus propoſitæ, illinc Paracenteſeos, diſcuſſis; HÆC demum ILLI, quibuſdam exceptis caſibus, præferenda fortè videtur. Simul eorum ſententia de extirpando Ovario examinatur.* §. IV. *Queſtiones Pathologicæ circa Hydropis originem & naturam.*

§. I. Peculiari capite de *Tympanitide* egi *P.* 2. *Rat. Med.* Impræſentiarum nonnulla addere juvat, quæ ibidem dicta confirment; huncque morbum, qui debitæ cognitionis defectu frequenter adeſſe dicitur, dum minimè adeſt; ab omnibus aliis ritè diſtinguant.

Puer necdum ſextum ætatis annum integrè explens, debilis, incedere necdum valens, à matre mihi ſiſtitur. Narrat illa quo momento quondam huic ſuo infanti mammam præberet, ſe ex nuncio improviſo nec opinatæ Mariti mortis vehementer fuiſſe perterritam; obſervaſſeque paulò poſt flaveſcentem infantem, ac poſtliminio indies macriorem reddi: ventrem ipſi quoque intumuiſſe, idque eâ lege, ut nunc plus, nunc minùs tumeret, nunquam verò integrè detumeſceret; jam verò à 30, diebus immanem excreviſſe in molem, cum rarâ durâque alvo; ita ut quintus denuò dies, ex quo eam non exoneraſſet, laberetur. Examinavimus tunc puerum. Facie exceptâ macerrimus, ventrem adeò tumentem gerebat, ut ſuperius vix ſpatium pro thorace relinqueret, inferius verò ſuper femora propenderet. Haud æquabiliter tamen extendebatur, utpote eminentiis pluribus, iiſdemque globoſis & oblongis, inæqualis: parte nimirum dextrâ eâque ſuperiore eminentior, inde depreſſior, in medio denuò elatus; mox inde iterum planior, in ſiniſtrâ verò regione tum mediâ, tum infimâ, vehementer extuberans. Percuſſus nihil undulationis,

ſed obſcurum tympani ſonum; unde totus morbus nomen habet, referebat.

Quàm veriſſimè igitur *Boerhaave* poſt veteres docuerat Inſt. Med. §. 817: ex ictero tympanitidem facilè naſci! Bile intra ſanguinem refusâ, inteſtinis deeſt neceſſarius, quo & agant & exonerent ſe, ſtimulus. Ergo expanduntur; & perſeverante, aut continuò repetente eâdem expanſione, fibræ eorum demum ferè paralyticæ fiunt, nec niſi duplicatâ vi reſpirationis, aut validiorum purgantium ſtimulo, commoventur ad evacuationem. Evacuata autem hæc inteſtina vix concidunt, quum vi contractili amiſsâ, mox aëre extendantur, fæcibus dein tempore accumulatis, immaniùs turgeant, atque ita, ad exonerandum ſeſe, vi indigeant validiore quàm antea. Cum paralyſeos hujus origo annoſior eſſet, triſtem prognoſin dabat morbus. Cura tamen tentanda erat, eaque primùm evacuando pallians, deinde roborando curans. Sed ſerò venimus. Eodem die fatis ceſſit.

Inciſo abdomine, tumoris cauſam videbamus nec aëri deberi, nec aquæ, verùm unicè expanſis inteſtinis craſſis, & quemadmodum figura externa deſignaverat, hinc plus, illinc minùs, di-

latatis & impletis. Aëris porrò immenſa copia, multumque durarum fæcum, eadem explebant. Hocque jam tempore & multa, & profundè tincta, bilis in veſiculâ felleâ aderat, ut ſtimulare inteſtina potuiſſet; ſed dudum nata & inveterata paralyſis, ſuborto atque agente poſthac ſtimulo, emendari nequivit.

Externa igitur, inæqualis ea, & tortuoſa ventris facies, ſedem tympanias oſtenderat in inteſtinis eſſe; ſed non in quibuſnam propriè eſſet? Hîc anatome craſſa inteſtina, aliis in cadaveribus cum craſſis & tenuia oſtendit nobis inflata. Quin & præternaturalis craſſorum decurſus, & flexura, omnem genuinæ morbi ſedis determinationem à priore, ut ajunt, negabat. Quippe in cadavere vidimus ſaccum cæci vix pollices duos capientem, ſuo cum appendiculo, non ſede conſuetâ, ſed alienâ, versùs medium abdomen, locari. Colon inde aſſurgens, mox ampliſſimum, ad Lienem vergebat, indeque retrò, versùs umbilicum reflexum, & hinc iterum viam ad ſiniſtrum Ileum petens, denuò obliquè dextrorſum amplitudine ſtupendâ aſſurgens, tandem ſacci ingentis, potiùs quàm inteſtini formâ, ad anum deſcendebat.

Si jam vetabamur ab externâ ventris formâ locum propriè affectum, vivente ægro, determinare; nonne eamdem ob cauſam idem in aliis abdominis morbis, ut puta in colicâ dictâ, vetamur? Etenim pluribus in cadaveribus coli figuram minimè naturalem deteximus: ita quidem ut in nonnullis ad Hepar affixum, mox vel ad umbilicum, vel ad imam pelvim deſcendat, indeque aſſurgens Lienem petat, poſtea autem curſum conſuetum abſolvat. In aliis iterum alio atque alio invenitur hæc forma tortuoſa modo. Ita ut dolor versùs umbilicum tenuibus ineſſe creditus, haud rarò ipſum colon occupet. Et experimentum capientes, inflando fortiter inteſtinum animalis, evidenter cernebamus illud & amplitudine & longitudine augeri, ſi determinato in ſpatio coarctabatur; nova in omnem modum, omnem in formam, volumina tunc producens. Quâ etiam de causâ toties in iis, qui calculo veſicæ perierant, & longiſſimos, & ampliſſimos, & maximè tortuoſos ureteres invenimus, & jam in prioribus deſcripſimus; eo quòd urina, ſecreta renibus, intrare veſicam prohibeatur. Elongat quippe illa, ampliatque ureteres; & cum hi elongati nequeant am-

pliùs in longitudinem porrigi, coguntur hinc inde in latus ſecedere, formare volvulos elongantes vel lacerantes, quæ ipſos involverat, celluloſitatem. Itaque protruſo cum Peritonæo deinceps, in remotiore longè plagâ, novâ productione cellulosâ vicinis affigunt ſe, ac ſi perpetuò ibidem hæſiſſent: quemadmodum plura nobis exhibuere cadavera.

Sed ut ad rem; Proſpectus anatomicus hujus tympanitici confirmat eam, quam *Part.* 2. *Cap.* 5. ideam ejus dedi. Sedes mali eſt in ipſo inteſtinorum cavo; materies, cum copioſis excrementis, aër eſt. Si in cavo abdomine aqua ineſt, ea à cacochymiâ corporis universâ producitur; ſi aër, ab eroſo inteſtino. Cauſam remotam in hoc ægro, bilis defectum cum *Boerhaavio* agnovimus, in aliis, iteratas colicas ileumque deteximus. Quippe in colicâ clausâ dictâ & ileo, inteſtina materie chylosâ ac ſtercoreâ, tum & aëre copioſo amplificantur & elongantur, ita ut figurâ decurſuque mutentur. Repetitis his morbis tandem fit, ut licet homines poſthac ab iiſdem curentur, inteſtina tamen priſtinam figuram nondum recuperent, atque ita cauſa prædiſponens ad tym-

paniam maneat. Si inteſtinorum nervis ſuperſit nonnulla adhuc contractilitas; ſi etiam diæta talis ſit, ut non ingerantur alimenta, quæ multum aëris factitii, aut *Gas Helmontii*, in ventre generent; ſi nec duri cibi aſſumantur, nec ſegnis ſit alvus; tympania non formabitur: ſin verò ita perierit vis inteſtinorum contractilis, ut planè ſit iners; ſi continuò à pravâ diætâ inteſtina diſtendantur, diſtentaque maneant; erit demum, ex proegumenâ & procatarcticâ causâ combinatâ, cauſa proxima nata, nempe ipſa tympanitis. Ex iiſdem ſimul intelligitur, quòd ſi omnis aër ac fæculenta materies expulſa fuerit, curatio tamen mali impoſſibilis ſit, ſi nervorum meſentericorum ac meſocolicorum paralyſis ſit irreparabilis. Cauſa enim procatarctica aſſiduò renaſcens, dat, cum hâc perſeverante proegumenâ, ſemper novam cauſam proximam.

§. II. Atque hæc dixiſſe de tympanitide ſufficiat. Sequitur nunc conſideratio morbi, qui multa ſæpè habeat cum illâ communia; hydropis ſcilicet abdominis, ejuſque potiſſimùm, quem *Cyſticum* ſive *Saccatum* adpellare ſolemus. Hic ſanè, inæqualitate notabili & mirandâ ventris, ferè tympaniam æmula-

tur; caretque ille fluctuatione aquarum in multis, ut hinc eo ſit tympaniæ ſimilior. Attamen reſonantia non adeſt: unde hinc hic ab illâ internoſci poteſt. Sed ſi collectores caſuum conſulamus, dantur caſus rariores, ubi tympanitidem hydrops dicitur comitatus eſſe, aut ei ſaltem ſuperveniſſe: ſi id verum, & multis in cyſtis ille hydrops colligitur, poterit reſonantia aëris ſuffocari ab aquâ utriculis contentâ, atque ita tota morbi alioqui clara idea, penitùs confundi. Anamneſis bona & exacta utriuſque morbi cognitio, poterit hanc confuſionem utcumque emendare. Ut utriuſque morbi diagnoſis illuſtretur, juvat caſus plures miſerandos hydropis recenſere, & practicè de eo diſſerere.

Fœmina 30. annorum quartum infantem 21. Nov. 1758. feliciter enixa erat, ſed tertio à partu die lecto imprudenter ſurgens, frigus ſuſcepit: horrore inde atque ardore correpta, mox ſuppreſſa ſibi lochia percepit, ventriſque deinceps tumorem atque dolorem. Dolor quidem poſt aliquot dies remiſit multùm, tumor verò magnâ cum ventris gravitate perſeveravit. Acceſſit me menſe Aprili 1759. Quo quidem tempore cujuſpiam liquidi fluctuationem,

tum ipſa corpus ſiniſtrorſum vertens percipiebat, tum nos percutiente ventrem manu evidenter deprehendebamus. Sed, ut decurſus morbi docebit, omnis poſthac fluctuatio ceſſavit. Conquerebatur autem dum me primùm accederet, moleſtiſſimam ſibi manſiſſe dextro in inguine duritiem, quam pugno magnitudine parem deprehendere potui.

Diagnoſis ergo evidenter docuit uterum à ſuppreſſis lochiis inflammatum ſuppuratumque fuiſſe; ac fortè ipſum, vel tubam *Fallopii*, vel ovarium, pure tumidum, inguini accubuiſſe, accreviſſe. Quam ſententiam immobilitas tumoris, quodcumque in latus ſe fœmina verteret, confirmabat. Prognoſis tum ex hâc ipsâ fœminâ, tum ex multis aliis, quas habueramus mulieribus, multiplex erat: vel puris intra ſanguinem timenda reſorptio, quo demum ſanguis totus corrumpatur, ac ſeriùs ocyùs fœmina pereat; vel abſorpti puris per alia viſcera ſperanda excretio; unde perfectam conſequi ſanitatem notabilibus viderem exemplis: vel etiam exitus puris in ipſo accretionis loco per inguen prævidendus, cujus quoque exemplum habueram: vel denique, ut pus introrſum erumpens, in cavum ventrem ef-

funderetur, omniaque ibidem viſcera corrumperet.

Hunc ultimum eventum, quòd frequens ſit, quòdque eum tam graphicè *Hippocrates* deſcripſerit, paulò attentiùs hîc contemplemur. Ulcera demum hæc ſunt quæ Ἔμμοτα *Hipp.* adpellavit. Ita ut talia interna ulcera intelligenda ſint, de quibus agit in *Aphor.* 47. ſect. 5. Ἢν ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι. Quod *Almeloveen*, poſt pleroſque interpretes ſic reddidit » ſi uterus coxæ incumbens ſuppu» ratus fuerit, neceſſe eſt medicamen» tum in linteo carpto adplicari. » Hoc ſenſu *Œdipo* opus eſt, qui explicet. Nemo ex omnibus Interpretibus rectiùs *Proſpero Martiano* verum ſenſum *Hippocratis* reddidit. Videatur is comm. p. 460. Ita ut vera Aphoriſmi interpretatio hæc ſit: » Si uterus ſuppuratus ad » coxam, vel inguen accubuerit, ne» ceſſe eſt cava ulcera interna fieri «.

Ac primò quidem ipſe uterus brevi à partu ſanguine turgens, magnæ adhuc exiſtens molis, ſi inflammatur ac ſuppuratur, mole adhuc creſcit, fitque gravis, ac facilè alterutrum in latus cadit, & inguini, ac versùs coxam accumbit accreſcitque. Tuba *Fallopiana*, ipſumve

ovarium, eâdem de causâ pure tumens facilè cum inguine; ac margine toto muſculi obliqui externi concreſcit. Rebus ſic ſe habentibus, periculum eſt, ſecundùm & *Hippocratis* & omnium obſervata ne hîc fiant Ἔμμοτα, ulcera cava interna. Hinc *Hipp.* Libr. de Nat. mul. cap. 6. 684. apud *Chart.* Ἢν αἱ μῆτραι ἅψωνται, πρόσκεινται· καὶ ἢν ἅψῃ, ὄψει σκληρὸν ὑπὸ τὸν κενεῶνα· καὶ ὀδύνη λαμβάνει τὴν νείαιραν γαςέρα, καὶ τοὺς κενεῶνας, καὶ τὰς ἰσχύας· καὶ ἐς τὸ σκέλος ὀδύνη ἐπίπτει, καὶ ἐκτείνειν οὐ δύναται, πολλάκις δὲ καὶ ἐκπυΐσκονται ἔμμοτοι γενόμεναι, καὶ ῥεόμεναι ἀποθνήσκουσιν, ἢν μὴ καύσῃς, ἢ τάμῃς. » Si adhæſerint uteri, incumbunt. » Et ſi attigeris, durum quid ſub ilibus (ſub laterum mollitudine, ſub vacuitatibus abdominis) deprehendes; dolor imum ventrem prehendit, & ilia & lumbos; & dolor in crus incidit, ut illud extendere nequeat. » Sæpiùs verò uteri ſuppurantur, in ulcera cava interna mutati, & fluentes moriuntur, niſi locum vel uſſeris, vel ſecueris «; ut nimirum pus ad exteriora alliciatur. Videte hæc omnia confirmata notabili hiſtoriâ *Malienſis* Epid. 5. pag. 1149. Libr. *de Artic.* pag. 817. & 822. Edit. *Foës.* Deinde etiam

Tom. VII. *Chart. Hipp.* pag. 684.. 690. 740. 767. 813. *Sed legendus ubique græcus modò textus; nam verſiones hîc loci nihil valent.* Vidi in cadavere puellæ, quæ clam pepererat, neglectaque fuerat, ſuppuratum uterum cum omento primo coaluiſſe in dextro latere, omentum hoc mirè degenerans & incraſſatum coiviſſe cum ligamento rotundo uteri, cum vaſis nerviſque cruralibus; ut longâ patientiâ opus eſſet, antequam partes concretæ probè diſtinguerentur: fiſtulis & ulceribus maſſa tota penetrabatur.

Hiſce ita conſideratis, caſum noſtræ mulieris incipimus intelligere. ἔμμοτα quippe, ulcera cava, fiſtuloſa, interna, ipſi aderant, unde pus cavum ventrem occupabat; cujus fortè tantillum, à vaſis bibulis reſorptum, quotidie in urinâ adparebat. Attamen ſolum pus non adeſſe, ſed etiam magnam aquæ copiam, fluctuatio docebat; id quod inde natum facilè intelligitur, quòd vaſis lymphaticis & uterus & tubæ & ovaria undique ſcateant; quæ vicino pure eroſa ventrem facilè colluvie aquarum inundant. Suppurato utero plus ſimplici vice aquam cum pure in abdomine effuſam vidi.

Vires ergo optimè cum adeſſent, pa-

racenteſin 24. Aprilis inſtituimus, eduximuſque liquidi ſubvirideſcentis, turbidi, inodori, Libr. 27. Venter videbatur jam integrè evacuatus. Conſtringens ventrem machina poſt meridiem paululùm laxanda fuit, cum reſpiratio, mox ab operatione liberior, nunc impeditior fieret. Bene ſe poſtmodum per omnia habuit; ſomno, viribus, adpetitu. Eductus porrò liquor, in 14. magnis vitris collectus, intra 8. horas cœpit floccos oblongos alboſque, à ſuperficie deorsùm versùs formare, & ſeq. die pus in fundo exhibere. Liquor tenuior ad ignem coagulabatur. Servavi hanc ſuis in vaſis materiem à 24. April. ad 5. Maii, & publico examini denuò ſubjeci. Nullus aderat fœtor, viridis, craſſa, flocculenta eſſe perſeverabat, ponens in fundo gelatinam ſpiſſam, nonnullis in vitris ſanguine, pure in aliis, miſtam 9. Maii, 15. proinde die à paracenteſi, phænomena omnia eadem manebant. Tenuior effuſa pars colorem ſyrupi violarum minimè mutavit, iterato licet ſæpiùs experimento. Cum aceto non efferbuit. Spiritus nitri affuſus nullam effervescentiam, ſed inſulam coagulatam, ad quamlibet portionem affuſam producebat. Portio verò alia in co-

chleari igni impoſita, mox abivit in coagulum. Serum ergo, ſeu lympha coagulabilis, eroſis vaſis lymphaticis, maximam partem abdominis explevit, pus reliquam.

Ablatis tandem quæ abdomen per aliquot dies conſtrixerant faſciis, tumor in inguine dextro apparuit, & 18. Maii jam percipiebatur ab inguine ſursùm creſcere, & versùs medium abdomen pergere, tactu durus, & planè immobilis. Simulque adeò tumidus venter, quàm ante paracenteſin adparuiſſet. Auguſti autem 10. durities toto ferè abdomine, exceptâ regione iliacâ ſiniſtrâ, percepta eſt, ſupra umbilicum jam eminens, immobilis, inæqualis; ſed nec fluctuans, nec reſonans. Diuretica & purgantia menſibus Junio, Julio, Auguſto, data, eo uſque profuere, ut res domeſticas ſuas, multorum liberorum mater, ſufficienter peragere poſſet. Septembri verò menſe tumor totum ventrem medium, ad cordis ſcrobem uſque implet, ibidem capite adulti hominis major, & in latere ſiniſtro ad inguen uſque porrectus; durus ubique, decem fortè in locis globoſior & depreſſior? nec fluctuans, nec reſonans.

Interim obſervamus, quod in primo

hydrope non fuit, muſculos abdominales adeò molles ac flaccidos, ut ſupra enormes hos tumores prehendi plicarique poſſint. An igitur, à primà ventris extenſione, muſculi hi, totumque peritonæum, vim contractilem irreparabiliter amiſerint, & in perfectam paralyſin denegarint? Plauſibile hoc argumentum deſtruit ſequens obſervatio. Tumores cyſticos fœmina quæpiam habere à quinque menſibus cœpit, primâ vice vitæ ſuæ, ante id tempus perfectè ſana; quæ tamen tumidiſſimo cum ventre, flaccidiſſimos habeat abdominis muſculos. An ergo nervi dorſales & lumbares ab internis tumoribus ita comprimerentur, ut muſculi abdominales hinc paralytici redderentur? Sed paralyſis ejuſmodi adeſſe nequit, niſi ſimul & alias partes afficiat, quæ hîc non afficiuntur. Ad nodum hunc ſolvendum plures primò caſus obſervandi erunt, pluresque cadaverum ſectiones faciendæ; unde eum nunc in medio relinquam. Id modò addendum habeo, quòd in utrâque hâc fœminâ umbilici regio arctè videatur cum cyſtico tumore connexa.

Gravem nunc ordimur quæſtionem, quâ petitur 1°. An noſtra mulier novam

ſubire paracenteſin debeat? 2°. An dictis cum remediis ſibi ſit linquenda? 3°. An verò methodum minùs palliantem, tutiùs curantem, quâ illi ſuccurri poſſit, poſſideamus?

Intricata quæſtio reſponſum ſuſpendit, quum illud totam, quâ latè patet, quæſtionem, coram cernere debeat, cum omni eâ varietate, quam varii caſus ejuſdemmet morbi exhibent. Igitur plures primò recenſebo, ut reſponſio ad omnes adæquatè adornetur.

Fœmina 50. ann. ritè perpetuò, dolorem ad inſtantia catamenia ſi exceperis, valens, anno 1758. finiente Septembri, cecidit ab altitudine 12. pedum; ita quidem ut toto ſiniſtro ventris latere impingeret in ligneum ſepimen horti, deinde, gravitante corporis trunco, hinc in terram inſiliret. Doluit inde venter, & dolore mitigato, duri quidquam habuit, ſenſim creſcens, immobile, explens demum præcipuam ventris partem, doloremque medio in epigaſtrio creans. Altero menſe poſt caſum circiter elapſo, terrore valido, ac mœrore de incarcerato marito afficiebatur, ex eoque tempore ventrem univerſum tumere ſibi percepit, durum, quod antea, corpus ultra non animadvertens.

Toto Aprili 1759. vix horæ ſpatio ſomnum oculis videns, nihil appetens, & ſi fortè quid appeteret, illud compreſſo ventriculo non admittens, ægerrimè reſpirans, ad noſtrum Noſocomium ducta eſt, in eoque ſuſcepta. Examine inſtituto, nullum deprehendimus durum in abdomine corpus, ſed æquabilem diſtenſionem, & manifeſtam aquæ fluctuationem. Parvus ipſi, & celer, & inæqualis pulſus.

Quærebatur num præſenti in periculo verſanti mulieri inſtituenda paracenteſis foret? remedia diuterica mox ipſi exhibens, inutilia prorsùm vidi, & è contrario vires in dies minui, omnemque ferè reſpirationem ſupprimi. An ergo certo interitui relinquenda? Paracenteſis hîc damnari ſolet, meritòque condemnabatur olim, quando ars in debitam abdominis compreſſionem nondum ſatis intenta, reſpirationem, effluentibus aquis, ſupreſſam cerneret, vitamque abeuntem in auras. Jam verò ars pro ratione effluentis lymphæ arctans abdomen, ac vaſa non ſuſtentata fulciens comprimenſque, ſupplet functioni muſculorum abdominalium, qui jam otiantur; impeditque ne humores per vaſa olim compreſſa ægerrimè,

jam aquis prementibus libera impetuosè ruentes, haud ſufficienter ferantur ad encephalum. Quo igitur modo jam inſtituitur paracenteſis, licet parum nonnunquam juvans, tamen vix unquam funeſta, & ſæpè vitam reddens ad tempus tolerabilem, præferenda certæ perniciei videbatur: maximè eâ ſi fieret cautione, ut aquæ haud plus unâ vice demeretur, quàm viderentur vires commodè ferre.

Itaque octiduo integro bene apud nos enutrita, ac viribus aucta, operationem ſubiit 9. Maji, & ingenti ſuo commodo 35. aquæ Libras amiſit; ventre ita detumeſcente, ut nihil lymphæ ſupereſſe videretur; quantum nempe faſciato ventre deprehendi potuerat. Aqua Limpida ſed flava erat, ad ignem coagulata, ſyrupum violarum planè viridem reddens, cum aceto miſta minimè efferveſcens, cum ſpiritu ſalis albeſcens, & in coagulum abeuns. Effectus habuit operatio omnes, quas à palliante curâ expectare potueramus; reſpirationem ſenſim expeditiorem, appetitum redivivum, prudentis alimentorum ingeſtionis tolerantiam, doloris abſentiam, copioſiorem urinam, naturalem, liquidiorem tamen, alvum, placidos reſi-

cienteſque ſomnos, demum auctas in dies vires. Flatus modò moleſtos, ut prior illa, ut omnes quibus unquam paracenteſin inſtitueramus, etiam & hæcce eſt conqueſta, idque jam mox ab operatione inſtitutâ. Opium hos flatus multùm moderabatur. Quippe inteſtina olim ab accumbente aquâ vehementer compreſſa, jam eâdem eductâ longè minùs à conſtringente ventrem machinâ comprimuntur; adeòque ab alimentis, & ab aëre potiſſimum, extenduntur; debilitata vix renituntur. Sanguis autem ſpirituſque in vaſa nervoſque commodiùs influunt. Cum tamen inteſtina aërem & alimenta, præ debilitate ſufficienter propellere nequeant, variis in plagis neceſſariò extendantur; & in locis, ubi illa extenſio non adeſt, ſpaſmodicè contrahantur, neceſſe eſt. Opium datum ſpaſmos ſolvit, efficitque ut contenta hæc per univerſum inteſtinorum tractum æquabiliùs diſtribuantur.

Attamen debuit ligatura, ſenſim jam laxata, 18. Maji auferri, cum recreſcentes aquæ reſpirationem ferè ſuffocarent. 21. Maji dimidiam partem antiquæ molis venter jam erat adeptus. Et ipſe tumor, quem illa ante hydropem perceperat; quemque, hydrope forma-

to, nec ipſa, nec nos, ullo modo deprehendere potueramus; laxatâ priùs ligaturâ, utcumque, ablatâ eâdem manifeſtus adparuit, ſuperiora medii abdominis, dextrumque ejus latus occupans; haud ita tamen deorsùm vergens; ut uterum, aut ovarium affectum eſſe ſuſpicareris. Immobilis planè idem, haud tamen peritonæo accretus; aqua ad digiti lati diſtantiam inter hoc & illum manifeſtò ſæpiùſque deprehenſa. Atque ita ſenſim increvit abdomen ad eamdem, ad quam olim, molem, imò eâ majorem; cum jam enſiformis cartilago extrorsùm à tumido corpore incurvaretur. Voluit tamen ad maritum liberoſque redire, atque ibidem me inſcio mortua eſt: ut aperiundi, quod doleo, cadaveris facultatem non habuerim.

Vidua 48. annos nata, plurium infantum mater, abdomine tumere cœpit anno 1757. ſed 25. Dec. ejuſdem anni tota detumuit, enormi lymphæ copiâ pleno rivo de pudendis proſiliente. Unde hydrops uteri fuiſſe videtur, qui ſic ſponte curatus. Attamen rursùm tumuit, tantam demum in molem, ut hujus, quem vivimus, anni Majo menſe finiente, diſtantia à ſcrobiculo cordis ad umbilicum 4. pedum eſſet, ab umbilico

vero ad pudenda 2. pedum. Umbilicus in genu altitudine inveniebatur. Ut longitudo, ita monſtroſa planè ventris amplitudo fuit. Unde nec ipſa movere ſeſe, nec ultra ferè à ſuo famulitio verti attollique poſſet. Conſilio indicto medicorum, & ego rogabar. Fluctuationem manifeſtam immenſæ aquarum molis percipiebamus omnes. Quærebatur modò, quâ illam methodo juvaremus. An medicamento evacuante? Sed & moles major erat, quàm ut hinc ſufficiens evacuatio ſperanda foret; & Medici hiſce dudum oleum luſerant operamque. Quin imò ab aliquot diebus reſpiratio ſuffocationis metum incutiebat, ut celeri auxilio opus eſſet. Num ergo paracenteſis inſtituenda? certè permittebant eam ætas, vireſque; ſuadebat ſuffocationis periculum; nec ſcirrhi fortè præſentis ſuſpicio dehortabatur, cum aquarum evacuationem palliantem, ut ajunt, tantùm intenderemus: eductis nimirum aquis homines ſuos ſcirrhos tolerabiliùs gerere, toties experti. Voce unâ ergo parecenteſin, quâ unicè imminens ſuffocatio averruncaretur, ſuaſimus, laudavimus. Sed verò in paracenteſi ligandus venter eſt, & pro ratione effluentis laticis conſtrin-

gendus. Qualiſnam machina, loris ac fibulis inſtructa, ad id apta erit? Et ſi apta, nonne flaccido jam tantæ molis ventre, inepta erit, quæ ſufficienter adducatur? Itaque unam communem ejuſmodi machinam primò apponendam eſſe; & monſtroſo corpori aliam etiam monſtroſam machinam, quæ illicò parari poſſet, circumdandam eſſe; eâ quidem inentione, ut ſi flaccido ventre major machina inepta, quæ ſufficienter adduceretur, foret, minor ſuppoſita ventrem conſtringeret. Quòd ſi commodè liberaliorem aquæ eductionem non ferret, parciore deſiſtendum eſſe concluſum fuit.

Igitur in inferiore parte eâque dextrâ ventris, factâ aperturâ, 37. aut 38. Libræ effluxere liquoris non fœtidi, ſed fuſci, turbidi, amurcam planè referentis. Subſtitit tunc fluxus omnis. Percipiebaturque cannula in corpus durum impingere. Penetrandumne per illud eſſet? Negabatur: ignorabamus enim an id non foret quodpiam ſcirrhoſum viſcus, quod pertuſione malignum fieret. Quid ſi ſaccus durus, ac ſemiſcirrhoſus ingentem, liquidi ſeu boni, ſeu corrupti, copiam contineret? Evacuaretur quidem, ſed primùm in abdominis cavum; remotus

remotus enim ille à peritonæo erat, cum inter hoc & illum tot Libræ amurcarum jam effluxiſſent. Ponamus ergo ſacco pertuſo liquorem effluere putidum, ichoroſum, ſanioſum, cancroſum: nonne ille, alluens ad inteſtina, cæteraque viſcera abdominis, corrumperet eadem, mortemque, quam procraſtinare animus erat, acceleraret? Sed contra: inſtrumento triſulco in ſaccum adacto, an cannula non clauderet foramen; ita ut, quemadmodum ex externo abdomine liquor copioſus cannulâ effluxiſſet, ita etiam ex ſacco efflüeret? Ita; ſed conſiderabamus, amurcam quæ effluxerat intuiti, improbabile non eſſe, quòd ſpiſſus, ſi quem durum hoc corpus gereret, amurcoſuſque humor foret, per cannulam minimè proſiliturus, &, eâdem ideò extractâ, in cavum ventrem effluxurus. Saltem maturiùs ſuper hoc deliberandum eſſe, & jam corpus refocillandum fore. Levamen ab operatione nullum percepit, niſi 12. poſtea horis; *jam* inquiebat, *me bene habeo*, ſimulque expirabat. Mole cadaver vix imminutum, terribili mephiti totas explevit ædes: ita ut veniam ejus aperiundi $2\frac{1}{2}$. à morte diebus nacti, re infectâ aufugerimus, ne curioſitatis pœnas, ut olim

egregius anatomicus *Cantſius*, inſontes lueremus.

Homo 49. ann. hydrope aſcite, ac ſimul anaſarca laborans, in Noſocomio dicto *Becken-hauſel*, menſe Octobri 1758. ab optimo ibidem Phyſico *Storck*, vino ſquillitico curabatur, ut ſuos denuò labores perficere poſſet: ſuperſtite tamen tumore duro, immobili, in epigaſtrio. Curando illi varia quidem moliebatur medicus, ſed æger, victûs prolibus quæritandi deſiderio actus, curam ſui neglexit. Unde denuò eumdem in morbum relapſus, idem repetiit Noſocomium. Cum jam incaſſum quævis remedia adhibita eſſent, paracenteſis inſtituta eſt, & centum aquæ turbidæ ac rubræ libras eduxit.

Evacuato ventre, qui olim in epigaſtrio perceptus tumor, is jam longè extenſior deprehendebatur. Dabantur ſelecta remedia, ſed incaſſum. Crevit enim ita hydrops, ut exacto à primâ paracenteſi menſe, altera inſtitueretur, ne ſuffocaretur, ſimilemque & naturâ & copiâ materiem educeret. Id quod deinceps quovis menſe ſepties repetitum. Poſt ſeptimam paracenteſin videbatur 14. diebus bellè ſe habere, poſtquam iterum, immane quantum! intumuerit.

Virium projectio, appetitûs proſtratio, febres, ac ſudores, octavam diſſuadebant: ſed veritus homo, ne aut venter ſibi finderetur, aut reſpiratio planè deficeret, octavam voluit ſubire: eductiſque iterum 100. propemodum aquæ Libris, multum levaminis percepiſſe ſibi viſus eſt. Attamen collabaſcentibus pedetentim viribus undecimo ab illinc die periit.

Cadaver exhibuit omentum in pelvim uſque propendens, mutatum in craſſum atque membranaceum marſupium, anteriore facie peritonæo, poſteriore hinc indè inteſtinis accretum. Nulla in cavo abdomine aqua, in ſacco vero Omenti copioſiſſima, rubraque eadem & fœtida. Ipſe porrò ſaccus ille craſſus ſteatomatoſum tumorem gerebat, maſſæ informis, 33. Libras medicas pondere æquantem. Nonnihil aquæ & Thorax habebat. Similem ferè caſum *Horſtius* habet, Oper. Med. Lib. 2. Tom. 2. obſ. 4.

In eodem Noſocomio fœmina circiter quadragenaria, enorme gerens, mole aquarum, abdomen, atque ob eam ferè ſuffocata, amiſit paracenteſi 60. circiter Libr. medicas aquæ ſubrubellæ ac glutinoſæ. Sublevabatur inde. Sed

quod antea nunquam experta erat, jam in pectoris ſiniſtrum latus, citra intentatas ſuffocationis minas, ultra decumbere non potuit. Signa præſentis fors hydropis pectoris ejus paracenteſin poſtulaſſent, ni & ipſa eamdem formidaſſet, & vires diſſuaſiſſent exiguæ. Porrò à Ventris paracenteſi primis 14. diebus venter haud multum crevit, ſed duros modò in toto epigaſtrio tumores exhibuit: elapſis verò hiſce diebus tumor ventris univerſi denuò crevit, vireſque ita projectæ ſunt, ut ægra bimeſtri poſthac ſpatio elapſo interiret.

In cadavere plurima aqua explebat abdomen, Hepar omninò ſcirrhoſum, ac ſiniſtro lobo ſuo farciminis inſtar productum, ſplenique accretum. Ovarium dextrum, ut publicâ demonſtratione Auditoribus exhibui, in duo magna eademque rotunda ferè corpora formatum, puriformi materiâ plena. Cavum dextrum thoracis admodum hydropicum.

§. III. His variis hiſtoriis relatis ad quæſtionem paulò ante pag. 62. propoſitam; utrùm nempe paracenteſis noſtrâ in fœminâ ſit repetenda, an verò ars noſtra aliquid poſſideat, quo vel conſtantius ſolamen, vel integram conferat

ſanitatem? ad hanc, inquam, quæſtionem reſponſum nunc adornare convenit.

Si *Tomum alterum Acad. Chir. Reg. Par.* conſulamus, viderentur efficaciora iis, quæ nos adhibuimus, auxilia modernis innotuiſſe Chirurgis, ac pulcris confirmata exemplis fuiſſe. Referunt hæc *Acta* VII. hiſtorias hydropis, ut ajunt, ſaccati, nec non ſcirrhoſi Ovarii. Habetur deinde erudita Epicriſis clari in arte Chirurgicâ *Morandi*, quâ impensè laudat Chirurgorum conamina, qui paracenteſi minimè contenti, abdomen latâ plagâ vulnerarent, ſaccique, tum membranoſi, tum etiam jam ſcirrhoſi facti, in quo incluſum liquidum, integram hoc modo evacuationem, collapſum, conſumtionem, efficere anniſi eſſent; imò qui in poſterum ſcirrhoſum ovarium, quod cyſtici hydropis frequens ſedes, veluti caſtrando eſſent exemturi. Tandemque finiens in hæc verba erumpit. *La Chirurgie moderne eſt capable de grandes entrepriſes; on ne ſauroit lui ouvrir trop de vues pour guerir.*

Sanè ſi omnes ſaccati hydropes in ovario eſſent, iidemque perpetuò latèque peritonæo accreti; vel ſi eſſent inter

peritonæum & muſculos abdominales; ſi præterea ipſi ſacci membranoſi tantummodò, non verò craſſiſſimi & valde ſcirrhoſi eſſent; ſi denique in eodem homine ſaccus duntaxat unicus, & non, ut ſæpe fit, multiplices eſſent; laudaremus cum *Morando* hæc molimina: ſed haud videmur certi ſemper eſſè de parte affectâ, de naturâ affectionis, de numero loculorum, qui humores includunt. Si enim propriam meam experientiam mente recogito; ſi ingentem illam obſervationum ſylvam apud collectores caſuum revolvo; ſi denique ipſa Academiæ Chirurgicæ exempla examino: jure videor dubitare an cura ibidem commendata ſæpiùs non fruſtranea, imò & periculoſa foret? Unde juvat accuratè rem totam examinare.

1°. Sacci hi peritonæum inter, muſculoſque abdominales, reperiuntur. Ita in iiſdem actis caſus Chirurgi *le Dran*, N°. 1. ille Domini *Mouton* N°. 3. & Domini *la Chaud* N°. 4. Quod enim ultimus ſaccum inter peritonæi duplicaturam formatum dixerit, id, inquit, *Morandus*, ex veterum opinione, poſtmodum correctâ, proficiſcitur: unde idem ſic includit: *ce n'eſt pas la premiere fois qu'on a tenu ce langage; mais*

les Anatomiſtes ne l'admettent point : & je crois que cette Hydropiſie prétendue entre les deux Lames du Péritoine, n'eſt autre que celle de l'eſpece rapportée par M. Mouton, nempe inter abdominis muſculos & peritonæum. Eratque eadem de ſede hujus hydropis ſententia magni *Ruiſchii* Obſ. anat chir. N°. 45. Videantur hîc *Douglas* & *Winſlow* de peritonæo.

2°. Saccati hydropes fluctuant nonnunquam in abdomine, nullibi accreti. Ipſe *Morandus* talem communicavit cum *Acad. Reg. Sc. Par.* ann. 1718. Cujus ſacci particula, in ipsâ paracenteſi lacerati, claudebat cannulam, extractâque cannulâ, vulnere prodibat, & ad duas ulnas extrahebatur, poſtquam demum abundantiſſima aqua effluxit. Addit oblongas has lacinias laceratam membranam verè retuliſſe. Attamen aquas, citò renatas, alteram, & tertiam paracenteſin, unius menſis ſpatio ſingulis interpoſito, poſtulaſſe. Jam verò in *Act. Acad. Chir.* addit in ejuſdem hominis denati cadavere detexiſſe ſe hujus ſacci reliquias, liberè in abdomine, nullâ factâ adhæſione, hærentes.

3°. Tumores hydropicis in corporibus reperire eſt, qui peritonæo non accreti,

imò ab eodem remoti ſunt, & ſuo nihilominus loco fixi immobileſque. Fœmina in Noſocomio noſtro, cujus hiſtoria pag. 62. relata, gerebat tumorem maximum, duriſſimum, ad digiti lati diſtantiam à peritonæo remotum; ut interpoſita aqua manifeſtò docebat. Tumida ejuſmodi corpora, à peritonæo multùm remota, variis viſceribus, ſeu radicibus inhærere, ſequentia probabunt.

4°. Nonnunquam ſacci hydropici, tumoreſve purulenti, ſteatomatoſi, ſcirrhoſi, à ſcirrhoſo Hepate, Liene, Meſenterio, Omento, Utero, Ovario, &c. proficiſcuntur, tenuiore, ampliore, pedunculo inde penduli; iidemque aut liberè fluctuantes, aut lapſu temporis demum tum vicinis partibus, tum peritonæo affixi.

A. Ita inveni in ſeptuagenariâ ovarium ſtupendæ molis, totum ferè abdomen explens; aquâ, ichore, pure, infarctum, undique liberum; ſimulque verum præterea Aſciten.

B. Marſupialis figuræ ingens omentum, ſaccum hydropicum fecit ipſum, totâ facie anteriore cum peritonæo, poſteriore multis in locis cum inteſtinis connatum, in Viro cujus hiſtoria habetur pag. 70.

C. Tumores univerſi abdominis, inæquales, compoſiti ex meris hydatidibus, integrum ventrem replentibus, extendentibuſque, in ſaccis quamplurimis lympham continentibus, *Ruiſchio* comparebant. *Obſ. anat. ch.* N°. 46.

D. Hydrops abdominis datur cum tumentiſſimo & inæquali hepate, in hydatidas toto converſo. *Ruiſch. ibid.* N°. 45. Et iterum N°. 65. ubi pertuſio ejus letalis fuit.

E. Venter in hydropico inæqualis, inventus à morte fuit pluribus, iiſdem mole prægrandibus, in meſenterio deberi tumoribus. *Blanckard Cent.* 2. N°. 30.

F. Idem N°. 25. detexit, præter caſum *Ruiſchii* ad Lit. C. ſimul verum Aſciten. Hæc ipſa fœmina initio ab hydrope curata videbatur, remanente duritie lapideâ in abdomine; recrevit poſtea malum.

G. Geminum ventris tumorem virgo gerens, falsò creditur ab obſtetricibus paritura gemellos, moritur. Meſenterium exhibet duo ingentia ſteatomata, quorum alterum pus ac ſaniem in cavum ventrem effuderat, ipſum uterum eroſerat. *Tulp. Lib.* 2. N°. 33.

H. In meſenterio tumor reperitur

20. Libr. pondere, extrinſecus membranaceus, intus hydatidibus refertus; ſed præterea & hydatides aderant aſciten facientes. *id. ibid.* N°. 34.

I. Tumor pancreatis ac meſenterii 10 ½. Libras ponderans, invenitur cum enormi aſcite. *Blanck. Cent.* 1. N°. 37.

5°. Ipſe uterus immane quantum aquis poſſit extendi! Fluctuationis perceptionem percuſſo abdomine exhibet, mentiturque aſciten. *Blanckard. Cent.* 2. N°. 29. Uterus hic continebat ichoris, ac materiæ oleaginoſæ 85. Libras mercatorias.

6°. Ventriculus in hydropici cadavere invenitur ſedes eſſe hydropis, ulnæ magnitudinem habens, peritonæo firmiter accretus: ita ut ſectio, quæ puncto abdomine aquæ 90. Libras eduxerat, reperiretur eam ex cavo eduxiſſe ventriculo. *Idem. Cent.* 1. N°. 84.

7°. Hydatidas multas in cavo abdominis extendi poſſe, in punctis contactuum mutuò inter ſe agglutinari, aliâ ſui parte cum peritonæo coaleſcere, in cadavere quinquagenariæ inveni; ita quidem ut clarus apud *Haganos Velſius* egoque pertundentes abdomen, inveniremus fortè 20. & plura conceptacula aquæ, ſingula mediam, integram nonnulla li-

bram aquæ continentia, concreta tum inter ſe in punctis contactuum, tum cum peritonæo. Ovarium ſiniſtrum caput infantis recens nati referebat; dextrum, biennis: hydatidibus utrumque cinctum.

8°. Actis *Edimburg.* part. 2. N°. 30 refertur mira prorſum hiſtoria juvenis hydropici, ei, quæ pag. 62. ex Noſocomio noſtro recenſebatur, ſimillima, ortu, progreſſu, figurâ, ſymptomatibus. Paracenteſi 12. Libris virideſcentis lymphæ eductis, æger poſtridie moriebatur. Triplici cauſæ hîc fuit ventris adſcribenda moles. 1°. Aſciti. 2°. Hydropi lienis, qui ſupernumerariam tunicam à peritonæo, quâ parte diaphragma ſuccingit, accipiens, inter hanc & propriam ſuam tunicam, aquæ limpidæ, non coagulabilis, ſed admodum muriaticæ, ſex libras continebat. 3°. Immani veſiculæ felleæ amplitudini, quæ in concentricos loculos, ſingulos bilem continentes diviſa, octo libras bilis ſpiſſioris gerebat. Porrò neque veſica fellea neque lien deprehendebantur peritonæo connati.

9°. Datur ventris tumor enormis, durus, æqualis, in corpore ſummè cachectico, ubi omnis ſuſpicio enormis hydro-

pis ſaccati adeſt, maximè cum abdomen totum expleat, exceptâ infimâ hypogaſtricâ regione; ubi tamen monſtroſa abdominis moles unicè debebatur ſaniſſimis., &, citra notatum anatomicis exemplum, mole immenſis, hepati, & lieni; ut 2. Jan. 1759. publicè demonſtravi in cadavere adoleſcentis 14. annorum, ſpinâ ventosâ omnes dorſi ac lumborum vertebras, etiam os ſacrum exedente, enecti.

Sufficiunt, ni fallor, hæc, tam claris deſcripta autoribus, quàm obſervata nobis exempla, ut varietas pateſcat cauſæ, ſedis, phænomenôn in hydrope abdominis. Quærebatur modò num certius, tutiuſque, adplicatis hucuſque, auxilium noſſet ars noſtra, ad curandum hunc morbum?

Intentio expertorum *Acad. Gall.* Chirurgorum ea demum eſt, ut in hydrope ſaccato foramine paracenteſeos non contenti, idem inſigniter dilatent, latamque aperturam diutiſſimè apertam ſervent; ut haud modò is, qui in ſacco cavo eſt, effluat humor, ſed etiam ille qui poſthac aliunde in eumdem influit. Quippe ſaccum, foramine paracenteſeos clauſo, à vaſis in illum hiantibus denuò impleri, idque citiùs quàm priùs,

tertia citiùs, quàm alterâ vice, & ſic porrò: latâ verò aperturâ factâ, quod in ſaccum de integro perpluat, tranſſudetve, exſtillare id foras: ſacci latera, haud extenſa ampliùs, concidere, corrugari, condenſari: hinc exhalantia in illum vaſa ſenſim arctari, minui, deleri, in fibras ferè abire: hâc lege demum tam parum in ſacco colligi debere, ut totum facilè aperturâ effluat, & ſaccus concidat totus. Id verò totum quo ritè fiat, artificem oportere maturiùs advocari, quàm ut ingens jam factus ſit ſaccus. Opus hoc faciliùs promoveri continuis injectionibus, v. g. Decocti hordei, mellis, &c. Imò eo pervenerunt, ut ſtatuant quamprimum percepto ovarii ſcirrho, & nondum prodigioſo ſacco inde producto, ipſius extirpationem indicari, quod illibatâ vitâ, illibatâ ſanitate, effici poſſe quibuſdam allatis teſtimoniis ſtatuminare ſatagunt. Finemque demum his omnibus *Morandus* imponit exclamatione ſuperiùs citatâ; *eſſe ita cum Modernâ Chirurgiâ comparatum, magna tentare ut auſit: nimium fore nunquam, qui ipſi proponatur, curandi ſcopum.*

Nequeo non laudare, ſummiſque ce-

lebrare encomiis, qui artem promovere noſtram generosè annitantur. Plurimis enim adminiculis jam gaudemus, quæ difficilia, imò quæ impoſſibilia ætas remotior crediderit. Induſtria humana nullis addicta hypotheſibus, ſolis innixa obſervationibus, artis noſtræ pomœria in dies extendit, eorumque, qui id perfecerint, nomen æternum cluet. Hinc cum reliquis publicis actis, quibus numeroſæ eruditorum ſodalitates, ut cæteras artes, ita & noſtram, perpoliant, illuſtrent, extendant, hæc Chirurgiæ *Pariſinæ* acta per omne ævum clarebunt. Sed antequam egregia hæc *conamina quæ Theoria formavit*, unum quoque alterumve experimentum ſuggeſſit, *ſtabilem praxeos legem* forment, perpendendæ primùm erunt, quæ in eâdem exſequendâ occurrant, difficultates.

Primùm itaque, ut à caſtratione exordiar, ſi eam in avibus pecudibuſque homines inſtituant, non inde datur ad caſtrandas mulieres argumentum. Nam primò in brutis nihil periclitamur ſi inde pereant, ut quædam inde perire certum eſt, in homine homicidium, ſi inde periret, foret. Secundò, non habemus, qui affirment, ſcriptores, inter huma-

nas femellas inculpatè id tentatum eſſe. Videtur quidem à *Morando* autoritas *F. Plateri*, ac *Diemerbroeckii* laudari; verùm, ut mihi ſaltem videtur, minùs convenienter. *Plateri* locus eſt *Libr.* 1. *Obſ. pag.* 261. 262. Totum quod dixit, *meræ ſpeculationis* eſt: imò quo ſermone ad finem utitur, eo apertè teſtatur & ſine vitæ periculo aliquo inſtitui non poſſe, & nondum ſe legiſſe quòd à quopiam id tentatum fuerit. Et quid hîc *Diemerbroekii* autoritas? Diſertè condemnat ille *Plateri* ſpeculationem, ſtatuitque citra ſummum vitæ diſcrimen, & citra ſummum Chriſtianorum dedecus, id nunquam poſſe fieri, *Anat. Libr.* 1. *cap.* 24. *Igitur haud oportuiſſet, ut mihi videtur, hos binos laudare autores; qui nihil minùs, quàm quod egregius Vir velit, ſtatuerint.* Quod *Heſychius*, & *Athenæus*, & *Alexander ab Alexandro*, de barbararum gentium nefando, aliumque in ſcopum intento auſu meminerint, etiam nullius eſſe ponderis mihi adparet. Quid enim nobis, cum gentibus efferis, qui mancipiorum vitæ ſe arbitros crederent? Et ſi *Franckenau* caſu ſemel viderit in vivis manſiſſe fœminam, cui in vulnerato abdomine ſimul

ovarium periret, quid inde ad praxin? Si per momentum ſupponeremus ſani ovarii exſectionem nefandam ſalvâ vitâ fieri nonnunquam poſſe, an ideò concludemus ovarii degeneraſcentis, vaſaque diametri ingentis habentis, exſectionem etiam ſine periculo fieri? Id mox patebit.

Sed ſecundò dico & rationi adverſari. 1°. Scirrhoſum ovarium eſt, quod integrum exſcindere eſt animus. Scirrhoſum porrò ovarium & ego, & mecum plures, multoties in cadaveribus deteximus undequaque connatum, ſcirrhoſiſque annexum productionibus. Ut periculum ingens tunc eſſet, ne vel tuba *Fallopii*, vel fimbria ejus, imò ne vel ipſa læderentur inteſtina, aliæve nobiles, quibuſcum connatum ſit, partes. 2°. Scirrhoſa pars, ut mole creſcit, ita & vaſorum diametro: abſcindendo igitur ovarium, poterit Chirurgus hæmorrhagiam, qui ſedandæ impar ſit, producere; modò v. g. ſpermatica arteria ad ſuum, in ovarium, ingreſſum, diametro multùm amplificata ſit. 3°. Non ſemper ovarium eſt, quod durum extenſumque in laterali hypogaſtrio detegimus, verùm aliquan-

do tuba degenerans, ipſeque uterus, ut pag. 56. advertimus ex *Hippocrate.* 4°. Ipſa vulneris conſideratio in corpore cachectico, ut paſſim hæ mulieres id habent, quod hîc latum eſſe oportet, hanc operationem condemnare videtur, ratione eorum, quæ ſub ipsâ, poſtque ipſam, generalis vulnerum hiſtoria docet. Conſultum igitur mihi videtur, hanc operationem haud ita promovere, ne fortè temerarii nonnulli Chirurgi eâdem in humanam perniciem abutantur.

Jam ipſam ſacci hydropici dilatationem examinemus.

1°. Sacci hi habentur tantæ ſæpè molis, ut integrum fermè expleant abdomen, cohæreantque cum peritonæo, & viſceribus abdominalibus. Apertura igitur lata, diuque ſervata aperta, poterit ſacci quidem minuere profunditatem, vix verò ejus aut latitudinem, aut altitudinem. Ergo vaſa liquorem in cavum ſaccum inſtillantia vix contrahentur; & quia prementis liquoris reſiſtentia ablata eſt, copioſiùs jam fundent humores ſuos: quæ ratio primaria eſt cur etiam poſt paracenteſin hydrops longè citiùs quàm antea recreſcat. Etenim in-

cipiente primùm hydrope, vaſa in initio minima ſunt, parumque tranſmittunt. Extendente ſe ſacco, amplificantur & vaſa illius. Quandiu magna eſt reſiſtentia à liquidis ſacco contentis, vaſa lentè quamvis ſenſim jam amplificata, novum liquidum ſtillant, adeòque primum hydropem lentè producunt. Dum verò diſtentiſſimus ſaccus, humoribus evacuatis nullam in ſuâ cavitate, reſiſtentiam habet, vaſa ampliſſima vacuata, aliunde validè implentur, & intra menſem fortè plus liquidi ſuum in ſaccum effundunt, quàm triennii olim ſpatio. Igitur in dato hîc caſu corpus totum extenuetur oportet, derivatione humorum undique factâ in cavum ſaccum. Sed & aër, vulneribus adeò perniciofus, latiſſimâ ſuperficie vulnus, totumque hunc ſaccum alluens, idque in cacochymico corpore, putredinem brevi inducere poteſt.

2°. Sacci hi & à me, & à claris, quos citavi, autoribus, & à plurimis aliis, aliquando inveniuntur digitum, duoſve digitos craſſi: ita ut licet humor lato vulnere aſſiduo effluat, iidem tamen contrahere ſe nequeant. Unde vaſa in ſaccum ſe evacuantia, ſi jam intus

nullam reſiſtentiam offendant, copiam certè longè majorem aquæ dabunt, cum diametro aúctâ maneant.

3°. Iidem ſacci ſæpiùs reperiuntur poſticâ facie cohærere cum inteſtinis. In his hominibus ſenſim ac lentè comprimuntur inteſtina, & tandem difficulter, & cum dolore, exonerant ſeſe. Hinc male habent. Ubi verò ſaccus evacuatus eſt, idemque durus ac craſſus eſt, inteſtina illi nonnullis in plagis connata, vehementer dolere atque inflammari poſſunt, cum aquis ſublatis minùs preſſa, liberiùs agant, moveantque ſeſe, connata ſacco duro tamen. Et hinc fortè pro parte dolores illi ac ſpaſmi quos primò à paracenteſi tempore conqueri homines ſolent.

4°. Neque craſſæ duntaxat ſubſtantiæ nonnunquam hi ſacci ſunt, verùm etiam ingentibus obſita ſcirrhis; ut iidem illi, quibuſcum nunc agitur, fatentur autores. Scirrhi hi, præſente aquâ ſuſtinebantur, fulciebantur: jam verò iiſdem elapſis, ſaccoque concidente, ſe mutuò fricant, diroſque minitantur cancros.

Oggeret forſitan quiſpiam tum hanc, tum N°. 3. allatam difficultatem, æquè in paracenteſi obtinere, quàm in dila-

tato vulnere ſacci; adeòque ſi ratiocinium hoc quid valeret, etiam paracenteſin ultra inſtituendam non eſſe. Sed huic reſpondeo primò, paracenteſin in his deſperatis caſibus modò inſtitui, ut certa alioqui pernicies procraſtinetur. Secundò ſubitum aquarum à paracenteſi reditum hunc motum, hunc impedire affrictum. Unde nullius vis hæc objectio eſt.

5°. In ipsâ hâc dilatatione, quæ ad 3. 4. 5. digitos lata ſæpe fieri debeat, oportebit ſæpè ipſos tranſcindere ſaccos. Præterquam quòd ſcirrhus ſic vehementer irritetur, vaſa ſanguinea in ſcirrho magna, nec duris in his maſſis facultate ſe retrotrahendi gaudentia, hæmorrhagiam letalem producere poterunt; quemadmodum ſcirrhi & cancri mammarum toties oſtendunt. Video equidem ſapientem *Morandum* N°. 8. teſtari: *il m'eſt arrivé pluſieurs fois de porter le Trois-quarts dans ces maſſes (Skirreuſes) il en ſortoit du ſang; je reportois le Trois-quarts en d'autres points, l'eau ſortit, & il ne réſultoit de la fauſſe-ponction d'autre accident, que la douleur paſſagere d'une piquure.* Verùm primò, latâ ſectione longè plures arteriæ perſcinduntur, quam in puncturâ *Morandi.*

Secundò, ipſa ſcirrhi natura docet ejuſmodi puncturam haud ſemper impunè patrari. Tertio in relatione hujus autoris non notatur eos, quibus punctura talis inutilis facta eſſet, ad ſanitatem rediiſſe.

6°. Sæpiùs tumores reperire eſt in meſenterio, in hepate, ovario, in ſaccis ab ovario, aliiſve viſceribus, productis; qui, ut exempla allata docuere, peritonæo nullibi accreti ſunt. Ita in binis noſtris in Noſocomio fœminis, hydropico maximè abdomine nullus tumor percipiebatur, quia tumorem inter peritonæumque moles aquarum. Vacuo autem abdomine, & maximè recreſcere cœptis aquis, digiti aut pollicis diſtantia intereſſe clarè deprehendebatur. Si hoc in caſu latâ plagâ abdomen, ſaccumque perſcindam, effluent quidem ex utroque aquæ, ichor, ſanies, pus, quodcumque demum in eodem continetur; ſed ex ſacco ſimul aliquid in cavum ventrem effluet, ubi ille evacuatus fuerit: & quandiu illa lata apertura patebit, ſemper plus in cavitatem peritonæi ſtillabit, quàm extra illud, cum nulla hîc adhæſio ſit. Porrò ſi aqua pura exſtillat, erit hydrops perpetuus ventris; ſi liquor putridus, brevi abdominis ac pelvis viſ-

cera peſſundabuntur, mortemque accelerabunt.

7°. Nonne latum hoc abdominis vulnus inutile videtur, imò noxium, in caſibus N°. 4. Lit. G. & I. N°. 5. 6. 7. 8.?

8°. Quod jam ſupra innui, ſi quis velit vulnus 3. 5. 6. & ultra, digitos ſemlatum, abdomenque penetrans, ſemper omni prorsùm periculo carere, eique hoc per momentum concedamus, haud tamen illi concedemus vulnus tantum, in corpore cacochymico & cachectico, ut ejuſmodi homines paſſim ſunt, vacare periculo. Vulnera in ſanis periculo vacua, ſolent haud rarò in morboſis periculum inferre; ut toties in relationibus ad Judices Medici ac Chirurgi teſtantur.

Has utique nunc enarratas difficultates lubens fateor me hucuſque impediviſſe, quominus optimorum virorum *Acad. Reg. Par.* tum amplexus ſententiam fuerim, tum exſecutus: certiora priùs obſervata, numeroſioraque experimenta, in ſubſequentibus Acad. Tomis, antequam imitari auſim, expectaturus.

Paracenteſin interim præfero hucuſque, quia in ſaccato hydrope vitam

alioqui ſuffocandam protrahit, & intolerabiles minuit anxietates. Si pluribus utriculis liquor contineatur, vix juvabit; ſed neque tunc utilis incidendi methodus erit. Si ſcirrhi adſunt viſcerum, neutrâ methodo curabuntur, ſed eductio aquarum per paracenteſin ſcirrhis minùs nocebit, quàm incidendi methodus, ut ad N°. 4. oſtendi. Si verò unus alterve caſus extat, in quo paracenteſin mors brevi ſequatur, ut erat monſtroſus ille hydrops pag. 70. oportet hoſce deſperatos cæteroqui exiſtimare, ita ut etiam citra paracenteſin mors ſubſecuta fuiſſet. Porrò agitur hîc tantùm de paracenteſi in cyſtico hydrope inſtituendâ; ſi enim verus aſcites eſt, iſque recens, & corpus cæterùm bene habet, paracenteſis ſimul & ſemel hydropem non raro curat integrè.

Eſt nihilominus, ubi natura ipſa exceptionem faciat, & abdominis latam aperturam indicet. Aug. 22. nos fœmina acceſſit, quæ 5. Junii pepererat. Hæc à dextro umbilici latere dolorem tempore graviditatis perceperat, à partu verò tuberculum; quod ſenſim creſcens tandem in tumorem durum abivit, qui pluſquam 5. pollices utrâque diametro referebat, eo dolentiorem, quo mole

majorem. Utrumvis in latus illa decumbebat, hic tumor planè immobilis erat, peritonæo proximus, & veroſimiliter eidem accretus. Menſibus a partu carebat. Appoſui emolliens atque diſcutiens cataplaſma, remediaque ſolventia interna præſcripſi; attentus in eventum, quem tumor hic dolens, nullam febrim comitem habens, eſſet habiturus. 29. Aug. dolor, tumor, rubor, externò jam abdomine obſervabantur; quare emolliens, & maturans cataplaſma adhibitum eſt. Poſterâ die, copioſo pure fluctuante, apertura lanceolâ facta eſt; exivit puris dimidia libra, ut & die ſequenti, reliquis quidem diebus minùs, quo tempore deligabatur vulnus, ſed continuò tamen hucuſque pure locus totus madet. Injectiones cum aquâ hordei & melle bis die fiunt, & aperturam, ſat latam, diutiſſimè apertam ſervare animus eſt. Tumor minuitur totuſque emolleſcit. Dolor vix obſervatur. Stylus ductilis reperit ſaccum undique clauſum, ſed ſenſibiliſſimum. Hic nunc caſus eſt, naturâ monſtrante viam, in quo *Pariſina* methodus juxta perpetuas naturæ leges uſui veniat; alias ineluctabilibus difficultatibus, ut mihi ſaltem videtur, plena.

§. IV.

§. IV. Superſunt quædam problemata ſolvenda. I. Quid cauſæ, quòd factâ paracenteſi ſæpè longè citiùs renaſcatur hydrops, quàm primùm natus eſſet? Reſpondi jam pag. 85. ad hanc quæſtionem. Ponamus hydropem cyſticum primum naſci in parvâ cujuſquam viſceris hydatide. Lentè admodùm membrana continens à mole minimâ in majorem extenditur, ut ſemianno, biennio, quadriennio, decennio, & quod plus eſt, indigeat, antequam verum referat aſciten. Factâ jam paracenteſi membrana maxima, intus cava, lymphaticis oſculis pertuſa millenis, mox denuo repleatur neceſſe eſt; cum nulla intus reſiſtentia ſit, & in inania ſpatia humores undique veluti attrahantur.

II. Undenam hydropici aquam nonnunquam citiſſimè colligunt? Ita ut à paracenteſi elapſo vix octiduo nonnulli 50. Libras aquæ recolligant, interea temporis vix potantes? Idque ad ſingulas paracenteſes? Cur in relatis hiſtoriis vix poti homines, ſingulo menſe 100. libras paracenteſi evacuarint?

Cum neque ore liquor corpus intraverit, neque ipſo corpore ſuppeditari potuerit, neceſſe eſt ipſo in aëre cauſam quæri. Adverterat ſuâ in chemiâ cla-

riſſimus *Boerhaave* aëra, etiam ſiccum, aquâ ſaturum eſſe, inde corpora humeſcere, & ſi apta, quæ veluti attrahant, corpora inveniat, aquam inibi deponere ſuam. Ita Cap. de theoriâ aëris, explicans quomodo uncia una ſalis tartari ſicciſſimi tandem uncias quatuor olei tartari per deliquium, aëri tantummodò expoſita, exhibeat; credit 1°. hoc fieri vi, ut dictum eſt, attractrice inter aquam aëris, & alcalinum ſalem. Vel 2°. ex eo quòd in loco quieto, clauſo, ſubterraneo, úbi hoc experimentum fiebat, aër perpetuò moveatur, & ſic ſuam aquam ſucceſſivè ad ſalem adplicet. Vel 3°. ex eo, quòd aquæ partes ita moveantur per aëream molem, ut jam in hâc, jam in aliâ parte ſpatii aërei ſint, atque ita tandem omnes concurrant cum illo ſale, qui intra hunc aëra eſt poſitus. Addit demum: « verùm credibile eſt » omni de genere experimentorum, » quòd omnes illæ cauſæ ſimul concur» rant ad eumdem effectum producen» dum. » Ne quis autem credat experimentum in humido ſubterraneo aëre modò ſuccedere, haud verò in ſicciſſimo, addidit *Boerhaave* experimenta ſicciſſimo hyemali aëre facta, quibus evicit etiam ultra tertiam ponderis ſali accreviſſe ſpatio 14. dierum.

Quæ cum ita ſe habeant, credibile admodum hydropicis corporibus latentem diſpoſitionem ineſſe, quâ aëris aquam continuò imbibant. Et ſi intra paucos dies ex ſicciſſimo ſale tartari naſcatur oleum tartari per deliquium, id eſt, ſi ſal tartari ex aquâ aëris, tribus quartis partibus pondere intra paucos dies creſcat; haud ita mirabimur hominem 150. Librarum, paucos intra dies, libris 50. & pluribus graviorem fieri, & novâ paracenteſi totidem aquæ libras emittere, licet toto eo tempore vix liquidi quidquam hauſerit. An ſacci hydropici poſt paracenteſin vacuitas in omnibus aquam aëris attrahat, & ſic unà cum datâ antea causâ hydropem renovet actutùm? Intelligitur hinc humidâ athmoſphærâ, humidis ædibus, hydropem in prædiſpoſitis naſci faciliùs renaſcique.

III. An credendum cum doctiſſimo *Bianchi* quòd bilis defectus cauſa hydropis ſit, aut ejuſdem ſaltem effectus? Ita nempe egregius vir ſcribit Hiſt. Hep. pag. 147. « Pallida igitur occurrit » *ordinariò* ad cyſtin ſuam bilis in de» licatulis, in chloroſi, pallidior in » cachexiâ, fluxibuſque cœliacis, *pal*» *lidiſſima & ferè abſque ullâ flavedinis*

» *tincturâ*, *ac tantùm non aquea*, *in* » *hydrope*, aliiſque morbis diuturnis, » in quibus ſenſim deperierit emicatio » in ſanguine: in hiſce *interdum* affec» tionibus albeſcens obſervatur, & can» dida; ut vidit *Diemerbroeck*. » Quantum ad bilem inſipidam. « In cachecti» cis, ait p. 170. præcipuè mulieribus, » aliiſque lentè ægrotantibus, delin» quentem hoc ritu bilem *ordinariò* vi» demus ».

Antequam reſpondeam, examinandus eſt, qui ex *Diemerbroeckio* hîc laudatur textus. Eſt ex ejus anatome, ubi de bile agit. Invenit bilem veſicæ poſt diuturnum hydropem candidam, & utcumque viſcidam. Hucuſque res convenit cum obſervatis Cl. *Bianchi*: ſequitur verò aliquid quod non convenit; nam ex ductu choledocho, & ex poro biliario, bilem flavam versùs inteſtinum fluentem vidit.

Ergo 1°. *Diemerbroeckii* experimentum in hydropico factum id quidem confirmat, quod de cyſticâ bile *Bianchi* refert, non verò demonſtrat idem, quoad hepaticam bilem: bilis verè flava hepate ſecreta, ad inteſtina fluxit. Potuiſſet hic homo ictericus fieri, ſine ullâ vel minimâ flavæ bilis guttulâ in veſiculâ.

2°. Hoc ipſo experimento intelligitur hominem & ictericotatum poſſe fieri, & ſimul flava reddere alvi excrementa. Si enim ponamus hominem ſanum, quâcumque causâ obſtructione in ductu cyſtico natâ, reddi ictericum; bilis flavâ ex poro hepatico ad duodenum fluens tingere excrementa debet.

3°. Hoc eodem experimento concludimus in ictero, dum albæ fæces ſunt, vel nullam bilem ſecerni hepate & veſiculâ, vel obſtructionem eſſe in ductu communi, aut ad duodenum.

4°. Itidem inde apparet hepaticam bilem in cyſtim non influere, ut communiter creditur, ſed totam in duodenum abire. Neque ſuſpicio hîc haberi poteſt anguſtioris forte cyſtici ductûs; cum autor dicat miratum ſe illius amplitudinem fuiſſe. Unde rectè judicat cyſticam bilem peculiari fabricâ tunicæ internæ veſiculæ generari, ſtagnatione perfici; defectu tamen ejus flavam bilem inteſtina ſubire, excrementaque tingere poſſe. Certè ſi pulcherrima *Liberkuhniana* præparata, microſcopiis inſerta, quæ Ill. *Baro van Swieten* academiæ noſtræ dono dedit, attentè contemplemur, convincimur mirabilem hujus tunicæ ſtructuram magnis uſibus ne-

ceſſariò deſtinatam eſſe. Unde cum eodem Ill. Viro, *Cap. de Hepat.* fatemur, quod » artificio ſummo, & penitùs pe-
» culari reptatu, arteriæ numeroſiſſi-
» mæ decurrunt per membranas veſi-
» cæ felleæ, uti injectiones anatomicæ
» docuerunt; unde admodum veroſi-
» mile videtur peculiarem adeò vaſo-
» rum apparatum ſervire hîc ſingularis
» liquidi præparationi & ſecretioni ».

Hæc nunc de *Diemerbroeckii* teſtimonio in quantum firmet, & non firmet Cl. *Bianchi* ſententiam.

Probatur etiam *Ruiſchii* obſervatione, N°. 87. invenientis in cadavere hydropici hepar induratum, viſicam felleam ſextuplò majorem naturali, ſed aquosâ plenam, inſipidâque lymphâ; in ductu verò choledocho calculum ciceris majoris magnitudine, omninò obturentem hunc meatum.

Convenit etiam *Bianchi* ſententia cum nonnullis meis obſervatis.

Anno 1744. Junii 30. cum doctiſſimo *Velſe* bimeſtris infantis cadaver luſtrans, veſiculam felleam inveni turgidam valdè, ſed humore planè aquoſo plenam, guſtu amaritiem vix ullam referente. Poſt hydropem pectoris, acidum terribile, copioſamque pituitam vitream, perierat infans.

21. Dec. 1758. idem in Noſocomio publicè demonſtravi in cadavere hydropici, cujus hepar granuloſum totum. Ter ego, plureſque adſtantium, aquoſum veſiculæ liquorem guſtantes, ne minimum quidem percepimus amarorem. Nec pellucidus inſipiduſque modò liquor, ſed gelati inſtar tremulus fuit & cohærens. Portio ejus igni in cochleari expoſita nihil coagulabatur, ſed avolabat in auras, tenui pelliculâ relictâ: portio alia ſyrupum violarum viridem fecit.

Igitur plures caſus dantur qui idem, quod *Bianchi* voluit poſuitque, confirment; at verò ſæpè contrarium obtinet. Deditâ operâ rem examinans, bilem flavam, amaram, pluries in hydropicorum cadaveribus inveni, demonſtravi. In tympanitico puero, cujus morbum à defectu bilis pag. 60. deduxi, demonſtravi tamen bilem veſicæ flavam, amaram, poſtea recreviſſe ipſo cachectico ejus ſtatu. Et in *Diemerbroeckii* enarrato caſu, licet cyſtica bilis pallida eſſet, aderat tamen hepatica flava. Equidem anonymus autor in *Act. Edim. Tom.* 1. *Diſſ.* 33. ſtatuit hepaticam bilem blandum humorem eſſe, qui parvam bilioſarum particularum copiam modò ha-

beret : ita quidem, ut dubitet num, à bile hepaticâ retropreſsâ, tum profunda flavedo, tum penetrantiſſima amarities, tum quævis alia, quæ ſubitò in ictero adparent, ſymptomata proficiſci queant? Attamen plus ſimplici vice bilem pori hepatici demonſtravi flavam admodum, guſtuque perquàm amaram : licet cyſticæ flavedine amaroreque cedentem. Quis noverit an, bile cyſticâ palidâ, non frequentior contingat *Diemerbroeckii* obſervatio? Saltem meam ejus examinandæ negligentiam in poſterum emendabo.

CAPUT IV.

De Coxario Morbo.

§. I. *Varia de coxarum morbis. Cur nati hi externis de cauſis dubiam haud rarò diagnoſin habent; imò cur eodem in morbo juſtè data diagnoſis, poſtmodum falſa reperitur. Inſignis morbi varietas demonſtratur exemplis.* §. II. *Nec certior ſæpè conſtantiorque ejus natura adparet, dum internis ſolis, vel miſtis ſimul internis externiſque de cauſis proficiſcitur.* §. III. *Notabilis caſus juvenis fœminæ id demonſtrans.* §. IV. *Examen quæſtionis, num coxendice affectâ, tumidâ, præſentem teſtatâ materiem, ampla apertura facienda ſit? Negatur in genere, & in ſpecie.* §. V. *Examen Doctrinæ* Hippocratis *de coxare morbi naturâ, eventu, curâ; eâque occaſione multorum ejus textuum expoſitio.* §. VI. *Curatio ſequentibus Hippocraticum ævis celebrata enarratur, diſcutitur.* §. VII. *Ratio cur, articulo coxæ affecto, multi non curentur? Imò cur plures inde pereant? phthiſis iſchiadica.* §. VIII. *Laus corticis peruviani cum lacteâ diætâ,*

deſperatis aliquando in rebus vitam ſanitatemque reſtituentis, conſervantis.

§. I. PERMULTÆ ſeſe obtulerunt in Noſocomio occaſiones coxarum morbos cognoſcendi, quarum rationem jam dedi in ſingulis tomis *Rat. Med.* Cum verò frequens admodum morbus ſit, novas obſervationes addam, quibus latens ſæpè obſcuruſque morbus clariorem ſui diagnoſin poſtmodum præbere, tutiùſque curari poſſit.

Multùm ſæpè & acriter utrinque diſputari ſolet, quando femur poſt caſum laborat, ſitne os femoris luxatum tantummodo, an fractum? Et ſi fractum, utrùm ad epiphyſin, an in cervice? Vel an in luxatione frangatur ligamentum teres, an verò poſſit ſufficienter entendi, ut os aberrans ſequatur? &c. Non eſt hujus loci ea enarrare quæ *Petit*, *La Motte*, *Heiſter*, aliique ad varios hos defectus internoſcendos pulchra ſcripſerint. Tractatum Chirurgicum non ſcribo, ſed caſus medico Chirurgicos in Noſocomio & alibi mihi obſervatos duntaxat communico. Hinc dixiſſe ſufficiat vario admodum modo hæc ſe habere: ita ut. 1°. Cervix frangatur, oſſis capite in acetabulo manente. 2°. Ut frangatur

epiphyſis, & ab oſſe ſolvatur; maximè in junioribus: non tamen ita ſemper. 3°. Ut os femoris integrum luxetur, fracto ligamento tereti. 4°. Ut illud luxetur, hoc elongato, ſed integro. 5°. Ut ipſum caput oſſis cum acetabulo morboſè uniatur, & perfecta fiat eaque immedicabilis anchyloſis.

In puero decenni, robuſto, luxationem introrsùm, deorsùm factam, perfectiſſimè reſtituimus; ſed quo nobis curæ integritas pateſceret, diuturno eum tempore in Noſocomio ſervavimus. Licet fortè rariore caſu ligamentum fractum uniri denuò, elongatis utrinque fibris ligamentoſis, poſſit; probabilius tamen eſt huic puero luxationem integro oſſe, integroque, ſed elongato ligamento tereti, contigiſſe; cum debitus ac conſtans articuli motus tam citò adfuerit.

Puer ſex cum dimidio annorum ſub ludibundo pedum exercitio dolorem percepit ad coxam dextram, cui brevi poſt tumor acceſſit. Trium aut fortè quatuor menſium ſpatio hæc ita perſeverarunt, abſque eo quod crus longius breviuſque adparuerit. Deinde verò ad duos circiter digitos latos brevius redditum eſt. Vix ſeptem menſibus ab origine

morbi elapſis, diarrhæâ, febre, convulſione periit. In cadavere vidimus caput oſſis femoris ad crepidinem ſuperiorem acetabuli locatum. Ligamentum teres omninò deſiderabatur. Tumida admodum glandula in cavo acetabuli, ut caput oſſis femoris intra illud excipi ultra non poſſet. Mira igitur contorſio, & inde nata inflammatio primùm adfuiſſe videtur, cum ſubſequente degeneratione *Haverſiani* ſmegmatis, cum eroſione atque conſumptione tum ligamenti teretis, tum ligamenti dicti ad teretem acceſſorii, ex cavo acetabulo enati. (vide *Schwencke* Obſ. de Lig. c. oſ. fem. connectente interno, ad finem *Hiſt. Sang.*) Unde demum caput oſſis femoris ex cotulâ trudi ceptum, crus ſenſim brevius redditum, & integra, ſed extenſa adhuc capſula, idem caput oſſis ad ſuperiorem cavi acetabuli marginem applicatum.

Similem hiſtoriam in Noſocomio vidimus puellæ 16. annorum, quæ quatuor annis dolorum in coxâ prægreſſis, utroque cum crure æquali, tandem incepit crus brevius habere, ita ut nunc ad tres digitos latos altero brevius ſit.

Meritiſſimo ergo jure egregius *Petit*, poſtquam ſemel hinc deceptus fuiſſet,

ſcripſit *part.* 1. *morb. oſſ. cap.* 12. integram luxationem natam ſe inveniſſe, ubi, bimeſtri ante ſpatio, ſigna evidentiſſima articuli duntaxat læſi, haud verò luxati, aſſuiſſent. Videtur eodem præcisè modo id *Petito* contigiſſe, quo nobis noſtris in caſibus viſum fuit.

Sed & aliud in Noſocomio obſervavimus. Puer duodecennis, à teneris claudicans, alio morbo mortuus, exhibuit nobis caput oſſis femoris ſuo cum acetabulo firmiſſimè unitum; ita ut videatur à caſu, aliâve violentâ causâ, ſemel nata contuſio, inflammatio, ſuppuratio, eroſiſſe tam caput oſſis, quàm cavum acetabulum: unde demum effectum, ut ambo hæc in unum corpus penitiſſimè coaluerint. Genus igitur peculiare claudicationis, ab anchyloſi ortum, quale quid etiam *Petito*, ad finem mox laudati capitis, contigit. Simul aderat oſſis iſchii versùs interiora degeneratio; multùm enim ibi eminebat in loco acetabuli.

Concludimus ergo in affectionibus oſſis femoris, & articuli coxæ, à cauſis externis ortis, diagnoſin ſæpè plurimum difficultatis, incertitudiniſque habere; tum & inconſtantem eamdem ideò eſſe,

quòd lapſu temporis affectionum harum tota natura mutetur.

§. II. Verùm non minorem ambiguitatem ſæpè infert hujus articuli affectio, quam vel cauſæ merè internæ, vel internæ cum externis combinatæ produxerint. Mala nempe plurima hunc articulum occupant. Levior contuſio, quæ fortè ſine accedentibus internis cauſis non nocuiſſet; communis inflammatio; diatheſis arthritica, rheumatica, ſcorbutica, venerea; metaſtaſes denique, morbos varios, teterrimoſque, circa hunc locum frequenter generant. Multa exempla dedi *Rat. med. part.* 1. *cap.* 7. *pag.* 76. *part.* 2. *cap.* 2. *pag.* 105. *& ibid. cap.* 8. *pag.* 181. *Et part.* 3. *toto capite* 5. Hiſce novam obſervationem adjungam, totum morbum dein dogmaticè tractaturus.

§. III. Puella 14. annos nata, ſpatio 7. ſeptimanarum laborans febre intermittente, aut continuâ remittente (id enim ex ejus enarratione ambiguum manet.) emetico tandem dato, febre liberatur; toto interea corpore intumeſcens, & pellucidis, ad ſupernos infernoſque artus, veſiculis plena. Quibus citra aperturam evanidis, manſit tumidiſſima.

Diureticis tamen & purgantibus inde ita curabatur, ut domeſticos repetere quidem labores poſſet, ſed tamen cum difficultate, ac laſſitudine perpetuâ, utque teſtetur bonâ valetudine nunquam deinceps ſe uſam fuiſſe. Tranſegit ſic triennium. Poſtquam tumorem obſervare cepit ad externum latus femoris dextri, digiti circiter longitudine à criſtâ oſſis Ilei, versùs os ſacrum, & ſeſqui-digiti longitudine exinde deorsùm versùs, ſupra glutæum magnum. Dimiſſus ſibi tumor ſex integris menſibus, cataplaſmate dein fotus, emollitur, ſponte aperitur, funditque puris ſerique multum, trimeſtri ſpatio; tandem adſperſo ignoto ſibi pulvere coaluit: ſic tamen, ut perpetuò doluerit locus, ipſaque poſtliminio in eundem incumbere non potuerit.

Catamenia ipſi 17. annum ætatis agenti obſervari cepta, continuarunt quidem, ſed & parcè, & quovis alterno tertiove menſe tantùm.

Notandum porrò eſt quod, ante tumorem primò perceptum, iratus pater, magnâ vi, grave magnumque ligni fruſtum in illam ab eo fugientem projecerit, femurque dextrum percuſſerit, contuderitque. Quod quidem utrùm

immediatè ante perceptum dolentis loci tumorem, an dudùm antea, contigerit, haud benè meminit. Ita ut dubium ſuperſit, ſitne tumor ex relictâ cacochymiâ natus, an contuſione? Alteram fortè cauſam altera promovit.

Annos 19. nata, novum percepit antiquo loco dolorem, qui ignoto emplaſtro adpoſito ruptus, ſimilem, ut olim, materiem dedit. Novembri menſe 1758. ann. 20. attingens, tumorem deprehendit in medio poſtico femore ſibi naſci, findi, puriſque copiam magnam ad medium Decembrim uſque effundere.

Anno 1759. Jan. 5. primùm me convenit, exhibens ulcera duo; unum loco ſuperiore antea deſcripto, alterum in medio poſtico femore. In hoc ſtylus ultra pollicis geometrici profunditatem ferè perpendiculariter intrabat; in illud, pollicis medii. Os utriuſque anguſtiſſimum, ut vix ſtylum admitteret: decurſus totus fiſtuloſum in profundioribus ulcus teſtabatur. Vagæ febres aderant.

Diagnoſis incerta. Probabile erat cacochymiam antiquam, contuſione externâ ad femur determinatam, tumorem produxiſſe; vel ſi tumor dudùm

præextitiſſet, eum contuſione auctum fuiſſe. Quid autem propriè, quâve ratione læſum hîc eſſet, ſigna non indicabant. Attamen cum omnibus ſuis ærumnis recta adhuc incedebat.

Ut diagnoſis incerta, ita ambigua prognoſis. Ut enim tomis hujus operis anterioribus demonſtratum eſt, dum ad profunda coxæ femoriſque, ejuſmodi dolores ac tumores dudùm hæſerunt, interiora paſſim deſtructa ſunt, aut vehementer ſaltem læſa, antequam materies prorumpat foras. Ex quo id contingere ibidem conſtitit, ut arte poſtmodum aperturam faciente, aër accedat & homo pereat. Attamen rem ſe non tam deſperatè habere ſemper, imò conſequi ſalutem poſſe, etiamſi interna jam pro parte eroſa eſſent, felicia quædam exempla *Rat. med. part. 3. cap. 5.* enarrata demonſtraverant.

§. IV. Indicatio in hujuſmodi calamitatibus parvam facere aperturam jubet: *aperturam* quidem, ut materies interiora peſſumdans foràs alliciatur, expurgarique locus poſſit; *parvam* verò, quia aër multùm accedens, citiore corruptione accelerare mortem ſolet. Unde aperturæ hæ & rarò & cautè deligandæ ſunt. Hîc porrò cum parvam aperturam

natura feciſſet, de aliâ faciendâ, eâdemve dilatandâ cogitandum non erat.

An tamen latior apertura, arte facta, non præſtitiſſet, præ fiſtulis hiſce binis, quæ ſponte natæ tantillùm modò de mali ſcaturigine auferrent?

Neutiquam. *Primò* repetita toties experientia nos, aliosque, nocumenta latioris aperturæ ſæpe docuerat. *Secundò* ſtyli ſenſim profundior, atque ad os demùm ferè penetrans ingreſſus, vetabat certè omnia hîc perſcindere; vaginam femoris, glutæum maximum, bicipitis cruris caput longum, ſub eoque nervum iſchiadicum, tum arteriam venamque inſignes, quæ ex magno trunco arteriæ ac venæ cruralium mox anteriùs, in inguinibus, oriuntur, deinde ad poſteriora femoris penetrant; tandem & ſemitendinoſum. Præterquam quòd vaſa inſignia ex cruralibus ſeſe per adductores magnos femorum penetrantes, ſupraque eoſdem decurrentes, hîc lædi poſſent. Anno 1756. Vexillifer in Noſocomio, ſuppurato femore & crure, indigebat ad medium femur poſticum aperturâ. Ramus autem adeò notabilis ibi decurrebat, ut ſiſtendæ hæmorrhagiæ vix pares eſſemus. Metus igitur hæmorrhagiæ, convulſionis, claudicationis,

dilatare hîc latè profundèque, omninò vetuit.

§. V. Quid ergo in ejuſmodi malis, ubi à cauſis ſive internis, ſive externis, coxa viciniaque ejus afficiuntur, agendum?

Lex Noſocomii noſtri immutabilis eſt medicinam *Hippocraticam* facere, *Hippocratem* in omnibus, maximè autem in difficilioribus, conſulere, conſultum ſequi; niſi poſteriora obſervata, quod tamen rarius, illum jam correxerint, & emendarint. Erat igitur denuò ſpecimen juventuti medicæ dandum, quo caperet, quâ lege *Hippocratis* mentem inveſtigare, veſtigia premere deberent.

Occurrebat 1°. Aphoriſmus 31. ſect. 4. Τοῖσιν κοπώδεσι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ἐς ἄρθρα, καὶ παρὰ τὰς γναθὸς μάλιστα, αἱ ἀποστάσιες γίγνονται. » Laſſatis per febres abſceſſus » maximè fiunt ad articulos & circa ma- » xillas. » Quotidiana quippe obſervata docent his, qui à morbo febrili aut acuto haud ritè judicantur, laſſitudines manere, ſenſumque gravitatis; à materiâ, quæ vel admodum morboſa, vel ſaltem à ſanitate aliena in corpore oberrat, cum reliquis circumfertur humoribus, & per multa vaſa minima penetrare

nequit. Hæc ipſa materies, quamvis nonnunquam febres, ſive inflammatorias, ſive hecticas letaleſque producat, ſæpe tamen ad parotidas, coxaſve, aut ad alias partes metaſtaticè defertur. Incertum porrò, quandiù hæc ſit oberratura in corpore materies, antequam ad loca certa deponat ſeſe. Incertum etiam an non eos affectura ſit locos, qui affecti, vel partium quæ afficiuntur, vel totius corporis, inferant perniciem. Poſſe nonnunquam diù humoribus miſtam manere, cumque iiſdem circumduci, & experientia pluries in Noſocomio docuit; & peculiariter de metaſtaſi ad coxam obſervaſſe *Celſus* videtur *Lib.* 4. *Cap.* 22. *de Coxarum Morbis*: » eoque » id genus, inquit, difficillimè cura» tur, quòd ferè poſt longos morbos » vi peſtiferâ huc ſe inclinat: quod ut » alias partes liberat, ſic hanc ipſam » quoque affectam prehendit «.

Attamen in hac incertitudine *Hippocrates* indefatigatâ ſuâ obſervandi induſtriâ eo pervenerat, ut præſciret an non brevi tempore oberrans hæc materia ad certò determinatam partem adpelleret? Aph. 32. Sect. 4. » Quibus ex » morbo reſurgentibus aliquid dolet, » ibi abſceſſus fiunt. » Materies quippe

ad certam corporis regionem deferri cepta, quæque per minima ibidem vaſa penetret inepta, extendit eadem, nervos ſubjectos interpoſitoſque premit; hinc tunc perceptio doloris. Porrò dolor ille, deſcripto rerum in ſtatu, innuit hujus impulſionis primordia poni, adeòque futurum monet ibidem abſceſſum.

Imò in his laſſitudinibus poſt febres relectis, locum ipſum prædefinire, etiam ante natos dolores, audebat *Hippocrates*, Aphor. 33. ſect. 4. « Sed etiam ſi » quid doluerit ante morbum, ibi ſe » figit morbus. » Etenim ſi homini pars quæpiam ante morbum doluerat, bonâ criſi ea quoque ſaneſcebat: criſi vero imperfectâ prægreſsâ, timendum nunc erat, ne heterogenea materies, laſſitudines poſt febres efficiens, eum peteret locum, qui ex antiquiore dolore jam obſtructus, hincque debilitatus, craſſiori morboſæ materiæ tranſitum neceſſariò denegaret.

Sic *Epid.* 7, *Sect.* 7. *apud Foës. pag.* 1193. morbos circa brumam ortos deſcribens, tuſſes nimirum, peripneumoniam, anginas variæ ſpeciei, & paraplexias « anginæ autem, inquit, & » paraplectica mala, aut dura & ſicca

» erant; aut parva, & raró maturum
» educentia. Nonnullis veró etiam mul-
» tum educebatur. Qui ergo plus voce
» malè habebant, aut rigore corripie-
» bantur, iis tuſſes in anginas potiſſi-
» mùm deſinebant. Qui veró manu
» ægrè habebant, manibus tantùm re-
» ſoluti fuerunt. Qui autem equitarunt,
» aut plurimum viæ confecerunt,
» ἢ ἄλλως τοῖσι σκέλεσι ταλαιπωρήσαντες,
» τούτοισιν ἐς ἰσχὺν, ἢ σκέλεα, ἀκρασίαι
» παραπληγικαὶ, aut alioqui cruribus
» male habuerunt, iis lumborum, aut
» crurum impotentiæ ex reſolutione
» obortæ ſunt, & ad femora tibiaſque
» laſſitudo ac dolor ».

Epid. 4. pag. 1132. « *Apemanti* ſo-
» roris filius tumida præcordia, & lie-
» nem habuit. Crebra ſpiratio erat, alvi
» egeſtio glutinoſa, & bilioſa, quibuſ-
» dam excrementis permiſtis. Κοπιώδης
» ἐξ ἔργου, cum ex opere defatigatus
» eſſet, 20. die abſceſſus in pedes decu-
» buit, idque ex judicatione, quâ de-
» laſſatis ejuſmodi, non ad oculum
» verbi gratiâ, ſed ad articulos, abſ-
» ceſſus decumbat ».

Idem obſervaverat in aliûs generis metaſtaſibus, v. g. iis, quæ, poſt immanem tuſſim ceſſantem, partes para-

lyticas redderent Epid. 4. 1138. » In
» tuſſibus iis quidem, qui manibus la-
» borant (male habebant) velut *puero*,
» qui ſarmenta contorquebat, & *Amyn-*
» *thæ* filio, ubi utriuſque ſolius dextra
» reſolutio contigiſſet, ceſſabat tuſſis :
» poſtquam enim tuſſiverant, hâc affec-
» ti ſunt. Qui verò aut equitarunt, aut
» pedibus iter fecerunt, in lumbis &
» femoribus eam ſenſerunt «.

Itaque, ſecundum *Hippocratem*, ju-
venculæ noſtræ ideò ad coxam materies
decubuit, quòd ſuo in famulatu pedi-
bus, unà cum toto corpore delaſſatis,
multùm uteretur; quodque etiam con-
tuſio ad eundem locum contigiſſet. At-
que hæc de *Hippocraticâ* diagnoſi ac
prognoſi : examinanda jam ejus curatio
eſt.

Epid. 4. pag. 1127. « *Moſcho* nono
» die largus ex nare ſiniſtrâ, paucus
» autem ex dextrâ, ſanguis effluxit. In
» 14. diem, prout debebat, judicatio
» ab initio commovebatur. 17. Die er-
» rata in ciborum ratione contingebant.
» 19. noctu enatum eſt ad aurem dex-
» trum tuberculum parvum, intus du-
» rum, foris paulùm molle, dolorem
» inferens, nec remittens. Purgatione
» rejecta ſunt admodùm bilioſa, puru-

» lenta, ſepiæ atramento maximè ſimi-
» lia. Neque ſecus, ac is, cui admota
» cucurbitula, cum dolor ad coxendi-
» cem eſſet, in crus deſcendit, alleva-
» tus eſt «.

Nimirùm *Moſchus* acuto morbo communi laborabat, quem dies 14. pro parte judicaturus videbatur, atque dies 17. integrè fortè judicaſſet, niſi diætæ errores hanc naturæ intentionem & conatum interturbaſſent. Hinc die 19. fortè finiente, aut 20. inchoante, metaſtaſis ponè aurem contingebat; haud tamen cum totius morboſæ maſſæ eò versùs determinatione, ſiquidem conſtet ejuſdemmet portionem inteſtina petiviſſe. Attamen *Hippocrates* curam hujus metaſtaſeos eodem modo perfecit, quo ejus, qui metaſtaſin patiebatur ad coxam; nempe cucurbitulis.

Et pag. 1128. » *Qui ex figulino equo*
» *decidit*, cui nec illicò admota eſt cu-
» curbita, ἐκαύθη ἔσω, intus uſtus eſt,
» ac die 20. malum recruduit; ſangui-
» nis profluvia fæculenta, & erodentia
» prodierunt «.

Epid. 5. pag. 1143. « In *Œniadis Eu-*
» *polemus* coxendicis & inguinis do-
» lore conflictabatur, ut & in toto loco
» propinquo coxæ juncturæ, ab ingui-
» ne,

» ne, & anteriore coxendicis parte.
» Huic ſanguis ex malleolo detractus
» eſt, admodùm multus, nigerque
» idem, & craſſus: epoto autem medi-
» camento alvum deorsùm purgante,
» multùm purgatus eſt, & melius qui-
» dem ei aliquâ ex parte fuit. Dolores
» verò non ceſſabant, ſed tum coxen-
» dicem, tum illius juncturam, tum
» cochonam » (cochone eſt illa pars tota ſuperioris femoris anterior, poſteriorque, quæ eſt à criſtâ Ilei & Pube, uſque ad extremum Tuber oſſis Iſchii, cui inſidemus. Vid *Gorræum in Def. & Foëſ. in Œcon.*) « tum etiam inguinis
» loca, ſuppuratio occupabat, ibique
» dolor erat intenſior. Pus autem *os*,
» potiùs quàm *carnem* pervadebat, &
» aliquandiu ſic ſe habere ignoraba-
» tur, donec admodùm debilis extite-
» rit «.

Tandem cruſtis valdè multis, iiſque
» magnis ac denſis, inuſtus eſt, puſ-
» que multum & craſſum effluxit, ac
» paucis poſt diebus interiit; tum ex
» ulcerum magnitudine & multitudine,
» tum ex corporis debilitate. Hic vide-
» batur ſanari potuiſſe, ſi unicâ amplâ
» ſectione ſectus fuiſſet, & ſi per eam
» ſectionem pus effluxiſſet: aut ſi alterâ

„ ſectione opus fuiſſet, amplam eam „ facere: & hæc omnia ἐν τῇ ὥρῃ, idoneo ſuo tempore, inſtituere oportuiſſet.

„ *Lyconi* in *Œniadis* in reliquis quidem eadem contigere, dolores tamen ad crus non admodum pervadebant, neque purulentus extitit, verùm ſanus longo intervallo. Medicamenta autem ebibebat (φάρμακα, medicamenta purgantia) & cucurbitulas admovebat, ſanguis mittebatur, atque interea melius habere videbatur.

„ *Lariſſæ Scamander* coxendicem ſyderatam habuit (ἰσχίον ἐσφακέλισε, coxendicem ſphacelatam habuit), & os diù diſparatum ἀφεστηκός. Hic poſt magnam ſectionem, etiam uſque ad os ipſum factam, denique inuſtus eſt, ac tum 12mo. poſt ſectionem die convulſio cœpit, ac magis detinuit. Convulſione autem tentabatur crus ipſum ad latera uſque, quæ ad alteram etiam partem perveniebat. Crus autem contrahebatur & extendebatur, cæteraque membra movebat, & maxillæ riguerunt. Hic, octavo poſt convulſionis inſultum die, convulſione periit. Utriculis verò concalefac-

» tis, ex orobis, ervis, ad curationem
» totum corpus fovebatur, & ab ene-
» mate paucum ſtercus tandem prodiit.
» Medicamentum ſinceram bilem affa-
» tim deturbans, φάρμακον κατακορὲς,
» bibit, & repetivit. Ac ſeceſſit qui-
» dem alvus, nihil autem opis inde tu-
» lit. Somnus parvus venit. Rursùſque
» epoto ſub veſperam valido medica-
» mento, ſinceram bilem affatim de-
» turbante, ſub ortum ſolis mortuus
» eſt. Ἐδόκει δὲ ἂν πλείονα χρόνον διενεγ-
» κεῖν, εἰ μὴ κατὰ τοῦ φάρμακου τὴν ἴχυν.
» Videbatur autem longiore tempore
» morbum laturus fuiſſe, niſi propter
» violentiam remedii periiſſet ».

§. VI. Ex his cunctis liquet ſummam horum malorum curam priſcis in eo poſitam fuiſſe, ut internis externiſque auxiliis materiem à coxâ revellerent.

Ac 1°. quidem ſectio & uſtio frequenter adhibebantur, ſpemque curæ ipſis ſemper magnam videntur feciſſe. Ita ut quemadmodum pag. 118. animadvertebamus, mortem *Eupolemi* adſcripſerit *Hippocrates* debitæ ac tempeſtivæ ſimulque profundæ ſectioni neglectæ. Itidem legimus pag. 1151. edit. *Foëſ. Hippocratem Cyrenii*, & *Hecaſonis* mortem, tardiùs factæ inuſtioni adſcrip-

ſiſſe. Imò utrumque hoc extremum remedium ſimul adhibitum fuiſſe docuit *Scamandri* mox data hiſtoria. Sectionem unam, latam, amplam, quandoque pluribus parvis prætuliſſe magnum virum, caſus *Eupolemi* manifeſtat. Sed ſimul partibus jam ſphacelatis hanc methodum non profuiſſe, nimiâ jam factâ internorum deſtructione, antequam malum foras ſe verteret, *Scamandri*, aliorumque exempla, luculenter demonſtrant.

Sectiones itidem hæ atque inuſtiones leguntur quidem ad os uſque factæ, at in ſphacelo tantùm, ubi vel nihil, vel profundiſſimè ſecandum eſſet, & ubi mors cæteroqui certiſſima inſtaret. Cæterùm amplæ ac latæ, haud verò nimis profundæ, inſtituebantur, & à ſubſequentium ſæculorum medicis inſtitutæ leguntur.

Hinc *Celſus Lib.* 4. *cap.* 22. inuſtionem duntaxat ſuperficiariam commendare videtur: » ultimum eſt, inquit, » (& in uteri morbis quoque efficaciſ» ſimum) tribus aut quatuor locis ſuper » coxam, cutem candentibus ferra» mentis exulcerare ».

Legitur quidem *Hippocrates Lib. de int. aff. cap.* 53. apud *Chart. Tom.* 7,

pag. 677. jubere iſchiadicis « πολλὰς » ἐσχάρας, καὶ βαθείας καῦσαι, eſcharas » & multas & profundas inurere ; » ſed ideò profunditatem ad os uſque intelligere non videtur. In obeſis certè poteſt profunda uſtio eſſe, quæ tamen adipem vix omnem penetret. Imò os ipſum vitari oportere laudato mox loco innuit *Hippocrates*, jubens » eſcharas multas » profundaſque inurere in oſſeis qui- » dem partibus fungis, μύκησι; in » carnoſis verò, ferramentis. » Et alio hujus libri loco jubet inuri modò lino crudo.

Proſper Alpinus Libr. 3. *de Med. Ægyp. cap.* 12. innumeras *Ægyptiorum* curas, cauterio plurimis in morbis peractas, enarrans » hinc mirum, in- » quit, non eſt, ſi proſperè hoc reme- » dium in omnibus articulorum dolo- » ribus curatu difficilioribus experiun- » tur ; potiſſimùmque in coxendico » dolore multas uſtiones, non modò » ſupra articulum, ſed etiam ſupra fe- » mur, facientes. » Gens porrò illa, ut idem refert, inuſtiones facit goſſypio, linteo involuto, filis ſericis compreſſo, in conum formato, perpendiculariter perforato, cujus coni perforati baſin loco inurendo apponunt, interea dum in-

cendant apicem. Unde etiam ſuperficiaria videtur eorum uſtio eſſe. *Paræus Lib.* 18. *Cap.* 28. ad digiti (lati procul dubio) profunditatem locum hunc inuri jubet, idque tribus, quatuorve, diverſis per ambitum articuli plagis; » cavendo , inquit , ne nervi lædantur. » Cæterùm raros invenimus, qui ad os uſque inuri locum jubeant, *Tulpium Lib.* 3. *cap.* 26. *Deckers Exerc. pract. pag.* 34. alioſque paucos, ſi exceperis.

. Referenda huc famoſa *Moxa*, ſive *Artemiſiæ Lanugo*, quam *Indi* parant. Agit nempè, quo priora, modo. Vim enim artemiſiæ peculiarem hîc non agnoſcimus. *Olaus Borrichius* dudùm adverterat majorum virium in iſchiade curandâ hanc cum artemiſiâ factam inuſtionem non eſſe, ipſis veſicantibus. Et ſi, quæ pro & contra ſcriptitata fuerint ſuperiore ſæculo, apud *Bonetum Med. Sept. Tom.* 2. *Lib.* 6. *Sect.* 5. *cap de Arthrit.* attentè pervolvimus, abundè convincimur hoc auxilium, adeò olim decantatum, tam caro pretio ſolutum, præ reliquis inuſtionibus nihil ſingulare habere.

2°. *Cucurbitas Hippocrates* hîc impensè laudat; laudarunt omnes poſt il-

lum autores. Iteratâ harum actione, revulſio neceſſe eſt ab interioribus versùs exteriora fiat. Continuò enim magnam in molem elata integumenta, humores huc undique alliciunt: ſpeſque ſic fit, fore ut hâc lege & moveatur, & attrahatur, quæ profunda in ſede locabatur, morbi materies. Idque revera fieri, innumera teſtantur exempla.

Ad inuſtiones & cucurbitas, meritò referimus lata *Veſicantia* noſtra. Clariſſimus *Boerhaave* aïebat ſæpiùs nobis, ſi vellet arcanum quoddam vendere, id fore tectas, & ſub alia ſpecie occultatas cantharidas, in iſchiadicis. Hoc remedium emplaſtri formâ, palmâ manûs majus, adplicabat coxæ, & dein, poſt ingentem veſicam contractam, auferebat, vulnuſque percurabat: dolore non abeunte, repetebat idem octiduo poſt; idque aliquoties ad tertiam, quartamve vicem: quamvis rarò id ſibi contigiſſe teſtaretur, ut quarto emplaſtro indigeret. Innumeri ſunt, quos in Noſocomio hâc methodo ab annoſioribus hiſce ærumnis percuraverimus. Hæc autem cura vix obtinet ubi locus ſpontè exulceratur; ut in caſu juvenculæ noſtræ; quamvis etiam in ambitu ulcerum ſemel iterùmque explorata fuerit.

3°. Laudavit hîc *Hipp. Venæ Sectiones*. Nec datur ferè autor, qui eamdem haud commendaverit revellendi animo, ſi indicatio utcumque vel juberet, vel permitteret. In initio tamen proficua magis futura, quàm progreſſo malo, videtur.

4°. *Purgantia* & *Clyſmata* adhibuit, poſtque ipſum omnes. Præter revulſionis intentionem generalem, veteres videbantur quid peculiare ab his remediis expectare; ſaltem ab enematibus. *Dioſcorides* clyſmata hîc adplicabat ex acerrimis omnium purgantibus. An anatome hanc veterum experientiam forſan confirmat? Arteria natium *Winſlowo* dicta, producit hæmorrhoïdalem internam, aliam omninò ab iis arteriis, quas vulgò hæmorrhoïdales internas appellare conſuevimus; ſimulque dat ramum ad articulum femoris; imò dat ramulos qui interiorem ſubſtantiam perrepent nervi iſchiadici. Præterea ramus primus arteriæ pudendæ internæ dat ramos hæmorrhoïdales internos, & ramum anteriùs poſteriùſque decurrentem ſupra cervicem oſſis femoris. Atque hæc de communibus arteriis; ſi autem nervos contemplemur, à nervo iſchiadico, pelvi egreſſo, ramus proficiſcitur, qui anum petat.

5°. *Chliaſmata*, ſive *Fomenta tepida*, egregii usûs deprehendere, cum *Hippocrate*, medici omnes; maximè ſi cum farinoſis in cataplaſma redigerentur. Conabantur hinc omnia laxare, & per laxatos poros acres adigere ſtimulos. *Dioſcorides* in iſchiadicis miſcuit cataplaſmati radicem ſcammonii, ipſamque colocynthidem. Nullus ferè autor eſt, qui peculiare quoddam acre hic non commendaverit. Videte *Proſp. Alp. Med. Meth. Lib. 9. cap. 5. Foreſt. Lib. 29. Obſ. 22. in ſcholio.* Iſchiadis ſubita admodum curatio deſcribitur à *Boneto Med. ſept. Tom. 2. pag. 575.* partem affectam primò probè fricatam, igni dein expoſitam, fovendo hoc linimento. ℞. Sapon. ven. raſi unc. 1. Aq. Reg. hung q. ſ. deinde fricando unguento, quod ex ung. Alth. Thereb. & Ol. Lumbr. pararetur. Egregium belli ducem *Hagæ Batavorum* iteratis veſicantibus fruſtra ferè vexaveram. Semicuratus iter ſuſcipere debuit. Loco, quo perrexerat, quietus, ferendo dolori non erat. Matrona conſulit totum quantum femur involveret emplaſtro quod ex pulvere maſtiches cum ſpiritûs vini ſ. q. pararetur. Adplicuit, dolore immunis *Hagam* rediit, rem mihi pateſecit totam.

Deſperatis pluribus hoc conſilio profui. *Calx viva cum melle*, vel cum unguentis quibuſdam miſta, plures egregias curas mihi edidit.

6°. *Frictiones tum ſiccæ, tum humidæ*, rebus penetrantiſſimis inſtitutæ, pertinaciter continuatæ, ſæpiùs utiliſſimæ inventæ ſunt; ut jam exemplis ad N°. 5. patuit.

7°. *Thermas* commendant, laudantque plures. His curari multos, multos minimè compertum eſt. Plures vidi qui *Aquiſgranenſibus*, qui *Badenſibus*, &c. uſi, vel nihil lucrati eſſent, vel in pejus verſi. Laudat tamen *Schultetus* proprio exemplo ſuo virtutes balnei *Thalſengenſis*, vulgò *Geſundbrun*, in agro *Ulmenſi*: cujus uſu iſchiadico dolore, aliis quidem remediis olim cedente, ſed tamen iterùm redeunte, jam à novennio carebat. *Embroche* in deſperatis ſemper tentanda eſt, licet habeamus, quibus non profuerit; prodeſt tamen aliquando.

8°. *Fonticulos* & veterum multi, & uſus hodiernus, ſæpè ſalutares invenere. Irritatio eſt perpetua, perpetuuſque revellens effluxus.

§. VII. Veruntamen in cunctis hiſce tum veterum, tum modernorum methodis adhibendis, Prognoſis ferè ſem-

per incerta eſt: cum natura mali nos prorsùm lateat; nec niſi ex effectibus, &, ut aïunt, à poſteriore, nobis ſæpè manifeſtetur. Conſiderentur varii tantummodò, qui afficiuntur, loci! Prava materies hæret fortaſſis in cute modò, vel in panniculo adipoſo, vel in faſciâ latâ, vel in involucris muſculorum ſuperiorum inferiorumve, vel in involucris iſchiadici nervi, vel in perioſteo ſuperioris partis oſſis femoris, vel in perioſteo oſſis iſchii, vel in oſſeâ parte acetabuli, vel in capsâ ligamentosâ articuli, vel in cartilaginibus ſeu os, ſeu cavum acetabuli incruſtantibus, vel in glàndulâ magnâ, vel in ligamento tereti, ejuſve ſive alterutrâ, ſive utrâque origine, vel denique in pluribus harum partium ſimul. Deinde ad loca tam varia etiam multiplex adpellit materia. Eſt enim ſerum acre podagricum, rheumaticum, ſcorbuticum, venereum; ſi locus primariò afficiatur: vel eſt ichor, ſanies, pus, acrimonia jam expoſita, metaſtaticè huc aliunde delata: vel eſt materies genita ex prægreſsâ loci hujus communi inflammatione. Quæcumque jam materies ſit, ſi non corrumpatur, ſi eliciatur extrorsùm, ſi nova non ſuccedat, ſi nihil intùs dextruxerit,

integram poteſt admittere curam. Si verò expulſam priorem vova ſubſequatur, recidivas facit, curaſque inconſtantes. Sed enim verò ſi corrumpatur, diùque ibidem hæreat, cunctas hîc partes peſſumdet neceſſe eſt. Ita vidimus in Noſocomio nunc ipſos muſculos, nervoſque putredine liquatos; nunc os femoris carioſum; nunc laceram articularem capſulam; alio tempore acetabulum carioſum fractum; aliâ vice caput oſſis totum, eroſo ligamento, extra acetabulum; iterùm acetabulum deſtructum totum, ita ut vel illud ſolum, vel & os iſchii, & os ſacrum, & vertebræ lumborum, carie conſumerentur; nunc iterùm perfectam oſſis femoris cum acetabulo anchyloſin, &c.

His ergo omnibus, quæ ad variam morbi ſedem, variamque materiæ naturam ſpectent, conſideratis, minùs mirabimur tam curas inconſtantes, quàm caſus deſperatos: erimuſque in prognoſi cautiores, cum morbus toties fallat nos. Quid dicam! cum ipſum τὸν πανὺ fefellerit *Hippocratem*. Juvat textum adducere ex Epid. 5. pag. 1151. « *Hecaſoni* » in *Omilo*, ex corporis impuritate, » & pravâ (ſeu intempeſtivè datâ) » purgatione, gravis in coxendicem

» dolor incubuit. Quo quidem demittente febribus correptus eſt, diùque » lectulo decumbens, neque bibebat » quidem, neque ſitiebat. Debilis quidem erat, & crebrò inhorruit. Huic » probè quidem, ut conveniebat, morbus ſublatus eſt; corpus autem ex » oblatis opem percipiebat » igitur videbatur laboraſſe *Hecaſon* phthiſi verè coxariâ, hecticas febres, cum frequenti horrore, & magnâ debilitate, inducente. Morbo liberari viſus eſt, vireſque deperditas bellè recuperare, ut jam ſaneſcere videretur. Sed an ſanus factus eſt? « Tandem, ait, morbus per inferiora erupit, ac totus cum multâ bile » ſeceſſit, & mente motus interiit. » Ergo morbus lucido quodam intervallo latuerat, & veluti curatus habebatur; & quidem ita, ut *Hippocrates* ſubjungat, » ἐδόκεε δέ ἂν ἐκφυγεῖν τὸ νόσημα, » *Hecaſon* videbatur morbo emergere, » è morbo evadere. » Sed interea tandem morbus per inferiora ſeceſſit, occiditque *Hecaſonem*. Id quod phthiſicis ſolenne eſt, ut diarrhæâ colliquante pereant. Hujus *Phthiſeos Iſchiadicæ* exempla plura præcedentibus tomis *Rat. Med.* dedi, morte paſſim terminatæ. Diarrhœa hæc colliquans latenter

promota *Eupolemon* occiderat, pag. 1145.

§. VIII. Haud omnium tamen in hâc phthiſi iſchiadicâ ſortem æquè deſperatam eſſe, binis exemplis luculentis *Tom.* 3. *Rat. Med. cap.* 5. clarè vidimus. Ipſiſſimaque juvencula, cujus caſus totum hoc caput genuit, eâdem, quâ illæ binæ, methodo; lacteâ ſcilicet diætâ, cum largo corticis peruviani uſu; huc uſque bene ſe habet, ulcere lympham modicam exſudante: lymphæ autem hujus inde revellendæ causâ, fonticulus inciſus eſt. Hoc tempore toroſa, robuſta, duros labores indefatigata perficit, idque jam trimeſtri ſpatio. Cæterùm ſapones herbæque ſaponaceæ atque antiſcorbuticæ dictæ, ſi largiſſimè ſumantur, egregium uſum habent, ubicumque ſpes reſolutionis aliqua ſupereſt.

CAPUT V.

De Apoplexia et Nervorum morbis.

§. I. *Variæ cauſæ remotæ apoplexiæ unam modò eamdemque cauſam proximam facientes; cadaveribus ſectis demonſtrantur; ſimulque practicè diſſeritur circa apoplexiam, ſive deſperatam, ſive ſanabilem, ex cauſarum expoſitarum contemplatione.* §. II. *Examen cauſæ cur toties apoplexia aut generet paralyſin, aut ipſum ſequatur? Eâ occaſione oſtenditur cauſam eamdem proximam in decem v. g. hominibus, decem varios cerebri nervorumque gignere morbos. Ideòque quid iidem hi morbi commune inter ſe, quid diverſum habeant, & quinam demum ex illâ diverſitate effectus diverſi producantur, examinatur.* §. III. *Reperitur tamen ab omnibus hiſce catalepſis maximè abludere; cujus miræ hiſtoriæ enarrantur, examinantur, magnamque partem inexplicabiles declarantur: quâ occaſione etiam aliquid de ſomnambulis.* §. IV. *Examen quæſtionis, cur cerebro uno in latere affecto, oppoſi-*

tum latus paralyſis prehendat? Aſſertio hæc juſtos entra terminos limitatur contrariis obſervationibus. De lymphâ cerebri non concreſcibili.

§. I. NONNULLOS morbos reperire eſt, qui ſæpiùs licet viſi, inſpectiſque demonſtrati cadaveribus, repetito tamen frequentiùs examine, medicinam magis illuſtrent magiſque: quos inter apoplexiam eique affines morbos meritò recenſemus; de quâ porrò, ut quid dignè proferamus, primò hiſtorias morborum varias, cadaverumque ſectiones præmittemus.

Anni currentis 15. Aprilis, fœmina 102. annorum habita, in Noſocomio *civico* extenguebatur. Cadaver petieram, fati ſenilis proſpectum auditoribus daturus. Exp. Noſocomii illius phyſicus *Erndl* ſequentem primò dabat anamneſin: autumno elapſo febrim continuam paſſa erat, hyeme diarrhœam. Aptis reſtituta medelis, viribus tamen ſenſim defecit; ut lectulo perpetuò affixa, cardiacis ſemper fovenda eſſet. Brevi ante mortem, *en*, inquit, *morior*; ſumpto autem cardiaco: *gaudeo*, ait, *denuò me recolligo*; ſimulque deſinit vivere. En jam quæ dabat anatome!

Muſculi abdominales ſoli quidem tenuatiſſimi; cæteri verò muſculi omnes tendineſque femorum, ſurarum, colli, dorſi, omninò carnoſi, toroſi, pinguedinoſi, ut in ætate mediâ. Egregia omnia viſcera ventris. In thorace itidem boni pulmones; cor, vaſa majora, ut in homine ſano 30. annorum, ſe habebant. Haud igitur quod expectaveram & demonſtrare geſtiveram, inveni: inveni autem quod non cogitaveram. Intra cranium nempe, ubi cerebrum totum minimè ſiccum, ſed maximè naturale erat, cruor ater, ſpiſſus, effuſus erat ſub piâ matre, ad lobum poſteriorem ſiniſtrum ita quidem, ut cavum, pollicem capiens, in hoc lobo expleret.

Eſt apoplexiæ ſpecies, ſolo ſpirituum defectu oriunda, quæ huic fœminæ jam pluries intentaverat mortis minas cum paucâ tamen quantitate ſpirituum, ope cardiacorum, tum replentium, tum excitantium, refecta, vitam protraxit. Jam verò effuſus cruor ſubjecta preſſit. Cranio enim ſemper exactè pleno, preſſio grumoſi ſanguinis in lobo poſteriore cerebri removebat à ſe per ambitum lobi ſubſtantiam; ea remota ſubſtantia premebat vicina ſibi, atque ita com-

preſſio progreſſa videtur ad ipſam uſque medullam oblongatam : quo demùm factum, ut pauca illa ſpirituum copia, quâ debilis hæc vita eouſque ſuſtentata protractaque fuerat, interciperetur, eâque interceptâ, mors adeſſet. Utrùm nunc ſanguis ſenſim ibidem colligi cœperit, an effuſus recenter fuerit, incertum : poſſe tamen ſubitò ante mortem effundi ſequentibus demonſtrabitur.

2. Die 19. Febr. ex eodem Noſocomio adferebatur mihi cadaver ſenis, qui, ſtrenuus ſemper helluo vini, eodem ſeſe triduo ante mortem ita impleverat, ut in ipsâ ebrietate apoplexiâ ἰχιρῃ tactus, bidui ſpatio extingueretur.

Dura mater bona, tota verò pia dicta aneuryſmatica & varicoſa omninò fuit, idque non in ſuperficie modò, ſed inter omnes cerebri anfractus ſeu volvulos, & inter utrumque hemiſphærium, potiſſimùm verò ad tempora. Ventriculus anterior cerebri ſiniſter grumoſi ſanguinis eam habebat copiam, ut commune cochleare expleret, dexter dimidium paulò fluidioris. Cerebelli pia mater, maximè ſiniſtri, ut ea cerebri, ſe habebat.

Alcoholis eſt, dum ſanguine ſuſceptum circumducitur, illum rareſacere.

Spatium igitur majus occupantes humores, vaſa extendunt, dilatant, ſimulque eadem dilatata, quòd vehementem ſtimulum circumferant; in validiorem adigunt actionem. Repetitâ multoties hâc actione, debilitantur ſic vaſa, ut communi & tranquillâ humorum circulatione languidè tantùm reagant, nec niſi ſtimulo repetito debitè ſuos propellant humores. Sed demonſtratum eſt repetitâ rarefactione humorum vaſa debilitari. Ergo quò ſæpiùs neceſſarius eſt ſtimulus, ut torpor vaſorum excitetur, eò frequentiùs eadem rarefactio, vaſa extendens, cauſam debilitatis adauget. Et hinc demùm triſtis illa neceſſitas vini ſpirituumve, copiam ſenſim augendi, cum vaſa de die in diem debiliora, à conſuetis ultra non afficiantur. Hinc ſenſim homo ita flaccidus adparet, ut, qui Dei eſt imago, jam referat *Bacchi* ſimulacrum. Hinc igitur capimus cur arteriæ venæque piæ matris aneuryſmaticæ ac varicoſæ fiant: id quod videtur tolerari utcumque poſſe, abſque eo quòd vaſa dehiſcant, quia æquabiliter ſuſtinentur; at in ventriculis cerebri alia res eſt. Vaſa innumera plexûs choroidei poſſunt pro momento ſine reſiſtentiâ eſſe, ſi plus lym-

phæ ex iiſdem reſorbeatur, quàm in illos influit. Vel ſi id non fit, ſaltem vaſa in rore vel liquore perpetuò ſita, debilitari ac dilatari, prædictis internis de cauſis ita queunt, ut facilè dehiſcant: præterquam quòd acrimonia in his corporibus nata, acrem ventriculis lympham inſtillet, quæ eadem vaſa corrodat, facilèque diſſolvat. Hinc demùm effuſio ſanguinis. Hinc ventriculi ſanguine turgidi totum cerebrum ac medullam oblongatam comprimunt. Hinc capimus unciam ſanguinis, intra cranium effuſam, inter apoplexiæ cauſas ab authoribus jure referri.

3. Sartor 55. ann. 9. Aug. 1757. terrore, mœrore, gravique itâ correptus, cubitum ſanus petit. 10. Aug. evigilans deprehendit ſe toto latere dextro tumidum, ac paralyticum; idque haud in crure brachioque ſolis, verùm etiam in genâ & linguâ; ita ut loquens non intelligeretur. Vena ipſi mox ſecta eſt, & quæ reliqua artis erant adhibita; tandem trigeſies balneo *Badenſi* uſus eſt. Quibus omnibus id effectum, ut tumor partium demitteret quidem, & cruri quiſquam rediret motus; paralyſis verò eodem perſeveraret cæteris in partibus modo.

Primâ vice illum vidi 9. Junii 1758. eumque ab illo die ad *Machinam Electricam* adhibere cepi. Eſt idem ille, de quo *Rat. Med. Part. 3. cap. 6.* N°. 11. Menſe Januario 1759. in lecto jacens, expeditè poterat brachium digitoſque movere; extra lectum verò minùs. Habent id plures paralytici, dum incipiunt emendari. Suſtentatis partibus, obſcurus qui redierit muſculis motus, eoſdem faciliùs movet, quàm ſi pendente brachio muſculi totum brachii pondus ſimul ſuſtinere attollereque debeant. Junio menſe vox diſtinctior, tantuſque pedis motus, ut ſolus, ſine ſcipione, magnam circumambulet aulam.

Nonâ autem Junii, ad ſecundam pomeridianam *Machinæ* accedens, dixerat famulo Noſocomii quidem ſibi benè non eſſe, nobis verò nihil, niſi ad 10. fortè ictum. Ducebatur illicò in lectum, ut parùm quieſceret, utque quid ipſi deeſſet examinarem. Illicò magnam præcordiorum anxietatem conquerebatur, & intra dimidiæ horæ ſpatium mentis compos ultra non fuit. Fruſtra vena ſecta eſt; fruſtra injectum enema adhibitaque veſicantia. Deglutitio ſublata prohibuit uſum medicamentorum. Intra quadrihorium expiravit.

In cadavere dura mater à latere ſiniſtro ſinûs falciformis cum cranio concreverat, ibidemque craſſa ac dura erat. In ſiniſtro cerebri hemiſphærio, potiſſimùm ad latus, vericoſiſſima eadem erat, in dextro autem parùm tantùm. Eâdemque in plagâ, quâ dura mater cum cranio cohærebat, etiam arctè coibat cum arachnoideâ ac piâ membranis. Sub arachnoideâ in poſterioris lobi cerebri parte priori & levâ, lympha ſplendens hinc inde ſubrubella adparuit. Eadem lympha coagulata, tremula, conſpiciebatur in lobi hujus poſteriore plagâ, maximè inter medullæ volvulos, ſupra piam matrem. Cæterùm, niger ſanguis videbatur omnes medullæ gyros volvuloſve per totum encephalon ſejungere; id quod adhuc adparebat, profundioribus ſectionibus jam medullæ bonâ parte ablatâ. Ventriculus ſiniſter anterior, ſive ſuperior dictus, & ampliſſimus omninò erat, & tum copioſiſſimâ rubellâ aquâ, tum grumoſo ſanguine plenus fuit; dexter verò ejus compar ſuam & amplitudinem & lympham naturalem habuit. Ventriculus quartus, amplus, copioſo ac coagulato ſanguine diſtentus erat, uſque ad foramen magnum oſſis occipitis.

In ſiniſtro cerebri hemiſphærio quæ enarrata vitia ſunt, ad paralyſin dextri lateris explicandam ſufficiunt. Vitia ventriculi quarti ad apoplexiam, eamque tam citò letalem, intelligendam quoque facere videntur. Expoſueram ad ægrum II. quo pacto in plexu choroideo vaſa rodi, rumpique poſſint, ac ſanguinem ſuum intra ventriculos cerebri anteriores effundere. Eadem explicatio valet ad ventriculum quartum, cum & ſpeciem quamdam plexûs choroidei habeat. Cæterùm ex hiſtoriâ morbi patet hanc effuſionem letalem ſubitò contigiſſe: an forſitan nimiùm repleverit ventriculum in prægreſſo mox prandio? Hâcque lege aorta, tumente ventriculo compreſſa, impetum majorem in tenera plexûs hujus vaſa excitaſſet?

4. die Julii 6. 1759. anatomen puellæ feci, quæ jugi cephalæâ laboraverat. *Jugi* dico; cum, ex quo loqui potuit, eamdem ſit perpetuò conqueſta. Præcipuam verò ejus ſedem ad poſtica oculi ſiniſtri potiſſimùm indicaverat. Cætera hilaris, curſu, ſaltu, luſu indeſinenter ſe exercens, nunquam tuſſire, aut anhelare, nunquam defatigari, à digno parente, *Viennenſi* medico,

obſervata eſt. Sex cum dimidio annos nata interiit. Octiduo ante mortem ſtupida nonnihil & oblivioſa nonnunquam deprehendebatur, in reliquis tamen omnibus ſana. Quatriduo ante mortem & ipſam prehendit apoplexia, & dextrum brachium convulſio. Ultimo vitæ biduo convulſio ceſſavit, apoplexia autem ſine notabili febre placidum vitæ finem fecit.

Dura mater bona, pia tota quanta varicoſiſſima utroque in cerebri hemiſphærio. In ſinu longitudinali, ab ipsâ fronte, uſque dum ille in ſinus laterales abit, corpus album reperiebatur, inſtar oblongi vermis ſinus idem binis in locis habebat membranaceam expanſionem, ab uno ejus pariete in alium porrectam, tenſam. Ad primam harum, oblongum hoc corpus album duas in partes findebatur, quarum altera ſub hâc expanſione, altera ſupra eamdem pergebat: emenſæ autem hæ binæ partes expanſionis latitudinem, quatuor propemodum lineas habentem, denuò coibant; ita ut poſthac ſolitarius veluti vermis ſupra poſteriorem expanſionem, ſine ullâ diviſione, tranſcurreret, ſinuſque laterales utrimque ſubiret. Ex ventriculo ſuperiore cerebri dextro uncias

duas

duas aquæ eduximus. Limpidiſſima hæc erat, inodora, igni impoſita non coagulabilis, ſyrupi violarum colorem minimè mutans. Aderat & aqua in fundo cerebri, ad uſque foramen magnum oſſis occipitis; ſed eamdem ibi in vitâ hæſiſſe affirmare non auſim. Fortè enim, dum ſectionem planam juxta lacunar ſinûs facientes, ſimul hunc ſinum leviter læderemus, exſiliens lympha undique deorsùm, adeòque inter duram matrem cerebrumque, inſinuare ſe potuit. Unde certè longè copioſior lympha in ventriculo fuerit oportet, quàm quæ inde collecta fuerit. Pulmo totus quantus accretus fuit pleuræ, pericardio, diaphragmati; ipſique inter ſeſe connati mutuò lobi. Modus autem hujus mutuæ concretionis non erat illi ſimilis, qui in pectoris morbis, vel aliàs ad luctamina mortis, à craſſo ſero tranſſudante ortus, digitis commodè ſolvi poſſit: neque ſimilis etiam illi, qui cellulosâ productione, haud omninò difficulter ſolvendâ, ſæpè obſervatur; ſed erat omni in puncto thoracis coalitio firmiſſima, ſolidiſſima, cultello tantùm, magnâque cum patientiâ, demùm ſolvenda; ita tamen ut nonnullis in locis pulmo faciliùs perſcinderetur

ac laceraretur, quàm à nexu ſine læſione ſolveretur: nullibi autem id difficilius quàm toto pectoris ſiniſtro cavo.

Hæc ergo puella poſt perennem cephalæam demùm apoplexiâ quatuor dierum moritur. Non morabor hîc peſſimè affecti pectoris in caſu quo, à longâ die, ejuſmodi cauſæ hîc natæ erant, à quibus reſpiratio longè vitioſiſſima oriri debuiſſet; cum de ſimili caſu egerim *Rat. Med. Part.* 2. *cap.* 8. *pag.* 181. 182. Adeòque ad apoplexiam me modò converto. Oblongus veluti vermis ſinûs longitudinalis merus polypus fuit. Patebat id maximè, ubi crura ejus utrimque ex ſinibus occipitalibus extrahebantur: alba polypi materies incipiebat hîc rubro ſanguine tingi, & ſanguineas fibras à ſeſe dimittere. Confirmabat merum polypum eſſe ejuſdem in aquâ diſſolutio & interitus. Nam, quo poſt aliquot dies eum maturiori examini ſubjicerem, juſſeram non in ſpiritu, ne contraheretur, ſed in aquâ ſervari: quarto autem ex illinc die examinaturus, ferè periiſſe dolebam. Porrò de naturâ polyporum, in humano corpore genitorum, id eſſe, *Rat. Med. Part.* 1. *pag.* 65. demonſtravi, quòd in ſpiritu ſubſiſterent, in aquâ verò evaneſcerent.

An à preſſione intra ſinum genitus polypus, ut variis exemplis oſtendi *Rat. Med. Part. 2. cap. 7.*? Fortè; ſed compreſſione ſanguinis abſente, etiam polypos copioſos generari poſthac 2. Octobris propediem elapſi in cadavere didici. Homo quinquagenarius anomalâ arthritide à 13. annis in calcem ad articulos converſus, & diriſſimis paroxyſmis ferè conſumptus; à triennio frequentibus paroxyſmis *Colicæ Pictonum* excruciatus; pus grave, copioſum à quatuor menſibus in omni urinâ deponens; lentâ demùm tabe in Noſocomio periit. In dilatatiſſimis aortâ & venâ cavâ, in peramplis arteriis veniſque Iliacis arteriâ carotide, ac ſubclaviâ, in venâ jugulari, tenuem chordam polypoſam invenimus, cujus chordæ diameter in maximâ arteriâ vix ultra lineam, in magnâ venâ vix duas excederet lineas; quemadmodum etiam ſinus falciformis exhibebat. Hîc certè preſſio nulla, ſed vacuitas maxima ubique erat, cum polypo univerſo. Nec in capite preſſio ſanguinis fuerat, cum ibi nihil ferè ſanguinis in vaſis, durâ matre in ſiniſtro latere exceptâ; cumque etiam ventriculi anteriores cerebri ita vacui eſſent, licet magni, ut vix dragmam aquæ, ad

ignem minimè coagulabilis, educere potuerim.

Hinc vel à preſſione, vel à ſtagnatione polypus huic de quâ agimus puellæ, productus eſt. Cephalææ antiquæ cauſa venis fortè tribuenda varicoſis eſt: qualia exempla ut cephalææ cauſas, collectores caſuum nobis alibi demonſtrant.

Intelligimus porrò cur apoplexia tam frequenter letalis ſit. Si compreſſio ab aquâ vel à ſanguine producta, cauſam proximam produxerit, opus eſt, ſi morbus curabitur, ut tum copioſum ſerum reſorbeatur, tum ſanguis effuſus fotu, ac veluti coctione, aptus reddatur, qui reſorberi poſſit. Sed ad talem reſorptionem coctionemque, certum quoddam tempus natura requirit. Si ſufficiens circulatio per minùs compreſſas partes interea temporis detur, ſi partes minùs preſſæ nimiâ humorum copiâ non obruantur, dum per compreſſiores tranſire vetantur, ſpes eſt ut homo vel ſeneſcat integrè, vel ſaltem necdum moriatur. Sin verò contrarium, ut pereat neceſſe eſt. Imò fortè reſorbetur materies, ſed eroſo de vaſe novus extillans liquor cauſam proximam redintegrat. Unde intelligitur cur nonnunquam per

paroxyſmos adoriatur, letalis demùm apoplexia.

Si his jungamus cauſas apoplexiæ proximas, aliunde natas, v. g. à plethorâ, à ſerosâ colluvie, à contuſione, &c. patet evidenter revellentem dictam methodum à magno *Boerhaavio* commendatam, unicum ferè id eſſe, quod in apoplexiâ ejuſmodi prodeſſe poſſit: ſed ſimul ex contemplatione cauſarum proximarum nihil pernicioſius emeticis, (quæ utinam *Sydenhami* autoritate minùs fulcirentur!) in eâdem dari poſſe, vel inde concludimus, quòd vis humorum actione emetici versùs caput aucta, cauſam morbi proximam augeat, ac ſæpè reddat inſuperabilem.

Sed hæc methodus ſi integra adplicetur, bonam ægri deglutitionem ſupponit, quod in apoplecticis ſæpè fit; quo nempè ægri hæc revellentia affatim hauriant. Cum verò dentur, quibus omnis omninò deglutiendi ſit ablata facultas, ratio alia adparet cur ſors hominis inſuperabilis ſit. Eſt malum hoc ratione cauſæ, & ratione effectûs.

Tandem ea apoplexiæ ſpecies, quæ oriunda ex defectu non quidem ſanguinis, ſed materiæ ultimò elaboratæ, unde ſubtilis ille liquor, ſpiritus dictus, pa-

randus; tum & illa, quæ à frigido glutinoſo ſanguine proficiſcitur; longiore tempore egent, quàm ut ſufficienter ſuis in cauſis emendari poſſint. Unde hæ ſpecies hominem è medio tollunt, antequam vel reſtituti ſpiritus, vel iners pituita ſoluta, mobiliſque reddita fuerit.

§. II. Cur apoplexia toties paralyſin ſive ſequatur, ſive generet? Reſp. paralyſeos, epilepſiæ, apoplexiæ, lethargi, cataphoræ, convulſionis, aliorumque cerebri morborum, cauſæ reperiuntur eædem. Quod ita intellectum velim, ut licet frequenter inveniantur diſtinctæ variorum horum morborum cauſæ proximæ, ſæpè tamen quoque confundantur: ita quidem ut ſerum abundans ventriculorum anteriorum cerebri, in uno apoplexiam creaverit, in alio epilepſiam, in tertio paralyſin. Obſtructione, ſeu potiùs ſymphyſi vaſorum, vehentium ſanguinem ab encephalo in ſinum longitudinalem reducem, tumque ſpiſsâ lymphâ ſub piâ matre effusâ, vidi in jureconſulto diriſſimam ortam epilepſiam chronicam, tandem acutam, letalem: quæ cauſæ tamen leguntur alibi inemendabilem induxiſſe apoplexiam. Legite *Boerhaavii Caput de apoplexiâ*, cum *Ill. Præſidis*

Comm. Videte dein *Hildanum*, *Borellum*, *Tulpium*, *Schenckium*, *Bonetum*, *Mangetum*; quotieſne docti hi viri deſcribunt eamdem inventam in cadaveribus cauſam, quæ hos diverſiſſimos effectus produxerit?

Quod ſi ita ſe habet, conſequitur id, ut concludamus eamdem cauſam, v. g. ſeroſam ventriculorum cerebri colluviem, ipsâ preſſionis differentiâ, vi etiam compreſſionis in hanc, magis quàm in illam cerebri cerebellive plagam determinatæ, tum & majore aut minore reſiſtentiâ compreſſæ partis ad vim preſſionis, magnam varietatem habere in effectibus inde producendis.

2°. Comprehendimus quoque cauſam eamdem ſuis in effectibus mutabilem reddi, omninòque variam; tum pro effuſi liquidi copiâ auctâ vel imminutâ, tum pro leviore aut graviore mutatione ac labefactatione partium compreſſarum, tum etiam varietate preſſionis, viam ſibi novam ad alias cerebri plagas molientis, tum denique variante hominis regimine & diætâ. Quibus ritè penſatis non eſt ſanè, cur valdopere miremur, quòd à causâ, quæ nobis eadem eſſe videtur, diverſos effectus; & quòd à diverſiſſimis naturæ cauſis, eum-

dem planè contemplemur effectum.

3°. Intelligimus utcumque quamnam ob cauſam omnes hi morbi, humoribus geniti, etiam queant defectu oriri humorum. Dum enim ita collabitur cerebrum, ut tranſeat nihil, eſt apoplexia ab inopiâ humorum. Dum plagæ quædam collabuntur, his tamen vicinæ nonnullæ ſat perviæ manent, ut excipiant, tranſmittantque, qui circulum continuet, humorem; minæ ad apoplexiam, vel paralyſes, ſubſequentur plus minùs completæ. Denique dum uno momento vaſa hæc tenera vi ſuperſtite ſanguinis penetrantur, altero momento præ nimio collapſu penetrari nequeunt, convulſiones ſubſequantur neceſſe eſt.

4°. Capitur qnoque cur omnium horum morborum ſive affinitas, ſive diſparitas, ritè inter ſe collatæ, ideam eorumdem medicorum menti vividiſſimam imprimant: ita quidem, ut apoplexia compreſſione nata univerſum encephalum æquabiliter premat; deinde ut cauſa paralyſin generans nonnullas modò fibras premat, quorumdam nervorum futuras origines; tandem ut cauſa epilepſiam aut convulſionem efficiens, uno momento vi irruens, terribiles producat contractiones, altero

momento, repleto quaſi nimiùm cerebro, vi repellatur: unde epilepſia vera eſt veluti alternans apoplexia, & nimius motus; & ceſſante demùm illo motu, ſomnus apoplecticus fit, quo morbus veluti coquitur, ſi paroxyſmus eſt curabilis: ſin minùs, in letalem abit apoplexiam.

§. III. Ab his regulis ſola catalapſis abludit. Ut ejus legitima idea habeatur, omninò totus legendus, quem *Ill. Præſes* refert ad §. 1086. Aph. *Boerh.* ex *Act. Reg. Scientiar. Pariſienſ. ann.* 1742. Primò enim deſcribitur catalepſis perfecta, cum omnibus ſuis ſtupendis apparitionibus. Id tamen hîc notandum, quòd in omnibus catalepticorum hiſtoriis, quivis diverſi obſervatores diſtinctum quid, alii præ aliis, notent, quodque hinc catalepſeos tam varia facies deſcribi ſoleat? Quamvis fateamur in omni verâ catalepſi ipſis deſcriptâ, illud catalepticum, καταχρηςικῶς ita dictum, certo morbi tempore in ſingulis adeſſe. Tum & mirè mutantur ipſi hi morbi. Cataleptica, de quâ textu citato, elapſo aliquo tempore ſimul fiebat ſomnambula: deinde in eo etiam mutabatur morbus, quòd deinceps multa garriret, inordinatè lo-

quereretur, cantaret, rideret, & poſt deambulationes peractas iterùm lectum peteret, tegeret corpus ſtragulis, cataleptica fieret, & poſt $\frac{1}{4}$ horæ catalepſeos paroxyſmum totum abſolveret. Ut meliùs autem capiatur quî morbus ſe habeat, en quæ viderim!

Puella 12. annorum frigida, mucoſa tota, catalepſi bis ter nucthemeri ſpatio repetente corripitur; idque integro fermè menſis ſpatio. Catalepſis, quâcumque corporis poſitione eam prehenderet, jacentem, ſtantem, incedentem, in manducatione cibos potuſve ad os ducentem, ſemper illam in eâdem poſitione ſervabat; niſi fortè quis alius mutaret. Vix per octiduum hic fuerat morbi ſtatus, quin ingentem ſubiret mutationem. Quæ enim taciturna olim in paroxyſmis, jam fit garrula, tantâque cum rapiditate loquax, ut ſana nunquam tam præcipitanter loqueretur; ſed diſtinctè tamen, & ad rem. In pluribus paroxyſmis præſens audivi eam *Pſalmos Davidicos* cantantem ritu proteſtantium, quorum fide à teneris imbuta erat. Cantus autem ille notas muſicas exactè obſervabat, ut aſſeverabant adſtantes. Tum audivi recitantem *Catechiſmum*, quem tenuerat memoriter, unà cum plurimis

textibus ex *Sacris Bibliis*, ad quæſtionem *Catechiſmi* quamlibet adpoſitis. Cum ad textus hos librum adjungeret ſacri authoris, & caput & verſiculum; illicò ego in *Catechiſmo* id examinans, ad litteram omnia prolata eſſe ſtupebam. Sed neque hîc finis. In vitia hominum acriter inferebatur, & occaſione textuum laudatorum invehebatur in adulteros & impudicos homines, præprimis autem in hominem viduum in viciniâ habitantem, quòd pellicem domi aleret; qui tamen ipſe, paroxyſmum viſurus advolaverat, atque ita præſens præſentem audiebat has diras imprecationes in ſeſe proferentem, quamquam ipſe nullatenùs puellæ ſub conſpectum caderet. Sæpiùs contigit, ut tum familia, tum ego maximè, quid doli ſubeſſe ſuſpicati, varia, explorandi gratiâ, tentaverimus; ſed nihil ſimile. Nunc unguibus teneram cutim ita vellicabam, ut multis poſt diebus impreſſa veſtigia gereret; nunc lumen ipſis ferè pupillis admovi, viſurus an ſe contraherent; aciculâ varias corporis plagas pupugi, ita ut ſanguis inde exſiliret: verùm omnia incaſſum. Interim per totum paroxyſmi tempus quotieſcumque ego brachium, crus, manum, digitum, caput,

ſitu mutabam, perfectè ſic, ut poſueram manſit; idque tam longo temporis ſpatio, quo ego ſanus, partes extenſas eodem in ſitu neutiquam ſervarem. Perfectè curata eſt iis, quæ mucoſam ac flaccidam temperiem emendarent.

In hoc igitur morbo τὶ ἄγνωςον adeſt. Ab unâ parte commercium corpus inter mentemque deletum adparebat, quòd nervi ſentientes nullatenùs viderentur affici; ab alterâ parte commercium id non deletum adparebat, quòd ſapienter ratiocinata, & memoriter multa aptiſſimè recitans, organa vocis, (& quotuplicia hæc!) expeditiſſimè moderaret. Sed eſt præterea aliud adhuc notandum hîc. Nervi ad motum deſtinati ſe non ita habent, atque in paralyticis, quando commercium nervi cum ſenſorio communi interceptum eſt. In paralyſi enim affecta pars mox flacceſcit, fitque immobilis, atque haud rarò etiam inſenſilis: in catalepſi verò corpus manet ut antea, ſedentis, gradientis, ſtantis, comedentis, bibentis figurâ. Haud ergo paralyſis eſt, ſed etiam non eſt motus. Quid ergo eſt? Eſt continuatio ejus, quod ultimo ſanitatis momento ad motum bonum requiſitum aderat: id nempe in eâ, quæ olim movebatur, ſe ſuſ-

tinet parte. Imò ſi adſtantium quis ſitum hunc permutaverit, & in alium direxerit, ut jam cogat alios prorsùm muſculos ut agant, eſt ferè idem, ac ſi ſenſorium commune novis his muſculis novas vires largiretur, ad hunc ſitum, idque pertinaciſſimè conſervandum.

Porrò quod in corpore obſervamus, idem de mente cogitemus. Quoties enim obſervatum non eſt ideam ultimam verbis expreſſam, ante paroxyſmum, ita eamdem manere, ita eſſe immutabilem, ut denuò prima ſit, quam homo habeat, verbiſque enuntiet, catalepſi, quantumvis diuturnâ, ſolutâ. Ut profectò, quemadmodum muſculi, ſi ab aliis non mutentur, ita ſoluto paroxyſmo ſe habent, quàm immediatè ante illum habebant; ita quoque maneat impreſſio idearum, & conſequens inde ratiocinium. Igitur totum illud intermedium tempus inſciâ, ut videtur, mente tranſigitur; ita ut cogitationes mentis, loquela eas enuntians, novus ab adſtante homine muſculis conciliatus motus, à mente non videantur adverti, à memoriâ non notari. Intermedium illud ſpatium tam perfectè de vitâ humanâ abſcinditur, ut prima poſt paroxyſmum idea, pri-

muſque motus, eo modo cohæreant cum prioribus ultimis, ac ſi integrum quid, & nunquam interruptum componerent.

Somnambuli quid ſimile habentes, in nonnullis iterùm differunt. His corporis cum animâ commercium ſilet, ſed non inter animam & gradatorios muſculos. Imò cum quidam ſtudiosè evitent menſas, ſedes, obſtacula, in viâ poſita, idque in tenebris, videntur tactu valere, & mentis commercio eo uſque uti, ut ad latus declinantes evitent obſtacula.

Subſtitit hîc examen phyſiologicum: haud enim datum eſt nobis miri animi noſtri cum corpore commercii capere leges. Ignoramus prorsùm eas, quarum ope commercium hoc peragatur, partes; ignoramus quâ ſe lege & tangant & moveant & iterùm ſiſtant. In genere novimus neceſſariam muſculi ſuis cum vaſis integritatem; boni nervi toto itinere ſuo aptitudinem; integrum, quem pro ſenſorio communi habemus, locum: verùm plures in ſententias ſciſſi, mutuam harum omnium harmoniam, agendique facultatem, minimè capimus. Nervorum cavitatem, fluidi per eam transfluentis præſentiam, ſcholæ

crepant; ſed alterutrum exiſtere nullus mortalium, optimis licet armatus microſcopiis unquam demonſtrare potuit: etiam videntur actiones muſculoſæ in corpore exiſtere, quibus communi lege explicandis haud ſufficimus. Unde ad hæc omnia ſapienter eminentiſſimus *de Polignac*, *Anti-Lucretii ſui pag.* 158.

Nos verò plerumque latet quænam organa motûs
In nobis vigeant; & quâ ſint arte regendà:
Nec reſcire juvat: ſatis eſt nam velle moveri,
Quilibet ut ſeſe moveat, rudis atque peritus.

& pag. 187.

Scilicet ignorat mihi mens, ſibi credita qualis
Machina ſit; quantâ momentorum arte regatur;
Quàm variè compacta, & miro condita textu.
Attamen impellit cum vult, agitatque movendo
Compagem; ac ſubitò flectit, prout imperat, artus.
Quod moveat, planum eſt cauſam prodire movendi
Mentis ab imperio: verum id, quod neſcia præſtet,
(Neſcia non motûs, quem præcepit ipſa, ſed artis),
Quâ fit, & elicitur, liquidò demonſtrat adeſſe.
Cauſam, quæ regit effectrix, &c.

& pag. 358.

Deniq̀ue nec per ſe Mens ullò corpore tangi,
Nec quocumque modò connexum impellere corpus
Noſtra poteſt. Unde eſt igitur, quòd mutua ſeſe
Commoveant? Certiſque in corpore motibus ortis,
Notities menti adveniat, tum certa cupidò?
Atque ex notitiâ, certâque cupidine mentis,

Quidam enaſcantur motus, & corpore gliſcant?
Naturas adeò duplices quæ fibula nectit?
Quidquid enim nectit partes, ad utramque neceſſe eſt
Pertineat: ſic vitta manus, ſic lora jugales,
Vincula ſic ulmo vitem, ſic ſtamina pannos:
At vinculum ſi corpus erit, quî prendere mentem?
Et ſi incorporeum, quî prendere membra valebit?
Ergo INFINITI conjunxit ſola VOLUNTAS.

§. IV. Sed antequam hanc materiem miſſam faciam, quæſtionem circa nervos gravem movere neceſſe eſt. Cur nempe vitia pag. 136. in ſiniſtro cerebri hemiſphærio ſartoris, ut cauſæ paralyſeos dextri lateris aſſignentur?

Eſt profectò antiquiſſima *Hippocratis* obſervatio, ab aliis deinceps, præcipuè ab *Hildano* confirmata, quòd læſo preſſove uno cerebri hemiſphærio, oppoſitum corporis latus paralyticum fiat. Frequentiſſimæ ejuſmodi obſervationes effecere, ut jam ante 60. annos egregius *Poupartius* in *Act. Acad. Reg. Sc. Par.* ſtatueret medullares fibras ſe decuſſare; ita ut cranio egreſſæ, oppoſitas peterent corporis plagas. Ita quoque *Petitus* in ſcripto dicto, *lettres d'un Médecin*, *Valſalva*, aliique: ſed inſtar omnium magnus *Venetorum* anatomicus *Sanctorini Obſ. an. cap. 3. §. 12. pag. 61. edit. Leyd.* qui apta ad cerebra nactus, tribus

potiſſimùm in locis hanc decuſſationem demonſtrare ſolebat : ſcilicet in priore & in poſteriore protuberantiæ annularis crepidine, atque maximè in imo caudicis medullaris, quà in ſpinalem abit. Vide etiam *Hiſt. Acad. Reg. Sc. Par. an* 1742. *pag.* 53. *in*-8. Siccius cerebrum hiſce diebus nactus, idem obſervaſſe mihi videor.

Sanè ſi morbi cerebri læſi oppoſitam corporis plagam perpetuâ lege afficerent, omnia quæ ad hanc quæſtionem ſpectent, expoſitâ decuſſatione jam explicuiſſemus : verùm ita res non eſt; unde multæ difficultates hinc exſurgunt.

1. Apud collectores caſuum ſæpiùs jam memoratos, hiſtorias reperimus innumeras, vitioſi v. g. cerebri dextri, cum paralyſi lateris corporis ſiniſtri, & cum convulſione dextri.

2. Cum paralyſi ejuſdem lateris, convulſione oppoſiti.

3. Cum paralyſi lateris ejuſdem, ſine ullius partis convulſione.

4. Cum convulſione ejuſdem lateris, ſine ullâ ullibi paralyſi, ut puella *pag.* 172.

5. Cum paralyſi & convulſione ejuſdem lateris.

6. Cum convulſione univerſali, &

paralyſi dextri lateris, ubi tamen cauſa videbatur cerebrum integrum occupare.

Hâc occaſione nuperam addam anatomen. In pueri, cujus hiſtoria pag. 128. habetur, cadavere, pia mater univerſa varicoſa, vix ullibi cum ſubjecto cerebro tam in ſuperficie, quàm intra ejuſdem gyros, cohærens, lympham pellucidam, gelatinoſam ſupra ſe gerebat. Hæc porrò omnia in utroque cerebri hemiſphærio ex æquo obtinebant. Ventriculus quidem dexter ſuperior lymphæ, ad ignem non concreſcentis unciam continebat; verùm incerti ſumus, an contrectatio & compreſſio alterius hemiſphærii nondum perciſſi, aquam ex ſiniſtro ventriculo in dextrum, quem examinabamus, non duxerit. Flatus enim in unum ventriculum immiſſus, in alterum ſæpè tranſit; ita ut quo loco ſeſe ambo contingunt, in medio nempe, & iterùm ante thalamos opticorum, mutuò ſecum communicare videantur. Imò hâc occaſione ablatâ reſiſtentiâ in ventriculo, quem examinamus, pondus relicti ſupra alterum ventriculum cerebri, poteſt ſubjectum ventriculum comprimere, premente anatomici manu adjuvante, ſic-

que ſubjectum ventriculum evacuare, dum lympha vel ros, utrumque ventriculum explens, ultra non æquilibratur. Si quiſquam hîc fortè regerat tunc nunquam poſſe de copiâ lymphæ, unum ventriculum præ alio explente, judicium formari, & ad morbi referri cauſas. Huic reſpondeo: caſus manifeſtos dari, qui juſtum relinquant poſt ſeſe, certumque judicium. Quippe ad caſum pag. 171. vidimus ventriculum hydropicum duplo triplo ampliorem ſuo compare redditum fuiſſe: unde certè nulla ibidem adfuiſſe communicatio videtur, & ratiocinium de hydropico hoc ventriculo juſtum eſt. Deinde ſi lympha tenax valde, etiam communicatio ventriculorum obtinere non videtur. Hinc caſus exiſtunt unde nihil, caſus unde multùm concludi licet.

Puer porrò hicce pridie ante mortem convulſiones univerſales habuit, & perfectam paralyſin totius dextri lateris. Si nunc in eodem dicamus ventriculum dextrum præprimis hydropicum fuiſſe, ſuique lateris preſſiſſe cerebrum, tunc paralyſin offendimus in eodem affecto latere: ſi verò negamus hoc inde poſſe concludi, probatur ſaltem id, quod mox ad n. 6. dixeram.

Ex omnibus autem hucuſque dictis

concluditur dari quidem, quæ ſeſe decuſſent, fibras; hujuſque decuſſationis effectu oppoſiti lateris morbos exponi: haud tamen omnes ſe decuſſare; ſed eſſe quæ ſe minimè decuſſent, adeòque proprii lateris nervos formare videantur: unde tunc ſimul phænomena, quæ eodem in latere contingunt, explicata habentur. Sed ex omnibus his minimè explicamus cur cauſa, eadem nobis viſa, potiùs convulſionem quàm paralyſin excitet; aut vice versâ? vel cur à causâ iterum eâdem in uno homine oppoſitum latus paralyſi, latus affectum convulſione prehendatur, aut iterum in alio præcisè contrario modo?

Obiter monitos lectores volo me jam pluries deprehendiſſe, quod lympha ventriculorum cerebri ad ignem non coaguletur, ut jam quatuor experimentis patuit. Confirmant hæc *Boerhaavii* ſententiam de lymphâ cerebri id jam olim ſtatuentis; ad quam ſententiam corroborandam laudare ſolebat totam octavam propoſitionem *L. Bellini* de motu cordis; qui & ſuis & clari *Lambechari* experimentis id evicerat. Attamen egregius *Hallerus ad* §. 274. *Inſt. Boerh.* Lympham hanc concreſcibilem ſtatuit, inter alia etiam *Fracaſſati*, cujus de cerebro tractatus inter *Mal-*

pighiana habetur, autoritate fretus. Reſpondere tamen poſſumus *Fracaſſatum* de morboſis agere, *Bellini* verò & *Boerhaave* vel de ſanis, vel de hâc ſaltem parte non morboſis. Experimenta ſaltem mea idem quod *Boerhaave*, idem quod *Bellini*, evincunt, clamant.

CAPUT VI.

De Sanguine et Calore Humano.

§. I. *Regulæ, ponentis in acutis morbis venæ ſectionem poſt* 4. *diem licitam non eſſe, ſanguinemque in acutis malignis diſſolvi, incertitudo ac fallacia experimentis demonſtrantur.* §. II. *Ad problema, utrùm oporteat fœminæ menſtrua aut lochia habenti venam tundere, necne? ratiocinio, experientiâ & authoritate reſpondetur.* §. III. *Arterioſus ſanguis nec colore mutatur ut venoſus, nec ſuum ita à ſeſe ſerum dimittit.* §. IV. *Conſtanti lege ſyrupus violarum videſcit à ſero ſanguinis recentiſſimo, ab ovi recentiſſimi albumine: ita ut alcali preſentia hoc ſolo experimento non notetur.* §. V. *Calor non à ſolo attritu.* §. VI. *Defectus eſt in methodo menſurandi calorem humanum, quòd tempus ther-*

mometron adplicandi non definiatur, probatur experimentis quibus ſimul evincitur latitudinem caloris in ſanis hominibus eſſe inter 94. & 98. gradum.

§. VII. *Sententia communis de differentiâ caloris inter homines adultos vegetoſque, pueros ac ſenes, multiplici experimento exploditur.*

§. I. SANGUIS acutis in morbis inflammatoriiſque, vulgò ſcribitur phlogiſticam ſuam naturam deponere poſt horum morborum diem quartum: in malignis verò dictis morbis loco vis plaſticæ ac phlogiſticæ diſſolutionem præ ſeſe ferre. Quam opinionem refellere, ut *Rat. Med. Part.* 3. *cap.* 1. *de morb. malign.* conatus ſum, ita novo luculentoque, refellam experimento.

Juvencula in febre continuâ putridâ, neglecta prorsùm, nullam omninò artis opem experta, die undecimo morbi ad nos defertur, toto pectore, colloque anteriore, plurimis petechiis ſcatens: morbo, ut illa retulit, quotidie aucto; nullamque, ut nos judicare debuimus, ſui coctionem præbente. Sanguis ipſi tunc miſſus, in vaſculo primo & tertio cruſtâ phlogiſticâ tectus erat, universâque in rubrâ parte compactiſſimus. Duo-

decimo morbi die repetita venæ ſectio, cruſtam dedit heſternâ denſiorem. Ergo nec 12. dierum diuturnitate, nec centenarum petechiarum eruptione, ſanguis inflammatoriam ſuam ſpiſſitudinem, ſive cruditatem amiſerat. Unde nemo miretur venæ ſectionem, eamdemque iteratam, provecto adeò morbo, inſtitutam eſſe. Ut enim *Rat. Med. Part.* 1. *cap.* 4. *pag.* 41. *Hippocratis*, in pleuritide *Anaxionis*, exemplo, & experientiâ medicâ evici, cruditas morborum non tempore duntaxat, ſed conditione, cognoſcitur: id quod auditores mei centies in Noſocomio obſervaverunt. Quam ob cauſam varii textus *Boerhaaviani*, poſt quartum diem ſanguinem mittere vetantes, ad mentem tum *Boerhaavii*, tum *Hippocratis*, intelligendi ſunt: tunc nempe venam tundere poſt 4. diem haud oportere, quando ſtadium inflammatorium circa id tempus, ut ſæpiùs fit, mutatur; cæterum verò tundere oportere.

§. II. Problemata ſæpiùs coram auditoribus agitavi, num nimirùm ſeu catameniis ſeu lochiis bene fluentibus, liceret venam ſecare, ſi interea temporis ejuſmodi morbus orietur, quem alioqui, ſi alio tempore contigiſſet, ve-

næ pertuſione confodere debuiſſemus? Contrarias in ſententias medici abeunt; aliis id præfractè negantibus, aliis verò in ſummâ neceſſitate, cum prudentiâ ac parſimoniâ id concedentibus. Bonam problematis ſolutionem experimenta ſola dare poterant.

Hinc primò conabar quantitatem ſanguinis, quibus linteamina commaculantur, ſatis certò æſtimare. Eo ſcopo in ſanguine, determinatâ præcisè copiâ miſſo, & adhuc calente, linteamina ſubmerſi, magnitudinem oriundarum inde macularum examinaturus, notaturus. Iteratis hiſce experimentis eò devenimus, ut ſanguinis linteaminibus excepti quantitatem, quovis depoſito pretio, exactè calcularemus. Et quia plebeïæ, tempore menſium lochiorumve, mutatoriis carentes, unico linteamine toto tempore utuntur; quod, quia nunc multùm, nunc parùm, & iterum ſæpiùs, poſtquam, ſilente per horas fluxu, ſiccatum eſt, dein eodem redeunte, plurimum in ſiccatis imbibit locis; eâdem arte in tingendis linteaminibus noſtris uſi ſumus. Juſti ergo exiſtimatores ſic facti, linteamina, tum menſtruantium variarum, tum puerperarum, exactè conſervavimus, ut demùm

mùm quantum ſingulæ toto illo temporis ſpatio evacuarent, juſtè determinaremus.

Sic didicimus nonnullas fœminas menſtruo tempore tres uncias ſanguinis demittere, alias quatuor, quinque; pauciores eſſe, quæ ſemilibram; raras admodum quæ uncias decem evacuarent, niſi uteri quopiam defectu laborarent. Quantum autem ad puerperas; ſi prolem mox lactarent, his deprehendimus lochia paſſim parciora cæteris eſſe, adeòque libram nonnullas, alias ſeſquilibram, evacuare. Caſus fuere abortuum, in quibus mihi jurarent obſtetrices plus 8. 10. libris evacuatum fuiſſe, cum tamen totum ſordidarum mapparum acervum examinans, vix ſeſquilibram evacuatam eſſe exiſtimare debuerim. Cui hæc creditu difficilia videntur, hunc de veritate dictorum iterata experimenta convincere poterunt.

Si itaque menſtruantes 3. 5. 6. 8. uncias evacuant cruoris, eodemque tempore morbo occupantur, cui ſedando vix quatuor libræ ſufficerent, nonne evidentiſſimum eſt venæ ſectionibus jam parcendum non eſſe? An circa puerperas acutè laborantes non idem concludendum? Eoque magis, quo citiore

revulſione requiſitâ, fluxus ordinarius paſſim non niſi guttatim prodeat?

Jure ergo meritiſſimo Ill. Baro *van Swieten Tom. 3. Comm. C. de Pleur. pag. 38. Sydenhami, Tulpii, la Motte*, exempla laudans, ſimul vituperat omnem in mittendo ſanguine, dum caſus urget, parſimoniam. Laudatus ibidem *la Motte Lib. 2. pag. 224.* pronuntiare auſus eſt venæ ſectiones iteratas in puerperâ unius diei, unicum fuiſſe, quo ſervari potuiſſet, auxilium. « Licet » enim, inquit, lochia abundè flue» rent, multumque natura ageret ipſa, » haud ſufficienter tamen agere vide» batur; cum ſine iteratis venæ ſectio» nibus, brevi ſuffocata fuiſſet ». Et quid ita? Morbus ejuſmodi erat, ut duplo copioſiorem ſanguinis evacuationem paucarum horarum ſpatio poſceret, quàm uterus ſponte ſuâ integro ſtillaſſet octiduo. Addit idem *la Motte* plures ſimiles puerperarum hiſtorias, quas inter notanda cujuſquam puerperæ, continuante debito lochiorum fluxu pleuriticæ, cui novem venæ ſectionibus ſuccurrere debuerit. Fæminarum quidem temperies, idioſyncraſia, ætas, anni tempus, regionum varietas, mutare utcumque, quem dedi calculum

poſſunt; ipſam tamen rem ſic ſe habere, conſtanter evincent.

Hinc didicêre medicinæ ſtudioſi in Noſocomio venæ ſectiones in his caſibus nunquam reformidare, ſi aliàs indicarentur: ita verò eas eſſe inſtituendas, ut ſi nihil referret, quâ venâ ſanguis efflueret, is ſemper quo naturalis uteri evacuatio minùs turbaretur, ex pede duceretur: ſin verò morbus ipſe per ſe eum brachio educi poſtularet, ut v. g. in eâ pleuritide, quæ ab arteriarum intercoſtalium aortâ dictâ deſcendente oriundarum, inflammatione proficiſceretur, audacter is feliciterque ex brachio mitteretur.

§. III. Indoles arterioſi ſanguinis quàm ab eâ venoſi differat! Toties repetitum experimentum docuit naribus profluum cum impetu ſanguinem colore vix mutari, dum conſervatur, niſi demùm quando putret. Lætè rubicundus ipſi color eſt, & in ſuperficie aëri contiguâ, & in averſâ, & omni denique parte, quotuplici ſectione eamdem diviſeris. Demonſtrant utique hæc juſtam refutationem eſſe variarum ſententiarum, quæ & neceſſariam ſtatuerent coloris mutationem, & mutationis ejuſdem rationem exponere ſatagerent, in *Part.* I.

Rat. Med. cap. 6. pag. 64. Alio modo etiam differre à venoſo ſanguine arteriosſum, ex eo collegimus, quod vix ſerum à ſeſe ſeparare ſoleat, diù licet aſſervatus; perfectiorem intimioremque omnium miſcelam hinc demonſtrans. Plura horum experimentorum ibidem communicatorum, ſæpiùs repetita, ſemper eoſdem, quàm citato loco enarravi, produxêre effectus.

§. IV. An notaverit quiſquam quòd ſerum ſanguinis, recentis, tum optimum, flaveſcenſque, tum etiam non flavum, ut quorumdam hominum eſt, venæ ſectione eductum, ſyrupo violarum viridem colorem conſtanter impertiat? Eſt tamen obſervatio, me nunquam hucuſque fallens. Communi ſententiâ alcali hæc nota eſſet: tamen hoc ipſum ſerum cum aceto miſtum nullam gerit alcali notam. Imo albumen ovi, quod in multis (non in omnibus, ut *Rat. Med. Part.* 1. *cap.* 6. *pag.* 56. evici) ſero ſanguinis ſimile eſt, hoc inquam, de recentiſſimo ovo ſumtum, æruginis ferè colorem huic ſyrupo conciliat. Novi quidem in ovi albumine quid ineſſe, quod vas argenteum in quo aliquantiſper conſervatur, fœdâ tingat aurigine; ſed nonniſi coctum id præſ-

tat; recens, nec igne mutatum, minimè. Plus decies ſimilia experimenta variis in ſubjectis iteravi, quo demum intelligerem, utrùm ſerum hydropicorum, ſi ſyrupum ita tingeret, nec cum acidis tamen efferveſceret, alcalinum, necne, appellitarem. Certè perperam videmur hucuſque alcali præſens hâc notâ ſtatuiſſe.

§. V. Quæ variis in locis *Part.* 1. 2. 3. de vario caloris gradu, morbo ingraveſcente, miteſcente, finiente, protuli, horna mea experimenta confirmarunt; quorum en pauca!

Mulier exulcerato mammæ cancro miſera, colore livida, omninò emaciata, pulſum parvum habens, totâ die ſedens, iterato quater ſpatio menſis experimento, conſtanter inventa eſt gradus tres quatuorve majoris, quàm ſano in homine eſt, caloris notare.

Sed, mirum dictu! omnium maximus calor inventus eſt hominis, quo tempore cum morte luctatur, expirat, jamque aliquantùm vivere deſinit. Ita quidem, ut deprehenderimus in ægro, cujus calor per totum acutum morbum ſupra 103. gradum non adſcenderat, ſub mortem, perque bina à morte minuta, notari gradum caloris 106.

Vir 50. annorum, de quo pag. 147. ſermo erat, lentiſſimo igitur morbo enectus, notabat, 9. horis ante mortem adplicato thermometro per 8. minuta, 97. gradus caloris; per 15. minuta 100. hicque fuerat in longiſſimo morbo conſuetus explorati caloris gradus. Quo momento animam efflabat 97. gradus, idque per $7\frac{1}{2}$. minuta. Deinde per 4. minuta 101. Poſthac omni quarto minuto thermometrum vigeſies examinatum, id eſt per horam & 20. minuta, ſemper grad. 101. Dein quovis quarto minuto examinatum, 100. gradus: omni quarto minuto quater, 99. gradus: omni quarto minuto ter, gradus 98. omni quarto minuto quater, gradus 97. omni quarto minuto ſepties 96. & 15. à morte horis necdum infra 85. gradum thermometron deſcenderat, licet aër domeſticus eo tempore vix 60. gradum notaret.

Quæritur nunc an theoria caloris, ut ſolo attritu geniti, ſatis fundata ſit? An verò in corpore animali cauſæ aliæ, præter attritum, neceſſariò exiſtant genetrices caloris? Veteres ſaltem cauſam nativi dicti caloris diverſam credidêre ab eâ, quæ febrile incendium faceret. Ita *Galenus in Aph.* 14. *Sect.* 1. ait:

» Alioquin febricantes diceremus plu-
» rimum habere nativum calorem ;
» qui nedum plus, ſed nec priori æqua-
» lem habent. Εὔκρατος μὲν ἐστιν ἡ οὐσία
» τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, πυρώδης δὲ ἡ τοῦ ἐπικ-
» τήτου. Probè namque temperata eſt
» caloris nativi ſubſtantia, ignea au-
» tem ſubſtantia eſt caloris adventitii ».

§. VI. *Rat. Med. Part.* 2. *cap.* 10. *pag.* 196. & *ſeq.* in caloris gradu, tam in ægris, quàm in ſanis, definiendo, conqueſtus ſum juſtum tempus adplicationis thermometri ab autoribus non determinari, cum pro tempore adplicationis multa ejus differentia eſſet. Plurima recentiora experimenta legitimas has querelas demonſtrant. In ſano homine thermometron ſpatio $\frac{1}{8}$. horæ notans 96. gradus, facilè per horam ad 100. imò ad 102. adſcendit : quantâcumque verò temporis diuturnitate tunc adplicatur, non adſcendit ultra. Centies iteratum experimentum, toties idem confirmavit. Haud tamen ita ſemper adſcendit. Unde cum obſervatio variet, en quid pro certo communico. Contingit nonnunquam ut ultra gradum caloris illum, qui ſpatio horæ quadrantis notabatur, thermometrum non petat altiùs, nonnunquam ut ſupra eum gradum

haud adſcendat, qui ſpatio dimidiæ indicabatur horæ; ſæpiùs non ſupra gradum intra tres horæ quadrantes indicatum; frequenter tamen ad horam integram creſcat. Ut ex omnibus hiſce hæc ſit certa concluſio, qui gradum caloris in dato homine juſtè determinare geſtit, eum horæ integræ ſpatio thermometrum adplicare debere. Quod ſi medicus aliunde occupatior ſuo tempore eget, eum rarò fallendum, fallliturumque, ſi per $\frac{1}{4}$. horæ adplicans, unum alterumve gradum notatis gradibus adjecerit: licet enim nonnunquam ultra quadrantis ſpatium non adſcendat, licet etiam poſt quadrantis horæ adplicationem thermometron pluſquam duos gradus ante horam elapſam adſcenderit, tamen reſpectu communicatæ obſervationis adeò hæ exceptiones ſunt rariores, ut qui ad gradus, ſpatio quadrantis horæ notatos, unum alterumve adjecerit, rariſſimè fallatur.

Sed & hoc addendum eſt. In multis ſanis vegetiſque hominibus; quietis, leviter motis; jejunis, leviterque paſtis; exploravi num ſemper calor naturalis 95. 96. graduum for t; ſed deprehendi qui conſtanti lege 97. rariores, qui 98. rariſſimos, qui 99. ſemper notarent.

Quod ideò notatu dignum judico, ne qui ſint, qui ex ſolo thermometro hominem febricitare pronuntient, qui fortè, naturaliter modò calet.

§. VII. Quæritur quid cenſendum ſit de ſententiâ *Hippocratis Aph.* 14. *Sect.* 1. » Quæ creſcunt plurimum habent calidi » innati: plurimo igitur egent ali» mento; ſin minus, corpus conſumi» tur. Senibus autem paucus calor; » propterea paucis fomitibus indigent: » à multis enim extinguitur. Idcirco » etiam febres ſenibus non ſimiliter » acutæ. Frigidum enim eſt corpus ». Forſitan *Hippocrates* hîc tantùm de calido innato ventriculi, & neutiquam de calore univerſi corporis, in variis hominum ætatibus egit; & aphoriſmus hunc proximè ſequens, ut eum rem ita intellexiſſe credamus, nos utcumque inducit. Tamen cum ipſum *Senum Corpus*, non ſenum ventriculum, *frigidum eſſe* affirmet, videretur in hoc aphoriſmo univerſi corporis calorem intueri. Quemadmodum quoque hunc ipſi ſenſum *Galenus* in longo hujus Aph. commentario, & præcipuè in libro adverſus *Lycum*, tribuit; qui & ipſe ejuſdem cum *Hippocrate* ſententiæ ſe eſſe manifeſtò, ibidem declarat. Ve-

rùm necdum ideò hos veteres autores, ita de calore variæ ætatis diſſerentes, erroris incuſare licet; cum quo id ſenſu intelligerent, addiderint. Si enim totum *Galenum* in libris ſuis de temperamentis patienter evolvimus, inveniemus demum eum ingenuè fatentem Libr. 2. cap. 2. apud *Charterium* Tom. 3. pag. 60. « Et quid opus eſt in tam
» diſſimilibus exemplum proponam?
» Cum ipſe aër, *qui ſimili ſit calore*,
» variè tangenti occurrat, prout aliàs
» veluti caliginoſus & halituoſus, aliàs
» veluti fumoſus & fuliginoſus, interdum
» purus omninò eſt. Igitur in pluribus,
» iiſdemque differentibus, æqualitas
» caloris conſiſtit: *quæ inconſideratis*,
» *quaſi inæqualis ſit*, *imponit*;
» propterea ſcilicet, quòd non undequaque
» ſimilis adparet. Cæterum homo,
» qui rationes, quas propoſui,
» expenderit, & ſenſum in multâ particularium
» experientiâ exercuerit, is
» nimirum *æqualitatem caloris in pueris*
» *florentibuſque inveniet*: nec eo
» falletur quòd alter in humidâ, alter
» in ſiccâ ſubſtantiâ repræſentetur:
» quippe lapis aliquando pari cum
» aquâ calore eſſe poteſt, nullum eo
» faciente diſcrimen quod lapis ſiccus

» ſit, aqua humida. Ita igitur mihi, » cum pueros, juvenes, adoleſcentes » millies conſideraſſem; præterea eumdem, infantem, puerum, adoleſ» centemque factum; nihilo calidior » viſus eſt nec puer, quàm ætate flo» rens, nec ætate florens, quàm puer: » ſed tantùm, quemadmodum dixi, in » pueris magis halituoſus, & multus, » & ſuavis; in florentibus exiguus, ſic» cus, nec ſimiliter ſuavis eſſe caloris » occurſus.... *Itaque neuter eorum ſim» pliciter videtur altero calidor*; ſed al» ter, multitudine ejus, quod difflatur, » alter acrimoniâ ».

Qui poſtremis hiſce temporibus de ſanguine ac calore humano ſcripsêre, unanimiter ſtatuunt in mediâ ætate calorem eſſe maximum, eo quòd vaſa robuſtiſſima illis ſint, denſique ac compacti ſalubriter humores: ſenilem verò ætatem, quòd vaſa morbosè rigida, glutinoſaque liquida habet; tum & puerilem, quæ vaſis copioſis ſed flaccidis, humoribus verò aquoſioribus componitur, calore minore gaudere. Affirmant & doctrinâ mechanici attritûs, & experientiâ thermometrorum, evidentiſſimam hanc theſin eſſe, meritòque ſe huic totam ſuam de ſanguine theoriam ſuperſtruere.

Statu quæſtionis utrimque propoſito, liceat, pro omni reſponſo experimenta noſtra enarrare, quæ hâc intentione inſtitui in Noſocomio *Civico*, quod cum orphanotrophium, gerontrophium, ac ptochotrophium ſimul ſit, ob idque 1400. homines alere ſoleat, aptam mihi præbebat experiundi occaſionem. Experimenta omnia capta ſunt jacentibus, & bene tectis circa thermometrum hominibus. Et ne quandoque thermometrum à thermometro tan illum differret, unicum modò adhibitum eſt, eâ lege, ut poſt ſingulam adplicationem calorem deponeret, antequam denuò adplicaretur; licet fortè cura hæc ſuperflua fuerit. Omnes ſani erant.

Primo ſumpſimus Infantes.

2 *Dier. per* $\frac{1}{8}$ *hor.*	94. *Grad. per* $\frac{1}{4}$ *hor.*	96
3	95.	97
3	97.	99
4	97.	99
3	97.	97
5	96.	98
7	97.	99
7	97.	99

10	96.	99
21	95.	97
22	97.	100
28	96.	98

Ab Infantibus devenimus ad Pueros.

4½ Ann. per ⅛ hor. 96. Grad. per. ¼ hor. 98.

5	95.	98
5½	94.	97
5½	94.	97
5¾	96.	98
5¾	96.	98
6	95.	97
6¼	94.	97
6½	95.	97
7	95.	98
7½	96.	99
7½	95.	98
7½	97.	99
9	96.	99
9	95.	97
10	96.	98

Ætatem mediam ſive adultam opus non erat examinare, cum infinita experimenta calorem dudum determinaſſent ad grad. 95. 96. 97. 98. Sed ſenes jam erant præprimis examinandi.

66. *Ann. per.* $\frac{1}{8}$ *hor.* 97. *Grad. par* $\frac{1}{4}$ *hor.* 99

64.	96.	99
69	95.	97
70	95.	98
73	96.	98
76	96.	98
79	95.	97
80	95.	98
80	97.	99
81	95.	97
82	95.	78
83	96.	98
84	96.	99
90	96.	99
91	98	100

Ergo in omni hominum ætate calor naturalis æqualis eſt, & latitudinem illam poſcit, quam in adultis requiri demonſtravi. Erantque omnes illi infantes, pueri, ſenes, utriuſque ſexûs; nec minores gradus hîc fœminam notant, cum promiſcuè nunc maſculi, nunc femellæ, minorem notarent majoremve gradum.

Igitur vetuſtiſſimi authores, diverſitatem in variâ ætate caloris ſtatuentes, eam ita explicuêre, ut cum experi-

mentis eorum obſervata apprimè congruant; ſaltem quoad infantes, pueros, juvenes, atque ætate florentes. Recentiores occaſione certi experimenti gaudentes, neglexêre eâdem frui; quia doctrinam ſuam de attritu, genitore caloris, inconcuſſam credentes, corollaria inde ad ſenes, infanteſque, deducta, ſimiliter adeò inconcuſſa autumarunt, ut vel experimentis nullis indigere ſeſe crederent, vel iiſdem & raris & neglectim captis, abundè confirmata eſſe concluderent. Adeò quippe arduum eſt hypotheſeos amore teneri, & interim à veritate non abduci. Utinam his exemplis demum ſapientes, deſineremus humano generi nobiſque ipſis tam turpiter imponere!

CAPUT VII.

DE SINGULARI QUORUMDAM MEDICAMENTORUM VIRTUTE.

§. I. *De multiplici autoris naturæ intentione in ornandis perpetuandiſque vegetabilibus, deque neceſſitate explorandi eorum vires: quibus intermiſcetur ſeria Venenatarum plantarum contemplatio.* §. II. *Varia tentamina inſtituta cum lyſimachiâ vulgari flore purpureo, polygalâ verginianâ, & indigenâ quâvis, marrubio, abiete, uvâ urſi. Quâ occaſione exhibetur anatomicus cadaverum conſpectus eorum, quibus uva urſi fruſtra data: proponiturque tentamen prognoſeos de lithotomiâ inſtituendâ in eo, cui uva urſi non profuerit.* §. III. *Laus plantaginis latifolii aquatici, & aquæ calcis in hiſce iiſdem morbis. Laus denique Merc. Subl. corr. in ſp. fr. ad multos morbos.*

§. I. FURIBUNDA modernorum Philoſophorum gens impium hoc delirium ingrato pectore fovet, quod vegetabilia quorum Botanici ac Medici

20000. ferè numerantes, vix $\frac{1}{50}$. partem viribus noſcunt, apertè demonſtrent cæco penitùs materiæ impetu, caſu in motum actæ, prodiiſſe cuncta: orbemque terrarum hinc multis quidem iiſdem præſtantiſſimis rebus expletum fuiſſe, ſed ſimul etiam multis inutilibus, noxiis, letiferis. Nos qui infinitâ DEI clementiâ, eâ felicitate gaudemus, ut naturæ autorem ex ipsâ naturæ contemplatione veluti præſentem intueamur præſentes, atque ad adorandum & amandum Illum fide adducamur, moveamur, ac veluti cogamur; nos, inquam, hanc impiam gentem deteſtantes, mentemque illis ſanam apprecati, tam certum habemus, quàm quod certiſſimum, OMNIPOTENTEM in vegetabilibus ex nihilo creandis perpetuandiſque, plurimas habuiſſe ſapientiſſimaſque rationes; quarum nonnullas piâ conjecturâ aſſequimur, alias demonſtratione percipimus, plures denique ignorantiâ involutas adoramus, oſculamur. Fruſtra enim eum nihil feciſſe arbitramur, qui Sap. 11. v. 12. *omnia in menſurâ & numero & pondere diſpoſuit*; qui ipſe quæcumque fecerat, approbavit, Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Ac primùm quidem videtur Deus tellurem amœno hoc adſpectu ornaſſe, hominem recreandi, exhilarandi, ſeque laudandi gratiâ. Integer *Adamus* & ſanctus, hunc certò inde uſum habuit, virtutis plantarum medicæ, qui illibatâ ſanitate perpetuò fruebatur, minimè indigus. Atque & ipſi nos mortales, *Adami* deploranda proſapia, læto plantarum adſpectu, mirificè nos delectari percipimus: & ſi rectè ſapimus, ſi intelligimus, quid ſibi benigniſſimus noſter ſervator velit, Matth. 6. v. 29. aſſerens ditiſſimum, regioque ſplendore fulgentem *Salomonem, in omni gloriâ ſuâ haud ita coopertum fuiſſe, quàm cooperiantur lilia agri*, nequimus non in ſummas creatoris laudes effundi.

2. Numeroſam claſſem conſtituunt vegetabilia, quæ hominem veſtiant, alant, tegant, calefaciant.

3. Animalia, terreſtria, aquatilia, volatilia, in uſum creata hominis erant, primò ad veſtiendum & agriculturam; poſtque cataclyſmum etiam ad nutriendum; tum & ad uſus mechanicos, medicos hinc plana tellus, & juga montium, mare quoque, ac flumina, undique vegetabilibus ornanda erant; ut & alimenta inde haberent animalia, &

in iis nidos ſtruendi ponendique, tum & pullos alendi, ſub iiſdem habitandi, ſimileſque alios inde uſus captandi, occaſionem nanciſcerentur.

4. Cœlo decidua pluvia in arbores, frutices, plantas, incidens, moram trahens, earumdemque propterea viribus imprægnata, partim ſe in telluris montiumque gremium inſinuat, fertilitatem fortè iiſdem concilians; partim juxta declives montes, perque eorum incilia, in terram cadens, fontes ac flumina format. Unde oportet aquas quodammodo medicatas reddi; ad potum proinde, ad lavacrum, ad balneum, fieri ſalubres.

5. Atmoſphæra porrò tota quantopere ne debeat plantarum impleri, ſaturarique effluviis! Ut ipſi nautæ, odore illarum percepto intelligant ſe continenti proximiores fieri. Eſtque hæc una de cauſis, quæ aëra ruſticanum adeò ſalubrem reddant.

Sed ad hanc, ut & ad præcedentem rationem, forſitan de impiâ gente quiſquam ipſam Providentiam de *non-curantiâ* accuſare audebit; eo quod tum aër, tum aqua, æquè venenatis, quàm ſalubribus imprægnentur effluviis particuliſque: adeòque ſi hinc proſint, illinc

noceant vehementer. Sed ô minutum philoſophum! Noxias vocat plantas, venenatas vocat, letiferas vocat, quæ quid propriè ſint, ne intelligit quidem. Centenæ certè venenatæ ſunt, & quia venenatæ, ideò ſalubres. Ita tota plantarum claſſis alvum, ventriculum, urinas moventium, venenata quidem, & inimica corpori, & letalis tandem fit, aſſumta ſi fuerit copioſiùs; cognita autem debitis experimentis aptâ earum doſi, ſalutifera eſſe hæc tota deprehenditur claſſis. Verum venenum eſt opium; juſtâ autem doſi moderator dolorum eſt, turbarum pacator eſt, ſtator eſt nimiæ evacuationis. Aſſa fœtida copioſiùs data ventriculum ſubvertit, rarefacit humores, febrem creat; moderatè ſumpta corpori prodeſt, ſolvendo, reficiendo; tandem gentibus nonnullis patinis molliter affricta, gratiam eduliis ſummam conciliat. Dulco-amaræ ſtipites majori doſi convulſiones & deliria excitant; moderatâ verò ſpaſmos convulſioneſque ſolvunt, humores blandè attenuant.

Hinc in eam ſententiam facilè inducimur, quòd venena plurima ideò venena ſint, quia nimiâ copiâ dantur; aptâ ſi doſi darentur, egregia futura ſa-

nitatis auxilia. Id quod j dicium tamen, & prudentiam, & temp s, omninò requirit. Attamen nemini mirum videri debet, ſi quondam nonnulli ſua horum ſpecimina, probatoſque ſalubres effectus, publicè prodant. Quid ergo ille male feriatus ſophiſtes mihi reſpondebit, aſſerenti venenatas plantas meritò creatas eſſe, quòd ad ſalutiferum uſum athmoſphæræ & aquæ, earum effluvia in universâ effluviorum miſcelâ, juſtâ proportione, neceſſariò requirebantur; quòdque ſpes ſit fore, ut demum etiam interno uſu adplicatuve externo, ſi ſemel aquæ earum doſis determinata fuerit, mortalibus egregios producant effectus? *Helleborus*, *Phellandrium*, *Cicuta*, *Solana varia*, *Bella Dona*, *Hyoſcyamus*, & id genus alia, noſcuntur interno externove uſu, noxiæ plantæ non eſſe, ferrique, ſi non internè omnes, externè ſaltem poſſe; hinc fore ut aliæ venenatæ plantæ etiam ſalutares demum deprehendantur, ſpem meritò faciunt.

Hinc 6°. dico: providentiæ divinæ placuit ſcientiam virtutum plantarum, inſtinctu naturali, caſu, obſervatione, ratiocinio, manifeſtare, idque ita per cuncta ſæcula. *A DEO enim eſt omnis*

medela. Eccli. 38. *Altiſſimus creavit de terrâ medicamenta, ... Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis.* Crevêre hâc ratione experientiæ plurimæ, multaque vegetabilia in uſus patefecêre humanos. Socordiæ ergo ſummæ foret veterum inventis aut nova adjicere nolle, aut adjici poſſe diffidere. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam*, Pſalm. 18. v. 3. Sed quid demum eſt quòd ſcientiæ noſtræ incrementa retardat? Caſus fortuiti, inſtinctus naturales, ut olim, ita & hodie obtingunt: priſca gens, in omnia attenta notabat ea, privatos publicoſque communicabat in uſus: nos vago impetu ad altiora nobis volantes, ea negligimus quæ & nobis coram, & ad noſtrum aptiſſima captum obſervanda dabantur. Atque utinam adhuc inventis priſcorum uteremur! Sed proh dolor! plurimarum herbarum vires à *Dioſcoride* olim, recentiùs à *Dodonæo*, *Cluſio*, aliiſque enarrantur, laudantur, exemplis demonſtrantur; quarum nos nec uſum, nec ipſam mentionem facimus: atque ita ad veterum ſapientiam nihil novi addimus, ſed partem adhuc detrahimus, oblivioneque

ſepelimus; ſicque in materiâ medicâ longè pauperiores ipſis deprehendimur. Hæc porrò me impulit cauſa, ut dudum viribus ſimplicium, quas vetuſtas cognovit, neglexit poſterior ætas, ex oblivione reſuſcitandis totum me dederim, & nova quædam obſervata iis, quæ partibus prioribus dedi, adjecerim.

§. II. 1. Quæ de *Lyſimachiâ vulgari flore purpureo*, anno præterito notavi in diarrhœis ac dyſenteriis à laxitate oriundis; etiam in diarrhæis & dyſenteriis olim à causâ quâvis aliâ productis, jamque causâ priore devictâ, à debilitate ſuperſtite poſtmodum continuatis, multa nova experimenta confirmarunt.

2. Radix *Polygalæ Virginianæ*, antidota inventa fuerat adverſus morſum ſerpentis, dicti *Boicininga*. Cum porrò cadavera eorum, quos morſus iſte ſuſtulerat, coagulatum phlogiſticè ſanguinem omninò exhiberent, medicus *Anglus* periculum fecit an eadem radix, quemadmodum inflammatum morſu ſerpentis cruorem curat, ita eumdem ſpiſſitudine inflammatoriâ obſitum quoque curaret? Votis experimentum reſpondit. Medici *Pariſienſes* idem experti ſunt quâcumque polygalarum gallicarum ſpecie. Vide *de Sauvages* Diſſ.

Acad. *ſur l'inflammation* In acutis inflammatoriis experimentum facere nolui, quia voto non reſpondens periculoſum eſſe potuiſſet: dum enim experimentum fit, non eſt dandum aliud interea remedium, ſiquidem alioquin ejus, de quo quæritur, efficacia non patefiat. Hinc quatuor diverſis hominibus dedi qui ex inflammatorio morbo ſuppurationem habentes, continuò prava de integro ſymptomata à phlogiſticâ ſanguinis diatheſi paterentur; ſed binorum menſium tempore in uno, quatuor in alio, in aliis duobus quinque, datum remedium non profuit: ſanguine ad neceſſarias indicationes poſtliminio ſæpiùs miſſo, cruſtam denſam ac tenacem perpetuò gerente. Lac cum melle copioſum adjunxeram duntaxat; tum quod hoc eidem indicationi inſerviens, vires medicamenti infringere non poſſet, tum ne, ſi illud ipſum medicamentum non juvaret, reliquis artis auxiliis ægri omninò carerent.

3. *Marrubium* in abceſſu, maximè pulmonum, veteribus celebratiſſimum, in uno alterove caſu aliquantum profuit; in cæteris minimè.

4. *Abies* in ſcorbuto quocumque adeò celebrata, trimeſtri ſpatio à puellâ maximè

ximè ſcorbuticâ affatim epota, nihil attulit levaminis, nunquam pro ichore ulcerum verum pus produxit.

5. *Uva urſi* variæ fuit in variis efficaciæ, quam expedit exactè enarrare.

Omnes, quotquot ſuppuratione, eâque etiam validâ diuturnâque, ac reliquis auxiliis immorigerâ, in ſyſtemate urinoſo, renibus, ureteribus, veſicâ, urethrâ, ſcroto, perinæo, nullâ labe venereâ ſubliteſcente, laborarunt, idque citra evidentia præſentis calculi ſigna; hi paſſim & integrè *uvâ urſi* curati ſunt, & conſtantiam curæ hucuſque referunt.

Qui manifeſto calculo, calculiſve laborarunt, horum plures tam conſtans levamen habent, ut dudum etiam à remedio quieſcentes, nec doleant, nec ullum in urinâ reddendâ retinendâve incommodum patiantur. Hos inter octuagenarium numero, qui à 40. annis parvos lapillulos, multamque arenam, mucum tenacem frequenter minxerit, doloreſque inde paſſus enormes fuerit: ante uſum hujus remedii omnem plurimorum Europeæ medicorum opem fruſtra expertus. Videantur etiam exempla N°. 2. & 5. cap. ſeq. de *Viribus Electricis.*

Alia claſſis horum eſt, qui remedio hoc curati viſi, denuò relaberentur: repetito remedio, iterùm quaſi curati: idque ita per 3. 5. 6. vices. His ſuadeo perpetuò continuent; quod à pleriſque, dum bellè habent, vix obtinemus.

Tertia claſſis eos continet, qui vel nihil leventur, vel ad tempus modò: ita ut ſub continuato remedio æquè gravia ſymptomata patiantur, quàm eodem non uſi; quique vel ad lithotomiam confugere debuêre, vel viribus fracti, adeòque ad lithotomiam inepti, occubuerunt.

Hos poſteriores inter puer fuit, de quo *Rat. Med. part.* 3. *cap.* 4. *pag.* 162. N°. 3. Huic & levamen inconſtans & febris hectica aderat, hincque ad lithotomiam deſtinatus. Sed dyſenteriâ teneſmodè cum magno recti inteſtini prolapſu obortâ, operatio differebatur. dyſenteria tandem ſuſtulit illum.

Haud ſane profuturam operationem fuiſſe teſtabatur cadaver. Veſica urinaria circum calculum in ſubſtantiam denſam compactamque ita contrahebatur, ut vix ſupereſſet, quod lotium exciperet, cavum. Calculus ad forcipis adtactum in centena fragmenta diſſiliit. Erant autem ureteres utrinque, totâ ſuâ lon-

gitudine, digitum ampli, atque ubique, inæqualiter tamen, calloſi; proindeque, qui contraherent ſeſe, prorsùm inepti. Eorum in dextro, & volvulus ingens, & tota interna ſuperficies purulenta, puſque effundens. Renes toti calloſi. Ita ut omne ſyſtema ouropoieticon, adeò immedicabiliter degenerans, nullum ferè levamen à ſectione calculi retuliſſet.

Similem harum partium degenerationem, ſed graviorem, in viri 37. annorum corpore invenimus; qui è longinquo ad Noſocomium *Fr. Miſeric.* delatus, lithotomiam præ dolorum immanitate enixè rogabat, eamque certò ſubiturus fuiſſet, niſi, quâ erat, inſignis debilitas procraſtinaſſet eamdem. Tempore igitur intermedio, quo reſtaurandis viribus allaborabatur, ſimul *uva urſi*, cum paregoricis, data fuit; idque eo profectò cum ſuccuſſu, ut per aliquot ſeptimanas dolores admodum mites expertus, ſolo virium defectu periret.

Utraque hæc hiſtoria, ſimileſque *Part.* 1. *cap.* 7. *pag.* 81. enarratæ, oſtendunt ejuſmodi mirificas ſyſtematis urinoſi degenerationes eſſe, homineſque tales nec remediis ſanari, nec ſectione poſſe. Quid enim proderit calculo ſectum eſſe, & interim pelvim ureterefve,

adeò & amplos habere, & tortuoſos, & calloſos, & purulentos? Quæ cum à priore non cognoſcantur, patet lithotomiam eventûs incerti eſſe; hujuſque incertitudinis ægros, dum eam rogent, rogenturve, ſeriò monendos eſſe.

An paſſim ii, quos *uva urſi* non juvat, ſuſpicione laborent ejuſmodi degenerationis? An igitur ideò, qui *uvâ urſi* immedicabiles ſunt, etiam ad fortunatam ſectionem inepti? Saltem contrarium nondum experti ſumus. Calloſa penitùs pelvis; calloſus, & convolutus, ſedeque pulſus, atque ſuâ amplitudine inteſtinum potiùs quàm ureterem referens, ureter, urinam ſuſcipiunt, copiosè colligunt, nec niſi ingenti cum difficultate in calloſam contractamque veſicam impellunt. Quin & ſemidigitum craſſa, eove craſſior veſica, univerſim calloſa, vulnere facto non coëuns, perpetuum urinæ ſtillicidium, ſi vita adhuc perdurat, excitat.

Cum *uva urſi* adeò egregia deprehendatur in ſyſtematis urinarii abſceſſibus, occupor jam viribus ejuſdem explorandis in quoque aliorum viſcerum abſceſſu: at verò pauciora ac recentiora ſunt experimenta, quàm ut hucuſque certi quidquam pronunciare auſim.

§. III. Amicus, medicus celeberrimus, laudes ad me ſcripſit *Plantaginis aquaticæ latifoliæ*, in infuſo aquoſo propinatæ, ad calculoſos morbos, ut eam cum *uvâ urſi* viribus decertare arbitretur. Factis experimentis effectus egregios cum laudato caro, jamque celebri nomine autoris, fore ut evulgem ſpero.

Curæ aquâ calcis & ſapone quondam peractæ conſtantes manent: hocque ipſo tempore eamdem denuò multâ cum ſpe inſtituo.

Mercurii ſublimati corroſivi, ſpiritû frumenti miſti, uſus in Noſocomio copioſiſſimus; perſeverat miras edere curas; quaſque præcedentibus annis inde habuimus, gaudemus conſtantes: malo ſemel bene curato, nunquam, niſi ad novos errores, repullulante. Hoc currente anno amauroſes incipientes, pannos, albugines, annoſas narium labiorumque exeſiones, &c. aliquoties feliciter inde curavimus: fatendum tamen eſt in quibuſdam caſibus ſuſceptam curam haud ſucceſſiſſe.

CAPUT VIII.

DE VIRIBUS ELECTRICIS.

§. I. *Curæ hoc anno vi electrinâ peractæ.* §. II. *Fruſtranea quædam tentamina.* §. III. *Apoplexia mucoſa, terribilibus ſymptomatibus ſociata inde curatur.* §. IV. *Difficultas curæ paralyſeos & convulſionis in facie, reliquo corpore ſano: mirandâ naturæ viâ, ad deſperatiſſimum ejuſmodi caſum curandum.*

ELECTRICITATEM ſexto jam anno in hoc Noſocomio proſecutus, eam mihi ſententiam annuatim firmiorem gaudeo, quod inter præſtantiſſima artis auxilia jure referenda ſit: licet enim multis fruſtra adplicetur; pluribus tamen eam ſive emendationem mali, ſive integram curationem conferre, quam nullo alio auxilio ars præſtare potuiſſet, indies teſtatius redditur. En iterùm experimentorum hujus anni compendium.

1. Deauratores, quorum felices hiſtoriæ anno ultimo dabantur, partim pulchrè ſe habere pergunt, partim ab aliquot ſeptimanis, quod ferè nunquam

à mercurii hauriendis vaporibus quieſcant, in antiqua mala incidere incipiunt, ideòque nunc denuò ad *Machinam* accedunt.

2. *Baumgartnerin* 59. ann. malignè ante biennium decumbens, nec ritè judicata, dudum languit, ac tandem eouſque reſtituebatur, ut incedere utcumque, ægrè tamen, inciperet. Verùm integro eo biennio dyſuria & ſtranguria, maligno morbo ortæ, miſerrimè eam hucuſque excruciabant; dextraque manus tota ita debilitata manſerat, ut prehendere eadem, tenereque poſſet nihil; ultimi autem digiti perpetuò frigerent. Hanc & ad *Machinam* admovi, & *uvam urſinam* ipſi dedi. Utroque hoc auxilio bimeſtri ſpatio uſa, ita reſtituta fuit ſanitati, ut poſt integram curationem elapſo menſe me adhuc adierit, DEO præprimis, tum & mihi, quod utrâque hâc calamitate dudum jam liberata eſſet, gratias actura.

3. *Adam Schneider* 47. annos natus, menſe Aug. 1758. illibatâ valetudine gaudens, dum citharâ ludit, percipit manifeſtò ſiniſtro in capitis latere frigidam veluti auram ſuboriri, eamque ſenſim deſcendere ad collum, pectus, brachium, & crus ejuſdem ſiniſtri la-

teris; poſtquam tandem totum illud latus paralyticum deprehendit, mente interim ſemper ſibi præſens. Linguam quoque impeditam in loquelâ, totamque genam ſiniſtram adeò paralyticam deprehendit, ut facies tota fœdo ſanè adſpectu dextrorsùm diſtraheretur. Oculus porrò ſiniſter à primo invadentis mali momento tantopere debilitabatur, ut poſtmodum parùm admodum eodem videret. Remediis ſibi à medico ſuo datis, intra XI. ſeptimanas id lucrabatur, ut paulò expeditior fieret linguæ motus, pedique inſiſtere per momentum, bono ſcipione innixus, utcumque valeret; in cæteris per omnia idem. 7. Nov. ad *Machinam* primùm admotus eſt, & 1750. 24. Febr. oculo lucratus nihil, genam perfectè reſtitutam gaudet, pede apto integroque ita fruitur, ut genu tantiſper, ſed rariùs, titubet, brachioque etiam emendetur. Gaviſus ita hâc curâ eſt, ut integram neglexerit.

4. *Magdalena Strekerin* 40. annum agens, à ſexennio catameniis caret, pectore hinc anxia, multâque pituitâ obſeſſo, ægrè vitam tulit. Acceſſit ut ineuute hoc, quem vivimus, anno, in cubitum ceciderit; tumidumque primò

brachium, ac, tumore remittente, frigidum immobileque deinceps habuerit: cunctis digitorum unguibus ſecedentibus prorsùm, & eorum in locum difformi cornu enato. Primò quidem labefactatæ ſanitati reſtituendæ intentus fui, eamque conſequutus, menſe maio fœminam ad *Machinam Electricam* admovi. Inde emendatur, ſed tardè admodum; emendanda citiùs, ſi diligentiùs accederet: quòd autem frequenter deſit, id inde ortum ait, quòd ſi 3. 4. diebus ſibi ſubſequentibus adfuerit, artus omnes ſibi vehementer doleant; ita quidem ut quiete nonnullâ indigeat, antequam ille dolor evaneſcat. Sanitas interim corporis integra jam adeſt; ut etiam brachii cura meritò ſperanda ſit.

3. *Georgius Huber* 56. ann. 3. Mart. 1759. primùm ad me accedens, novendecim annos narrabat elapſos eſſe, quod in lumbis ac perinæo validos ſit paſſus dolores, multoſque calculos parvos eminxerit. Dolores deſcribit ſic, ut ad lumbos perpetuò oriantur, pergantque deinceps ad inguina. Decem abhinc prægreſſis diebus, perceperat calculum à rene pelli, per ureterem premi, mingique dein ceptum, in urethrâ ſubſiſtere, & integro quatriduo ibidem hære-

re; urinâ, interim guttatim modò ac furtim transfluente. Eo tempore rus ſibi petendum erat. Quò carpento vectus, calculum vi emiſit, urinæque ſimul ingens profluvium: redeuntibus tamen mox ſymptomatibus antiquis.

Sub ipſum hoc tempus, nempe novem abhinc diebus elapſis, contigerat, ut nocte evigilans, totum brachium ſiniſtrum ſibi paralyticum eſſe perciperet, ſequenti autem die totum latus & linguam. Ex his omnibus ſola lingua jam emendatior erat.

Primùm curam ſyſtemati urinario læſo adhibui, datâ *uvâ urſinâ*: à quâ mox opem mirificam expertus eſt. Interea temporis fumo aromatico partes paralyticæ, totaque ſpina dorſi, egregiè fricabantur. Cum ſpatio menſis calculi ſymptomata integrè ſilerent, ad *Electricam Machinam* eum cepi adhibere. Quarto porrò die ad ipſam *Machinam* ſentit novum deſcendentem à rene calculum, qui in urethram dein pulſus, horæ, ſpatio mox emingebatur, ubi antea urethra hoc crudeli hoſpite 3. 4. diebus excruciari ſolebat. Cum nec doluit deinde, nec calculos ultra excrevit, licet *uvâ urſi* binis modo menſibus uſus eſſet, neglexit hucuſque totam paraly-

ſeos curam, licet hæc ſpem curæ minorem non daret, quàm cura calculi.

6. *Benedictus Erringer*, ann. 18. molitor, 5. Julii 1759. horâ ſextâ veſpertinâ, medio in opere ſuo, vertigine & ſomnolentiâ corripitur & retrocadit, per $\frac{1}{4}$. horæ ſibi non præſens. Poſtquam ad ſe redierat, pedibus inſiſtere neutiquam potuit, uti neque integro quatriduo poſt. Venâ 8. Julii ſectâ, cepit 8. & 10. Julii pedi inniti ſenſim poſſe. Quod autem notandum, ab ipſo primo mali inchoantis momento manus dextra vehementer tremuit, idque diu noctuque, ut eâdem perficere nihil, nihil tenere, nec cochleare ad manducandum dirigere poſſet. Non enim tremor modò aderat, ſed etiam digitorum perfecta paralyſis. Sic ſe habens adiit 23. Julii Nobiliſſ. B. *van Swieten*; qui re examinatâ eum mox ad me miſit, quò ad *Machinam* adhiberetur. Adhibui. Vix decem ictus ſuſtinuerat, quin curatum ſe diceret. Perfectiſſimèque curatus manet hucuſque.

7. *Marcus Krafft* ſomno obreptus, capite ſuo incumbit brachio dextro. Expergefactus deprehendit totum brachium, manum, digitos, omni prorsùs motu carere. Senſus admodum paucus

adeſt: pollex verò & index internè externèque frigidi, ne vellicati quidem quidquam ſentiunt. Malo jam 19. diem numerante, ad *Machinam* acceſſit: vires ejus 19. diebus expertus, ſanitatem integerrimam recuperavit.

8. *Scibaldin* me convenit 13. Sept. 1758. Hæc dudum jam cum marito occupabatur plumbo veteri purificando, fundendo, hincque jam à dimidio anno in *Colicam Pictonum* incidens, dolores ventris enormes patiebatur, dolores quoque ac tremores per artus univerſos. Dedi ipſi ſingulis veſperis unc. 1½. Syrupi diacodii, unico hauſtu aſſumendas. Unde mox levata, poſt decimum hauſtum perfectam ſanitatem nacta eſt; ſolo tremore redeunte poſthac, ac perſeverante. Ad *Machinam* tunc admovi, denique pilulas ex ſap. ven. unc. ½. gum. amm. Ter. fol. tart. Maſ. pil. Ruf. à dr. II. & ſuffumigium ad fricandum abdomen & artus. Hinc ſpatio 2. menſium perfectiſſimè curata eſt; curata manſit, donec cupro, aliiſque metallis, & ſemimetallis fundendis iterùm occupata, veteris mali reditum animadvertat, jamque ad *Machinam* denuò accedere inchoet.

9. Tentavi an experimentum *Elec-*

tricitatis ſuccederet in curandis colli ſtrumis ſcrophuliſque, quemadmodum Act. Acad. *Monſpel.* id teſtantur. Binas puellas per 8. menſes conſtanter ad *Machinam* adplicui, ictu ad affecta loca determinato, ſed fruſtra fui. An mala inveterata nimis?

10. Curationes *Part.* 3. *cap.* 6. N°. 17. 19. 20. 25. inceptæ dudumque protractæ nondum perficiuntur, ſpem jam minorem, jam majorem facientes.

§. III. Atque hæc de experimentis noſtris ſufficiant. Addam quod de viribus *Electricis* ad apoplexiam mucoſam mecum communicaverit celeberrimus apud *Haganos* C. H. *Velſe*: » virgo, » inquit, honeſtiſſima 24. ætatis an» num agens, tenerrima, nuper apo» plexiâ pituitosâ corripiebatur, cum » palpitationibus cordis tam irregula» ribus, itemque adeò coſtas pulſanti» bus, ut eas manifeſtò audire, licet » ſatis diſtans, poſſem; & præterea » cum largiſſimo ſudoris totius corpo» ris profluvio. Hæc cum morbo chro» nico, diverſiſſimis ſymptomatibus » corpus conterente, & ſanguinis (qui » miſſus poſtridie nonnunquam in ſe» rum totus liqueſcebat, vix phlogiſticæ » placentulæ ſuperſtite veſtigio) miſ-

» ſiones, ſexenties forſan, nunquam
» tamen citra ſummam neceſſitatem in-
» tra quinquennium repetitas, exigen-
» te, diu luctata, & adeò enervis erat,
» ut (in hâc apoplexiâ) evacuantia
» quæcumque vetarentur; neque robo-
» rantibus aut ſpirituoſis ingerendis,
» ob deglutitionem prorsùs ſublatam,
» & linguam exſertam, ulla ſpes ſupe-
» reſſet. Quamobrem actutùm *Electri-
» citatis Neupertianæ* periculum feci;
» ſed non alio cum eventu, quàm quòd
» palpitatio cordis multùm remitteret,
» & ſiſteretur ſudoris per aliquot horas
» eruptio, apoplexiæ tenore eodem
» perſeverante: uſque dum, 18. inde
» elapſis horis, ſecundâ vice virtutem
» *Electricam* diu in naſum determina-
» tam, atque hinc primò indicia ſensûs
» ingrati, deinde ſternutationem fre-
» quentem, tandem mediâ horâ poſt,
» apoplexiæ ſanationem feliciſſimè ef-
» ficerem ».

Demùm & hoc addiderim. Genarum paralyſin & convulſionem chronicam, rariùs curare ſolemus, quàm deſperatam relinquere. Præcipuè ſi topicum hoc faciei vitium id unicum ſit, quod toto in homine accuſes. Abſolvi equidem hanc curam nonnunquam, ſed frequen-

tiùs fruſtra fui. Et etiamnum fœmina adeſt, quæ à biennio fluxum puris dextrâ aure paſſa, tandem anno 1758. exeunte, paralyſin fœdam oculi dextri, dextræque genæ patitur, fluxu purulento auris nihilominùs continuante. Octavo jam menſe ad *Machinam* accedit; oculo multùm, genâ ferè nihil lucrata; quamvis & ad originem rami infraorbitalis, ſecundi rami quinti paris, & ad locum ubi portio dura ſeptimi paris aquæ ductu *Fallopii* emergit, pedem dictum anſerinum formatura, vis *Electrica* peculiariter determinetur. Ut autem in topicâ hâc paralyſi, ita quoque res ſe habet in topicâ hujus loci convulſione: hæc etiam artem noſtram ludere ſolet. Anatomicorum hujus ſæculi facilè princeps *Albinus*, narrabat nobis in collegiis ejuſmodi convulſionem quondam ſibi curandam datam fuiſſe, eamque ad omnia rebellem, ſeſe, nervo infraorbitali abſciſſo, percuraſſe. Sed en alium caſum, qui doceat quàm expedire nonnunquam ſe norit miris natura modis! Communicavit illum nuperrimè mecum integerrimus amicus, celeberrimus apud *Hagonos* practicus, *Abrahamus Weſterhoff*, vir cujus conſilio arduis in rebus ſaluberrimo ſæ-

piùs me uſum eſſe gratus recordor. Caſus quippe per omnia illi *Albiniano* ſimilis, tum maximè annoſus erat, tum ad quævis artis auxilia, vimque *Electricam*, penitùs immoriger. Conſuluerat clarus amicus eumdem noſtrum venerandum magiſtrum, qui curæ tam egregiè quondam à ſe peractæ probè memor, eam tamen hîc ambiguam ſuſpicabitur; cum qui propriè ramus incidendus, non poterat determinare. Sed en quid tunc contigit! » Fit interim, inquit, ut par-
» vus tumor cyſticus, mollis, enaſca-
» tur in parte interiore labii inferioris,
» continuò increſcens, mobilis neque
» dolens. Quum ego & incrementum
» nimiùm metuerem, &, quòd ſpaſ-
» modica affectio ingrata illa viciniam
» conſtans occuparet, hinc mihi per-
» ſuaderem, poſſe aliquid inde boni
» redundare; curavi exſcindendum in-
» tegrum. Effectu laudatiſſimo! Sana-
» tus homo eſt, manus Chirurgi tem-
» pore breviſſimo morbum ſuſtulit, quo
» vir nobiliſſimus per annos laborave-
» rat, languerat, quovis pretio redi-
» mire curationem dudum paratiſſi-
» mus ».

ANTONII

ANTONII DE HAEN,

RATIO MEDENDI.

PARS QUINTA.

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

RATIO MEDENDI

IN NOSOCOMIO PRACTICO.

PARS QUINTA.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

AUGUSTISSIMÆ
ROMANORUM IMPERATRICI,
MARIÆ THERESIÆ,
Dominæ ſuæ Clementiſſimæ,
ANTONIUS DE HAEN.

Postquam Medicinam Hypotheſibus innixam fugare, eamdem autem ſolis, quoad ejus fieri poſſit, experimentis fundatam, cum ad lectos ægrorum tradere, tum pro ſuggeſtu exponere, illuſtrare, amplificareque, mihi, Augustissima Imperatrix, ab ipſo principio mei ad tuam Univerſitatem Viennenſem adventûs, ſeriò mandaſſes, nequeo citra ſummum animi oblectamentum gratitudinemque, non meminiſſe, quàm gratioſiſſimo ſanè vultu varia tentaminum meorum ſpecimina contemplarere. Cum enim latini ſermonis haud ignara, opuſcula mea volvere non dedignabaris, vehementer videbaris laudare Ducem me ſequi Hippocratem, *quem talem ubique*

Virum prædicari audiveras, qui nullo unquam ſyſtemate implicitus, nullo partium ſtudio abreptus, nullâ ſeductus opinione, nullâ denique arrogantiâ elatus, è contrario verò fidus & ſolers & docilis & indefeſſus naturæ miniſter, naturam in proſperâ adversâque valetudine, unicè conſuluerat, eâdemque ſimplicitate & candore, atque detexerat illam, in ſeros uſque traduxerat nepotes. Approbabat præterea Majeſtas tua non niſi ſummos Doctrinæ Hippocraticæ adminiſtratores imitatoreſque, cum in faciendâ Medicinâ me ſequi, tum & ad legendos & imitandos commendare Auditoribus: hos verò inter, duo maxima fulgentiſſimaque Medicinæ Naturalis lumina, duos naturæ genuiſſimos cultores Hippocrates, *me in ore habere perpetuo; ſcilicet* Immortalem Bœrhaavium, *qui ut ubivis terrarum, ita potiſſimùm apud te, doctrinæ limpidæ, nativi candoris, ſapientiæ ferè immenſæ, indefeſſi laboris, feliciſſimarumque*

eâ de cauſâ curarum famâ fulgebat: Virum *deinde*, Archiatrorum *tuorum* principem, *quem & Orbis Medicus univerſus ob incomparabiles in* Bœrhaavium *Commentarios ſummis ſemper laudibus effert; & ego ob Tyrocinii mei partem, eo Præceptore tranſactam, ſapientiſſimaque ejus Conſilia, quibus à triginta fermè annis fruor, æternum venerabor; &, quod culmen humanarum rerum eſt, quem ipſa tua Majeſtas propter Medicinæ exercitium, quod in ſeſe, quod in universâ Auguſtâ Familiâ, quod in Nobiliorum pluribus, experta feliciſſimum eſt, tanto honore condecorat, tantâque exiſtimatione ac benevolentiâ complectitur, ut ille ſanè complementum poſſideat omnis humanæ felicitatis.*

Quæ cum ita ſe habeant, Quintum Operis partem tuæ Majeſtati ad pedes eò confidentiùs depono, quò id teſtetur apertiùs, id altiùs clamet, quod ad Regiam Voluntatem magis me magiſque accom-

modem; Medicinam, Ducibus naturâ hiſque fidis naturæ miniſtris, unicè colendo, colendamque monſtrando. Idque volupe ſanè. Quamvis enim ſola tuæ Majeſtatis Intentio ſufficiat, ut demandatam hanc mihi Provinciam ſtrenuè adminiſtrem, tamen inſitus ad Philoſophiam Naturalem amor ad illam gnaviter adminiſtrandam haud exiguum affert auxilium. Unde hoc ipſum Medicinæ Profeſſoris munus, quo à ſeptem cum dimidio annis condecorare me dignabaris, me recreat potiùs quàm defatigat, me unicè oblectat, me rapit totum.

Quapropter ſimul hanc occaſionem arripio publicè tibi AUGUSTISSIMA IMPERATRIX, *gratias teſtandi, quas debeo, maximas, quod dum immeritum me honorificentiſſimo Archiatri tui honore beaſti id ita moderaveris, ut munus Profeſſorium commodiſſimè curatiſſimèque ſuſtinere pergam.*

Dabam 8 Novembris 1760.

ANTONII DE HAEN RATIO MEDENDI.

PARS QUINTA.

CAPUT I.

DE FEBRIBUS CUM EXANTHEMATIBUS, QUÆ PETECHIÆ ET MILIARIA VOCARI SOLENT.

§. I. *Hiſtoria XVII. Ægrorum hæc exanthemata planè ſymptomatica eſſe probantes: oſtenditurque hâc occaſione perfectæ criſeos in acutis certitudinem nos ſæpè non habere; ſanguinem in morbis, quos malignos vocant, & craſſiſſimum ſæpè, & maximè eſſe inflammatum; tandemque communicatur notabilis obſervatio circa prædictionem in acutis ex pulſu intermittente. §. II. Ex omnibus horum Ægro-*

rum exemplis concluditur exanthemata ſimilia rariùs obſervari oportere, ſi legitima curandi methodus adhibeatur; eaque, ſi contingant, pravæ potiùs medicationi, quàm aëri, aut climati, originem debere; paucis exceptis caſibus, in quibus aut ſpontè, aut contagione naſcuntur.

§. I. LICET in ultimo *de Febrium Diviſionibus* tractatu de exanthematibus Petech. & Miliar. fusè egerim; tamen, cum nova exinde obſervata colligere licuerit, pondus rerum tantarum me adigit, ut nova hæc publico communicem, unàque ex Noſocomii diariis, omnium illorum, qui ibidem unquam hæc paſſi ſunt, fidelem hiſtoriam tradam; quibus eorum, quæ in eodem tractatu poſui, evidentia, ni fallor, veritaſque pateſcent.

1. Hoc verno tempore proximè elapſo, fœmina 22. annorum febre validâ laborans, quinto ſui morbi die ad nos delata eſt, extantibus jam tum petechiis. Verè ardens febris erat, tertiam eo die habens exacerbationem. In ſummâ omnium cruditate petechiæ extabant. Igiturne hæ criticæ? Certè cum

nullum ſymptoma miteſceret, quin ingraveſceret potiùs, ſymptomaticæ duntaxat vocari merentur. Sanguis hoc die venâ miſſus, cruſtam formabat portionem rubram denſitate ſuperantem. Die ſeptimo ad quartam, eamque prioribus longè mitiorem exacerbationem, febris ſudore & urinâ maximam partem judicata; ad nonum verò diem, in quinto, eoque omnium leviſſimo inſultu, urinis ac tranſpiratione integrè judicabatur. Novem diebus perſtabant petechiæ.

Sana octiduò vixit; die autem 17. poſt morbi principium, ad primas carnes vitulinas deguſtatas, licet tenerrimas, in febrim æquè vehementem incidit: cujus altero die miliaria alba, numero pauca, comparuêre. Sanguis bis miſſus corio denſiſſimo tegebatur. Nec numero miliaria augebantur, nec diù perſtabant. Imperfectum judicium contigit 23. morbi die, prægreſſo intermittente pulſu, per alvum; integrum verò 27. die, eodem modo eodemque pulſu.

Die 29. nova febris vehementiſſima oritur, in quâ ſanguis bis venâ miſſus, ſingulis in vaſis, æquè magnam, denſamque habet, quam olim, cruſtam. Nulla verò hîc exanthemata. Die 4.

& 5. judicium alvo, urinâ, ſudore.

Ex datâ hiſtoriâ nihil evidentius eſt, quàm utrumque hoc exanthematum genus minimè criticum fuiſſe. Summa morbi cruditas, ejuſque poſtquam hæc effloruiſſent, validum incrementum, critica aliunde contingens poſthac evacuatio, evidenter, arbitror, hæc demonſtrant.

Quod eò magis notandum, quia hic caſus ex rarioribus eſt, in quantum nobis adparet, in quibus nulla arte producta exanthemata erant. Frigido quippe in loco, frigidâ tempeſtate, primis quatuor morbi diebus ægra jacuerat, remediis calidioribus minimè uſa. Ita ut hæc ne critica quidem fuerint, licet pravâ arte non producta. Confirmat id ſententiam, quam egregius *Paulus de Sorbait* annis abhinc 90. ex cathedrâ *vienneuſi* docebat, *petechias eſſe motum noxium & ſymptomaticum.* Med. Pract. Tract. 3. pag. 541. & 545.

Advertimus quoque exanthemata putridæ ſanguinis ſolutioni propriè non deberi; cui poſt eorum exitum idem ſanguis, etiam iteratò miſſus, denſiſſimus fuerit.

Tandem febris tanto cum furore tertiò repetens nos docet id, quod toties

ad lectos ægrorum advertimus, perfectam non haberi, judicio jam facto, certitudinem morbi ita devicti, ut non fiat recidiva. Etenim quò omnes functiones perfectiùs celeriùſque in integrum reſtituuntur; quò motus critici diebus judicatoriis exactiùs fiunt; quò denique evacuationes perfectiores conſtantioreſque, cum virium incremento, contingunt; eò minor adeſt relapsûs metus. At verò hucuſque non habetur ejuſmodi certitudo, quæ excludat omnem omninò relapsûs formidinem. Vidimus ſanè & in hâc muliere, & in pluribus aliis, nihil judicio defuiſſe; attamen iiſdem ſucceſſiſſe relapſum. Niſi forſitan quis novum potiùs morbum, quàm recidivam, appellandum idem eſſe arbitretur: ſed difficulter profectò admittetur hæc opinio, ſi ſuccedentis febris cum præcedente ſimilitudo attentiùs penderetur. Itaque merito jure medici omnem adhibeant diligentiam, ne in ſex rebus non naturalibus quid committatur, quo repetat morbus: juvatque hujus incertitudinis ſeriò monitum eſſe ægrum, monitoſque ejuſdem familiares; ne morbo malè curato adſcribant, quod à quopiam regiminis errore, aut etiam

abſconditis planè de cauſis, poſtliminio fortè contingit.

2. Juvencula 20. annorum nata, tertio hemitritææ die, petechias jam habuit, noſtrumque in Noſocomium die quarto illata eſt. Multæ ſanè hoc die conſpiciebantur in jugulo, pectore, humeris, dorſo, lumbis, femoribus, cruribus.

Notabile porrò 1°. quòd hæc fæmina die morbi tertio, ipſo hemitritææ acceſſu, ſummo mane, in frigido ad 27. gradus aëre, extra civitatem pedes iverit; nec motu per horam producto ullatenùs incaluerit. 2°. Quòd poſt meridiem intropulſos frigore humores, eoſdemque planè crudos, valido ſudorifero moverit; hincque crudis hiſce ad ambitum corporis pulſis, petechias conſciverit ſibi. Miri ergo nihil, quod ad 5. diem, cum validâ hemitritææ exacerbatione, exanthematis intropulſio obſervaretur. Quare etiam illicò maligni quidpiam hîc præſagiens, corticem *Peruvianum* dedi. Confeſtim inde convaluit, extra ordinem fluentibus menſibus, mox à petechiarum receſſu.

Hæ certè peſſimo more expulſæ, penitùs ſymptomaticæ fuêre; eædemque ſuo ſubito receſſu alioquin nociture,

jam & dato cortice, & profluis catameniis, ſubitam reconvaleſcentiam non retardarunt.

3. Fæmina 39. annum vitæ agens, cardialgiâ acidâ crudeliter per annos vexata, totaque inde cachectica, gravi demùm peripneumoniâ corripiebatur, & ex Noſocomio, in quo multa exanthemata graſſabantur, die morbi quinto ad nos deferebatur. Maculæ in collo, dorſoque, rubræ, eæque, quòd profundiùs hærerent, quaſi eruptioni impares ſuſpectæ: omnium cruditas morbique augmentum ſuasêre venæ ſectionem. Sanguis cruſtâ facilè transſcindendâ tectus fuit, rubrâ autem parte diſſolutus. Creſcente ad diem 6. febre cum anxietatibus, veriſque pulmonis inflammati ſignis, iterata venæ ſectio eſt. Sanguis eductus priori ſimilis, niſi quòd ultimo in vaſe, ſub albâ tremulâque cruſtâ, juſtè compactus cerneretur. Die 7. una puſtula alba miliaris viſa ad jugulum. Febris pravis cum ſymptomatibus perpetuò ſtipata, pulſuumque exploratione homotonos quidem appellanda fuit; ſed calore ad thermometrum menſurato, minimè homotonos. Die 9. & 10. pauca; die 11. copioſa, eaque alba, in pectore miliaria; die

12. paulò minùs conſpicua; 13. eadem iterùm, ac nova præterea: in pectore conſpicua. Die 14. mortua eſt. Febris ab initio ad finem uſque horrifica fuit.

Hiſtoria mali docet, 1°. petechias contagione ſuſceptas, nec ſufficienter propulſas, morbi cum augmento adparuiſſe. 2°. Miliaria eâdem origine nata, quò copioſiora, eò & graviora, & magis fuiſſe letifera. Unde concludimus exanthemata hæc, non à naturâ, ſed à contagio genita eſſe; eademque minimè critica, ſed merè ſymptomatica habenda fuiſſe.

Hîc in tranſitu noto hoc exanthematum contagium, ut illud variolarum morbillorumque, ſe ſæpè habere, non niſi prædiſpoſitos afficiundo. Præter alia exempla, memorabile illud ancillæ eſt, quam ſuſceperamus eo momento ex ædibus eductam, in quibus, jubente medico, cubiculo arctè clauſo calidiſſimoque inſervierat patri nobili, filiabuſque duabus, exanthemate miliari omnibus ſucceſſivè enectis: febre continuâ hæc apud nos decubuit, & ſine exanthemate brevi convaluit.

4. Juvenculæ, menſibus terrore ſuppreſſis, ingens brachii dolor, brevique poſt acuta febris oritur. Die 11. pe-

ripneumonia adeſt; albaque miliaria confeſtim prodeunt, continuòque augentur. Die 14. gangræna brachii & mors. Eo tempore nondùm ſciveram, quòd poſthac expertus ſum, in febre continuâ non remittente ac verè inflammatoriâ, ſi exanthemata adſint, morbuſque rebellis ſit, corticem *peruvianum* egregiè prodeſſe.

A reſorptu ichoris gangrænoſi nata pectoris anxietas, nata copioſa miliaria, criſeos nullam, ni fallor, ſuſpicionem faciunt.

5. Fæmina vehementi irâ excandeſcens, gelidamque affatim hauriens, febre corripitur; & continuans interim ancillares labores, vagos ejus inſultus per octiduum ſæpè experitur. Tandem in continuam incidit, cum gravi pectoris anxietate, vehementi cephalalgiâ, multâ ſiti, proſtrato appetitu, vertigine, vigiliiſque continuis. Eo in ſtatu omnis auxilii inops, calidâ admodùm tempeſtate, per integram ſeptimanam jacuit, jure carnium & frigidâ aquâ uſa duntaxat. Acceſſit angina biduò durans, & ſic demùm octavo die continuæ ſuæ febris ad nos delata eſt. Quo ipſo tempore catamenia ipſi, octiduo maturiùs, fluere cœperunt. Febris validos artuum

dolores ſibi junctos habebat, vires autem nondùm proſtratas. Die 11. miliaria maximam partem alba, pauca verò rubra, apparuêre; ſignis coctionis in alvo prægreſſis. Ab 11. ad 14. diem benè procedente exanthemate, vomitus glutinoſus vexabat, vel copioſæ pituitæ, tremulæ, pellucidæ, vitreæ, per alvum ſeceſſus; vel noctes inſomnes, pectoriſque anxietates; imò novi, ſimulque feroces, artuum dolores. Alvo coctâ partim judicata eſt 14. die; ſed eâdem demùm integrè ad diem 17.

Morbus neglectus per 14. dies, humores crudi, ancillaribuſque laboribus intempeſtivè moti, & cum per anguſtiora vaſa tranſadigerentur, dolores rheumaticos excitantes; deinde decubitus per tantos calores in parvo ſqualidoque cubiculo, vix renovatâ athmoſphærâ, corpus ad exanthemata neceſſariò diſpoſuêre. Morbus verò poſt exorta exanthemata, cumque eorumdem non interturbato progreſſu, diris ſymptomatibus, cruditatem ſpirantibus, increſcens, poſteaque demùm alvo judicatus; hanc profectò eruptionem minimè criticam, ſed penitùs ſymptomaticam, declaravit.

6. Juvenis febre continuâ putridâ,

gravi cum delirio, laborans, in Noſocomium inferebatur. Diem morbi primum exactè reſcire non potui; cum ex ejus incertâ ac variatâ enarratione, ſextuſne ab illo tempore dies, an octavus eſſet, ambigeretur. Saltem eo tempore crudam morbi materiem emeticis & purgantibus moverat; ingentem præcordiorum gravitatem, anxietatemque perpetuò expertus.

Præterea ex Noſocomio alio, ubi exanthemata ferè perpetua erant, in noſtrum ductus erat. Interim ſenſim ad Coctionem morbus tetendit, alvoque & leni ſudore ad judicationem pervenit: urinâ interim ſæpè enæoremate & nubeculâ carente, nec hypoſtaticâ unquam.

Judicio prægreſſo, incredibile quàm citò perfectèque ſaneſceret; ita ut integris noctibus, idque ſpontè, dormiret, bellè comederet, totaſque obambularet per ædes. Sed biduò poſt, miliaria totum pectus obſiderunt; quibus tum prodeuntibus, tum triduò poſt exſiccari ceptis, mirum quàm bono ſomno, quàm grato appetitu, quàm facili corporis exercitio, integrâque prorsùm valetudiné frueretur.

Neglectus igitur peſſimèque tractatus

morbus; decubitus primò pro patriæ more in calidâ atmoſphærâ, idque in fervidâ tempeſtate; tandem infectus priore in Noſocomio aër, labem aliquam ſanguini conciliare potuerunt; quæ criſi prægreſsâ, & recuperatâ ſanitate, expulſa fuerit. Unde certè nec origine nec effectu, hæc exanthemata critica fuerunt.

7. Juvenis fæmina ex eodem Noſocomio ſuſcepta, hanc nobis anamneſin formavit. Tribus integris ſeptimanis laſſitudine ſpontaneâ, cruribuſque nonnihil tumidis, laboraverat, eamque ob cauſam illud Noſocomium adiverat. Ibidem porrò tum præſtantiſſimâ curâ, tum blandâ quiete, ſe ita refocillatam experiebatur, ut repeteret famulatum. At verò eidem ſuſtinendo inepta, in quotidianam febrim inciderat; ad quam curandam quemdam ſibi pulverem coemerat, qui decies & novies alvum, vomitum autem ter, vehementer ciebat; poſteaque venam ſibi tundi curaverat. Tandem in continuam acutam intermittente conversâ, quarto ejus die ad prius Noſocomium, quinto ad noſtrum delata eſt; petechiis, dum nobis afferebatur, jam prodeuntibus.

Septimo morbi die ſubitò hæ eva-

nuêre, datoque cortice, paucæ die 8. repullularunt. Die 9. pauca miliaria alba viſa ſunt. Vomuit eo die pluries cum euphoriâ; ut & die 10. cortice interim uti perrexit, paucíſque opacis miliaribus, quæ ad poſteriora colli perennabant, exceptis, intra octiduum integrè convaluit.

Morbus dudùm neglectus, contagium, intempeſtivus crudæ materiæ motus, ægram hanc quarto febris continuæ die petechiis macularunt. Crevit poſtea morbus. Cortice ſanatus eſt; licet retrocedentibus petechiis pauca miliaria ſucceſſiſſent. Iterùm nihil hîc criticum.

8. Juvenis 17. annorum in neglectâ per ſex dies febre continuâ ad nos adfertur Die 14. febris, alba miliaria erupêre. Crevit, iiſdem erumpentibus, vis morbi; & qui eò uſque bonus fuerat æqualiſque pulſus, inæqualis nunc rythmo temporeque factus eſt. Unde mox cortex datus; cujus ſub uſu puſtulæ ad 5. diem diſquammari incipiebant; & integra ſanitas octavo poſt eruptionem die ſuccedebat.

Die quamvis critico erumpentes papulæ miliares, nullam criſeos, ſed præcipuam ſymptomatis notam, geſſe-

runt; morbo tunc admodùm calamitoſo facto.

9. Adoleſcens, qui à ſeptennio ſpinâ ventosâ, fœdè exulceratâ, laboraverat, in Noſocomium demùm ſuſceptus, diætam lacteam, & corticem *Peruvianum* ſpatio bimeſtri, idque bono cum effectu, adhibuit. At verò ulcere tandem spontè ſiccato, febris continua acuta eum aggreſſa eſt. A 4. uſque ad 9. diem cutis rubebat, ac ſi expectanda ſcarlatina eruptio foret. Die autem ipſo nono, miliaria ſolitis in locis comparebant; unàque vehemens ac ſicca tuſſis, quæ eò uſque diu noctuque ægrum vexaverat, nunc & mitior, & pulchrè humida reddebatur. Hucuſque exanthema iſtud, ut criticam evacuationem, facilè quis ſalutaret. At verò ad ſequentia attentus ſymptomaticam audacter pronuntiabit.

Etenim 11. die obſervabamus, 1°. eam in pulſu inæqualitatem & intermiſſionem, ut quandoque, ſed ſine ordine, per integrum unius pulſationis ſpatium differret; moxque inſolitam repeteret celeritatem; 2°. nauſeam, vomitumque: 3°. ulcus, quòd eò uſque ſiccum fuerat, jam fluidum, ſuoque poſtmodùm in fluore continuum:

4°. ſubitò turbatas urinas, quæ pluribus diebus limpidiſſimæ fuerant.

Igitur judicium propriè fiebat die undecimo. An integrum? Equidem dubitabam, propter notabilem pulſuum, in diem 20. uſque, intermiſſionem. Febris tamen acutæ abſentia, ac virium reditus, citra aliam, quàm ulceris, evacuationem, judicium perfectum oſtenderunt.

Quid igitur intermittens ille pulſus? Sanè ex eo, & circa criticum tempus, & cum prægreſſis quibuſdam coctionis ſignis, obſervato, ſæpiùs, authore *Solano*, evacuationem criticam, vomitu aut alvo futuram, prædixi ad ægrorum lectos in Noſocomio; id quod etiam in hoc ægro, eodem undecimo die, exactè confirmabatur. Attamen cæteris octo diebus, cum nulla per vomitum, alvum, hæmorrhoïdaſve evacuatio, pulſu continuò intermittente, contingeret, experimentum fallere viſum eſt. An quia cocta morbi materies, in corpore ſuperſtes, & ratione intermittentis pulsûs, aut vomitu, aut alvo, aut hæmorrhoïdibus eliminanda, ulcere effluxerit aperto? Numquid hic pulſus, ſi materia per vias à *Solano* indicatas non effluit, etiam ulceris, ſi adeſt, fluorem præſagiat?

10. Adoleſcens 17. annorum, ob nimii ponderis geſtationem febricitans, bis ſectâ venâ ad nos adducitur; finiente jam die ſexto, & jam tum in pectore brachiiſque variegatâ, præ rubedine, cute. Crevit peſſimis cum ſignis, & ſymptomaticâ maximê alvo, morbus. Die autem 11. alvus pulti ſimilis, ac flava; ſimulque ad pectus maculæ plures, ad nullum certum eruptionis genus ſeſe determinantes, conſpectæ ſunt. Quæque à nucthemeri ſpatio defuerat urina, copioſa nunc illa, & cum enæoremate fundum brevi petente mittebatur. Febris modica; flava, pultique ſimilis alvus; &, projectus qui fuerat, renatus appetitus. Die 12. perſeverantibus bonis hiſce ſignis, vires majores, lingua nitidior, nox optima fuit. Die 13. veniam per conclave ambulandi, ciboſque tum mutatos, tum copioſiores, rogavit. Die 14. verò juveni per omnia ſano miliaria alba erumpunt, paucas intra horas iterùm ſicca; eodemque planè modo, ſpatio quinque dierum, continuò renaſcentia, & eodem die exſiccantia ſeſe ac diſquammantia, abſque ullâ vel minimâ labe ſanitatis. Ita ut brevi Noſocomio exiret, conſtantique poſtmodùm ſanitate gauderet.

Maculæ rubræ ad ſextum diem, adeòque per morbi augmentum, adparuêre: puſtulæ miliaribus formâ ſimiles, criſi jam perfectâ, ac ſanitate recuperatâ, effloruerunt. Criticum ergo neutrum fuit.

11. Malignâ admodùm febre juvenis decubuit, variolas nunquam paſſus, eaſdemque valdè metuens. Ad ſudores validos eoſdemque continuos corpus, patrio errore, diſpoſuit, quotieſcumque non aderam. Hinc die 5. maculæ rubræ in collo ac manibus viſæ ſunt, mox verò iterùm evanidæ; itidem die ſexto. Poſthac illum, ægrotans ipſe, non vidi. Ab aliis autem reſcivi rubris illis maculis alba miliaria ſenſim acceſſiſſe, profuſiſſimoſque toto in corpore ſudores. Ad diem 15. totus miliaribus ſcatens, periit.

Nimio athmoſpheræ, parvo in cubiculo, calore, coactiſque ſudoribus, utrumque exanthematum genus genitum eſt; neutrum ſanè criticum.

12. Fæmina 24. annos nata, nono morbi acuti die ad nos defertur, maculis rubris in collo, facie, pectore, ſummo humero, jam à biduo deturpata, & ab earum eruptione in pejus lapſa. Porrò hoc ipſo 9. die duo obſervaban-

tur: 1°. retroceſſio macularum; 2°. intermittens pulſus cum torminibus ventris, cum teneſmo, & cum alvo coctâ multâque, ad tertiam uſque vicem repetitâ. Mitis exinde illicò febris.

Judicium factum multa ſuadebant. Sed inſolita admodùm debilitas, poſt ſubitaneum macularum retroceſſum, maligni quid portendebant. Unde corticem extemplò dedi. Mox inde recreata bis ſimilem alvum poſuit. Die 13. tria viſuntur in collo miliaria, quæ perſtant triduò. Die 17. pauca alia accedunt, ut & die 18. 20. 21. Sed, ut dixi, mox à ſumpto cortice mirè recreabatur, ſubitòque reddebatur ſana; ut cum paucis hiſce papulis egredi domo, ſi opus fuiſſet, potuiſſet.

Enarratione totâ arguitur rubras maculas, creſcente morbo natas, planè ſymptomaticas fuiſſe; miliaria verò poſt criſin quamdam, poſtque plenarum virium reditum, nata, criſeos certè normam non habere. Fortè prius illud ſymptomaticum exanthema ſubitò evaneſcens, vireſque proſternens, poſthac bonitate corticis, paucorum formâ miliarium, effloruit.

13. Vir 27. annorum, ſexto febris continuæ die, miliaria habet, quæ

nunc plus, nunc minùs extabant, uſque ad 12. diem, quo nova pellucidaque eadem & alba, prodière. Continua febris nunc in remittentem, bis die exacerbantem, abivit. Die autem 16. & 17. æger copioſiſſimis ſcatuit miliaribus. Febris inde exacerbatio major, vireſque projectiores. Cortex ad 20. diem dari ceptus; cujus ſub uſu papulæ novæ. Sanitas integra brevi ſequuta eſt.

Prodière prima miliaria cum morbi incremento, imò morbo poſthac in longè periculoſiorem mutato; poſteriora itidem. Nulla proinde criſeos ſimilitudo.

14. Eodem tempore mulierem, ulceroſâ ſcabie ſpontè ferè curatam, cæterùm arthriticis obnoxiam inſultibus, jamque univerſorum penè artuum rheumatiſmo laborantem, ſuſcepi in Noſocomio. Febris acuta fuit, puſtulæque nonnullæ rubræ in facie, unaque inſignior ad naſum, aderant. Die 13. rubra miliaria copioſa prodière in facie, collo, brachiis, cruribuſque univerſis; unâ horâ conſpicua admodùm, horâ alterâ vix viſibilia. Die 15. & 16. bene proſtant; 17. adhuc magis; 18. maximè, ſed cum intolerabili cephalalgiâ.

Die 20. miliaria ritè quidem proſtant; ſed magna præcordiorum anxietas adeſt. Die 21. & 22. cum copioſiſſimis miliaribus enormes pedem, quo præcisè olim loco podagra, excruciant dolores. Die 24. cum miliaribus & copioſis & magnis, valida febris. Miliaribus jam in facie ſicceſcentibus ad 27. diem, febris magna. Decem poſtmodùm dies elapſi ſunt, priuſquam ultimæ puſtulæ exſiccarentur. Rheumatici dolores, febre & exanthemate jam evanidis, diù adhuc perſiſterunt.

Contagium hæc fæmina vel jam habuit, cum ad nos duceretur, puſtulis in facie rubris tunc jam maculata; vel in Noſocomio, miliaria ægro mox deſcripto habente, contraxit. Cæterùm nemo, credo, criticas has eruptiones eſſe autumabit, qui cum iiſdem videt morbi durationem, febrim validam, judicium imperfectum.

15. Mulier 27. annorum ſextâ die ſuæ continuæ ac putridæ febris, numeroſas acquiſivit circum labia puſtulas, ut & die 7. Ad finem autem hujus diei, ſicceſcentibus illis, alba eaque copioſa ſucceſsêre miliaria ad ſcapulas, humeros, faciem ac demùm brachia univerſa; die 10. ac 11. pulchrè proſtantia;

12. numeroſiora; 13. in toto dorſo atque abdomine conſpicua. Die autem 14. hæc omnia rubris miliaribus plurimis interſperſa, tam in priore, quàm in poſteriore corporis parte inveniebantur. Die 15. his cunctis ritè extantibus, valida admodùm febris cum cephalalgiâ per integrum diem intolerabili, ægram vexavit. Die 17. ingentes anxietates adſunt. Cum 17. die examinaremus an diuturniore decubitu, licet omnis adhibita cura fuiſſet, poſtica corporis haud excoriarentur; vidimus totum dorſum, lumbos, nates, crura, pedes pedumque digitos confertiſſimis miliaribus ſcatere. Hoc die incipiebant exſiccari; exſiccatio tota brevi ſucceſſit, integraque ſanitas.

Quia eodem tempore cum binis poſterioribus ægris hic decubuit, natum contagione exanthema facilè credimus; ſymptomaticum autem fuiſſe dies 15. 16. 17. abundè evincunt.

16. Fæmina petechiis, antequam ad Noſocomium deferreretur, ferè enecta, alterâ die mortua eſt.

17. Peripneumonicus in Noſocomio caſu & neglectu exanthemata paſſus, brevi inde curatus, crici peripneumoniæ ritè abſolutâ, *Part.* 1.*pag.* 26., *&c.* ut & alibi deſcriptus fuit.

§. II. Ægri ergo numero ſeptemdecim, ſpatio ſex cum dimidio annorum, petechias aut miliaria aut utrumque in Noſocomio practico habuerunt, adeoque quinque circiter omni biennio. Pars media horum exanthemata, antequam ad me adferrentur, jam habuerunt; pars altera iiſdem in Noſocomio practico correpti ſunt. Ergo inibi ſpatio trium annorum exanthemata hæc quatuor duntaxat ægris eruperunt. Omnium verò duo tantùm fuêre, quibus id ſpontè contigerit: reliquis quindecim aut contagium, aut parvum regimen, medendive methodus, aut combinatæ hæ cauſæ exanthemata produxêre. In nemine verò illorum ea critica fuiſſe, ipſa cujuſque morbi hiſtoria evicit. Ad hiſtorias autem illas quod ſpectat; exactè profectò eas ex majoribus Noſocomii diariis contrahere valui, quòd in hiſce quidquid ægris noſtris omni die, quâvis horâ, ſingulo momento contingit, exactiſſimè ampliſſimèque adnotetur: unde etiam fit, ut ipſa hæc diaria baſin ponant dicendorum medicinæ ſtudioſis ad ægrorum lectos.

Igitur irrefragabili experientiâ convictus, aſſero nemini meorum critica

hæc exanthemata fuiſſe. Imò ſi nunquam petechiis miliaribuſve laborantes vidiſſem, & nudam modò horum 17. ægrorum hiſtoriam legiſſem, quo, ambo! jure criticum id vocarem, quòd ſæpè diebus neutiquam criticis, ſed admodùm infidis contingat? quòd cum morbo & multùm & diù ingraveſcente, auctoque proinde periculo, fiat? vel etiam quo erumpente, criticæ evacuationes, in morbis acutis citra exanthemata conſuetæ, eæque ſufficientes prodeant?

Hinc concludo 1°. Si in aëre *Vienneníi*, in quo medicinam facio adeò rariſſima mihi hæc exanthemata ſunt, ut ſpatio 6 ½. annorum vix 17. exempla coram centenis teſtibus potuerim producere; ſi præterea pleriſque ægris meis, citra exanthemata, integræ contingant, feliceſque criſes; tunc exanthemata illa, aliis medicis adeò frequentiſſima, critica utique appellari non poſſe.

2°. Si iiſdem acutis in morbis exanthemata mihi rariſſima ſunt, in quibus alii medici ea frequentiſſima vident, ea ſanè ab aëre, ſeu noſtro, quod vocant climate, neutiquam generari; at verò potius à certis quibuſdam cauſis, quas ad ea generanda ponere ſoleant illi, ego autem non ſoleam. Quænam

porrò cauſæ illæ ſint, has in Tract. *de Febr. Diviſ.* ſatis ſuperque, ni fallor, ex pluribus, imò etiam ex celebrioribus *Germaniæ* autoribus, demonſtravi.

Ut igitur multa paucis dicam, differentia exercendi praxin tanta eſt, ut differentia in morbis inde neceſſariò generari debeat. Miſtura, *Hofmanniana* practicis *Germaniæ* dicta, eive ſimilis, nunquam adhuc cuiquam noſtrorum acuto in morbo data fuit. Deinde 2°. pulveres abſorbentes, ſive teſtacei ac præcipitantes, nec non bezoardici & cinabarini, nunquam iiſdem in morbis in Noſocomio præſcribuntur; puerperas, infantes; & præterea ex centenis fortè hinc inde unum alterumve, cui ab acido febris, excipiatis. 3°. Emetica aut purgantia nunquam adhuc debui principio acutorum dare. Ita ut *Hippocrates* Aphor. 1-22. & maximè in *Libro de Purg.* ſive in fragmento dicto *Heurmano*, rectè monuerit oppidò raros eſſe caſus illos, in quibus aut emetico aut purgante, initio acutorum, uti oporteret. Quam utique doctrinam in *Epidemiorum* libris, paſſimque alibi, exemplo confirmavit. 4°. In calidâ, non renovatâ, putridis exhalationibus inquinatâ atmoſphærâ, nun-

quam

quam ægri & includuntur & ferè ſuffocantur, in noſtro Noſocomio.

Unde tam certum mihi videtur, quàm quod certiſſimum, exanthematum frequentiam à quatuor hiſce cauſis poſitis oriri, ac perennare; & è contrario à medicinâ *Hippocraticâ* eorumdem obſervari raritatem. Hujus obſervati veritatem partim jam confirmarunt edita, partim brevi confirmabunt edenda in lucem variorum diaria Noſocomiorum, in quibus demùm modernorum hæreſin antiqua *Hippocratis* medicina pepulerit. Meritò igitur concludere mihi videor, quamdiu moderni morem obtineant, eos exanthematum perpetuare crebritatem; eorumque conſcientias graviter oneratas manere, tum eâ majori moleſtiâ, quam ſuis ægris fruſtra faceſſant, tum graviore periculo, in quod conjiciant eoſdem, tum denique multorum ſtrage, quos exhanthema, deditâ operâ provocatum, quotannis è vivis tollat.

CAPUT II.

DE HYDROPE ET TYMPANITIDE.

§ I. *Viri hydrops aſcites cum monſtroſo omento, cæterâque abdominis pinguedine mirè degenerante. Varia circa ejus cauſas, & effectus. Obſervatio pertinens ad hiſtoriam vomitûs, qui ſecundùm communes pathologiæ leges inevitabiliter hîc adeſſe debuiſſet, adeſſe tamen haudquaquam potuit.* §. II. *Hydrops fœminæ cyſticus, aſciteſque abdominis; unà cum hydrope pectoris, & inferioris corporis intercute. Saccus ex ovario ipſo, ejuſve hydatide ortus, ventrem explens ferè univerſum.* §. III. *In aliâ muliere hydrops, & cyſticus, & aſcites: ſaccus autem tam ab ovario, quàm à toto ſiniſtrò uteri latere, natus, in eòque unà cum aquâ aër contentus. Parvus admodùm thorax; pulmonumque pars notabilis aquæ, in quam injecta, fundum petens. Ad trinos hos caſus impoſſibilitas* Pariſinos *imitandi oſtenditur.* §. IV. *Oſtendit idem hiſtoria hydropicæ ex Part.* 4. *reſumpta, atque in præſentem diem producta.* §. V. *Proſecutio aliûs exempli ex Part.* 4. *curam cyſtici tumoris, na-*

turâ viam monſtrante, enarrantis.

§. VI. *Tympania impropriè dici poteſt aquâ & aëre gigni; unde veterum quorundam, id ita affirmantium, mens intelligitur: quamvis eo in caſu alio potiùs, quàm tympanitidis nomine, morbus inſigniendus eſſet.*

De hoc argumento fusè egi *Part. 4. Rat. Met. Cap. 3.* variaſque curandi methodos examinavi, ut conſtaret quâ demùm ratione ejuſmodi calamitates ſive percurare nonnunquam, ſive ſaltem tolerabiliores reddere poſſimus. Verùm cum proximè elapſus academicus annus novas ſuppeditaverit, eaſdemque notabiles admodùm obſervationes, operæ pretium erit haſce nunc recenſere, fuſiùſque diſſerere ſuper hâc quæſtione.

§. I. Scriniorum faber 36. annos natus, ſanus perpetuò, vino licet deditus, calidiſſimo die 25. Julii 1759. domicilium mutans, transferendæ ſuppellectili plurimùm occupabatur, gelidam procul dubio plurimam ingurgitans. Nocte inſequente collo lumbiſque dolere, ſimulque tumere ventre cepit. Variis remediis fruſtrà uſus, ad *Fratres Miſericordiæ*, menſe Novembri, ſe contulit. Hydrope intra octiduum immensè creſ-

cente, 68. libras medicas aquæ limpidæ, flavæ, utcumque flocculentæ paracenteſi eduxêre: renato autem ſubito malo, 48. libras, elapſo vix à primâ paracenteſi octiduo, iterùm evacuarunt.

Ventre hinc egregiè depleto, expertiſſimus hujus monaſterii medicus D *Guarin* minitantem morbi reditum aptis ſemper retudit medicamentis. Interim manifeſtò deprehendebantur in ventre tumores, qui prominentes globos hinc inde referrent. Perpetuoſque ferè & dolores & ardores miſer, ad umbilici regionem, conqueſtus eſt. Unde demùm, collapſis viribus, 13. Dec. periit.

Fratres Miſericordiæ lymphæ 2. aut 3. ut putant, menſuras cavo abdomine eduxêre: cùm verè cæterum totum inibi confuſiſſimum cernerent, attulêre mihi exemtam totam quantam viſcerum ventralium molem, cohærentem ita, ut in corpore fuerat. Cujus en publicè factam anatomen.

Ingens ventriculus adparuit, lieni arctè connatus; hepar autem mediocre. A fundo autem ampli latique ventriculi, durum craſſumque ſcutum naſcebatur, univerſum explens abdomen, uſ-

que in latera, imaque pelvis; viſcerum proindè omnium conſpectum velans, peritonæo hinc inde connatum. Eodem elevato, inteſtina nuda patebant, ita ut manifeſtò conſtaret ingentem hanc molem degenerans omentum eſſe. Accuratiore examine patuit ſubſtantiam ejus conſtare tuberculis innumeris, majoribus, minoribus; hinc omninò informem & inæqualem, lamellis omenti ambabus intimè connexis conſtantem. cartilagineam naturam plura tubercula induerant: Parvumque ita *Winſlowo* dictum omentum pariter degenerans, cum omento magno, cum gibbo ventriculo, cum cavâ hepatis regione, ante ſinum venæ portarum, intimè concreverat. Pondus autem omenti totius 5.½ librarum fuit.

Omnes prætęrea productiones adipoſæ, quæ, totidem omentulorum inſtar, ad colon rectumque enaſcuntur, eodem modo degeneraverant; ad rectum verò adeò, ut inde tota pelvis repleta cerneretur.

Meſenterium ac meſocolon iiſdem quidem tuberculis ſcatebant, ſed aliter diſpoſitis; ramoſis nimirùm, eumque productis in modum, quo in fodinis vel ſubterraneis ſpecubus, ſtalactica.

Sub duro omenti tegmine compreſſa locabantur, interque ſeſe ligamentis, facilè tamen dilacerandis, connata inteſtina. Omnis pinguetudo, quæ tria ad hepar ligamenta comitari ſolet; omnis ea, quæ veſicæ felleæ ejuſque ductui circumfuſa cernebatur, nil niſi ſimilem induratam atque globoſam referebat ſubſtantiam. Pylorus intùs bonus, exteriùs tumorem gerebat, qui & durus & ſemicircularis, & plus quàm tres digitos latos craſſus, inventus eſt. Diaphragma totâ ſuâ inferiore facie duros hos ſebaceos tumores, ſemidigitum craſſos, gerebat.

Suſpicaremur ferè calore nimio fuſam omenti ventriſque pinguedinem, ſubito frigore, dum veſpere à laboribus quieſcebat homo, ad ventrem externum admiſſo, frigore quoque potus gelidi intrò ſuſcepto, coaluiſſe, induruiſſe, in irreſolubilem hanc maſſam abiviſſe; ſenſimque appulſis humoribus auctam eſſe; atque hinc poſitam demùm, quod in ejuſmodi degenerationibus aſſolet, hydropis cauſam fuiſſe. Utique dies fuit totiûs æſtatis calidiſſimus, thermometro poſt meridiem in loco à reflectione radiorum immuni, gradum 90. notante. Si in tanto calore ponderetur

labor, quem vehementem, quem continuum ſuſtinuerit; & conferatur cum obſervatione *Ruiſchii* fuſam à motu pinguedinem in equo deſcribentis, conjectura veriſimilitudinem adipiſcitur.

Nunquam, quod notandum, homo in hoc morbo vomuerat. Attamen, præter alias vomitûs cauſas, irritatio perpetua ventriculi, tum & pylorum premens arctanſque moles, vomitum frequentem ac vehementem, ex iteratâ experientiâ anatomicâ, excitare debuiſſent. Verùm in hoc homine ventriculus & utrinque & toto fundo ſuo, tam duræ, tam craſſæ, tamque ponderoſæ maſſæ adeo intimè adnatus erat, ut videretur, ne à fortiſſimo quidem emetico, in convulſivos vomendi motus contrahi agitarique potuiſſe. Bilis in cyſtide copioſa, tenax.

§. II. Mulier 52. ætatis annum agens, adhuc menſtruans, à 12. retrò annis tuſſi vexata, alvo perpetuò ſegnis, curat ſibi pro conſuetudine maïali venam tundi; ex eoque tempore fluore menſtruo caruit. Brevi poſtea dolorem in hypogaſtrio quidem toto, ſed ſiniſtro ejus in latere intenſiorem, percepit; ut ultra in illud incumbere nullatenùs poſſet. Crevit ſenſim abdominis moles, ita ta-

men, ut cutis & muſculi ſemper flaccidi manerent, prehendique ac complicari poſſent, præterquam ad umbilicum. Dolorem deinde in dextro hypochondrio conqueſta eſt, versùs coſtas ac ventriculum ſe extendentem; qui tamen poſthac minùs obſervabatur. Quinque ſeptimanarum ſpatio ventrem ego ſæpè ſollicitè tangens, dura omnia deprehendi, præcipuè utroque hypogaſtrii in latere; fluctuationem verò liquoris nunquam. Tandem contigit, ut dum incederet per plateam, acutum ſiniſtrâ in abdominis parte dolorem, cum quodam dilacerationis ſenſu, perciperet. Ex illo die manifeſta humorum undulatio ab utroque umbilici latere, in epigaſtrio potiſſimùm, percepta eſt. Jamque integumenta & muſculi abdominis, olim adeo flaccidi, vehementer tenſi expanſique obſervabantur. Ventris crurumque hydrops intercus hiſce ſe junxit.

Qui cyſticus olim hydrops fuerat, eum nunc, dilacerato ſacco, aſciten produxiſſe rati, ad paracenteſin devenimus, aperturâ ſolito altiùs factâ; quia infra nulla undulatio, ſed magna potiùs durities. Unde nobis videbatur calloſus craſſuſque ſaccus, licet infirmiore quâ-

dam plagâ crepuiſſet, multiſque eſſet evacuatus aquis; tamen durâ ſuâ mole, lymphâ fortè multâ adhuc circa ejus fundum exiſtente, hanc efficere hypogaſtrii duritiem.

Paracenteſis 7. Nov. 1759. inſtituta, 22. propemodùm libras medicas fuſci, turbidi, ſpiſſi, liquoris eduxit. Ventre inde plurimùm evacuato, fœmina veluti reviviſcere tridui ſpatio viſa eſt. Verùm brevi adeò tempore liquor undulans recrevit, ut propter anxietates auctas, ſuffocatamque reſpirationem, cogeremur 31. Nov. repetere paracenteſin: quâ tamen haud ultra 16. libras educere potuimus.

Vix inde perceptum ſolamen, quòd anxietatum alia longè quàm olim, ſe cauſa prodiderit. Decubitus in dextrum latus commodior, ſubita à primo ſomno excitatio, & ſuffocans eo tempore anxietas, hydropem dextri thoracis lateris innuerunt. Ita tamen, ut ſiniſter thorax haud omninò ab aquis videretur eſſe immunis: diutiùs enim in dextrum latus jacentem ſuborta nonnunquam nova anxietas in ſiniſtrum latus convertit.

Diuretica cujuſcunque generis, &

ante & inter & poſt paracenteſes, etiam varia purgantia nullam opem tulerunt. Exigua alvus, & pauca atque lateritia dicta urina, tantùm prodierunt. Conamina noſtra ad aquas, exulceratis aut ſcarificatis cruribus, educendas, palliarunt quidem aliquantiſper; ſymptomata autem non abſtulerunt. Ad 15. Jan. 1760. obiit.

Cadaveris venter validè fuit æquabiliterque tenſus. Aperto prudenter peritonæo, corpus ingens, fuſcum, durum, totum quantum explebat abdomen, ab imâ pelvi, ad uſque lienem & hepar. Idem illud, variis in locis, expanſionibus firmis, membranoſis & adipoſis, cum peritonæo concreverat, præſertim circa umbilicum, & in eâdem cum umbilico latitudine, ſiniſtro in latere; idque tranſverſim, latitudine quatuor digitorum: deinde & per tres quatuorve digitos deorsùm, ut cum primâ tranſversâ adhæſione angulum ferè rectum componeret; etiamque hinc inde ad latus dextrum.

Examine eo uſque producto patuit vel ovarium dextrum eſſe, vel ex ovario hydatidem natam, quæ totam hanc expanſam molem produxerat; intùs ple-

nam ſubrubrâ aquâ, quæ 24. libras ponderabat, quæque igni impoſita, in ſciſſilem abibat materiem. Saccus porrò totus facie ſuâ internâ mirè exulceratus, & hinc tuberculis, ſeu ſebaceis, illinc ichoroſis, iterùmque alibi cartilagineis, aut etiam ſanioſis plenus.

Quod vel ovarium, vel ex eo natam hydatida, hunc ſaccum formare dixerim, id ideò dixi, quòd ambigui hæſerimus utrùm corpus quoddam, quod ad ſacci radicem inveniebamus, ovarium ipſum, an verò ſeparatus parvus ſaccus eſſet? Siniſtrum ovarium in varios degeneraverat tumores. Uterus mutatus fuerat in duram ſubſtantiam, eamque carnoſam & difficulter perſcindendam; craſſam adeò, ut vix in utero cavitas, niſi propè ejus orificium, ſupereſſet.

Univerſa penè inteſtinorum moles versùs lienem truſa erat. Ventriculus pro more ingens; cum is, compreſſis adeò inteſtinis, vehementer diſtendi inflarique ſoleat.

In thoracis cavo dextro rubicundior adhuc aqua, quàm ea, quæ in magno ſacco hæſerat, ad trium librarum pondus inerat; verùm non, ut illá, in duram maſſam ad ignem mutabatur; paucâ namque pelliculâ ſuperſtite evapora-

batur tota. In ſiniſtrâ thoracis camerâ, in quâ aliquam, ſed copiâ minorem aquam, vivente fœminâ, ſuſpicati eramus, nulla aqua inventa eſt. Pulmo lateris dextri vix mediam ejus altitudinem occupans, adparuit condenſatus, ac veluti ad ignem criſpatus. Idemque inferiore ſuâ totâ mediâ parte, dum in aquam conjiceretur, ejus fundum petebat; innatabat verò ſuperiore. Interna pulmonis ſubſtantia ſat bona, ſed lata ejus in dorſo cum pleurâ cohæſio.

Tota ſuperficies inferior pulmonis, pleura, diaphragma, mediaſtinum, id eſt, quævis partes aquæ contiguæ, plenæ fuêre tuberculis variæ magnitudinis, ſemiſcirrhoſis, purulentiſve, aut ſanioſis. Lien quadrifariam, profundâque inciſione dentatus, durus; hepar albeſcens & compactum. Veſiculæ bilis profundiſſimè tinctæ copia duas pondere uncias ſuperabat: ineratque veſiculæ calculus, quadrangulus ferè, trium linearum diagonalem habens, ſpiculis innumeris, ac parvis ſplendidiſque lapillis concretus, exuſto carboni rudiore adſpectu haud abſimilis. Nulla ſeri in encephalo redundantia, & quæ pauca aderat ventriculorum anteriorum lympha, ad ignem non coaluit.

Ex hiſtoriâ morbi & ſectione cadaveris, id videtur colligi oportere, quod mulier iſta primùm hydropem cyſticum paſſa fuerit; quod deinde ſaccus parvâ quadâm in plagâ crepuerit, & aſciten effuſis produxerit aquis; deinde quod paracenteſes aquas aſcitis duntaxat eduxerint; prætereà quod lapſu temporis concidentis ſacci apertura, cujus veſtigium invenire non potuimus, conſolidata fuerit; ſicque regenerata aqua ſit, quæ ſaccum in eam, quam in cadavere deteximus, extenderit molem. Probabileque admodùm eam ſacci craſſitiem impediviſſe, ut vel morbi principio, vel ſub finem ejuſdem, undulantem perciperemus lympham. An ideò, quòd fœmina à 12. retrò annis ſiccâ eâque validâ tuſſi laboraſſet, hydrops thoracis eo, qui abdominis, longè annoſior? Nunquid, quòd poſteriore anno menſes adeò irregulares ac paucos habuerit, & tamen plethorica exiſteret, uterinum ſyſtema obſtructum atque induratum habere ceperit?

§. III. Sub idem tempus aliam quinquagenariam ſuſcepi, quæ bonâ ſemper, ut aïebat, valetudine uſa; niſi quòd febre intermittente, ſeu quotidianâ, ſeu tertianâ laborare conſueviſſet. Quas

quidem febres largiore vini potu, quem impensè amabat, ſemper ſe diſpuliſſe aſſeverabat. Catamenia tardè incepta, maturiùs finita, pauca perpetuò & irregularia habuit. Quinquennium elapſum eſſe aïebat, ex quo ſemel urinam mittere, præ adſtantium verecundiâ virorum, impediretur: elapſis aliquot deinceps horis, ſe ventre doluiſſe, urinam verò, quum mittere geſtiret, nullatenùs mittere potuiſſe: fomento tamen ad hypogaſtrium veſpere adhibito, paucas reddidiſſe guttulas: remediiſque poſterâ die à medico acceptis, iterùm guttatim eam prodiiſſe; poſtea autem ſenſim abdominis, tum tumorem tum dolorem ſe percepiſſe. Adjungebat porrò, elapſo ab illinc menſe, ſe, vehementer ſitientem, copiam gelidæ immenſam hauſiſſe; cumque totâ inſequente hyeme admodùm ſiticuloſa foret, plurimùm bibendi neceſſitati parere ſe debuiſſe; nec unquam niſi ſtranguriosè reddere potuiſſe urinam.

Porrò ventris mole creſcentis extenſionem, eò uſque æqualem, ut aït, perceperat; cum verò plurimorum medicorum opem fruſtra eſſet integro triennio experta, & tandem decoctum juniperi diu affatimque hauſiſſet, ventrem

quidem multùm conceſſiſſe; ſed etiam admodùm inæqualem tactu figurâque redditum eſſe deprehendebat. Relicto autem eo decocto, advertit antiquam ventri molem, antiquam rediiſſe æquabilitatem.

Ex hâc ſæpè repetitâ, eodemque ſemper modo enarratâ ac confirmatâ anamneſi, concluſimus cyſticum hydropem adeſſe; cujuſnam viſceris incerti quidem, probabiliter tamen obſtructione ſyſtematis uterini natum; eique demùm aſciten junctum eſſe. Quippe catameniorum modus hoc ipſum ſyſtema dudùm laboraſſe indicaverat nobis: annoſuſque vini abuſus, frequentiores quoque narium hæmorrhagiæ ad cauſam prœgumenam accedentes, morbum præſentem gignere potuiſſe nobis videbantur; ita tamen, ut continuus aquæ abuſus eumdem vehementer auxiſſet.

Urinoſuſne hydrops forſan non fuerit ſi quis ſuſpicetur, reſpondeo hydropem urinoſum celeriter perimere; hunc verò jam integro perſtitiſſe quinquennio. Sed præterea hydropis cauſæ pridem in corpore extitêre, antequam urinæ retentio naſceretur.

Decoctum juniperi multam ſanè aſcitis lympham diureſi eliminavit, quum

venter ita detumeſceret; ſed aſcite evaniſſo cyſticus hydrops cum omnibus ſuis tumorum inæqualitatibus eò manifeſtior adparuit. Confirmavit hanc phænomenis hujus explicationem, ventris renato aſcite, æquabilitas.

6. Nov. 1759. paracenteſi eduximus 56. libras liquoris, qui fuſcus, atque inſtar potûs chocoladæ ſpiſſus deprehenſus fuit, integrâque ſeptimanâ aſſervatus non fœtuit; igni autem à principio eductionis impoſitus, paucâ ſuî maſsâ coagulabatur, plurimâ ſuî parte in auras evanuit. Principio, ut fit, ab operatione recreata, viribus ſolito citiùs decrevit, perpetuiſque tum anxietate tum pertinaci diuturnoque ſingultu, 19. ejuſdem menſis obiit.

Venter monſtroſè inflatus; muſculi abdominales tenuatiſſimi; peritonæum denſo cum ſacco, in cavo ventre contento, hinc accretum, illinc liberum. Sacco levi vulnere pertuſo, mox venter, flatu ſibiloſo erumpente, multùm detumuit.

Saccus ex imâ pelvi ſupra umbilicum, ac per totam ventris latitudinem adſcendens, fundo ſuo terminabatur latis circiter quatuor digitis infra cartilaginem xyphoideam. Omentum ſupra ſac-

cum ſub hepate locabatur, & hinc inde ad ejuſdem lobi majoris crepidinem, tum & ad totius ſacci fundum adhærebat, & connatum erat. Thorax minimus fuit; nam hepar tam altè ſub coſtis recondebatur, ut gibbo ſuo ultra tertiam (ducto à ſuperioribus numero) adſcenderet; eodemque modo diaphragma medio ſuî. Cellulofitate quidem facilè dilacerandâ ſaccus pluribus in locis cum peritonæo connexum; ad latera verò & in ilibus, ligamentoſis productionibus, non niſi cultro ſeparandis, cohæſit. Origo ejus ab ovario ſiniſtro, totâque uteri ſiniſtrâ parte; fundi ſui poſticâ plagâ cum inteſtinis tenuibus unitus ope ligamentorum membranoſorum, non tenacium, ſed digito facilè ſolvendorum. Tenuia inteſtina omnia ferè in epigaſtrio ſiniſtro convoluta: ſuo colon loco. Jamque in inguine dextro, iiſque cunctis in locis ubi ſaccus à cohæſione cum peritonæo liber, ac toto abdominis cavo, aſcites erat. Aqua aſcitis minimè fœtens; ea autem ſacci fuſca & fœtida fuit. Ipſe autem ſaccus inæqualiter craſſus, intùs tuberoſus, ſanioſus, ſemipurulentus totâ ſuâ internâ ſubſtantiâ. Aër, qui ſibilo exiverat, ad anteriora ſacci locatus fuiſſe videtur,

hincque, facto vulnere, exitui aptus. Subſtantia ſacci hîc ſemilineæ, ibi lineæ, alibi 2. 3. linearum; in latere verò ſiniſtro, digiti, imò pollicis craſſitudinem inæqualem ac tuberoſam habebat.

Circa uterum nihil non confuſum. Examine tamen patienter inſtituto, patuit ovarium ipſum, dum extendi inciperet, cum laterali uteri ſuperficie cohæſiſſe; tubam fallopianam implicuiſſe ſibi, eamdemque ad ſeſqui ſpithamæ longitudinem extenſam, ſecum duxiſſe; ſic demùm occupaſſe ventrem ferè totum. Habebatque ad ſuam originem appendiculum aquâ ſimiliter repletum. Dextrum ovarium diametri ſeſqui pollicis, lymphâ gelatinosâ repletum erat.

Igitur paracenteſi eductus fuit liquor turbidus, non fœtidus, in cavo abdominis aſciten faciens; qualis etiam à morte ibidem deprehendebatur. Liberè enim effluere ſub paracenteſi potuit è locis à cohæſione cum peritonæo liberis. Hincque factum ut, etiam in vivente, undulatio perciperetur aquarum.

Docent porrò hi tres caſus, me, *Part. 4. Rat. Med. cap. 3.* haud immeritò aliquas, eaſdemque haud leves, adnotaſſe difficultates, in exſequendo erudit. *Pariſ. Chirurgorum* ſyſtemate, quo ſta-

tuerant, eductis paracenteſi aquis, vulnus inſigniter dilatandum eſſe, apertumque ſervandum; ut & omnis poſthac renaſcens liquor, abdomen alioquin iterùm extenſurus, inde extillaret perpetuò; & ſaccus ita conſideret, complanaretur, convolutuſque concreſceret, ut deinceps ultra extendi nunquam poſſet.

In primâ enim hiſtoriâ hydrops renaſcens præcaveri quidem potuiſſet, latâ ſervatâ ventris aperturâ; ſed omentum ita monſtroſum non modo inde mutatum non fuiſſet, ſed aëris allapſu in ſphacelum dirum, ſubjecta ſibi omnia deſtruentem, abiviſſet.

In hiſtoriâ ſecundâ & tertiâ ſaccus in paracenteſi perſciſſus non fuit; perſcindendus ergo fuiſſet. Ecquis verò pollicis fortè denſitatem offendens, neſcius proinde quid fortè perſcinderet, cultro penetrare auſus fuiſſet? Haud enim id in vitâ, ut quidem in cadavere, illicò pateſcit. Nec concidiſſet ſaccus, ſuſtentaculis quippe & adhæſionibus validioribus cum peritonæo cohærens. Quid verò in ſubſtantiâ ulceroſâ, ſcirrhosâ, ſanioſâ, adeo craſsâ, vulnus effeciſſet? Quid demùm aër? Dira certe carcinomata, quæ mutuus binorum pendentis

ſacci laterum affrictus auxiſſet vehementer. Quod ſi demus aperturam fortè in tenuiore ſacci ſubſtantiâ, ut latis in plagis anteriùs poſteriùſque erat, penetraturam fuiſſe; quid inde non timendum ab inteſtinis? Compreſſa hæc olim, jamque libertatem nacta, & flatibus diſtenta, aut colicis expanſa doloribus, versùs locum minimè reſiſtentem ſaccum, ſeu ejus parietem poſteriorem protrudere, extrudere, & ventrem extra ventrem, monſtroſamque formare herniam potuiſſent. Mitto nunc quæ de degeneraſcente ovario exſcindendo, etiam ab iiſdem claris viris propoſito *Part.* 4. dixi. Utique in tertio hoc exemplo patuit ovaria, dum extendunt ſeſe, quandoque utero primùm adplicari, eidemque arctiſſimè uniri: ovarii proinde extirpationem majoribus difficultatibus premi, quàm quidem theoretica ejuſdem contemplatio ſuggeſſiſſet.

§. IV. Proſecutio hiſtoriæ mulieris, de quâ *Part.* 4. *cap.* 3. *pag.* 54. *& ſeq.* difficultates confirmat eaſdem. Sic enim res nunc cum illâ ſe habet. Tumor abdominis poſt paracenteſin ſemper recreverat, undulans nunquam. Hydragoga vitam, hyeme præcendenti bonâque veris parte, tolerabilem ipſi reddiderant.

Maii verò 10. proximè elapſo, motum exercens validum, ponduſque elevans, crepitum in ventre percepit, veluti quid intùs ſibi dilaceraretur, ſimulque ſubitum ventris incrementum. Fluctuationem nunc manifeſtam iterùm deprehendebamus.

Ut anno præterito, præter cyſticum tumorem, habuerat aſciten, paracenteſi eductum; ita etiam nunc, vel ſacco ipſo vi lacerato, ut in hiſtoriâ ſecundâ, vel alio tumore hydatico rupto, aſciten adeſſe rati, 14. Maii paracenteſi eduximus libr. 20. liquoris turbidi, fuſci, tenacis, haud fœtentis, vix imminutâ abdominis mole. Unde potiùs alterum à primario ſacco diſruptum eâ vi fuiſſe credimus, cum primarius ille, intra octiduum à perceptâ dilaceratione, æquè magnus extenſuſque, quàm olim deprehenderetur. Liquor eductus ſeceſſit in gelatum, quod lumini admotum pellucet, & in liquorem fuſcum, ferè limpidum, qui ad ignem omninò coagulatur. Toto eo tempore notavimus ejus urinas nunquam habuiſſe lateritium ſedimen, ut aliàs id hominum genus habet; ſed tale, quod à bonâ in acutis hypoſtaſi haud facilè interſtinguas.

Poſt hanc paracenteſin, aliud quid,

præter deſcriptam formam extenſionemque, venter notandum exhibuit. Circumſcriptus quippe tumor ab hypogaſtrio, ad umbilicum & ultra extenſus, duruſque idem, atque ovalis, deprehenditur; haud ſanè aliter, ac ſi ultimam graviditatis metam attingeret. Maritata cum ſit, graviditatis datur, unà cum hydrope, tum cyſtico, tum aſcite, poſſibilitas. Id verò incertum. Caſus famoſus *Drelincurtii*, cui ſimilem etiam *Part.* 4. deſcripſi, abundè evincit uterum poſſe, dum privato turget hydrope, ſimulare graviditatem. Tempori utique hoc concedendum. Interim præter alias ſufficientes rationes haud imitandi *Pariſinos*, nova hæc nobis, eaque urgens ſanè ratio ſaccum haud aperiundi, ſiſtebatur.

Dies interim docuit diem. Elapſis nunc ferè quinque menſibus, dum hæc ſub prœlo ſudant, ex quo ſubdubitare ceperimus, mutatio figuræ incrementumque abdominis planè arguunt perſonatam graviditatem fuiſſe. Quamvis igitur graviditatis metus haud exiſtat ultra, ſubſiſtunt tamen graves aliæ rationes abſtinendi à curâ propoſitâ.

§. V. Anno proximè præterito, innuecam caſus nonnunquam dari, ubi id

ipſa per ſeſe natura facit, quod in propoſitâ methodo & difficile deprehenderamus, & periculoſum, & ſæpe impoſſibile. Videatur hiſt. mulieris *Part.* 4. *cap.* 3. *pag.* 71. *&* 72. quæ ſcilicet in graviditate, præcipuèque deinde à partu, ab umbilici dextro latere tumorem gerebat, qui manifeſtam puris, arctiore ſpatio contenti, fluctuationem exhibens, aperiebatur; puſque copioſum per multos dies fundebat, cum imminutâ duritie, & cæteris bonis inde ſequentibus ſignis. Quandiu potuimus, locum in illâ ſervavimus apertum, quia purulentus ſaccus peritonæo accretus eſſe detegebatur, nec admodum magnus ille, ut ſtylo flexili & incurvo patebat. Menſe Octob. & Nov. 1759. vulnus ſponte coëuns, aliquoties dilatavimus, eo quod ſuperſtitem duritiem deprehenderemus. A partu, qui ineunte Junio contigerat, defuerant menſes; finiente verò Octobri, rediêre; ex eoque gravida facta, menſe Auguſti 1760. feliciter peperit. Locus affectus ſine ullâ duritie relictâ aut tumore, coivit. In ejuſmodi caſibus verum illud Manilii: *Artem experientia fecit, naturâ monſtrante viam:* præter naturam magiſtram, res ſemper periculoſæ admodùm aleæ.

§. VI. Antequam hoc caput finiam, unum monendum habeo. *Part.* 2. & 4. de tympaniâ agens, in eorum ſententiam abivi, qui aëri ſoli, eique inteſtinis cavis contento, adſcribant eamdem. Quippe capta in cadaveribus experimenta, præter *Dureti & Littræi* aliorumque auctoritatem, eò me adduxerant. Hiſtoria tamen tertia hujus capitis, pag. 244. demonſtravit poſſe ex putrido liquore aëra in ſacco gigni, pertuſoque ſacco exire ſibilando. Ergo ſi veterum nonnulli ſimile quidpiam fortè obſervantes, tympanitidem dixerint aquâ & aëre gigni, hancque partim aëream, partim aquoſam, haudquaquam in inteſtinorum cavo, ſed in ventre contineri, non eſt quod obloquar. Verùm enim verò nec in vitâ, nec in cadavere, hic, de quo agimus, morbus, ipſo tympanias nomine recenſendus venit, ſi totam ejus hiſtoriam attentè pervolvamus. Utique nulla in eo hydropis ſicci ſigna.

CAPUT III.

CAPUT III.

DE HYDROPE PECTORIS.

§. I. *Signa & ſymptomata morbi ex* Hipp. *ſequentium ævorum ſcriptores parùm aut nihil ejus meminerunt.* §. II. *Sæculo autem XVIII. ut & præſenti, plures de eo ex profeſſo egerunt.* §. III. *Diagnoſis & curatio ex autoribus formantur. Eâ occaſione paracenteſis tum in genere, tum ea thoracis in ſpecie examinatur, ac remediis cæteris præſtantior declaratur. Inquiſitio fit quibuſnam, & quandonam proſit.* §. IV. *Examen evacuationum in hydropicis per cauteria, ſcarificationes, veſicantia, &c. & quâ lege uſui venire queant.* §. V. *Problema proponitur cur laudata in hydrope pectoris paracenteſis adeò rarò inſtituta fuerit, adeò rarò adhucdum inſtituatur? Reſponſum petitur ab inchoantis morbi incertitudine, & à rebus ejus, dum probè cognoſcitur, conclamatis.* §. VI. *Fallacis morbi hiſtoria practica traditur, quâ dicta probentur. Incertitudo ſignorum ejus probatur hiſtoriâ hydropicæ, multiſque aliis practicis exemplis. Confir-*

matur ulteriùs aliâ hiſtoriâ notabili, & ſectione anatomicâ. Concluſio medica.

§. I. FŒMINA, de quâ Cap. proximè ſuperiore pag 235. actum, præter hydropem cyſticum & aſciten, pectoris quoque hydropem habuit. Hunc, vivente eâ, dudùm ſuſpicati eramus, ut ibidem innui. Attamen quæ ſigna pathognomica morbi vocari ſolent, non aderant omnia; & quæ etiam in eâdem hydropem ſiniſtræ thoracis cameræ indicare videbantur, nos planè fefellêre. Fallacem ſanè morbum plura nobis experimenta jam evicerant; ita ut eum incertiſſimorum morborum in claſſe locari oportere, cum auditoribus meis ſæpiùs doluerim. Quum tamen adeò & frequens morbus ſit, & difficulter cognoſcendus, operæ precium erit eum ab incunabulis repetere, adeòque examen inſtituere quorumvis ſignorum, quibus cujuſque ævi ſcriptores medici illum nobis depinxerint, cognoſcendumque, ut indubiè præſentem, dederint. Inquiram deinde num incipientis morbi ſigna propiora artis uſus fortè non ſuggerat? Ex omnibus practicas regulas deducere conabor.

Ad ſigna morbi tum communia, tum pathognomica examinanda, ab *Hippocrate* ordiri convenit. *Lib.* 2. *de Morb.* pag. apud *Foëſ.* 483. Tom. 1. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 575. vocatur morbus Υ'δερος πλεύμονος. « Si hyderos, » inquit, in pulmone naſcitur, febris » & tuſſis vexant; confertim reſpirat; » pedes intumeſcunt; ungues omnes » contrahuntur; & iiſdem, quibus » ſuppuratus, afficitur; verùm remiſ- » ſiùs ac diutiùs. Quod ſi infuſum, aut » fomentum, aut ſuffitum adhibeas, » pus non ſequitur; indeque cognove- » ris non pus, ſed aquam intus eſſe. » At ſi diutiùs aure ad latera admotâ » auſcultaveris, intrinſecùs velut ace- » tum olet. Et aliquandiu his afficitur, » ſed poſtea in ventrem erumpit: con- » feſtimque ſanus & morbo liberatus » eſſe videtur. Verùm procedente tem- » pore venter incenditur, eademque » illa & graviora patitur. Quibuſdam » etiam venter, & ſcrotum, & facies » intumeſcit. Et nonnulli iſtud ab infe- » riore alvo provenire exiſtimant, cum » ventrem magnum & pedes tumere » videant. Quæ certè intumeſcunt, » ἢν ὑπερβάλλῃς τὸν καιρὸν τῆς τομῆς, ſi

» ſectionis tempus oportunum præter-
» videris.

Libr. de Aff. int. apud *Foëſ.* Tom. 1. pag. 544. & 545. apud *Charter.* Tom. 7. pag. 655. 656. morbi deſcriptionem & curationem eodem modo, ſed fuſiùs, proſequitur. « Hic hydrops, ait, ex
» his oritur. Quum æſtatis tempore, ſiti
» premente, copioſam aquam biberis,
» quandoquidem inde maximè gigni
» ſolet, & pulmo expletus fuerit, rur-
» ſùm in pectus dimittit. Quumque in
» pectore extiterit, vehementem ardo-
» rem excitat, ita ut pinguedinem, quæ
» in arteriis ineſt, liquefaciat. At ſi ſe-
» mel pinguedo multò magis liquefieri
» ceperit, hydropem brevi efficit. Gi-
» gnitur etiam, ubi tubercula, φύματα,
» in pulmone exorta fuerint, eaque
» aquâ repleta in pectus eruperint.
» Quod etiam à tuberculis oriatur hy-
» drops, mihi argumento ſunt boves,
» & canes, & ſues. In his enim qua-
» drupedibus maximè pulmonis tuber-
» cula oriuntur, quæ aquam continent.
» Sectione namque factâ, id illicò co-
» gnoſces; aqua quippe effluit. Talia
» autem multò magis in homine, quàm
» in pecoribus fieri videntur, quantò

» morboſa magis etiam victûs ratione
» utimur. Plerique verò, exortis tuber-
» culis, purulenti etiam extiterunt.

» Hæc igitur per initia oboriuntur
» morbo: tuſſis ſicca, & fauces exaſpe-
» rari videntur, & rigor & febris ſuc-
» cedit, & orthopnœa; cutis totiûs
» corporis tumeſit, tument pedes, un-
» gues contrahuntur; & quandiu qui-
» dem in ſuperiore ventre hyderus ex-
» titerit, extat acutus dolor: cum verò
» ad inferiorem ventrem devenerit,
» melius habere videtur: deindè pro-
» grediente tempore impleto ventre,
» ea, quæ priùs, patitur. Interdum ve-
» rò ad latus tumeſcit, & quâ parte ſe-
» candum ſit, indicat. Quod ſi non in-
» dicet, multâ calidâ lotum, humeris
» comprehenſum, concutito; deinde
» quoniam in latere materia magis fluc-
» tuat, auſculato ».

Hippocrates igitur cauſam hydropis pectoris deducit 1°. ab aquæ potu, & nimio, & celeriter ingurgitato; 2°. à ruptis pulmonum tuberculis, (hydatidibus) quæ, ſi versùs externam pulmonum ſuperficiem perrumpuntur, ſuam utique lympham in cavum thoracis effundunt.

Morbi ſigna & ſymptomata ait

1°. tuſſim ſiccam, 2°. faucium raucedinem; 3°. rigorem; 4°. febrim; 5°. reſpirationem citiorem; 6°. orthopnœam; 7°. totius corporis, pedumque præſertim hydropem intercutem, ſeu ἀνὰ σάρκα; 8°. thoracis dolorem; 9°. hydropem ventris, cum remiſſione omnium ſymptomatum, quum pectus ad tempus evacuetur; 10°. recreſcente pectoris lymphâ, quòd ejus ſit ſcaturigo perennis, tunc aſcitem ultra non levare morbum pectoris; 11°. unguium curvationem, qualis fieri ſolet ſuppuratis. Addit & alia ſuppuratorum ſigna, quæ mitiùs tamen ait, & diutiùs ipſis evenire. 12°. Abſentiam ſputi purulenti, etiamſi medela ad ſputum provocandum adhibita ſit.

Symptomatum horum plura etiam ſigna vera morbi ſunt, ſed addit *Hippocrates* aliud quid. Hominem nempe in ſedili collocatum humeris validè concutit movetque; ut ſic aure mox ad latus admotâ, undulantem percipiat aquam. Addit pro alio ſigno, *Lib.* 2. *de Morb.* quod eadem pectoris aqua, dum ſic aurem pectori admoveris, veluti acetum olet.

Errorne aliquis hic exemplariorum? *Foëſius*, & *Charterius*, & *Lindanus*,

hîc legunt ὄζει, *Cornarius* vero ζέε, nempè, *fervet.* Juxta hoc exemplar ſenſus bonus eſt, non verò lectione aliâ. Nunquid enim *Hippocrates* juberet non nares, ſed *aurem* pectori admovere, ut odorem aceti perciperemus? Sed ſi *fervere* intellexit, tunc aurem admovere oportunè præcipit.

Cum magnus *Hippocrates*, adeo in ceteris laconicus, judicaverit hunc morbum adeò fusè deſcribi oportere, expectare quis poſſet *Galenum*, *Cælium Aurelianum*, *Aretæum*, poſteriorumque ævorum ſcriptores; & fuſos & perſpicuos eſſe, cum de eodem agunt. Sed nihil minus. Plures in tranſitu meminêre illius, nonnulli ne meminerunt quidem. Quo quid in obvio adeò morbo mirabilius? *Platerus*, *Hollerius*, *Goræus*, *Capivaccius*, *Hier. Mercatus*, *Salius Diverſus*, *Jacotius*, *Bellonius*, *Duretus*, &c. obiter modò de hydrope pectoris locuti ſunt, eorumque, quæ adeò fusè *Hippocrates*, ſignorum pauca modò raptim tetigerunt: unde concludere nos cogunt morbum ipſis minùs in viventibus ægris, quàm in denatorum cadaveribus, patuiſſe. Idemque judicium ſit de *Cardano*, *Coïtero*, *Donato*, *Cratone à Craftheim*, *Caſparo Bauhino*,

& reliquis omnibus, ex quibus optimus *Schinckius* utiliſſimas ſuas adornavit collectiones.

§. II. Ineunte autem Sæculo XVII. tres magni in arte viri ſimul hoc argumentum pro aliquâ ejus dignitate tractarunt. *Proſper. Martianus*, Romæ; *Carolus Piſo*, Nanceii; *Daniel Sennertus*, Wittenbergæ. Paulò poſt etiam *Lazarius Riverius* utcunque fusè de eodem egit. *J. B. Helmontius*, quamvis de eo parùm habet, in tractatu tamen, qui vocatur *Ignotus hydrops*, & morbum in ægri vitâ præſentem cognoviſſe, & in cadavere demonſtraſſe videtur. Poſt illum *Sylvius de le Bœ*, & cum *Lowero Williſius*, ex profeſſo de eodem egêre. Plures tamen poſt illos, ut *Junken*, *Etmuller*, &c. ſolo vix nomine morbum recenſuerunt. Egregius *Wepferus* Libr. de *Affect. Cap. Obſ.* 60. anatome potiùs illum, quàm ægro vivente, cognoviſſe videtur: cumque ipſemet hoc morbo laboraſſe poſt mortem inveniretur, minùs tamen id crediſſe legitur apud *Brunnerum*, eo quod urinam egregiè redderet, matutiniſque gauderet ſudoribus. *Wratiſlavienſes N. C. Medici* ad Ephemeridas ſuas ann. 1699.—1702. tractatum de hydrope pectoris adjece-

runt, in quo ejuſdem cauſas, ſigna curamque eruditè tractant. Exinde *Academiæ N. C. Pariſ. Lond. Edimb.* varia ejus dedêre exempla. Immortalis *Boerhaave* Cap. de *hydrope* §. 1219. hydropem hunc deſcribit empyemati multis ſignis ſimilem, ſolâ cauſæ antecedentis obſervatione ab illo diſcriminandum. Nobiliſſ. Ruſſiæ archiater *de Gorter*, in *Med. Comp. Tract.* 35. morbum obſcuriſſimum vocat, ejuſque ſigna ex *Hipp. Piſone, Sennerto*, tradit.

§. III. Porrò ſi ex quibuſcunque recenſitis hiſce autoribus cauſas, ſigna tam communia quàm pathognomica, diagnoſin quoque & curam diligenter colligamus, notanda ſequentia invenimus:

1°. In cauſarum enumeratione paſſim conveniunt omnes: Cauſas enim hydropis generales recenſent, quæ vel in aliis corporis plagis hydropem primò conciliant, deinde pectori; vel pectori primùm, deinde reliquo corpori; vel denique pectori ſoli. Cauſas præterea peculiares quaſdam nonnulli addidêre: v. g. maturiorem vulneris in thorace curationem, rupturam ductûs chyliferi, diruptionem hydropici pericardii,

vaſorum in oſſeam ſubſtantiam degenerationes, &c.

2°. Signa morbi multi haud alia enumerant, quàm quæ *Hippocrates*; nonnulli verò ſingularia dedêre, quæ vel pathognomica, vel illis ſaltem proxima appellarunt: v. g. ſubitaneam primâ nocte excitationem, cum intentatâ ferè ſuffocatione; alterutrius, vel utriuſque manûs ſive paralyſin, ſive Œdema; hypochondriorum tumorem; pulſum debilem, tardum, inæqualem, haud raro intermittentem; fœtentem animam; urinam paucam, craſſam, & brevi ante fata ex atro rubentem, cum furfuraceo aut lateritio ſedimine.

3°. In diagnoſi multi graveſque viri, difficilem, obſcurum, ambiguum morbum eſſe fatentur: varii è contrario tanquam communi omnium more propriis ex ſignis cognoſcendum, atque ab aliis inſterſtinguendum eum deſcribunt.

4°. Curam ejus varii, vario admodum modo, auſpicati ſunt: *Hippocrates*, textibus ex *Libr.* 2. *de Morb.* & *Lib. de Aff.* ſupra recenſitis, » hunc » quidem, ait, ſi exteriore parte intu» meſcit, inter coſtas ſectione factâ, » curare oportet. Sin verò minimè in-

» tumuerit, etiam multâ calidâ lotum
» tunc, veluti purulentos, in ſellâ col-
» locato, & quâ parte ſtrepitum edet,
» eâ ſecato: tertiam ab ultimâ coſtam
» ad os uſque ſecato: deinde terebrâ
» acutâ ulteriùs perforato: votumque
» eſt, quò ſanè facilè effluat, ut quàm
» infimo loco id fiat.

» Ubi autem ſecueris, oportet ulcus
» cavum, in interna patens, efficere,
» impoſito lino crudo; craſſum autem
» & extremo acutius, oportet hoc li-
» num ſive linamentum facere. Quàm
» pauciſſimam aquam parcè emittas.
» Impoſito igitur linamento mollem
» ſpongiam ſupra imponito; deinde ne
» penicellus decidat, deligato. Et ſi
» quidem quinto die pus in ulcere cir-
» cumnaſcitur, ut plurimùm evadit: ſin
» verò circumnaſcitur nihil, poſtquam
» aquam eduxeris, ſitis prehendit il-
» lum, ac tuſſis, & moritur. Per 12.
» autem dies ſemel die aqua educenda:
» poſt 12. verò dies, id eſt, 13. die,
» tota aqua educenda eſt: & reliquo
» tempore, ſi ab aquâ diſtenſio fiat, ex-
» haurienda, venterque cibis ſiccis re-
» ſecandus.

» Hæc autem poſt ſectionem exhi-
» benda: ſuccum laſeris dragmæ pon-

» dere adparatum, & ariſtolochiæ, tali
» cervini magnitudine fruſtulum de-
» raſum, & lentium ervique torrefac-
» torum polentam; utriuſque purgatæ
» chænicis dimidium: hæc melle &
» aceto ſubigito. Deinde 60. trochiſ-
» cis formatis, unum tritum quotidie,
» vini nigri auſteri quàm ſuaviſſimi he-
» minæ dimidio maceratum, mox je-
» juno potui exhibeto. Reliquam verò
» victûs rationem, & exercitationem
» eamdem, quam priore tempore, ha-
» bere jubeto. Et ſi pudenda ac femo-
» ra intumuerint, audacter ſcarificato.
» Hunc ſi ita curaveris, certiſſimè ſa-
» num reddes «.

Monitos lectores hîc velim me 1°. utroſque laudatos *Hippocratis* textus deditâ operâ confudiſſe & commiſcuiſſe, ut continuatâ oratione integra ejuſdem ſententia pateret. 2°. Me *Hippocratis* μόττα & ἔμμοτα, eo modo latina reddidiſſe, quo *Part.* 4. *cap.* 3. neceſſe eſſe demonſtraverim.

Haud omnibus æquè arriſit hicce curandi modus. *Proſper Martianus* paracenteſin *Hippocratis* ut primum, ut præſtantiſſimum auxilium, commendavit. Magnus *Boerhaave* Aph. 1219. & 1238. *Hippocratem* & *Martianum* preſsè

ſequitur. At verò authorum plerique hanc eo duntaxat caſu laudarunt, quo remedia conſueta minimè juvarent. Ita *Piſo*, *Sennertus*, *Wratiſlavienſes*, *de Gorter*, &c. Imò dantur haud contemnendi in arte viri, qui hanc operationem, cum bonâ *Hippocratis* veniâ, condemnarunt, ut v. g. *Ludovicus*, *Mercatus*, *Petrus Salius Diverſus*, & penè etiam *Sylvius de le Bœ*.

Hinc ultimæ penultimæque claſſis ſcriptores, ut quemvis paſſim hydropem, ita & hunc evacuantibus docuêre debellandum. Unde purgantia hi leviora, illi draſtica, tum omnis generis diuretica, ac ſudatoria præſcripsêre. Fonticulos quoque & ſetacea, veſicantia, ſacrificationes, inuſtioneſque crurum, femorum, tumentiſque ſcroti, ad revellandam de pectore lympham, unanimiter commendarunt.

Et ſanè quoad paracenteſin in genere, in quovis hydrope, notamus eam ab omni retrò ævo malè audiiſſe, & à multis tanquam periculoſam, à nonnullis tanquam quoſvis indiſcriminatim occidentem, proſcriptam fuiſſe. Quos egregiè *Cælius Aurelianus*, primi ſæculi æræ Chriſtianæ, ut videtur, Author, refutavit; ut & ſæculo XIV. fi-

niente, *Ambroſius Paré* aliique. Præcedenti ac præſenti ſæculo frequentiorem in uſum vocata eſt. Notabilia exempla *Acad. Reg. Sc. Pariſ. Theſes Pariſinæ*, obſervationes omnium regionum, multas hydropis aſcitis curationes, ut vocant, radicales, aut ſemel, aut iterùm, aut pluries inſtitutâ paracenteſi, referunt; tum & curas plures morbum egregiè palliantes.

Numeroſi, qui mihi obtigêre, caſus me docuêre, palliantes curas numero plures, quàm integras, paracenteſi perſici. Quare examinare confert quandonam integrè, & quandonam tantùm palliativè hydropici ejus ope curari queant: ſpontè tunc liquebit quibuſnam paracenteſis, & quouſque proſit.

A causâ quâcumque homo poteſt notabili tempore eam ſuis in humoribus tenuitatem, eam cutaneis in vaſis laxitatem, & anaſtomoſin habere, ut perpetuò ferè ſudet, ſudorque guttatim defluat, & veſtes madefaciat, lectoſque. Sed & idem homo, ſeu bonitate naturæ, ſeu diætæ mutatæ, mutatæve athmoſphæræ, medicamentorumque auxilio, ita poteſt compingi humoribus, vaſis ita conſtringi, ut ultra non ſudet, vireſque ſudore confractas brevi

recuperet. Hic homo tunc integrè curatus eſt.

Verùm ponamus exhalantium vaſorum debilitatem minùs ad corporis ambitum peccare, quàm ad pleuram, ad peritonæum, ad viſcerum in thorace ac ventre ſuperficiem; ita ut potiſſimùm per harum partium exhalantia vaſa tenuati humores hydropem tranſſudendo creent. Ut priori, ita & huic, naturæ, regiminis, artis auxilio, diatheſis ita tolli poteſt, ut internus ille ſudor ceſſet. An autem ita hic, quàm ille curatus? Neutiquam. Prior ille vaſis roboratis, inſpiſſatiſque humoribus, jam curatus erat; poſterior cum omni hoc beneficio aquæ dolium manet. Hæc porrò aqua ſi bonitate medelæ, aut maximè paracenteſi, evacuata fuerit, cum mutatâ in melius jam antea diatheſi, perfecta aderit ac firma ſanitas.

Etiam in hoc caſu contingere poteſt, ut paracenteſis, nondùm mutatâ diatheſi, colluviem aquarum auferat; ac deinde optima roborantia & inſpiſſantia remedia integram efficiant conſtantemque ſalutem.

Si nunc homo à ſubito, ac copioſiore potu aquoſo, poſt diuturnam ſitim hauſto, in hydropem inciderit,

quemadmodùm olim totus penè exercitus inviĉtiſſimi imperatoris *Caroli V.* in expeditione *Tunetanâ*; utique potûs abſtinentia, motus, elater converſatus vaſorum, ejuſmodi innumeros reſtituere poſſunt. Sin verò abundantior lympha in corpore effuſa remanſerit, homo hic aut aptis medicamentis, aut paracenteſi, ab illuvie aquosâ liberandus erit: liberatus rectè valebit.

Sed alia longè res eſt, ſi diſpoſitio in corpore perſeveret, quâ, ſublatis aquis, perpetuò ſuccedant novæ. Si, eductis aquis, vaſorum humorumque vitia corrigi nequeant; cauſæ perſiſtentes novas continuò regenerabunt aquas. Si aperta hydatis aquam ſtillaverit, eductâ eâ, novam abundantiùs, ablatâ reſiſtentiâ, dabit. Ergo paracenteſis ad tempus modò levabit; ſed & medicamenta bellè avacuantia etiam tantùm ad tempus proderunt. Igitur cum medicamenta ſæpè nihil aut vix agant, prætereaque corpus defatigent; ipſa verò paracenteſis vires vix projiciat, nec corpus exagitet, ſecurè autem ſemper certòque evacuet; meritò *Proſper Martianus* & *Boerhaavius* paracenteſin medicamentis prætulerunt. Tandem in aſcite, cui hydrops cyſticus junctus, etiam cæ-

teris paribus, eſt paracenteſis medicamentis anteferenda; quia medicamenta ibi vix unquam efficaciter agunt, & paracenteſis ſemper evacuat.

Diffiteri quidem non poſſumus mortem paracenteſi preſſo pede nonnunquam inſequi: cum tamen eo modo in caſu tunc adhibitur, ut vitam lymphæ abundantiâ jamjam ſuffocandam fortaſſis aliquantiſper producat, dubiumque tunc auxilium, quàm nullum, adhiberi præſtet; neque etiam hîc contemnenda paracenteſis erit. Hujus erat mentis *Hippocrates* Lib. de *Loc. in hom.* pag. apud *Foëſ.* 417. τῶν νοσημάτων ὅ, τι ἂν ἐπικινδυνοτατὸν ἐστιν, ἐν τούτοισι παρακινδυνεύειν χρὴ ἐπιτυχων μὲν γαρ ὑγιᾶ ποιησεις, ἀτυχησας δὲ ὅπερ ϗ ὡς ἔμελλε γίνεσθαι. In morbis, in quibus periculum ingens adeſt, aliquid audendum eſt: ſi enim ſucceſſerit, poteris ſervare ægrum; ſi non profeceris, fit modò id, quod ſine tuo molimine brevi contigiſſet.

§. IV. Atque hæc de paracenteſi. Sed quæ commendatur evacuatio in quâcumque hydropis ſpecie, cauteriis ac ſcarificationibus peragenda, illa etiam, ſubſequâ brevi gangrænâ, diſcrimine non vacat. Paſſimque omnes

poſt *Hippocratem* medici hydropicorum ulcera curatu difficillima, ne dicam impoſſibilia, notarunt. Interim qui hoc primus novit *Hippocrates*, ille etiam ulcera hydropicis arte excitanda eſſe primus monuit. Sibine igitur contradixit? Minimè; ſed neceſſariam adhibuit, quam negligere ſolemus, cautelam. Ἀεὶ τὸ ἑξοιγόμενον χρίειν θερματηρίῳ φαρμάτῳ. Sicque averruncare gangrænam potuit. Unde benè *Proſper Alpinus*, finiens ſuum 7. Lib. *de Med. Methodicâ.* » Hocque, inquit, præſidii genere ſcimus nos complures hydrope fuiſſe » ſanatos; at quia curationem vulnerum » neglexerunt, alio morbo quàm hy» drope interempti ſunt: quippe vul» nere in gangrænam abeunte «. Quare, dum in Noſocomio ſcarificationes, hydropem palliantes, inſtituimus, ſaturato corticis *Peruviani* fomento gangrænam averruncavimus. Ultra nunc progrediemur. Hydropem & aſcitem & intercutem curatum vidimus in cancrosâ fæminâ, cui cortex adversùs cancrum dabatur; ſed vaſa corporis, cortice roborata, omnem aquarum colluviem alvo & urinis expulerunt. Quid ergo impedit, quominùs hydropis, ſine viſcerum interiorum ſcirrho obtinentis,

curam cortice & aſſumpto, & ſacrificatis admoto locis, tutò tentemus? Duplex ſanè cauſa nos eò adigit: altera, egregius effectus in ipſo morbo; altera, ejuſdem, ad morbi prœgumenam cauſam haud rarò tollendam, exploratiſſima virtus.

Atque hæc de hujuſmodi evacuationibus in genere dicta ſunto: ſupereſt eam, quæ de ipſo thorace directè inſtituitur, nunc contemplari.

§. V. Dudùm quidem acceſſi ad ſententiam *Hippocratis*, *Martiani*, *Boerhaavii*, paracenteſin thoracis ſive in hydrope pectoris recentiore, ſive viribus utcumque conſtantibus vetuſtiore, palmarium auxilium eſſe ſtatuentium: attamen abſtinere nequeo, quin medicum hoc problema proponam, ſcilicet: *cur ita laudata paracenteſis, ſive ut primum, ſive ſaltem ut alterum in hoc morbo adhibendum auxilium, ſpatio XXIII. Sæculorum theoreticè commendetur, & vix unquam inſtituta legatur?* In empyemate hiſtoriam operationis, fateor, habemus: in hydrope autem pectoris, fortè unus alterve me caſus fugit, ſed vix illam inſtitutam novi, niſi à *Lowero* & *Wiliſio*, idque modò ſemel. *Williſ. op. omn. in fol. tom. 2. Phar. rat.*

part. 2. *ſect.* 1. *cap.* 13. Quid igitur cauſæ, quod nulla operatio univerſaliùs commendata, nulla rariùs inſtituta fuerit?

Si conjecturare liceat, ſuſpicor morbum inchoantem difficulter ſæpè ægrorum in vitâ cognoſci; morborumque aliorum, in quibus paracenteſis haud conveniat, ſub larvâ fallere: dumque demùm cognoſcatur, adeò jam provectum eſſe, ut eamdem haud ultra admittat.

§. VI. Morbum apud *Batavos* haud infrequentem ſæpiùs in denatis, quàm in vivis, cognoviſſe me fateor. Quòd cum veteranis in arte quoque contingere cernerem, phænomena obſervata in illis, quorum me morbus fefellerat, animo volvi, cum phænomenis ſimili morbo deinceps laborantium ſedulò comparavi, atque ita tandem ſæpiùs eumdem citiùs præſentem detexi; haud tamen ita, ut nonnunquam illum non niſi conjecturâ aſſequerer, imò vix ritè, niſi deſperatis ferè ægri rebus, cognoſcerem. En igitur quæ attentior obſervatio me docuit!

1°. In plenâ ſanitate omnium prima obſervatur dyſpnœa levis, vix notabilis, ut & vix advertenda tuſſicula;

quæ à communi dyſpnœâ inchoante nullo ſigno diſtinguitur. Ejicitur nihil tuſſiendo: unde medici totum incommodum pulmoni utcumque debiliori adſcribendum rati, roborantia cum effectu aliquoties bono, ſæpè autem nullo, exhibent. Neque tantillo debilior pulſus, aut vix perceptibilis ad motum defatigatio, anhelituſve, aliud ſuadent. Nulla enim ratio ſubeſt vomicas aut abſceſſus ſuſpicandi. Lento interim paſſu creſcit malum, interea dum non rarò fallaci curatione medico imponat. Quippe ſicciore dudùm tempeſtate, moderatiore fortè motu, curatum, læto ægro, lætis adparet medicis: quieſcente verò ægro, aëreque diù valdèque humido, non curatus morbus, ſed auctus adparet. Tuſſis paulatim increſcens, glutinoſa pauca ac ſpumoſa producens, cum ſonticam cauſam non agnoſcat, prognoſin vix videtur gravare; quia in debiliore paululùm pulmone quid glutinis generatione facilius? Malleoli poſthac pediſque Œdema leviſſimum conſpicitur, vagum quidem primò, poſtea autem conſtantius: ſed vix inde augmentum inquietudinis; quid enim deſidioſâ vitâ frequentius? Hic primus gradus, diuturno tempore ſic in pluribus obtinens.

2°. Interim fiunt ægri corpore haud modò, ſed & animo imbecilliores, ſpaſmis flatibuſque, ac levioribus anxietatibus magis obnoxii: ſomnum ægriùs capientes; exiguoſque, leves, vix inchoantes, aſthmatis ſpaſmodici patientes inſultus. Cum hucuſque nulla cujuſpiam viſceris labes ſe manifeſtet, perſiſtit nobis imbecillioris pulmonis idea, ſolidaque roborandi, ac fluida inſpiſſandi indicatio. Si autem gluten paucum pulmone ejectum medicis eò uſque imponat, ut ad attenuandum illud accingant ſeſe, morbi cauſa facilè adaugetur.

3°. Creſcunt mala pedetentim; obſervantur quidam noctu inquietiores, & conqueruntur quâdam anxietate ſe à primâ ſomni blanditie captâ expergefieri; erectos ſe oportere; poſtea verò nonnihil tranquillitatis ſe denuò percipere. An id quia jacentibus, truſo altiùs diaphragmate, præ mole viſcerum abdominis, thorax anguſtior? An verò iis modò fit, quibus venter effuſo intra illum liquore turgidior? Practica obſervata has rationes omninò non per omnia admittunt. Obſervavimus has nocturnas anxietates in his, quorum cadavera abdomen aquis inane exhibe-

rent. Obſervavimus eaſdem cum *Piſone*, licet ægri, illarum evitandarum causâ, in ſedili obdormiviſſent. Utique res explicatu difficilis! ſed quid tunc medici concludunt indicari? Si gluten aliquid copioſius ad has anxietates exſpuatur, aſthma glutinoſum; ſi vix tale quidquam, ſpaſmodicum concludunt. Præſertimque dum dato paregorico, & antiſpaſmodico ad noctem remedio, ſubitaneam mali furentis remiſſionem ægri ita lætantur, ut ſequenti, altero, tertiove die, noctes agant tranquillas, imò obliti ærumnarum, in publicum prodeant, ſuiſque cum amicis ſe exhilareſcant. Ergo antiſpaſmodica vel expectorans medela continuatur; morbus in pejus ruit.

4°. Caducam ſuam machinam interea adhuc miſeri trahunt, donec ad tragicas illas noctes deventum ſit, quibus decies minantur ſuffocationem; unde tandem leipothymiâ, ſyncope, debilitate, vitam ducant ipsâ morte miſerabiliorem; ſicque, quanquam mortem effugere ſæpiùs viſi, tandem ſubitò ſuffocentur. Lepida catarrhi ſuffocantis adplicatio medicorum ſervat ſartum tectumque honorem; & ſi forſean medicus affuerit, qui morbi præſentiam

ante fata ſubolfecerat, utique non niſi ut immedicabilem pronunciaret, cognoverat illum.

Hæc nunc hiſtoria miſerandi morbi, ut plurimùm ignoti, quo plures extincti in unâ, alterâve, aut etiam in utrâque thoracis camerâ collectas exhiberent aquas. Unde quidem crebrior nata poſtliminio ejuſdem in vitâ ſuſpicio, ſed ſufficientium defectu ſignorum, quibus à morbis, quos ſimulabat, quoſque ars ſæpè feliciter tollit, diſcriminaretur, nulla certitudo.

Quamobrem ad invenienda propria morbi ac pathonomica ſigna variorum adhibiti animi; eorumdemque demùm is adornatus catalogus eſt, cujus cum pag. 258. meminerim, hîc non repetam, ſed ad ſingula ejus capita ordine reſpondebo.

Ac primò quidem reſpondeo, ſubitam à primâ ſomni dulcedine excitationem, cum intentatis ſuffocationis minis, ſemel mihi octiduo ante fata quondam apparuiſſe, & pluries quidem maturiùs; at verò ſemper provecto ita morbo, ut omnem reſpueret curationem. Pathognomicum proinde hoc ſignum non adpellabo.

Secundò dico hydropem pectoris aliquoties

quoties adeſſe poſſe citra hoc ſignum. En evidens exemplum! Sexagenaria mulier hoc ipſo anno, ineunte maio menſe, ad *Paſmanianum* Noſocomium transferebatur, aſcitem habens, tumidiſque, atque hinc inde ulceroſis cruribus, lympham ſtillans. Pectoris quidem nonnulla anxietas, ut in aſcite conſuevit, aderat, ſed admodùm exigua: quodque in provecto aſcite mirandum, nulla tuſſis. Nulla præterea peculiaris de nocte anxietas, aut ſubitanea è ſomno excitatio. In dorſum quidem ſæpè incumbens viſa ægra, frequenter autem etiam utrumvis in latus. Vino herbis amaris medicato, cui *Oxym. Squill. Spir. nitr. dulc. Tinct. Millep.*, &c. adjuncta, tota ferè, inque iteratâ vice, detumuerat, ſed aquâ furtim captâ continuò ſe replens, relapſa eſt. Tandem manu ac brachio ſiniſtris quatriduo ante mortem tumentibus, 3. Julii expiravit.

In cadavere invenimus aſciten ventris cyſticique principium: ſcilicet duas ovarii hydatidas, quarum una pellucentis lymphæ ultra libram gerebat. Deinde ovarium dextrum in cellulas cartilagineas degenerans, oſſiculum magnitudine pilulæ duorum granorum, membranulâ cohærens, ſuo in fundo conti-

nebat. Uterus vix diſtentus, glabro carnoſoque corpore repletus, quod cum uteri fundo poſteriore ita unitum, ut non niſi unam eamdemque cum eo formaret ſubſtantiam.

Sed quis mortalium credat hanc fœminam utrumque pectoris cavum copioſiſſimâ lymphâ repletum geſſiſſe, ita ut arctè in ſpatio compreſſi pulmones, pluribus in locis aëre vix ultra permeales eſſent, magniſque ſuî portionibus aquæ, in quam injecti, fundum peterent? Utque pericardium, undique preſſum, cum cordis maſsâ, nullo cavo relicto, in unum coiviſſet, albitudine modò ſuâ, duas circiter lineas craſsâ, à cordis ſubſtantiâ diſtinguenda? Obiter hîc noto pericardii abſentiam, ab anatomicis notatam, ſimilibus fortè cauſis deberi.

Si ergo nocturna orthopnœa omninò deeſſe in graviſſimo pectoris hydrope potuit; ſi in aliis paucis modò ante funera diebus adparuit; ſi denique, ubi adeſt, provectiore adeò morbo pateſcit, ut quodvis ferè reſpuat auxilium; non videtur illa pathognomici ſigni nomine venire debere.

Secundum ſignum, Œdema ſcilicet, aut paralyſis alterutrius, imò etiam

utriuſque brachii manûſve, priore vix multò certior eſt. In quo viro dixi nocturnam orthopnœam octiduo priuſquam periret, me obſervaſſe, in eodem quoque manus nonniſi eodem die œdematoſa apparuit. In fœmina, cujus hiſtoria mox data fuit, quatriduò tantùm ante obitum. In eâ verò, cujus caſus Cap. 2. pag. 235. deſcriptus fuit, tale Œdema adfuit nunquam. Caruit quoque eo clarus *Wepferus*. Ergo quòd vel deeſt aliquando, vel morbo ad interitum proximo ſæpè advertitur, pathognomicum non eſt.

Tertium ſignum, aquæ nimirùm fluctuatio, pluribus defuit meorum. Adeſſe tamen ſæpè illud, & ratio ſuadet, & *Hippocrates* tradidit, & noſtra fœmina cap. 2. pag. 235. experta eſt, & plures memorant authores. *Hippocrates* ſedentis hominis comprehendens humeros, validè ejus corpus concutiebat, ut audire fluctuationem poſſet. Authorum nonnulli corpore inclinato id explorant; imò ægro toto corpore ſuperiore de lecti crepidine deorsùm pendulo. Verùm vel non adeſt multis, vel ſerò tantùm adeſſe percipitur fluctuatio; & in caſus *Hippocratis* ſimiles incidere oportet, ubi auditu percipi poſſit. Quod

ergo ſæpè deeſt, aut ſerò nimis advertitur, pathognomici morbi ſigni conditione caret.

Quartum ſignum, hypocondriorum, vel alterutrius tumor dicitur; ſed cum tumere variis de cauſis queat, non eſt pathognomicus hic tumor. Contingere quidem poteſt, ut aqua in diaphragma gravans, hepar v. g. premat, trudatque extrorsùm; cui ſigno, ſi fortè fluctuatio ſimul adeſt, morbi major certitudo naſcitur: ſed in multis & tumor deeſt & fluctuatio. Ergo.

Quintum ſignum, pulſus debilis, tardus, ſæpè intermittens, inter hujus morbi ſigna recenſetur. Erat quidem talis *Wepſeri*, teſtante *Brunnero*, pulſus; ſed cum *Wepferus* etiam oſſeam habuerit aortæ ſubſtantiam, pulſus ejus non poteſt hydropis pectoris pathognomicus adpellari. Deinde talem pulſum multi authores non recenſuerunt. Tandem pluribus defuit. Sanè febricula, invidua multis comes, pro tarditate celeritatem habet.

6°. Fœtentem animam meorum nemo habuit.

7°. Urina pauca, craſſa, hydropicorum paſſim eſſe ſolet, ſed non immutabili lege. Hydropica cap. 2. p. 248.

eam reddit pulchrè coloratam, limpidam, cum ſedimento ferè acutorum bonorum. *Wepferus* ideò minùs credebat ſe pectore hydropicum eſſe, quod *urina copioſa, naturalis; matutinuſque adeſſet ſudor.* Deſcripta *Wratiſlavienſibus* urina, qualis propè mortem ipſis obſervata fuit, etiam ſic in Noſocomio adparuit: ſed quod lethi inſtantis, id morbi ipſius ſignum dici non poteſt.

Quàm parùm ergo certi, ut morbum initio præſentem dicamus, ex recenſitis nanciſcamur! Provoco etiam ad quotidianam praxin. Quid incertius concilio medicorum, quos ſimilis convocaverit morbus! Examine per horam producto, ſæpè uni horum malum aſthmaticum audit; alteri dyſpnœæ ſimilius; tertio hypochondriorum affectione natum; quarto, peculiari nervorum irritabilitati, cum aliquâ acritudine junctâ, adſcribitur; cuiquam fortè etiam hydropis pectoris ſuſpicio naſcitur. Ac profectò ſi talis reverà eſſe deprehenderetur, idoneum paracenteſeos tempus nunc forſitan eſſet. Sed ſuſpicio morbi duntaxat eſt, eaque cum aliorum morborum ita intricata permiſtaque ſignis, ut certi quid concludi nequeat; raruſque ſanè ille medicus foret, qui operationem

hanc ex merâ hâc ſuſpicione in ſe ſuſcipere vellet; rariorque æger, qui incertâ de causâ permitteret thoracem ſibi terebrari. Unde ad maximè veroſimile concilium concludit, donec ſigna evidentiora eluceſcant; utinam modò, iis elucentibus, conclamatum non eſſet!

Nunquam è mente excidet caſus viri, quinquagenario majoris, qui ſpatio quinquennii ſæpiùs meam imploraverat opem. Cardialgiis ab immortali penè tempore obnoxius, nullum demùm ſolamen habuit, niſi vel ab opio audaciùs dato, vel quando digeſtionis tempore doloribus ferendis ultra non erat, compreſſo validè epigaſtrio. Ita ut aliquoties invenerim eum in terram pronum, ſubſtratis ſoli ventri pulvinaribus. Spontè enim noverat vehementiores ſopire dolores, nervis abdominis propè ventriculum & pancreas compreſſis. Semianno ante mortem veſpere tempus ſuaviter cum amicis fallens, crudeli cardialgiâ afficitur, brevique poſtea anhelitu, demùm aphoniâ; anhelans autem ac vocis expers, cardialgiâ liberabatur. Venâ ſectâ, immiſſo enemate, veſicante inter ſcapulas adhibito, inſultus ille mirus tridui tempore integrè ceſſavit; ſed quæ eo triduo planè

ſiluerit cardialgiâ, mox rediit. Quindecim diebus elapſis idem paroxyſmus rediit, ut inſtar aſthmatici reſpiraret æger; at miſturâ neuroticâ ſumptâ brevi convaleſceret. Octiduo poſt repetens priore ſævior inſultus, eidem remedio actutùm ceſſit.

An hîc, amabo vos! pectoris hydropem ſomniare, qui in conſilium vocati medici potuêre? Quid aſthmatico inſultui ſimilius? Potiſſimùm ſi conſideremus, 1°. quamdam affuiſſe materiem, quæ in ſingulo paroxyſmo ſedem conſuetam reliquiſſe doloris, & ad thoracem videretur tranſmigraſſe; 2°. idem ita creditum aſthma conſuetis diſcutientibus & antiſpaſmodicis auſcultaſſe; 3°. ſed auſcultaſſe nunquam, niſi priùs dolor antiquam ſedem occuparet; 4°. per integros quinque deinceps menſes pectus nihil ſimile paſſum eſſe. Interea tamen toroſus eò uſque homo, ac perfectè quadratus, in dies collabeſcere animadvertebatur.

Octiduo tandem ante fata plura ſubitò ſigna manifeſtabantur, quibus hydrops pectoris ſubdolè dudùm latuiſſe, jamque adeò provectus eſſe videretur, ut immedicabilis eſſet. Improviſa ſcilicet è ſomno excitatio, orthopnœa,

oculorum vultûſque livor, ac ſimul manuum inflatio ambarum: conſueti verò in epigaſtrio dolores hâc vice minimè ceſſarunt. Pridiè autem mortis omnibus ſymptomatibus tam in ventre, quàm in pectore, liberatus, pulſum bonum, vultum mirè recreatum, ac veluti vegetum, præ ſe tulit, ſuaque repetere negotia jam meditabatur. Nocte autem inſequente in lecto invenitur cum matulâ in manu veluti vomiturus, ſedens, ſed jam mortuus; atro, eoque plurimo cruore, ſub utrâque albugineâ, ſuffuſus.

In cadavere præter ingentem totius pancreatis ſcirrhum, præter lienis craſſam cartilagineam ſuperficiem, invenimus diaphragma utroque in latere abdominis, ſacci inſtar, prominens; & lympham enormi copiâ explentem ſiniſtrum thoracis cavum; eodemque modo, ſed paulò parciùs, dextrum; coſtarum denique cartilagines planè oſſeas factas.

Priorum anamneſis, morbi finis, inſpectio cadaveris, videntur demonſtraſſe colluviem in pectore aquarum adfuiſſe; quæ cum larvata, complurium medicorum aciem fugerit, ſimul evicit; quàm in proclivi ſit hîc falli. Præter ortohpnœam nocturnam, œdematoſaſque manus, etiam convexum ver-

sùs ventrem diaphragma à gravante lymphâ inveniebatur; ſed craſſitudo ventris notabilem non exibuit in vitâ differentiam. Ita ut hoc ſignum pag. 280. ex authoribus recenſitum in graciliore ventre evidentius, quàm in craſſo, adverti poſſit debeatque.

His omnibus ita penſitatis, veram capimus, arbitror, cauſam, cur centeni ſcriptores practici paracenteſin vel in morbi principio, vel ſaltem poſt irritum remediorum uſum adeò laudantes, eam tamen nunquam inſtituerint: morbus quippe in principio non manifeſtus, eam ultra non admiſit. Qui verò illam inſtituerunt, ut *Hippocrates*, *Lowerus*, *Wiliſius*, & fortè pauci alii, hi cenſendi ſunt in ejuſmodi ægros inci-diſſe, in quibus ſigna morbi oportuno tempore manifeſta erant.

Unde ea proficiſcitur concluſio: 1°. ut ſubdolus hic morbus raròs, dum curabilis eſt, cognoſcatur; cognoſci incipiat, dum ultra vix admittat medelam: 2°. ut in poſterum, dum ambiguus inchoantis mali ſe exhibet caſus, diureticis, purgantibus, ſudatoriis, diaphoreticis remediis minimè parcamus; cum ex effectibus brevi pateſcat ſubſitne, quem ſuſpicemur, an alius morbus?

CAPUT IV.

DE EPILEPSIA ET CONVULSIONIBUS.

§. I. *Impoſſibilis aliàs Epilepſiæ curæ non raro obtinetur ſedulâ cauſarum procatarcticarum expiſcatione, quamvis præegumenæ haud auferantur. Gravidæ Epilepticæ id demonſtrans exemplum.* §. II. *Multiplices viæ, caſu detectæ, enarrantur, quibus aut ſopitus morbus, aut ſublatus fuerit. Hunc in ſcopum ſimplicia quædam laudantur.* §. III. *Exemplum mirabile curatæ in adoleſcente Epilepſiæ. Mors ejuſdem aliâ de causâ orta; & inſpectio cadaveris.* §. IV. *Epilepſiam vafri homines varias ob rationes plurimùm ſimulant. Bina, quæ id oſtendant, exempla enarrantur.* §. V. *Variæ leges dolos eorum malos expiſcandi & demonſtrandi.* §. VI. *De dæmoniacis fictis, eoſque palàm proſtituendi methodo. Magnâ prudentiâ medicis opus eſſe oſtenditur.*

§. I EPILEPSIA morbus eſt omnem artis opem haud raro eludens, ſæpiùs tamen vel curandus integrè, vel

ita ſaltem moderandus, ut causâ procatarcticâ ablatâ, prœgumena veluti ſopita maneat, atque ita certò quodam ſenſu morbus planè abactus eſſe videatur. Unde plurimùm juvat, quæ ſymptomata, aliquandiu aut mox ante inſultum, præſentiat æger, apprimè noſſe; nota autem tollere, aut ſaltem ſuffocare poſſe. Experimentis enim conſtitit horum felici ac prompto moderamine, haud raro averruncari paroxyſmum. En ex pluribus unum! Inexpugnabilis multis ab annis epilepſia tandem & ante paroxyſmum nauſeas, & in paroxyſmo vomitus exhibet violentos. Illuſtriſſimus Baro *van Swieten*, egoque, ad emeticum ante futurum paroxyſmum, deinde, ne emetici turbæ nocerent, ad paregoricum exhibendum, facilè deveniſſemus, ni graviditas obſtitiſſet. Conſiderantes tamen poſtea & prægnantem & fœtum, paroxyſmis vehementiſſimis graviùs lædi, quàm emetici actione, emeticum dedimus, emeticum repetivimus: idque eo cum ſucceſſu, ut morbus integro decennio ſiluerit. Præſentiebat quidem illa aliquoties quaſdam veluti futuri inſultûs inchoamenta, ſed & has uſu ſequentis remedii penitùs compeſcuit. ℞. Spir. ſal. ammon. Tinct.

Caſt. Suc. Aſſæ fœt. à. dr. 3. ter, quater die 60. gtt. cum vino. Exacto verò decennio, ſummis animi mœroribus confectam repetens epipepſia occidit.

§. II. Dum verò aut nihil horum ab ægro præſentitur; aut etiam præſenſum auferri nequit; aut denique ablatum, effectum cauſæ latentis non ſopit: ſæpè immedicabilis morbus haberi ſolet. Attamen ne tunc quidem abſolutè conclamatum pronunciare oportet. Fuêre quibus excitatus ille, & nutritus opiparâ ac deſidiosâ vitâ, ſubitâ fortunarum jacturâ per omnem vitam, haud contemnendâ planè compenſatione, ſiluerit. Alii, quibus caſus ab alto in cranium, vulneraque ejuſdem, aut contuſiones, morbi aut moderamen, aut integram effecerint abſentiam. Etiam mutatione domicilii, diuturniore peregrinatione, vitæ genere prorsùm permutato, quidam leguntur ſe etiam ab ipsâ gentilitiâ labe præſtitiſſe immunes. Ars, hæc ſimiliaque contemplata ac imitata, ſtupendas nonnunquam curas perfecit. Sed & ſimplicia uſu detexit, quæ ſummæ ad hunc morbum refrænandum efficaciæ ſint. Hæc inter *Pæonia; Viſcus Quercinum*, & *Radix Phy*, ſive *Valerianæ, foliis omnibus pinnatis* dictæ bo-

tanicis. Vidimus ſanè rebellem dudùm morbum aut hiſce mitigatum, aut ſilentem penitùs. Experimenta noſtra dudùm facta confirmavit nobis Doctiſſimus Vir *J. Scopoli*, Phyſicus *Idrienſis*, *Florâ* ſuâ *Carniolicâ* clarus, qui binis dragmis pulveris radicis *Valerianæ* quotidiè datis, deinde ejuſdem decoctæ librâ poſt ſingulam pulveris dragmam exhibitâ, epilepſiam triennem, ex terrore, (peſſimâ ſanè origine) natam, & quovis ferè die adorientem, jam per decem ſeptimanas, dum hæc ad me ſcriberet, ſuppreſſerat.

§. III. Sed præterea, dum polymorphus hic morbus nos per hæc omnia tentantes prorsùm eludit, nonnunquam nobis, animo ad cuncta attentis, ſuî amotionem veluti furtim indicavit. En notabile ejus, quod habuimus, exemplum!

Sexennis puer, ſaniſſimus, inſiliente in ſe cane moloſſo ita terretur, ut integro triduo convellatur, horrendoſque poſtmodum epilepſiæ inſultus ferè quotidie patiatur. Morbus ad omnia rebellis, ac per ſexennii ſpatium perdurans, ignoto parentibus remedio paululùm miteſcebat; ſed novo irritatus pavore, nec ultra ignoto remedio moriger, pae-

rum vario modo, quotidie, eodemque die multoties adoritur. Tandem inter pauperes, qui manè Noſocomium, conſilii causâ petunt, mihi ſiſtitur.

Radicem *Phy* trium ſeptimanarum ſpatio ipſi dedi, ſed ab eâdem deſiſtere increſcens vis morbi me compulit. Quò autem ſecurior medicina eſſet, illum in Noſocomio locavi. Sedulo examine conſtitit vigeſies & ultra, die, inchoari paroxyſmos, ſed ſemel tantùm biſve compleri eoſdem; idque hoc modo ſingulis diebus ac noctibus. Virus *Caſtorei* copioſioris me explorantem, itidem effectus eluſit; quemadmodum etiam aliorum fœtidorum, & acrem ſpiritum rectorem habentium, uſum. Morbus varietate terribilis nunquam graviores ſuos inſultus modo perficiebat eodem. Alio enim tempore totum corpus, medium autem alio convellebatur, alterâ ſuî parte obrigeſcens. Nunc opiſtotonos, Emproſtotonos utcumque alio tempore fuit. Jamque unâ vice vehemens calcitratus, aliâ vice manuum in proprium pectus caputve, tanta agitatio, jactatio, vibratio, ut, ni cautum fuiſſet, ſibi nocuiſſet vehementer. Sudor perquàm fœtidus inſultum comitabatur, copioſus ita, ut induſium lectuſque plurimùm

maderent; tenax itidem adeò, ut corpori, ceu quopiam glutine, adhæreret. Mugitus, ululatus, rugitus, gemitus, vultuſque omnem in modum horridus, & urinæ profluvium, paroxyſmum frequenter concomitabantur.

Interim morbo quotidie in pejus verſo, naſcuntur ſigna vehementis humorum rarefactionis, quam ipſa natura haud levi narium hæmorrhagiâ teſtabatur. Sed ſæpiùs me mater monuerat, nunquam ipſi graviores fuiſſe, frequentioreſque paroxyſmos, quàm qui hæmorrhagiis ejuſmodi ſucceſſiſſent. Re nihilominus creſcente admodumque urgente, ſanguinem pede bis detraximus, diluimus, moderavimus; ſed morbum hinc vehementer augeri doluimus.

At verò dies diem docet. Animum quippe quamcumque in partem vertentes, conſtanter demùm obſervavimus puero jacenti, frequentique ſomno obrepto, morbum frequentiorem eſſe, quàm, aut ſedenti, aut vigili. Hanc ob cauſam majore diei parte illum in ſedili locavimus, vigilemque variis objectis mentem gratè occupantibus ſervare anniſi ſumus. Senſim hinc inſultus rariores.

Verùm ſoporoſus erat. Et tandem ſomno quidem capto paroxyſmum accedere, nunquam autem vigili, advertimus. Ergone cauſa tetri mali latens aptiores in ſomno nervos, ut agitaret, invenit, quàm vigiliarum tempore? Utrique experientiâ convincebamur, quò adoleſcentem diutiùs vigilem ſervabamus, eò rariores contingere paroxyſmos. Sic liberos quidem dies integros nanciſcebamur; nocturnos verò inſultus, cum tamen dormiendum erat, averruncare non poteramus.

Aliud igitur conſilium arripuimus. Vigili inſultus ultra non fiunt: fiunt autem, dum ſtertoroſus eum ſomnus capit. Ergo cauſa latens invenit nervos ſomni ſtertoroſi, quàm vigiliarum tempore, ad convulſiones, ad tetanos, ad ſpaſmos aptiores. Ipſeque ille ſtertor ſomnum minimè naturalem eſſe demonſtrat. Quid igitur ſi opio nervos inſenſiles redderemus, ne cauſa illa, ignota nobis, irritare eoſdem poſſet? Sed contra: nunquid opium in diſpoſitione adeò comatoſâ ſumnum non poſſet æternum facere? aut per omnem vitam ſtupiditatem? Sed periculo ſaltem vacabit minima doſis. Igitur tentavimus. Jamque minima doſis in corpore, opio neu-

tiquam aſſueto, nec ſoporem augebat, & tamen boni præſtabat quidquam. Doſin ideo prudenter auximus; omnem omninò paroxyſmum averruncavimus; pro ſopore ſomnum naturalem produximus; puerum brevi agilem, alacrem, ſanum, ſalutavimus; matri reddidimus.

Uſus adoleſcens integrâ per tres menſes valetudine, ad Noſocomium rediit, tumorem ſponte in inguine natum mihi exhibiturus. Hernioſuſne eſſet, an alius generis tumor, ambiguum fuit. Ventre primùm liberato, emolliens cataplaſma oppoſitum eſt. Sed paucis poſtea diebus nuntiavit mater dyſenteriâ, quam mihi non indicaverat, ſed commiſerat balneatori, filium periiſſe.

Cadaveris examinandi copia fuit. Patuit tumorem in inguine ante aliquot dies exhibitum, ingentem fuiſſe abſceſſum. Nodus durus nervo diaphragmatico in medio ſuo itinere arctè circumcretus inveniebatur; aliuſque ſimilis illi ejus loco, ubi in diaphragma abiturus erat. Thalami opticorum emarcidi.

Nunquid vitia enarrata nervorum medullæque, diu poſt epilepſiam nata ſunt? An verò dudùm præſentia, cau-

ſam proegumenam poſuerunt, cui terror accedens, cauſam epilepſiæ proximam cum illis formaverit? Incertum! Saltem aut idiopathica epilepſia à terrore genita excitatave, idiopathica à terrore cum malè affectâ medullâ cerebri orta aut demum invincibilis deuteropathica, ex malè affecto nervo diaphragmatico & terrore nata, arte medicâ ſi non curabilem, ſopiri ſaltem ita, ac ſi penitùs abeſſet, ſe poſſe oſtendit.

§ IV. Sed tœdioſa cauſa ingratam obſervationem, tyronum in gratiam, adjungere jubet. Quippe nullâ re turpiùs decipimur, quàm epilepſiâ, aut convulſione, fictis. Vix morbus datur, quem & frequentiùs & artificioſiùs ſimulare mendici norint, quo tranſeuntium animos in commiſerationem commoveant. Pueri ac puellæ hanc vafram fingendi artem à ſe mutuo diſcunt, ne vapulent; vel ut molliùs tractentur; vel ut nihil cogantur addiſcere: quemadmodum vident cum pueris, quos in paroxyſmis fortè viderint, à parentibus tutoribuſque agi. Maturam virginem procorum penuria torquet angitque. Fortè caſu audivit à garrientibus inter ſeſe matronis epilepſiam matrimonio

nonnunquam curari. Ergo eam artificioſè fingere diſcit, quò cogat parentes ſe viro jungere. Monachus, quò à choro, à jejuniis, aliâque monaſticæ vitæ aſperitate ſe vindicet, ſe fingit convulſum. Quin & ſine peculiari intentione ipſe malus animus eo nonnullos ſeducit. Tandem etiam in ſcenam diabolus adducitur, quo obſeſſos ſe fingunt, intentione ſonticâ variâ, etiam, quis credat! ſuperſtitionis roborandæ causâ. En aliquot, quæ habuimus, exempla!

Adducebatur mihi puella gravi auditu laborans Quo, revellentibus, & factis in aurem injectionibus, reſtituto, convulſiones ſuboriebantur, quas hoc ordine contingere mater narrabat. Incipiebat tremere puella, angi, anhelare, clamare, brachia agitare, totumque corpus, humi cadere, pollices fortiter intra pugnos firmare, vociferari, cantare, ore tandem producere ſpumam. Principio bis, ter, die, id contigiſſe; jam autem quâvis fermè horâ.

Commodo meo morbum examinaturus, puellam juſſi in Noſocomio ſervari. Vidi illam, eâdem die, in lecto decumbentem, convulſam, mediiſque in convulſionibus pollices adeò fortiter intra pugnos firmare, ut maximâ vi vix

ſolvere valerem. Oculos horrendè agitabat. Attamen dolum ſubeſſe ſuſpicabat; 1°. quòd oculi durante paroxyſmo non connivendo, ſed ſano prorsùm modo, aperirentur; 2°. quod pulſus ferè naturalis eſſet; 3°. quod cortinis lecti clauſis pupilla dilataretur, viciſſimque apertis iiſdem contraheretur; 4°. quod pupillæ admotâ candelâ vividiſſimè ſe contraherent, & puella quaſi nocumentum inde percipiens, caput rotaret. Igitur è lecto ſtatim exemi: minitantem ipſam lapſum cuſtos ægrorum minis, ſi caderet, intentatis, erectam ſervavit; & baculo munitus; eoque veluti vibrans, convulſionum progreſſum ſtitit. Convicta demùm puella, fatebatur & ſurditatem olim, & nunc epilepſiam finxiſſe ſeſe, ne cogeretur munus ancillare obire, cui eam mater deſtinaverat.

Hanc in fingendi fallendique artificio craſſiorem ſequebatur aſtutior adoleſcens, quem vaframento ſuo pluribus me luſiſſe diebus fateor. Mirificè convellebatur toto abdomine, tumque vehementer ſingultiebat. Ortum porrò id aſſeverabat mater, quod emeticum ipſi datum fuiſſet. Adjungebatque paroxyſmum non raro etiam invadere dormien-

tem. Detentus aliquot diebus in Noſocomio, enemate, epithemate, neuroticis ac paregoricis, ſanitati, ut videbatur, reſtitutus, parentibus redditur. Vix verò tantiſper paternas incoluerat ædes, quin repeteret paroxyſmos, & à matre in Noſocomium reduceretur. Fucum ſuſpicatus, privato eum cubiculo incluſi, ubi ſe ſolum credens, nobis eum per rimam contemplantibus, tranquillè ſedebat, nobis intrantibus in convulſiones ſingultuſque prorumpebat, nobis egreſſis iterùm ſedatus. Imò idem in paroxyſmo contingebat, dum adſtantes aliorsùm cerneret occupatos; nam fictis tandem motibus defatigabatur. Patri arceſſito veritatem fateri coactus, ideò ſe ſimulaſſe hæc confeſſus eſt, ut à magiſtro, apud quem carpentariam artem diſcere cogebatur, dimitteretur, ædibuſque reciperetur paternis. Igitur vel mater cum filio colluſit, dum etiam dormientem malo invadi affirmaret, vel ipſe novit ſe dormientem vaferrimè fingere.

§. V. Verſati in hiſce practici ea paſſim experiri ſolent, quæ jam enarravi, quò doli latentis fiant certiores: ac præter hæc omnia, bonis unguibus norunt prehenſam cutim rudiſſimè vellicare;

imò ignem manui, aliiſve corporis partibus admovere, & ſi ne id quidem juvat, ignem immediatè adplicare ſolent. Exempla docent fictas epilepſias ejuſmodi tentaminibus ſe prodidiſſe.

Attamen & morbum fictum eſſe, & ne igne quidem poſſe detegi, non caret exemplo. Sceleſtiſſima fœmina 20. annorum, quæ animi gratiâ vetulam truculentâ manu occiderat, faſſa in carcere eſt horridam epilepſiam, quâ longo tempore laboraſſe credita fuerat, ſe impio animo finxiſſe; id quod etiam experimento confirmavit. Morbum enim ſimulare juſſa, ita ſimulavit, ut quivis ferè crederent fictum morbum in verum demùm abiviſſe; juſſaque medio in paroxyſmo ſurgere, & tranquillè ambulare, ſurrexit, ambulavit. Hanc nos illuſtriſſimus præſes, ſpectabilis decanus, & clariſſimi profeſſores, ſupremo juſſu, nomine inclytæ facultatis medicæ examinantes, eadem audacter proferentem & repetentem audivimus. Et quod res eſt, oſtendit nobis tres fœdas in manu cicatrices, quas ipſi igne Chirurgus, urendo veritatem exploraturus, olim inuſſerat, quaſque inuri ſibi adeò tranquillè pertulerat, ut ultra nemo de certitudine epilepſiæ dubium

moveret. Quis crederet remedium, adeò cæterum infallibile, quandoque turpiter fallere poſſe? Meliùs profectò in hâc ſceleſtiſſimâ muliere pariſinum ſucceſſiſſet experimentum. Cum enim quiſquam ad epilepſiam in plateâ adſtantium fucum ſubolfeciſſe, juſſit convulſo paleam ſubſterni, ne ſibi læderet: quo facto, utrumque paleæ extremum flammâ incendit, effecitque, ut vaferrimus homo fulmine citiùs fugam capeſſeret.

§. VI. Sed & aliud convulſionum genus hîc memorandum eſt, quarum autor, horreſco referens, ſathanas dicitur. Utroque in ſexu id expertus ſum. Plures fœminas, quas à diabolo obſeſſas vulgus non modo, ſed & ſacerdotes jurabant, AUGUSTISSIMA IMPERATRIX ad Noſocomium practicum deferri juſſerat, examinandas. Examinavi porrò eaſdem eo munitus principio, quod homines à dæmonibus reverà obſideri, ut aiunt, queant; quodque id invictis argumentis tum ex novo teſtamento, tum ex genuinâ hiſtoriâ Eccleſiaſticâ, & SS. Patrum doctrinâ, peritiſſimis, indubitatiſſimum ſit; ut meridianâ luce evidentiùs illuſtriſſimus præſes, Cap. de epilepſiâ, demonſtravit: ſed

ſimul eo principio, quod ſæculis poſterioribus, præſertimque corruptiſſimo noſtro, millenæ fingantur fallaciæ, quas utinam ſimpliciores monachorum ſacerdotumque haud ita foverent! Horum porrò principiorum ope fraudem facilè detexi, detectam revelavi. Ubi igitur res mihi conſtabat, ſic egi: cuſtodes ægrorum, ſingulos bonâ aquæ amphorâ munitos in acie collocabam, ut mox, dum ad auditum venerabile DEI nomen, nominave ſanctorum, rerumque ſacrarum, fictus diabolus corpora pro more agitaret, integram amphoram unico ictu in faciem pectuſque profunderent; idque ita, ut ſi ad primam profuſam inſultus non ceſſaret, ſuam ordine omnes evacuarent. Primâ utique vice amplo ſatis aquæ dolio indigebam: ſed cum intelligerent omnes deinceps convulſiones hanc ſortem habituras eſſe, non habuerunt poſtmodum ullas, ſed integrè ſanæ apparuerunt.

Nemo in nos, confido, quod rude adeò & incomptum experimentum tentaverimus, tanquam in profanos, indignabitur. Eramus aliis argumentis plane convicti de fraude nefandâ; ſed ejus fabricatores publicè convincendi erant. Ad exhibitam v. g. ſanctæ crucis imaginem,

imaginem, aut ad alias res ſacras, quas corpori adplicatas illicò diabolum revocare ferebant, videramus quidem ſtatim id, quod prædixerant fieri: ſed quando eaſdem res ſacras involveramus, ut, quid eſſent, non adpareret; involutaſque eiſdem applicueramus, convulſio nulla excitabatur. Si quoque rude lignum aquâ ſacrâ aſperſum eſſe dicebamus, eoque corpora tangebamus, furebat diabolus; itidemque ſi ipſa corpora aquâ luſtrali aſpergebamus; ſed æquè validè etiam, dum aquâ merâ utentes, tandùm fingeremus eam aquam ſacram eſſe. Igitur fraudis certi, reliquum experimentum duntaxat inſtituimus, ut dolus omnibus pateſceret.

Igitur ſanctiſſimæ noſtræ religionis veneratione & amore ducti, debuimus ea confundere, quæ illam adeò dehoneſtent: & ex corde vovemus, ut ii, quorum eſt catholicam religionem tueri, propagare & ornare, à depravatâ aut malitioſâ hominum ideâ fovendâ, ſtatuminandâque abſtinerent; & ſive per ſe, ſive per alios, eadem, quæ nos, tentamina inſtituerent. Utique haud tam ſæpè res ad religionem ſpectantes, ludibrio & irriſioni exponerentur, nec

ipſi illi, fraude poſtmodum detectâ, ignominiâ confunderentur.

Profectò ſi ad doctos hominum dolos, eruditamque vafritiam, medici ſe non aliquantulùm cautos atque ſubargutulos præſtent, & artem ſuam & ſe ipſos ludibrio continuo exponunt. Caſus quotidiani ſunt. Haud ita pridem fæmina aderat, quam ipſe confeſſarius, tantâ religione pollere, tanto eminere pietatis exercitio aſſerebat, ut ſi ſancti in hâc tellure haberentur, hæc ſaltem ſancta habenda foret. Anxietatibus, & planè ſingularibus faciei convulſionibus viciniam totam in commiſerationem ducebat. Hinc illam in Noſocomio ſuſcepi, & bonâ fide aliquantiſper deceptus, tandem attentior in rem detexi pulſum, & ante inſultum, & ſub inſultu, poſtque eundem, nunquam non optimum eſſe; dum de proſtrato prorsùm appetitu conquereretur, eam integram ſuam portionem avidè abligurire; & durante paroxyſmo me manibus meis ita vultum ejus componere poſſe, ut convulſiones planè ceſſarent. Convictus doli ego, turpitudinis eam ſuæ, ſuæ hypocriſeos convincere annitebar, ſed incaſſum. Alio ergo modo

convincenda erat. Cura per aquam, ut in dæmoniacis fictis inſtituta, effecit, ut convulſiones redierint nunquam, licet adhuc per 12. dies in Noſocomio detineretur. Sed ne tunc quidem finis fingendi. Quippe à facie malum in pectus delapſum eſſe, continuumque creare anhelitum conquerebatur. Fraudem ipſa prodidit, dum liberrimâ & longe productâ reſpiratione fruebatur, quando per horæ quadrantem mentem ejus grato, quem cum illâ miſcebam, ſermone, à decipiendi ſtudio abduxeram.

CAPUT. V.

DE CALCULO, UVA URSI, LITHONTRIPTICIS DICTIS, &c.

§. I. *Hiſtoria hominis à diuturnis calculi doloribus uvâ urſinâ liberati; eâque occaſione deſcribitur remedium, quo ſibi olim multùm profuerat.* §. II. *Alius calculoſus, qui quodam remedio multùm levatus, deinceps verò minimè, ab uvâ urſi juvabatur; viribus autem penitùs extenuatis moriebatur. Miranda ejus anatome. Non curat uva urſina, quos lithotomia non curaſſet. Recenſio multorum, quæ vocant, lithontripticorum; quæ probantur uvæ urſi viribus minora* §. III. *Uva tamen quoſdam non niſi tardè admodùm juvat, imò nonnunquam recidivam poſt ſe relinquit, ſi non continuatur: his ſectio ſuadenda, ne degeneratio partium immedicabilis fiat.* §. IV. *Congenitus veroſimiliter calculus felici ſectione curatus. Anceps hæc curatio, cum omnibus eam ſuadentibus diſſuadentibuſque argumentis, enarratur, acutiſſimuſque illi mox ſubſequus morbus: tum etiam urinæ phænomenon,*

uvæ urſi neceſſitatem, etiam poſt ſectionem indicans. Subjunguntur intermiſcenturque obſervata circa lithotomiam, & incommoda, quæ illa nonnunquam poſt ſe reliquit. §. V. *Urinam calculoſus reddit, in quâ, dum in vitro quieſcit, lapilli generantur. Homini huic uva urſi mirificè confert. Puer calculoſus, quo toto tempore* ſtepfenianum *remedium ſumit, calculoſa ramenta cum urinâ copioſiſſima emingit; ſectione nihilominùs liberandus. Non fuêre ſoluti calculi ramenta, ſed corpora genita à materiâ terreâ copiosâ, in veſicâ præſente. Forſan generalis calculoſorum ejuſmodi diſpoſitio eſt. In contrarium autem affertur hiſtoria Rev.* Kirkpatrik, & quadragenta calculoſorum, *in Actis* Acad. Reg. Scient. Pariſ. *ex quibus* Cl. Morandus *concludit id propriè effectum eſſe remedii* Anglicani, *vireſque ejuſdem lithontripticas hinc demonſtrari. Argumenta contra hanc ſententiam.* §. VI. *Novum experimentum oſtendens id multiplici obſervatione conſtare, quod hæc ipſa diatheſis calculoſis communis ſit, quodque ſincerè loquendo* ſtepfenianum *medicamentum, ſi forſan ſapone ac calce, quibuſdam levamini*

eſt, plurimis tamen ita hanc in calculoſis diſpoſitionem augeat, ut id jam fiat in veſicâ, quod aliàs in matulâ. Conjecturæ quædam circa lithiaſin; & circa originem copioſæ adeò calcariæ materiæ. §. VII. *Binæ noſtræ methodi in calculo videntur cæteris hucuſque cognitis anteponendæ. Vires horum omnium verè lithontripticas nulla experimenta adſtruunt. Unde cura integra non eſt, ſed egregiè adeò pallians, ut homo æquè liber ſit ab incommodis morbi, ac ſi calculum non haberet. Nec calculus extra corpus humanum in aquâ calcis magnam partem ſolutus, aliud docet. Tandem problemata proponuntur circa cauſam hujus indolentiæ.*

§. I. SPATIO elapſi academici anni frequentiores quoſdam olim morbos, obſervavimus rariores, paralyſin nempe, calculos, ac ſyſtematis urinoſi alias affectiones: haud tamen ita raros, quin novas obſervationes colligere potuerimus, quorum præcipua dabo, unà cum nondùm communicatis antiquioribus.

Vir mediæ ætatis à 14. annis dolores in mittendâ urinâ percipiens, cujuſdam

conſilio uſus eſt quotidie, ſpatio novimeſtri, ſeptem nucibus avellanis, & novem juniperi baccis. Quo remedio, poſtquam urinam vini fœcibus ſimilem trimeſtri tempore minxiſſet, vitam diu tolerabilem duxit. Tandem tamen dolores redierunt, & urina anni abhinc ſpatione glutine copioſo ſcatet, validique adeò urgent teneſmi, ut inteſtinum rectum ad pugni molem extrudatur. Remiſſionis tempora obſervat nonnunquam. Et quæ utilia quondam remedia fuerant, ea uſu nunc caſſa experitur. Calculus, cathetere inducto, manifeſtus adparuit.

Integris ſex menſibus *uvâ urſi*, & opiato nocturno uſus, ferè convaluit; ut leviora, quæ nonnunquam ſuperſunt, incommoda non curet, remediumque, quod cæterùm gratis habet & facilè ſumit, prorsùm negligat. De induſtriâ formulam remedii quo malum quondam compeſcuerat, addidi; ut plura in rerum naturâ exiſtere intelligeremus, quæ haſce ærumnas mitigent. Aliud ſequens hiſtoria dabit.

§. II. Vir 32. annorum à 4. ætatis anno urinæ difficultati obnoxius vixit, varioſque excrevit calculos. Ad vitæ ſuæ annum 24. mulierculæ conſilio, li-

quore uti cepit, qui odore ac ſapore therebinthinam referret, eoque integri ſeptennii ſpatio optimè ſe habuit. Pauper ipſe, cum liquori ſolvendo ultra non eſſet, ſubſtituit juniperi baccas, immensâque devoravit quotidie copiâ. Tandem verò redeuntis doloris crudelitate iterùm victus, antiquum liquorem repetivit; ſed jam citra levamen. Doctiſſimus *Gleiſner*, qui jam *Græcii*, *Styriæ* metropolis, praxin magnâ cum prudentiâ & laude exercet, miſeri hujus curam ſuſcepturus mecum conſuluit, datiſque cum *uvâ urſinâ* & opiato, traumaticis ob puris eminĉti copiam decoctis, ingens ſolamen homini attulit, & à doloribus per tres ſeptimanas immunem præſtitit. Homo tamen labeſcentibus ſenſim viribus contabuit, periit.

In cadavere renes magni, ſiniſter præprimis, ſaccos pure plenos referebant. Ureteres ita ampliſſimi, ut ſiniſter inteſtinum colon amplitudine ſuperaret. Veſica circum calculum contracta, ac planè ulceroſa calculus uncias quatuor, unâ dragmâ minus, pondere pendebat, fuſcus uno latere, altero cinereus.

Confirmari dato exemplo cernimus,

quod *Part.* 4. variis anatomicis obſervationibus poſueram; eos nimirùm *uvâ urſi* non curari, quos lithotomia curare non potuiſſet. Calculi quippe ſectio degenerationem ureterum ac veſicæ renumque non emendat, non aufert. Deinde ex enarratis patet ſolamina plura adhiberi poſſe, quibus longâ annorum ſerie ſopiantur hæ calamitates, occaſione liquoris therebinthinam referentis, memini olei dicti *Harlemenſis*, apud *Batavos* famigeratiſſimi, quod therebinthinam odore quoque multùm æmulatur. Nocet quidem multis, aucto fortè ſtimulo, aliâve ejus qualitate; ſed plures tamen novi, qui ejus uſu per annos ſeſe præſtent doloribus immunes. In millepedibus cum oleo vitrioli roſtochii *Laurenbergius*, in *Diſſert.* de *Lithontrip.* ad *Hoyerum*; in olei vitrioli rectificatiſſimi uſu copioſiſſimo *Schulzius* (vid. *Diſp. Chir. in Collect. Ill. Hall. tom.* 4.) efficax ad calculum remedium inveniſſe ſe autumarunt. *Uva urſi* tamen reliquis palmam præripere videtur, quia & pluribus prodeſt, & conſtantes curas, calculo etiam manente, efficit (*a*).

(*a*) *Uvæ urſi* uſum quotidiani feliciſſimique ſucceſſus comitantur, teſtibus nonnullis medicis

§. III. Porrò quamvis celer in multis ejus effectus ſit, in aliis tamen tardus

Pariſienſibus, teſte celeb. Authore noſtro cum medicamentorum vires nimiùm citò divulgari non poſſunt, verba Illuſt. *de Haen* hìc adjungimus, ex opere recenter edito, deprompta, ut medici *uvam urſi* citiùs & tutiùs præſcribant, & ea confidentiùs utantur qui calculo veſicæ cruciantur.

» Intolerabiles dolores à calculo in re» ne, maximèque in veſicâ urinariâ, egregiè » ac perſeveranter tolluntur curâ aquæ calcis » & potiſſimùm *uvâ urſi*: ita ut continuis » quatuor annis, (nondum enim plures annos » experimenta numerant), ne vel minimum » quidem ſymptoma calculi in veſicâ hoſpi» tantis, obſervatum fuerit; hominesque reve» ra ita vivant ac ſi nunquam calculum habuiſ» ſent. Interim calculus vi lithontripticâ non » periit. Iterata enim catheteris exploratio » eumdem & adeſſe & nonnunquam ſat aſperum » eſſe abundè demonſtrat: vid. *Rat. Med. Part.* 2. *cap.* 12. *Part.* 3. *cap.* 4. *Part.* 4. » *cap.* 7. Quod uni alterive horum unicè ſu» pereſt, materies alba in urinâ eſt, eaque vel » glutinoſa duntaxat, vel veluti purulenta; quæ » utraque materies in fragmenta calcarea dum » exſiccatur, abit. Sed cum hanc innocuè red» dant ſine dolore, ſine teneſmo, ſine ſtran» guriâ, ſanorumque inſtar ſe quoad totam » hanc functionem habeant, revera immunes » à calculo ſe credunt ». Vid *difficultates circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate & irritabilitate*, &c. *Authore de Haen Viennæ Auſtriæ* 1761. *pag.* 139 Opus illud eximium in linguam gallicam converſum, prælo ſubjicitur.

admodum obſervatur; id quod in bienni infante; antè triennium mihi exhibito, præprimis obſervavi. Etenim datum per 4. menſes remedium vix juvabat quidquam; deinde inconſtanter; jam verò ab anni elapſo ſpatio conſtantiſſimè: ita tamen, ut ſi ſemper benè valentem eſſe puerum parentes velint, pulveris uſum intermittere nunquam debeant. Aſper calculus ipſi ante triennium deprehenſus, ſimilis etiam hoc anno, repetitâ per catheterem exploratione, inventus eſt.

Hic ſanè puer non eum remedii habuit, quem alii, effectum. Alii enim poſt longum ejus uſum neſciunt ultra ſe calculo laborare, quamvis à longâ die remedio carentes; hic ſi diu intermittat, à redeunte dolore ad idem confugere cogitur. Quare ſi hoc anno id non emendetur, facilè proponemus parentibus lithotomiam: cum ab unâ parte *uva urſi*, magnopere licet ipſi proficua, clarè tamen innuat aliquam, quamvis fortè nundum valdè notabilem, urinoſi ſyſtematis degenerationem; prout obſervata *Part.* 4. data docuerunt: ab alterâ parte metus eſt, ne à diuturniore medicamenti uſu vel abhorrere puerulus, vel deſiſtere parentes incipiant.

quod remedio dudum non adhibito, malum ſenſim renaſci videatur: quo in caſu miſerrimum in ſtatum puer dilaberetur, neglectuque auxilii in veſicæ, ureterum, renumve, immedicabilem incideret degenerationem. Ita ſimili in caſu hoc anno fecimus.

§. IV. Quippe menſe februario anni 1759. Parentes ad me ducunt novennem filium ſuum, qui ex quo natus erat, perpetuò ipſis viſus fuerat in emittendâ urinâ dolere, ejulare, eamque nunquam naturaliter, ſed perenni reddere ſtillicidio. Ærumnis hiſce pauperes pedetentim aſſueti medelam non fecerant; jam verò cum ſine commiſeratione intolerabiles pueri dolores à 14. diebus adſpicere ultra non poſſent, eum mihi obtulerunt. Immiſſo cathetere calculum manifeſtè deteximus.

Bimeſtri ſpatio incredibile quantum *uva urſina* profuerit! Renaſcente nihilominus poſthac dolore, omnem curationis fiduciam depoſuêre parentes, puerumque omni deſtitutum reliquêre auxilio. Interea ita crevit crudele malum, ut nunc hunc, nunc illum, levandi causâ, adierint. Integro demum anno, ex quo puer ultimo nobis oblatus fuerat, elapſo, pater illum hoc menſe

maio iterùm adduxit, enixè petens, ut eum ſectione liberaremus. Calculi præſentiam exploraturi, catheterem non niſi cum labore, dolore, hæmorrhagiâ, inducere valuimus, nec movere inductum: ita ut calculum eâ vice non perciperemus. Digito verò in anum immiſſo, eumdem versùs veſicæ collum deprehendere videbamur.

Hic optimus noſter Chirurgus *Ferdinandus Leber*, egoque, rem citro ultroque verſavimus. Repræſentabamus nobis, 1°. caſum ut ferê congenitum, forſitan incurabilem fore, & notabiles nonnullas partium degenerationes jam adeſſe: 2°. *uvam urſi* initio prodeſſe viſam, reditum calamitatis minimè impediviſſe, adeoque non juvante eâ, nec lithotomiam, ex factis antea obſervationibus, profuturam. 3°. Veſicæ ad calculum contractionem, tum impedimento fore, ne operatio ritè peragi poſſet, tum ſi adhuc perageretur, vulnus veſicæ denſæ, cartilagineæ, imò ſcirrhoſæ, non coaliturum. 4°. Hiſce iiſdem difficultatibus fortaſſis etiam alios permotos fuiſſe, ut operationem prudenter à ſeſe declinarent; ac proinde eâdem nobis non ſuccedente, aut juſtam deprehendi, aut ſaltem iniquam ca-

lumniandi cauſam; nos iiſdem præbituros.

Sed ab alterâ parte conſiderabamus, 1°. patrem, alioſque, qui nobis puerum commendabant, id ardenter deſiderare; 2°. vires ejus aptas ad ſubeundam ſectionem; 3°. ex reditu doloris ad degenerationem partium paulò fortè meticuloſiùs concludi; cum *uva urſina* haud ſufficienter adhibita fuiſſet; 4°. veſicæ validam circum calculum contractionem, indurationemque, tum operationi, tum vulneris conſolidationi impedimento quidem fore; attamen id nondum certò conſtare. Cavis namque in viſceribus nunc ſummam obſervari contractionem, nunc iterùm relaxationem; adeòque ad eorum contractionem ſemel iterùmque perceptam, velle eamdem perpetuam credere, iniquum fore. Argumento eſſe experientiſſimi *la Motte* obſervationem, qui tertio jam die uterum contractiſſimum, unà cum ſuo collegâ offendens, partumque lege naturæ impoſſibilem credens, demùm parturientem DEI ſolius auxilio commendaturus abiturusque, ultimo tandem explorare tentabat, jamque mirabundus contractionem ita relaxatam deprehendebat, ut breviorem commodioremque

que partum vix unquam vidiſſet expertiſſimus embryulcus. Sed etiam mutuæ noſtræ circa veſicam urinariam experientiæ, mutuam nobis memoriam refricabamus. Adeòque nec hoc operationem impedire oportere, ſi novâ exploratione contractionis relaxationem deprehenderemus. 5°. Denique ſi ad ſectionem rationes ſufficienter probabiles adeſſent, quæ ſartam nobis tectamque conſcientiam redderent, famæ detrimentum omnium poſtremum eſſe oportere, ad quod ii attenderent, quibus proximi ſalus unicè ante oculos verſaretur.

Sectionem igitur concludentes, inſtituimus eam die 26. Maii, præſentibus Magnifico Archiatro A. *Storck*, Clar. Viro *J. Gaſſer*, digniſſimo noſtro anatomes Profeſſore, Viro expertiſſimo *L. Erndl*, phyſico in Noſocomio civico, medico prudentiſſimo, optimo Chirurgo Cæſareo *Homburg*, dexterrimo ad *S. Marcum* Chirurgo *Reigberger*, Noſocomii aſſiſtentibus, aliiſque.

Catheterem, itinerarium in operane dictum, non niſi magnâ cum difficultate operator *D. Leher* induxit, ſanguine denuò ex uretere profluente: eo verò intra veſicam admiſſo, urina mox

jactu valido & continuato, catheteris aperturâ proſiliit, ipſeque catheter commodè in veſicâ movebatur. Itinerarii apice obliquè ducto, ut ferè 15. gradus notaſſet in quadrante circuli, ſi angulus rectus à centro itinerarii & ad medium perinæi & ad latus ductus fuiſſet, fiebat ſectio ſufficiens. Cujus longitudinem cernens operator, eamque, calculi magnitudine per anum exploratâ, majorem intelligens, non uſus eſt inſtrumento famoſi lithothomi *le Dran*, quo in longitudinali ſectione adhuc alia fiat, quæ latus ſectionis externum in augulos rectos ſecet, ut calculo majus ſpatium paretur: eo, inquam, inſtrumento ob vulneris amplitudinem haud egens, illicò conductorem, & extracto itinerario, forcipem introduxit. Verùm cum ſimul calculum digito in vulnere prehenderet, conductorem forcipemque extraxit, ac digitis calculum prehendit eduxitque. Vix quinque minutis tota operatio durabat. Ejulans eo uſque puer, mox ad viſum calculum præ gaudio exclamabat, veluti hoc momento omnium ærumnarum oblitus. Calculus ovalis, aſper, ſed mollior; ut ſi forfice captus fuiſſet, exteriore ſui parte omninò abiiſſet in grumos par-

voſque lapillos. Erat ponderis unc. 1. dr. 1. ſcrup. 1. Potuit Chirurgus facilè perluſtrare veſicam, alium calculum grumoſve quærendi causâ. Vulnus illicò plumaceolo texit, & emplaſtro; repoſitoque in lectum puero, ventrem tepido oleo roſaceo totum inunxit, ac mappâ laneâ texit. Emulſionis leviter paregoricæ, & juris carnium portio modica dabatur alternatim.

Fortunatiſſimam ſectionem horrida ſymptomata, à nobis ſanè non prævisa, ſequebantur. Poſt meridiem quippe febris magna, veſperè ad octavam maxima, oriebatur; unà cum peſſimo peripneumonicorum roncho, tenſoque, & aſſeris inſtar duro, abdomine. Quare mox novem unciæ ſanguinis brachio detractæ, & emolliens cataplaſma ventri, oleo benè inuncto, admotum eſt. Ingraveſcente autem poſt mediam noctem febre, roncho, tumore, ac duritie ventris, repetita venæ ſectio fuit. Summè pleuriticus utriuſque miſſionis ſanguinis fuit. Exinde ſenſim decrevit febris, ac febricula modò per aliquot dies adfuit; urina per vulnus benè effluxit, puſque quarto die ad bona labia deprehenſum eſt. Eluebatur porrò veſica ſæpiùs decocto hordei cum oleo lini,

ne quid heterogenei in eâdem maneret. Emulſiones paregoricæ diù continuabantur.

Sed de urethrâ nunc cogitandum erat. Vulnerata quippe hæc toties per catheterem, nec ampliùs ſtillicidio urinæ conſueto aperta, ſed collapſa, nunc facilè coire obturarique poterat, omni urinâ per vulnus effluente. Cum à ſecto calculo nonnulli per omnem vitam urinas vulnere ſtillent, ſive ob vulneris non coeuntis malignitatem, vel ob urethræ coalitionem, metuimus moleſtiſſimum hoc turpiſſimumque incommodum à poſteriore causâ. Unde liquorem in urethram quotidie injiciendum eſſe decrevimus. At verò læti advertebamus maturum urinæ per urethram ſtillicidium, ideòque deſtitimus incepto. Tandem hortatu multiſque promiſſis, puerum deduximus ad conſuetudinem urinam in vitrum reddendi: unde clauſo penitùs, exactâ ſeptimanâ tertiâ, vulnere, ac cicatrice obducto, urinam deinde ſemper debito tempore retinuit, & in vitrum aut matulam reddere conſuevit.

Attamen necdum abſoluta cura noſtra. Glutinis, calculum veſicæ comitari ſoliti, & aliquoties puris, copia notabilis in fœtente urinâ quotidie adparuit.

An id reſiduum ejus, quod calculi tempore in veſicâ præſens, injectionibus ablui, præ tenacitate non potuerit? Et an veſica hinc inde exulcerata à calculo potuerit? Igitur mox *uvam urſinam* dedimus, quâ continuatâ urinæ fœtor paulatim emendebatur, & pauculum ultra illius materiæ non prodit.

Quàm pulchrè hæc lithotomia confirmat ſententiam, quam ſupra, de variâ amplitudine & contractione viſcerum cavorum protulimus! Hinc rarò deſperandum. Prudentiâ tamen ſemper opus eſt, ne veſicam, quo tempore adeò contracta eſt, importunè lædamus. Numquid, ſi ter, quater, eamdem contractam invenimus, ipſam irreparabiliter contractam eſſe concludamus? Fortè ſic eſt: ſed per vices contrahatur laxeturque, fieri id poteſt, ut ſæpiùs in contractionis tempora incidamus, & ut ea tamen haud perpetuò contracta maneat. Ita ut ne tunc quidem, ſine ulteriore examine, animum deſpondeamus.

§. V. Eſt hâc occaſione de alio calculoſorum phænomeno diſſerendum.

13. Julii hujus anni ad me venit civis *Cremzenſis*, vir 34. annorum, qui per 28. annorum ſpatium verus li-

thiaſeos martyr, cum ardore nunquam non minxit rubram arenam, calculos autem nullos. Evacuavit ſubinde olim, & nunc ſæpiùs ab octo retrò annis, copioſiſſimam albam glutinoſam materiem; quæ pauculo tempore ſibi relicta, friabiles format, albidoſque lapillos. Et hæc quidem in quiete. At ſi corpus itinere aliove modo movet, urinam fuſcam ac ſtranguriosam deponere ſolet. Lapillos hos, quorum copiam habeo, diceret quis cretæ albæ majora eſſe minoraque fruſta, ad figuram demùm vaſis, in quo urina ſervatur, formata. Incredibile quantum miſerrimus ille intra menſis ſpatium *uvâ urſi* mutetur, idque jam ejuſdem initio: ut certè ſpem magnam faciat ſummi ſolaminis.

Juvat hîc phænomenon referre, quod 20. abhinc annis obſervavi, unà cum celeberrimo viro *W. Ouwens*, *Franequeræ* academiæ in medicinâ lumine, ac celſiſſimæ principis *Arauſianenſis* viduæ archiatro. Calculoſus puer *Hagæ Batavorum* utebatur famoſo anglorum remedio, *Joannæ Stepſens*, dicto; quod conſtat pulvere, decocto, & pilulis. Pulvis componitur ex putamine ovorum & limacibus, domiportis dictis, omnibus verò calcinatis. Decoctum fit

ex ſapone hiſpanico, ſeu veneto, ex calcinatâ herbâ dictâ *Ambroſiâ campeſtri*, *Floribus Chamomillæ*, Fol. *Fœniculi dulcis*, *Petroſelini & Bardanæ*. Pilulæ parantur ex domiportis calcinatis, ſemine *Paſtinacæ ſylveſtris*, ſeu *Elaphoboſci*, & *Lappæ majoris*; tum ex fructibus *Fraxini*, *Rubi Idei*, & *Oxyacanthæ*: horum omnium calcinatorum aa. q. s. cochleare pulveris cum unc. IV. ſaponis hiſpanici, & mellis q. s. in pilulas redigitur.

Videbamus porrò hunc puerum, magno cum parentum gaudio, cum urinâ quotidie emingere fragmenta alba, lapidea, vel calcarea; ejus quidem formæ, ut adparerent veluti excorticantis ſe calculi ramenta eſſe. Quamvis autem longo tempore ejuſmodi materiem copiosè redderet, calculi tamen ſymptomata ideò non mitigabantur, neque imminutus deprehendebatur calculus. Ita quidem, ut tandem poſt collectam magnam ramentis hiſce repletam pixidem, puer ſectione liberari à magno calculo debuerit.

An ergo in corpore illius pueri idem à glutine, in veſicâ calculoſorum contento, productum eſt, quod in cive *Cremzenſi* ab eâdem materiâ in vitro

aut in matulâ? Et quidem ita, ut indureſcens lapideſcenſve hoc gluten, primò adhæſerit circum calculum; deinde fragile nimis, per ramenta cum urinâ prodeuns, exfoliati in dies calculi ſpecie deceperit? Utique ſi binos hoſce caſus inter ſe conferamus, videremur ejus ferè convicti eſſe, quod talis ſit calculoſæ urinæ diſpoſitio, ut quandoque ſuo in glutine, ſive dum intra veſicam eſt, ſive extra eamdem, petrificantem, ut ita dicam, hanc materiem gerat. *Cremzenſis* enim nihil ſumpſit, quod ullam habeat cum *Stepfeniano* remedio affinitatem; ut exactiſſimo examine, iteratò inſtituto, certus novi. Hanc autem ſententiam confirmabit afferendum deinceps ex clariſſimo *Adamo* exemplum.

Contrariam tamen concluſionem ſequentia videbuntur ſuadere. Rev. *Jacobus Kirkpatrik*, in edito morbi ſui diario narrat ſe, poſtquam 17. annorum ſpatio nephritide calculoſâ & veſicæ calculo laboraſſet, Stepfenianis medicamentis ab Octobri menſe 1738, uſque ad aprilem 1739, ſedulò uſum eſſe, & quod nunquam antea ſibi contigerat, jam ab initio curæ ſe ejuſmodi fragmenta cum urinâ excreviſſe, idem-

que, & durante totâ curâ, & poſt eamdem, continuaſſe; ita ut majora minorave fragmenta numero 1036. eminxerit, prætereaque quinque parvos lapillos.

Sed ſecundò idem *Kirkpatrik* ſæpenumero in matulâ ſuâ advertit illud ipſum glutinoſum urinæ ſedimentum, in ſimilem, ſed ſæpè craſſiorem, magiſque lapideam, abiviſſe ſubſtantiam. Egregius *Morandus in Act. Acad. Reg. Scient.* anni 1740. in ſuâ primâ diſſertatione ſuper *Stepſenianis* medicamentis, obſervationes nobiſcum communicans, quas circa 40. homines, iiſdem uſos, juſſu academiæ fecerat adnotaveratque, aſſerit illos homines paſſim omnes ſolere; *communément ils ont rendu*, &c. ab ipſo remedii principio, cum urinâ gluten, albumque deponere ſedimentum; quod dum ſervaretur, atque ſicceſceret, in flavum pulverem abiret; huncque pulverem, dum igni imponeretur, animale quidquam redolere. Plures porrò non niſi ſolam materiem produxiſſe; alios autem etiam veluti *cryſtallizatas* laminas, talco perquàm ſimiles; alios ſquammas lapideas, eaſdemque convexas; nonnullos dura fragmenta calculi; quoſ-

dam denique lapillulos. Additque eos, qui ante remedii uſum rubram mingere arenam conſueſcerent, eamdem ſub remedio ultra non reddere.

His ita utrinque poſitis, qui ab unâ parte conſiderat in glutine calculoſorum, qui *Stepfenianâ* medelâ nunquam uſi fuerint, hanc calcariæ lapideæ materiæ geneſin haud ita deſcriptam eſſe; & è contrario eamdem à glutine urinæ eorum, quibus hæc medela exhibita fuerit, ferè inſeparabilem; in eam facilè ſententiam abire forſan poteſt, quod ab eodem remedio miſeranda ad lithiaſin diatheſis paſſim generetur, illudque ideò augere potiùs calculum, quàm ſolvere contereréque debeat. Contrarium quidem laudatus mox *Morandus* in alterâ ſuâ diſſertatione *Act. Academ. Reg. Scient. Pariſ. anni* 1741. evincere conatur; dum calculum hominis, qui poſt ejuſdem remedii uſum, crudelitate morbi auctâ, periiſſet; dum duos alios calculos binorum, quos remedio fruſtra uſos ſectione ſervare oportuiſſet; plenos invenerit inæqualitatibus, crenis, foraminibus. Fateor, cum claro hoc ſcriptore in eamdem olim ſententiam abiveram, præ argumenti probabilitate: ſed ab eâdem diſcedere, obſervationes

obſervationes poſtmodum captæ, jubent, cogunt.

Obſervo enim 1°. & civem *Cremzenſem* lapideam hanc, aut calcaream materiem abundanter reddidiſſe, licet nec hoc famoſo olim remedio, nec illi conſimili, unquam uſus ſit; & *Haganum* puerum, poſt tantam emiſſæ hujus materiæ copiam, nullam calculi ſectione educti ſolutionem exhibuiſſe. Conſidero 2°. præclaram remedii famam velociùs fortè evanidam, quàm natam fuiſſe; ipſoſque *Britannos*, ab octo & pluribus retrò annis, in aquâ calcis cum ſapone, vix ullâ *Stepſeniani* remedii factâ mentione, omnem fiduciam collocare. Sed dico 3°. ejuſmodi calculos inæquales, ac veluti corroſos, foraminoſos, hinc inde pumicoſos, frequenter reperiri in his, qui illud remedium non abhibuerint; haſque præterea inæqualitates calculi æquè ab adpoſitâ inæqualiter materie, quàm ab eâdem ſolutâ & ablatâ, produci poſſe.

Fuiſſe tamen, quis oggeret, quos obſervationes allatæ integrè curatos affirment. Reſpondeo nondum convincentia, quæ id ſtatuant, argumenta eſſe. Equidem copioſior calcis ſaponiſque uſus multis profuit, ut nobiliſſimo *Ho-*

ratio Walpole, ut homini noſtro *Part.* 2. *Rat. Med.* ut ibidem *Viro militari*, & ut novum exemplum adhuc præ oculis habeo. An verò ideò, qui remedium *Anglicanum* ſine noxâ tolerantes, levamen inde experiuntur, curati dici debeant? Et *Kirkpatrik* & reliqui angli gallique, quos inde curatos fama ferebat, vix notabili tempore à remedio deſtiterant, dum promulgarentur eorum curationes. Imò ipſe *Kirkpatrik* vix ab illo ceſſaverat, quin lumborum ſe vexari dolore denuò conquereretur; quem tamen in gratiam, ut apparet, remedii, lumbagini, quàm nephritidi, acceptam ferre maluit.

§. VI. Sufficiat porrò, occaſione experimenti civis *Cremzenſis*, ea argumenta attuliſſe, quæ *Anglicanum* medicamentum laudent vituperentque. Supereſt meam paucis opinionem dicam, quam novo experimento fundabo.

Urinas enim varias calculo laborantium collegi, gluten inde ſeparavi, & in aëre aperto, limpidâ urinâ abjectâ, poſui. Brevi glutinoſum hoc exaruit, & dr. 2. aliquando dr. 3. materiæ lapideæ ad figuram vaſis formatæ exhibuit. An autem non detur calculoſus, quin idem phænomenon in ejus urinâ adpareat,

nondùm aſſero ; ſufficiat experimenti demonſtraſſe frequentiam.

Summa ergo rerum hæc eſto : quivis homo, etiam ſaniſſimus, calculi rudimenta in ſe habet, eò quòd ſolida corporis continuatâ vitæ actione deterantur, abradantur, humoribus miſceantur, & magnam partem per urinæ vias eliminentur de corpore. Hinc etiam pro magnâ parte oritur terra illa ſubtiliſſima, quam chemia in urinis invenit. Nullam inde labem ſanus homo habet ; quia ex alimentis tantum ac tale deperditorum loco adplicat, quantum & quale deperditum fuerat : deinde cum nulla in itinere obſtacula terrea hæc materies offendit, innoxiè integrèque de corpore eliminatur. Huic nunquam calculus naſcetur. At verò ſi contingat vel minimum corpuſculum alicubi hærere, ut v. g. fibrillæ portionem ſuppurando ſolutam, aut tantillum puris morâ exſiccati, aut grumum ſanguinis, &c. id tunc inde proficiſci poteſt, ut terrea materies ad ejuſmodi obſtaculum retardetur, adplicetur, & adhæreſcat : id quod dum continuò ſic pergit, ideam calculi nobis facilè format.

Sed 2°. experimenta, ut vidimus,

docent in urinâ calculoſorum multorum copioſam materiem terreſtrem haberi, quæ in his citò, in illis tardiùs; in quibuſdam ex ipsâ urinâ ſtagnante, in aliis duntaxat ex aſſervato poſt effuſam urinam glutine; cretam quamdam lapilloſque formet. Quæri hîc poteſt, num omnis illa cretacea materies tantummodò à ſolidis humani corporis detritis? An verò dentur alimenta potulentaque, quibus ſubtiliſſima hæc terra contineatur; quæ idoneo vehiculò miſta, lacteorum oſcula ſubeat, cum ſanguine commiſceatur, ab eodem per urinam abluatur? Sanè regiones, in quibus calculoſos vix invenire eſt, ut v. g. multi *Lombardiæ* loci, ejuſmodi ſuggerunt ſuſpicionem.

An præterea calculoſam diatheſim id demùm appellemus, quod efficiat, ut terreſtre id, quod in aquâ, quod in alimentis, quod in vino eſt, minùs ſubigatur, ad ſanguinem vehatur, cum ſanguine commiſceatur, iterùmque humorum circuitu, ac vi vitæ non mutetur, & in renibus tandem cum urinâ ſecernatur,

Nunquid etiam arthritica materies eidem producendæ apta? Utique, cum arthritidem ultimæ digeſtionis defec-

tus efficiat, videntur minima quædam elementa terreſtria immutata manere; eaque ut ad juncturarum arteriolas adplicantur, ita etiam ad eas renum adplicari poſſe, & urinas generare calcareas. Hujus mentis clariſſimus *Adamus* eſt, in diſſertatione anno 1740. editâ, occaſione ſexagenarii hominis, qui perpetuò rerum, aut ſcharo, aut lacte paratarum impenſus amator, arthritidi, quoſvis occupanti artus, obnoxius ultra 20. annos vixerat; dolorum verò pertæſus, eoſdem novem abhinc annis theriacæ emplaſtro ſopiverat. Unde in periculoſum morbum primò prolapſus, dein anomalam prorsùs arthritidem in multis internis corporis partibus per vices expertus erat; à quinquennio autem acerbos veſicæ urinariæ dolores crebrò repetentes, dyſuriam, & varia alia calculi veſicæ ſymptomata. Biennium erat, quòd ramenta calculoſa, nucum putaminum inſtar concava, copiosè emingeret; annus autem, quòd his ramentis abſentibus mucum cum urinâ redderet, qui in cretaceam abire materiem ſoleret. Et quod præprimis notandum, podagræ acceſſu lotium eo muco carebat; podagræ receſſu ſcatebat eodem. Confirmat deinde hanc ſuam de materie

arthriticâ ideam author eruditus variorum ſcriptorum teſtimoniis. Quin etiam exemplis demonſtrat calcaream arthriticorum materiem non modò ad vias urinarias, ſed quoque ad quævis alia corporis loca concretiones producere lapidoſas.

Sanè quæ mihi hanc ſententiam probabilem reddant, plures habeo rationes. Arthriticum hominem Noſocomium XV. menſium ſpatio aluit, qui ab annis quindecim tum colli vertebris, tum pedum manuumque ambarum articulis, calcaream materiem excreverat, & etiamnum excernebat. Primo tempore urinam pallidam & admodùm furfuraceam emittere ſolebat; ultimo ſemianno, multo ſemper pure, unà cum furfuribus onuſtam; denique multis ante obitum diebus, & limpidam & pauciſſimam. In cadavere nullus ullibi puris fomes: verùm ipſe ſanguis, qui incredibiliter paucus in corpore ſupererat, adeò polypoſus fuit, ut vix guttula ejus inter ſecandum prodierit; quod, ut obiter notem, clarè ea confirmat, quæ *Part.* 2. *Cap.* 2. de *Puogeniâ* ſcripſeram. Quod autem maximè ad rem noſtram; renes ambo in corticali ſuâ ſubſtantiâ craſſi & ampli,

omninò arenoſi erant, ita ut quâcumque in parte nitido ſemper cultro ſecarentur, novem ſemper arenam proferrent. Quippe calcarea materies hujus podagrici, partim ad renes delata, videbatur jam urinam calcaream productura fuiſſe, niſi eadem vaſorum urinam ſecernentium ora obſtruxiſſet, hincque tum urinæ ſecretionem ferè impediviſſet; tum ipſam corticalem renum ſubſtantiam reddidiſſet arenoſam. Calculoſus cæterùm nunquam fuit.

Præterea relatus à *Sigiſmundo Kœnig* ad ſocietatem *Anglicanam* caſus juvenculæ, quæ poſt enormes artuum dolores demùm in plurimorum, eorumdemque majorum, calculorum vomitum inciderat: deſcripta *Weiſmano* hiſtoria quinquagenariæ, quæ crudeles arthritidis dolores perpeſſa, tandem tum inteſtino recto, tum ipsâ vulvâ, plurimos excreverat lapillos: notata denique ab ipſo Clar. *Adamo* enarratio *Schneideri* de inviĉtiſſimo imperatore *Maximiliano II.* qui podagrâ graviſſimâ conflictari ſolitus, calculos in corde geſſiſſe poſt mortem inveniebatur: hæc, inquam, omnia Cl. viri ſententiam mirificè fulciunt.

Porrò quod concavas podagricus ejus

reddat has concretiones, id vel ideò eſt, quod calculum in veſicâ habeat, ad quem adplicata hæc materies, hanc formam induat neceſſe eſt, vel quod veſicæ ipſi, fortè contractæ, qualis calculoſorum frequenter reperitur, ſe adplicando, eam figuram adipiſcatur. Prius tamen enarrata ſymptomata probabilius reddunt; & catheteris, quem non adhibuerunt, ope, certum, ni fallor, fieret.

Tandem 3°. compertum eſſe vidimus, calculoſos homines ab *Anglicano* medicamento ſic diſponi, ut materies illa, toties deſcripta, jam in ipsâ eorum veſicâ lapideſcat. Infauſtum ergo remedium hoc tam à priore dici deberet, quàm tale eſſe experimentis comprobabatur.

§. VII. Ex omnibus hucuſque dictis evidens demùm fit binas noſtras in calculo methodos cæteris omnibus, hucuſque per alios laudatis, tum præſtantiores eſſe, tum conſtantiores. Curæ enim id mihi fuit, ut, quotquot eorum, qui alterutrâ curati, indagari potuerant, quærerentur, examinarenturque ſedulò, utrùm ab omnibus ſymptomatibus immunes eſſe perſiſterent, necne; ut demùm, ſi relaberentur, ge-

nuinam relapsûs hiſtoriam cum publico communicarem; at verò curæ perſtant. Prima noſtra methodus verè *Britanica* eſt: eamdem tamen, æquali copiâ lactis ad aquam calcis adjectâ, promptiorem feliciorem que invenimus. Unde etiam eamdem *Stepfenianâ* methodo, licet nonnulla cum illâ communia habeat, tum efficaciorem, tum humano corpori per omnia tutiorem exiſtimas. Altera verò methodus, quam compendii causâ, noſtri Noſocomii methodum, illuſtriſſimo autem præſidi gratus habeo, numero plurimas conſtantes curas effecit.

Facilè ex his omnibus patet, nec in noſtris remediis, nec in omnibus per alios recenſitis, vires ineſſe lithontripticas, quantumcumque id de ſuis multi jactitarint. Experientia ſanè convincere omnes debuit, tum in paucioribus his, quos, *Anglicano* medicamento dudùm fruſtra adhibito, ſectione liberare à calculo oportuit, tum in omnibus, quibus remedia noſtra profuêre. Quippe fuimus in eo Chirurgis gallis fortunatiores, qui, teſte *Morando*, à nemine eorum, quos *Stepfeniana* remedia juverant, id obtinere potuerint, ut ſe denuò cathetere examinandos præberent:

dum interea noſtri voto morigeri, calculi, ejuſque nonnunquam aſperioris, præſentiam nobis demonſtrarint.

Nunquid tamen calculus veſicæ, longiore tempore in aquâ calcis maceratus, non ſolvitur? Solvitur certò multorum menſium ſpatio, modò aquæ calcis aditus detur ad calculum, auferendo ſæpiùs id quod in ejus circumferentiâ pumicoſum ab aquâ redditum fuerat; cæterùm minimè; ita demùm trium menſium ſpatio ſolvi præcipuam majoris calculi portionem. Similiter in experimentis ſuis calculos in aquâ calcis ſolvebat Doctiſſimus Vir *Carolus Alſton*, famoſus Profeſſor *Edimburgenſis*, ſcriptis clarus. Videatur in egregiâ ſuâ *Diſſ. de Calce vivâ, & aquâ calcis.* Verùm in veſicâ humanâ neque calculus ſcalpello abraditur, neque illibata virtus aquæ calcis ita veſicam ingreditur, ut in experimentis noſtris. Non mirum ergo hominem, qui 1600. libras aquæ. calc. ſpatio ſex menſium biberet, jam poſt tertium illibatæ valetudinis annum adhuc calculum in veſicâ gerere, ut exploratione catheteris conſtat.

Quærat porrò nemo à me, quî fieri id, quî concipi queat, quod homo

calculum in urinario ſyſtemate gerens, ſecernendi tamen exercendique urinam perfectam exerceat functionem; & adeò indolens vivat, ac ſi calculum non haberet? Sufficiat, rem captu difficilem, obſervatu conſtare. Præcedentibus partibus, maximè tertiâ, obſervationis frequentiam plurimis exemplis demonſtravi, quæ exempla ab authoribus notata collectaque fuerant, priuſquam quæſtio præſens exiſteret. Nunquid ſive in humoribus humanis ſive in ipſo urinario ſyſtemate, aliquid exiſtit, quod applicatum calculo, dolores ſpaſmoſque excitet; quodque ipſum in quibuſdam corporibus vel minimè, vel haud ſufficienter adſit, ut creet dolores? At hinc ratio petenda, cur inter diuturna tormenta calculoſorum nonnulli lucidis fruantur intervallis? An tandem calx, & potiſſimùm *uva urſina* id in humoribus, aut ſyſtemate urinario, demant, abſorbeant?

CAPUT VI.

DE ANEURYSMATE.

§. I. *Duo Aneuryſmata curata, & Part. 4. deſcripta, egregiè curata monent.* §. II. *Aneuryſmata non raro cognitu difficilia, imò etiam impoſſibilia. Probatur primo exemplo Aneuryſmatis ad poplitem, quod ad vitæ finem uſque Chirurgo impoſuit. Anatome. Diſquiritur an homo culpâ Chirurgi periiſſe credendus ſit? Animadverſio in Practicos, quibus collegarum honori detrahere volupe.* §. III. *Probatur idem ſecundo exemplo inventi ad pectus Aneuryſmatis. Sequuntur ad hos duos caſus corollaria Medico Chirurgica. Quandonam compreſſio Aneuryſmatis externa prodeſſe queat; nocere debeat.* §. IV. *Origo ac celer progreſſus Aneuryſmatis arteriæ popliteæ, & amputatio cruris. Conſiderationes Medico Chirurgicæ circa arteriarum interceptiones, ac fungi agarici ad abſciſſas arterias adplicationem. Hæmorrhagia lethalis, quamvis tanta adhibita eſſet in operatione prudentia. Anatome. Problemata circa hoc infortu-*

nium. §. V. Varia phænomena Aneuryſmatum internorum, eademque palliandi methodus.

§. I. DEDI anno proximè priore duarum fæminarum hiſtoriam, quarum altera compreſſione ſimplici, altera operatione, ab aneuryſmate in brachio curatæ fuerant. Caput præſens compoſiturus, juſſi ambas in urbe quæri, & ad me adduci, quò conſtantiam curæ inconſtantiamve cum publico communicarem. Lætus vidi utriuſque perfectam curam fuiſſe, ambas ſaniſſimas eſſe, omnemque, quem vellent, motum brachio exercere poſſe. Unicè modò conquerebantur, quòd ad mutatas tempeſtates ingrata titillatio affectam olim arteriam afficeret.

§. II. Cognitio aneuryſmatum utinam certior eſſet; ſigniſque munita pathognomicis deſiſteret turpiſſimis erroribus anſam præbere! Hinc infortunia, quæ vel mihi, vel aliis, defectu horum ſignorum, contigerint, candidus enarrabo: quò demùm, aut majorem in diagnoſi certitudinem, aut majorem ſaltem in pertractando eo prudentiam omnes adipiſcamur.

Homo 37. annorum per omnia ſanus, menſe Octobri 1759. Eryſipelate ad internum ſiniſtri pedis malleolum ſe laboraſſe narrabat; eoque evanido, dolorem ſe ad ejuſdem cruris poplitem percepiſſe, deprehendiſſeque ibidem tumorem, qui mole ac dolore in dies augeſceret. Hiſce compeſcendis emplaſtro oxycroceo admoto, non modò tumorem ac dolorem poplitis auctos eſſe, ſed integrum crus pedemque occupaſſe.

Hæc porrò narrabat Chirurgo, quem medio januario hujus quem vivimus anni, ad ſe vocabat. Attentè exploratis ille omnibus, detexit ad caput internum oſſis tibiæ quemdam veluti materiæ ſtrepitum; in medio verò ejus, externoque capitis latere, materiem fluctuantem. Quantumcumque rem examinabat, malum à vi quâpiam externâ originem ducere deprehendere non potuit. Itaque crus ac pedem vehementer inflammatum eſſe cernens, cataplaſma emolliens circumpoſuit illi. Alterâ die pars affecta abſceſsûs ſimilitudinem hinc inde exhibuit, obſervatuſque antea ſtrepitus conticuit. Die tertio, crure ac pede detumeſcentibus, maturum ferè abſceſſum poples referebat. Die 19. Jan.

turgens pure tumor, ac veluti pus hinc inde tranſſudando propellens, levi ſcalpelli ictu dilatabatur, effundebatque mox purulentam materiem, ſed ſimul 4. vel 5. cochlearia ſanguinis. Levamen tantum, ut in dies redeuntem ſanitatem æger aſſereret. Nitroſis emulſis interea utebatur. Sexto verò demùm ab aperturâ die, quis crederet unquam! Hæmorrhagiam ad uſque animi deliquium paſſus eſt. Involvit ligavitque, quâcumque poſſibili arte, partem. Adveniens mox Chirurgus citra guttulam effuſam ſanguinis totum abſtulit adparatum. Sanguis igitur ultra non effluxit; debili tamen ægro ronchus in pectore auditur, defecit reſpiratio, & 12. horis ab hæmorrhagiâ elapſis moritur.

Re ego perceptâ, ad ædes me contuli, & emptâ examinandi veniâ, aneuryſmaticum ſaccum pugni magnitudine inveni, qui ex parvâ origine, ſuo in collo vix digitum craſsâ, in enormem hunc ſaccum abiverat. De corpore ablatum in liquore ſervo.

Facilè prævideo multos his lectis fore, qui ſuis in arte collegis condemnandis aſſueti, in Chirurgi, ſive ignorantiam, ſive imprudentiam, acriter invecturi ſint, ac ſi miſerandus ille homo Chi-

rurgi culpâ periiſſet. Verùm antequam eò perveniant, rogatos eoſdem volo, ut, vacuo à præjudiciis animo, ad ſequentia mecum attendere velint.

1°. Aneuryſmati generando nulla cauſa violenta præceſſerat. 2°. Nulla aneuryſmatici tumoris ſigna ex anxietate ad compreſſionem, vel ex ejuſdem pulſatione, aderant. 3°. Strepitus quidem percipiebatur; ſed cum is & in aneuryſmate aliquando, nonnunquam etiam in tumoribus purulentis & aquoſis obſervatur, ad quos emphyſema, ſive ob aëris acceſſum externum, ſive ab ejuſdem generatione internâ, accedit; hinc cum nulla alia aneuryſmatis indicia adeſſent, ſtrepitus loci ad aliam longè originem, quàm ad aneuryſma, referendus videbatur. 4°. Sex diebus continuis, apertus tumor pus, nullum verò ſanguinem dedit; id quod alioquin in aneuryſmate, ablatâ reſiſtentiâ, impoſſibile videtur. In aperturâ quidem ſuâ aliquot effluxêre cochlearia ſanguinis; ſed quis Chirurgorum ignoret expanſo vaſe cutaneo, eoque perſciſſo, quamdam hæmorrhagiam obſervari oportere? Sex ſanè dies ſine ullo ſanguine aperto de vulnere tranſacti, quamcumque aneuryſmatis ſuſpicio-

nem, ſi qua nata fortè fuiſſet, diſpuliſſent. 5°. Et qui tum in aneuryſmate, tum variis aliis in tumoribus quandoque adeſt ſtrepitus, jam pridiè aperturæ evanuerat. E contrario 6°. communis inflammationis ſigna, eryſipelas nempe, aderant. 7°. Hæc inflammatio primùm malleolum internum occupaverat. 8°. Nihil veriſimilius, quàm quod eryſipelas metaſtaſin ad poplitem fecerit, relinquens malleolum. 9°. Inflammatio eryſipelatoſa in abſceſſum abibat. 10°. Fluctuatio materiæ manifeſtò percepta eſt. 11°. Aperturâ factâ, pus & mox, & ſequentibus exivit diebus.

Suam cuique ſententiam integram relinquens, judico inculpatum Chirurgum fuiſſe, & concludo ita perſonatum aneuryſma eſſe poſſe, ut decipiat vel oculatiſſimos. Quo ſubinde contingente, neceſſe foret quoſvis cordatos Chirurgos medicoſque in defenſionem ejus, qui deceptus fuerit, unitos videri, & probè memores principii tum naturalis, tum evangelici: *quod tibi non vis fieri, alteri ne facito.*

§. II. Confirmare idem poteſt hiſtoria ſequens. Fœmina quadragenaria 17. Junii præſentis anni me acceſſit, con-

querens à 3. vel 4. annis ægram ſe pectore eſſe : ſputa quippe purulenta, ſubinde ſanguine miſta, ſe reddere, cor ſibi palpitare, difficulter ſe reſpirare, vagoſque experiri dolores. Lactaſſe quidem infantem ſeſe, at verò cum indies emaciaretur, pejuſque pectore haberet, ablactaſſe. Anni ſpatio menſtruis ſe carentem, nempè lactationis tempore, nunc denuò à trimeſtri gaudere. Tandem adjunxit à feſto paſchatis, ex nullâ notâ ſibi causâ, puſtulam primò animadverſam eſſe ad ſiniſtri lateris thoracis coſtas, & quidem eo à latere ſterni loco, ubi cartilagines infimarum coſtarum penè uniuntur, ſterno jamjam inarticulandæ. Parvam quidem dudùm manſiſſe, à quatuor verò retrò ſeptimanis in tuberculum caſtaneæ magnitudinis abiviſſe.

Tumor examinatus, non pulſans, ſed durus & elaſticus, veram ſuî non determinabat naturam. Eo igitur emplaſtro diabotanon tantummodò tecto, curam ad phthiſin pulmonalem potiſſimùm direxi. Spatio trium ſeptimanarum nihil in tumore mutabatur ; eo verò elapſo ſenſim emolleſcebat, ita ut 17. Julii apoſtema perfectum referret, manifeſtaque puris fluctuatio ge-

nuinam tumoris naturam nunc determinare videretur.

Suſpicio itaque indurati, ſcirrhoſi, aut cujuſcumque aliûs mali, prorsùm evanuerat; certitudo apoſtematis aderat, adeòque ejuſdem apertura vel ideò maximè ſuadenda erat, quòd pulmo ſuppuratus fortunato caſu viam ſibi extrorsùm quandoque capeſſat; quâ diu apertâ internum ulcus demùm evacuetur & ſaneſcat. Duos ejuſmodi caſus ſub oculis præſentes habebamus; tertium, eumque triſtem lugentes, eo quod, contra monitum noſtrum, balneator ſalutare hoc incommodum præposterâ ſuâ arte deleviſſet, ægerque jam hecticè conſumeretur. Et quartum caſum tractabamus, jam vel ideò deſperatum, quòd tumor à naturà extrorsùm ductus, ſed ruptus necdum, iniquâ verò Chirurgi arte retropulſus evaniduſque, nunc eumdem in locum à nobis revocari nullatenùs poſſet.

Igitur tumorem aperuimus, puſque & album & coctum eduximus. Erat autem pus illud ratione tumoris parcius; in fundo autem durius quidquam ſupererat. Igitur tumorem partim maturum, partim crudum eſſe concludentes, digeſtivum impoſuimus, & Empl.

Diach. c. gum. ſcopo maturandi totum teximus. Biduo elapſo rediit. Horreſcebamus. Loco expectatæ maturationis pulſus ibidem fortiſſimus in totâ latâ baſi tumoris, digitumque repellens, obſervatur: digito verò per aperturam immiſſo, horrendum aneuryſma obſtupeſcimus. Itaque mox conſolidandæ aperturæ gratiâ, emplaſtrum ad rupturas fernelii impoſuimus, integramque ferè conſolidationem ſpatio trium ſeptimanarum obtinuimus. Deinde tumor aneuryſmatis ſenſim eſt imminutus, & in toto tumoris ambitu ſub coſtis manifeſtum aneuryſma pulſationis vehementiâ percipitur. Ita ut quod primò detectum fuerit, id modò veluti appendix ſit, quæ à magno ſacco orta ſeſe inter coſtarum cartilagines inſinuaverit.

De induſtriâ bigam hanc aneuryſmatum communicare volui, ut pateſceret, 1°. nullum ferè morbum eſſe, in quo tum faciliùs tum turpiùs decipiamur; 2°. poſſe aneuryſma gigni ſine ullo pulſu externo percepto; idque veroſimiliter tunc, quando in eodem naſcente, mox laminæ concreti cruoris ſe ejuſdem applicant parietibus; 3°. poſſe in membranâ adiposâ, naſcens aneuryſma tegente, inflammationem ſup-

purationem ab affrictu naſci; & copioſum pus omnem ita motum ſuffocare, ut licet jam forſitan antea pulſatio quæpiam adverti potuiſſet, eadem nunc minimè percipi queat; 4°. poſſe etiam, educto pure, adhuc veram mali naturam latere, ſi tumor reſiduus, explicatâ ad N°. 2. de causâ, non pulſet; 5°. etiam educto pure fieri poſſe, ut in uno caſu per duos dies, in altero per ſex, copioſior cellulosa ſubſtantia, nondum conſumpta, debiliorem aneuryſmatis pulſationem, ſi qua adeſt, adhuc ſuffocet; 6°. poſſe quoque reliquam hanc adipoſam membranam in pus converti, atque integris ſex diebus omnem aneuryſmatis pulſationem, ſuo effluxu, amovere: 7°. videri demùm ablatâ reſiſtentiâ, vel arteriam ſubitò frangi, vitamque cum ſanguine profundere; vel extendi ita, ut latens olim, jam manifeſta deprehendatur: 8°. conſultum eſſe, ut in poſterum, dum nobis purulenti tumores exhibebuntur, quibus aut inflammationes, aut tumores duri atque ambigui dudùm præceſſerint, antequam pus adpareat; idque maximè iis in locis, ubi dura tubercula minùs frequenter, quàm in collo v. g. aliiſque glanduloſis in locis, purulenta pro parte fieri

ſolent; ut, inquam, hîc conſideratiſſimè procedamus: 9°. oportere demùm, ut dediſcant Chirurgi medicos laceſſere, ut quidem publicis actis fecerint, jactando hos circa plurima incerta, intùs latentia, verſari duntaxat; ſe autem maximè externis, ideòque certis, occupari.

Cum optimo noſtro Chirurgo *Leber* in hunc caſum meditatus, cogitavi, num fortè compreſſio externa hîc non conduceret? Attentior verò contemplatio nos docuit, vitium in externâ arteriâ locum non habere, neque ejus ſedem, præcisè determinatam, ibi eſſe, ubi cartilagines jam junctæ firmam baſin præbeant. Veriſimile maximè ex figurâ rotundâ eſſe, quod ſaccus ſit, qui per rimam inter binas cartilagines exurgat emineatque; quippe propterea vel arteriæ intercoſtalis, vel cujuſpiam aliûs interioris, degenerationem denotet. Quia nunc egregius *Lanciſius* clarè demonſtravit compreſſionem ſimili in caſu mortem accelerare, vitalibus quippe hinc anguſtatis ab omni externo molimine abſtinuimus. Quin & docuit eventus, ut mox monebam, *pag.* 324. id minimè indicari.

§. IV. Arteriæ *Popliteæ* aneuryſmatis novum exemplum habeo. Rarius id

deſcriptum jam ter *Viennæ* vidi. Primum enarravi *Part.* 4. *pag.* 10. Alterum mox communicavi. Tertium autem ſic ſe habet.

Lanio quadratus 32. annorum me convenit 10. Junii proximè elapſi, narrans tres modò ſeptimanas eſſe, quod ſura ſiniſtra ſibi intumuiſſet; duas ſeptimanas, quod ad poplitem tumorem adverterit, dolentem quidem, & mole in gradiendo auctum. Examine patuit aneuryſma arteriæ popliteæ eſſe, cujus mole venas comprimente, crus ad ſuram intumeſceret, & varicoſum fieret. Ab aliis poſtea relatum eſt hominem ab alto per multos gradus cecidiſſe, antequam de crure conqueri cepit.

Vena brachii ſecta eſt; ſerum lactis cum pulpâ tamarindorum, rob ſambuci, ac nitro, copioſè datum; decoctum adſtringens cruri circumpoſitum; ligatura idonea, quæ ab omni parte ſaccum arctaret, Spir. vini rect. intincta, adponebatur; & ſumma corporis in lecto quies imperata eſt. Ut autem exactiùs omnia peragerentur, hominem in Noſocomio ſervavi.

Hâc methodo ſura intra quatriduum egregiè curabatur; poplitæus verò tumor indies crevit, & pugni demùm

magnitudinem mole æquavit; ita ut, menſe exacto, omnis per compreſſionem illum curandi ſpes evaneſceret. Unde demùm ipſi ſeriò declaravimus bina modò ſupereſſe, quorum alterutrum eligeret: vel certam mortem, ſive poſt calamitoſum martyrium, ſive inopinatam; vel amputationem ambiguam. Hanc ideò ambiguam diximus, quia & per ſe gravis ac periculoſa eſt, & neſciebamus, quàm altè inciperet dilatatio aneuryſmatica; quæ quidem ſi amputato crure altior, vix conſtringi idoneâ ligaturâ valeret; ſin autem ligari poſſet, tamen impulſu ſanguinis novum illicò ſaccum formaret.

Reſpondit lanio rem naturæ aliquantiſper committere ſe velle, & Noſocomio valedixit. Interea balneatoris ſe curæ commiſit. Venam is ſecuit, multaque adplicuit. Tandem primâ Auguſti per amicos certiores nos reddidit æger de tumoris incremento & intolerabilitate dolorum; enixè petens, quò recipi in Noſocomium amputationemque inibi ſubire poſſet. Mox eum recipientes, invenimus tumorem longè extenſiorem, inque latus productum eſſe; dolores autem tantos, ut ne opio quidem largiore ſopirentur.

Hinc

Hinc properandum eſſe rati ſumus. Amputationem, præſentibus iiſdem ferè Medicis atque Chirurgis, qui lithotomiæ pag. 316. adſtiterant, aliiſque, *D. Leber* ſpatio 7. minutorum abſolvit.

Quæſitum fuerat, utrùm arteriam majorem, atque unam alteramve minorem, ligaturâ, an *Fungi Agarici* adplicatione, obturaremus? Conſiderabamus ab unâ parte ligaturam arteriæ tutiſſimam quidem ſemper haberi; non raròtamen intercepto nervo ejuſve ramulis, convulſiones naſci, quibus ars non eſſet interno externove auxilio compeſcendis. Alterâ parte *Tom. 2. Acad. Reg. Chir. Par.* tria exempla inveneramus, ab egregio *Morando* relata, felicis agarici ſucceſſus in crurum amputatione. Hinc eò ferè inclinaſſemus. Attamen *Pariſina* exempla *Cruris* referebant, non *Femoris* amputationem. Cum igitur hîc de femoris amputatione ageretur, & quidem de eâdem longè altiùs, ne quid de ſacco reliqui faceremus, inſtituendâ, ubi certè arteria longè majoris diametri eſſet; præterea cum exemplum in iiſdem actis *Pariſinis*, in Diſſert. *D. Louis*, pag. 395. referretur, quod agaricum in amputato crure adeò inutilem demonſtraſſet, ut ſemihorâ

elapſâ totus adparatus auferendus eſſet, adhibendaque ligatura; rem dubiam experiri noluimus, ſed majorem ſaltem truncum arte ligandum eſſe, minores verò agarici fungo obturari poſſe, unanimi conſilio decrevimus. Chirurgus itaque eo modo omnia perfecit, & ſoliti pulveris adſtringentis loco totum vulnus agarici fungi pulvere craſsè texit, inſtrumentum tornatile quoque ad arteriam aptè comprimendam adpoſuit.

Hoc pacto nos ab omni hæmorrhagiæ metu exemptos credentes, turpiter tamen nos eluſos vidimus; trihorio ab operatione, ſanguine per univerſum transfluente adparatum, lectoque toto inde madente. Chirurgus faſciis novis ſuper vetera adductis, arctiùſque appreſſo ſtringente inſtrumento, egoque diacodio largiore, hæmorrhagiam imminuimus, moderavimus, ſtitimus.

Saccus nunc erat amputatâ in parte examinandus. Arteria ſupra ſaccum naturalis magnitudinis demonſtrabat amputationem debito peractam in loco eſſe. Arteria, non ut in caſu pag. 319. deſcripto, uno latere, ſed toto ſuo ambitu in ſaccum quaquaverſum extenſum, abiverat, excreſcente ſepimento membranoſo, ſed ſursùm deorsùmque

abrupto, illum bifariam dividente. Nervus magnus adjacens totâ ſacci longitudine arctiſſimè cum eodem coiverat; ipſumque aneuryſma cum ſuperiore portione gaſtrocnemii inſeparabiliter connatum erat. Unde hominem ita à motu minimo doluiſſe non mirabamur; quia ſaccus nervuſque & muſculus, unam exibebant, eamdemque concretam atque confuſam maſſam. Membrana porrò ipſa poſtica ſacci, lateriſque externi, adeò tenuis fuit, ut dum vi minimâ expandebatur, dilaceraretur. Quapropter id certum, quod, dilatâ operatione, diſrumpi citò, ſubitamque facere mortem, debuiſſet.

Interim æger noſter unâ atque alterâ horâ, poſtquam hæmorrhagia ceſſaſſet, debilitari cepit, brevi dein frigeſcere, leviorem iterùm hæmorrhagiam pati, continuò vomere, pulmone angi, leviter delirare, tandemque vultu convelli. Horis 25, ab operatione elapſis obiit.

Examinavimus tunc ſeriò amputationis locum. Ligatura arteriam majorem aptè claudebat; nervum autem minimè comprehendebat. Fungus vaſis ſuis per ſtrata adplicatus inventus eſt. Vulnus integrum pulvere fungi egregiè craſſiùſque tectum. Pectore aperto, cor ma-

ximum, at palleſcens & vacuum. Vacua etiam omnia vaſa majora, arterioſa, venenoſa; exiguum modò gracilemque polypum ſuâ in axi gerentia.

Hæmorrhagiâ inter operationem, ac trihorio poſt illam, natâ, homo hic tantum amiſit cruoris, ut ſine vitæ diſpendio ultra amittere non potuerit. Levior poſtea per totum adparatum tranſudatio abſtulit eum reliquum neceſſarium ſanguinem, vitamque ademit.

Optimè tamen cum proviſum hæmorrhagiæ videretur, tum ligaturâ, tum fungo, tum inſtrumento; quæri poteſt an fungi hujus viribus nimiùm non tribuamus? An verò in poſterum fortè præſtaret majori arteriæ adplicare eumdem, quia habet compreſſio ſuum punctum fixum ad os; reliquas autem duas treſve arterias, imò etiam venam majorem, quæ, ligatâ arteriâ, aliquando vice arteriæ fungens, terribilem hæmorrhagiam producit, firmâ interceptione ligare?

§. V. Aneuryſmata interna multa *Auſtria* habet. Plura curavimus methodo deſcripta *Part.* 4. pag. 22. multa verò incurabilia manent. Habuimus hoc anno horrenda exempla, coſtarum remotarum, ſterni elevati, motus aneu-

ryſmatici terribilis ſupra mammam dextram, ſine ullo motu ad regionem cordis, &c. Hos palliatis utcumque ærumnis ſolamur, omnem vigilantiam adhibituri, ut poſt fata eoſdem examinemus. Mirè interim quoſdam levari ſequentia demonſtrant.

Juvencula fortis, toroſa, bene menſtruans, 24. annos nata, finiente Septembri 1759. circa inferiora ſterni dolere cepit, & quoddam emplaſtrum loco admovit. Sed pedetentim aliquid ſub cartilagine enſiformi tumere percepit, ad tactum dolere, ſimulque fortiter pulſare, & ſomnos valde perturbatos efficere. Cum hæc ingraveſcerent, venit primò ad me 26. Febr. 1760. Cum Chirurgo & aſſiſtentibus, eam examinans, deprehendi locum pulſantem, palmam manûs ferè æquantem eſſe, ſtanti quidem magis, minùs verò jacenti, percipiendum. Malum ſenſim cepit nocte ingraveſcere, ac tandem gradus conſcendenti reſpiratio ferè omnis deficere. A paſtu quoque pejus habuit. Maio menſe minùs, Junio parum, Julio nihil ultra fæmina doluit; pulſatio minimè moleſta ſuperfuit modo. Ita quidem, ut jam optimè comedat, tranquiliſſimè dormiat, & graves ancillares labores,

indefeſſa omninò, liberaque pectore, peragat.

Ad inexpectatam hanc mutationem ſumſit totâ die ſerum lactis, cum nitro, & cremore tartari; cubitum verò petens $\frac{1}{6}$. ſequentis: R. Pulp. Tamarind. Rob. Samb. Syr. Diacod. aa unc. 2. Laud. Liq. Syd. dr. 1$\frac{1}{2}$. Et quia etiam nauſeoſo ac debili ventriculo, tum & ſegniori alvo proſpiciendum erat, ſumſit quovis quarto mane dr. med. Elect. Hieræ picræ. Optimè ſe nunc habens, pergit ſero lactis cum melle quotidie uti, alterno autem die paregorico.

Dubitabit fortè quiſpiam, utrùm hæc fæmina verum aneuryſma habuerit, an potius deuteropathicum à ventriculo, Pyloro, Pancreate? Idque 1°. quia haud inſolitum hîc medicos decipi, ut exemplis patuit, *Part.* 4. *cap. de Aneur.* 2°. Quia ſigna adfuère hærentis cujuſpiam labis in ventriculo, aut propè illum. 3°. Quia poſt multa ſolventia, & repetitam ſæpiùs quartanam purgationem inſigniter lucrata eſt ægra. Huic reſpondeo: etiamſi res ita haberet, conferret vidiſſe, quâ demum methodo ambiguum hoc malum ſuperetur. Attamen longè veroſimilius prothopaticam eſſe affectionem; cum morbus medium

annum jam emenſus eſſet, priuſquam inciperet ventriculi incommoda ſibi juncta habere; & antea cum optimâ functione naturali, ſolo tumore, dolore ac pulſu conſiſteret.

Fæmina 26. annorum menſe Auguſti 1758. brachia in altum, onus grave depoſitura, extendens, medio in pectore crepitum obſervabat. Paulo poſt œdemate totius corporis affecta eſt; quod copioſo Rob Sambuci diſpuliſſe ſe credit. Tuſſis inde nata, ſputumque ſanguinis, veſpertini quoque horrores, & pectoris dolores continui. Remediis aptis à tuſſi multùm, à ſputo ſanguinis penitùs, ubi liberata erat, conqueſta eſt 15. Martii 1759. internâ, eâque violentâ pulſatione os ſterni ſibi attoli videri. Examine inſtituto deprehendimus mediâ, eâque inferiore ſterni parte totâ, ejuſmodi pulſum, ut digiti, vi quaſi, repellerentur. Cum adderet vehementiùs ibidem ſe ardere ac dolere, nec dorſo ultra incumbere poſſe, ſuſpicari aneuryſma debuimus. Tandem pulſatio, tumorque magnus, colli totius anteriora & lateralia occupabat; dumque ſe in lecto convertebat, os pectoris veluti ſibi findi lamentabatur. Imò & ſupra ſiniſtram orbitam pulſatio & dolor extende-

bantur. Nocte aliquoties ſuffocatum iri ſe credebat, niſi erecta ſediſſet. Demùm cordis palpitationem, moleſtumque in dorſo pulſum conqueſta eſt. Cum omnibus his ærumnis menſtruo fluore optimè gaudet.

Iteratâ venæ ſectione & methodo demùm eâdem, quâ ægra præcedens, ſenſim tantum lucrata eſt, ut jam dudum vitam maximè tolerabilem gerat.

FINIS.

ANTONII DE HAEN,

CONSILIARII ET ARCHIATRI

S. C. R. A. MAJESTATIS,

NEC NON MEDICINÆ PRACTICÆ

IN UNIVERSITATE VINDOBONENSI

PROFESSORIS PRIMARII,

DE COLICÂ PICTONUM, DISSERTATIO.

PARISIIS,

Apud P. Fr. DIDOT Juniorem, Bibliopolam, ad Ripam Auguſtinianorum, propè Pontem Sancti Michaelis, ſub Signo S. Auguſtini.

M. DCC. LXXI.

Cum Approbatione, & Privilegio Regis.

VIRO NOBIL[mo] DOCTISSIMOQUE

GERARDO VAN SWIETEN.

MARIÆ THERESIÆ,

AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM

IMPERATRICIS.

PRIMO MEDICO.

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN.

P RODIT tandem levidenſis mea, cui concinnandæ dudùm inſudaſſe me noſti, de Colicâ Pictonum *Diſſertatio. Probè meminiſti, quàm mœſti ſæpè ambo abſconditum Morbi Genium mutuis literis deploraremus. Doluêre hoc omnes Boni; quum haud exigua Mortalium pars hiſce ærumnis quatiantur quotidie, pars tandem iiſdem victi miſerè ſuccumbant. Augent animi dolorem tot edita Medicorum in hoc argumentum opera;*

ſiquidem Autorum plerique, in morbo delineando curandoque, vel aliorum opiniones, ipſaque ad tædium uſque verba, quaſi proprii Conſilii inopes, paſſim mutuantur; vel ſpe meliora detegendi turpiter abjectâ, curtam Artis incuſant ſuppellectilem; vel dubio vacillantes animo quædam hæſitantes, ac veluti problematicè, proponunt; vel denique levioribus ſucceſſibus turgeſcentes, & imprudenter ex paucis concludentes ad plurima, ejuſmodi pro certis venditant, quibus maturior uſus, & ſerior ætas, minimè queant ſuffragari. Hinc nuperrimè Doctiſſimus noſter Grashuizius, *in præfatione egregii Operis ſui* de Scirrhis & Cancris, *hanc* Pictonum Colicam *in Morborum diu quidem cognitorum, quoad curationem verò admodum incertorum Claſſe, mœſtus locat, & ex animo dolet. Lugenda hinc meritò, hinc deflenda, acerba*

ingentis Boerhaavii *mors : quem dira, heu nimiùm! Fata adeò immaturè oculis ſuſtulêre noſtris, ut, quam ſpem illius lectiones, aliquot ante obitum annis publicè habitæ, futuri quondam in hanc ægritudinem Commentarii nobis fecerant, ea jam planè præciſa ſit. Unus quippe ille, ille ſolus quandoquidem in abditiſſimas Mali latebras felix penetraſſet, ejuſdem poterat & Diagnoſin fidelem tradere, ſalutarem Medelam. Verùm haud ita ſuperis viſum! Ignaviâ torpuiſſent forſitan, deſidioſa cæteroqui, Medentium pectora; ſi quo fortunato pede tantus ille vir in multis ægritudinibus pertractandis cæperat, eodem & reliquas abſolviſſet. Præ cæteris ergo & hunc nodum Poſteris ſolvendum reliquit; ubi, quo fulgebat Candore, pauca quidem ſua, ſed divina ferè cum Diſcipulis communicârat. Hiſce inſiſtens ego, Hoc Duce ful-*

tus, hanc qualemcumque Opellam condidi. Tibi verò eam, vir ornatiſſime, præprimis dicandam eſſe duxi: tum quia tot Novorum tibi debitor exiſto, ut nunquam ſolvendo futurus ſim; tum etiam quia Boerhaavii, *id eſt, caſtæ Veritatis, veſtigia premere conatus, te, ſeu altero* Boerhaavio *opus habeo, qui me, talia auſum, adverſus Invidorum technas, & Veritatis odia, ſartum tectum tuearis, tum denique quia ex optatiſſimo literarum commercio, quod mihi tecum à tot annis interceſſit, & etiamnum intercedit, multum mihi lucis affulſit, quo demum rem ex Cimmeriis, quibus ſubliteſcebat, tenebris eductam, enodare ſatagerem. Uti ergo temporis tui, Imperatoriæ Saluti & toti* Reipublicæ *Medicæ Sacri, vel paucula momenta hiſce perlegendis non deneges, meque unà cum hiſce tibi devotiſſimum credas, ac tuam ſub tutelam*

benevolus excipias, etiam atque etiam rogo. Vale cum Caris tuis! ac diu præſis ſummæ Principis tuendæ, & Imperio & toti Orbi adeò caræ, Saluti; Reique augendæ Medicæ!

Dabam Hagæ Batavorum
24 Novembris 1745.

PHILIATRIS.

S.

MAGNIFICUS Archiater *Ant. de Haen* part. 1. Rat. Med. cap. 9. & part. 3. cap. 2. meminit diſſertationis de *Colicâ Pictonum* à ſe editæ, *Hagæ Comitum* anno 1745. Ea quidem *Lutetiæ* diù multùmque conquiſita nullibi reperiri potuit; proinde è longinquis oris non ſine incredibili difficultate & moleſtiâ redempta, typis iterum committitur; quò ſcilicet habeant Philiatri, ut ſecundas, ita & priores curas *Cl. de Haen*, iiſque & ad Dei gloriam & ad proximi ſalutem (quæ meta rerum humanarum eſt) fruantur.

ANTONII

ANTONII *DE HAEN* DE *COLICA PICTONUM* DISSERTATIO.

Morbi diſcuſſionem adgredior; quem maſculæ medicinæ temporibus ignotum, ſequentes ætates confusè adeò tractari viderunt, ut methodica ejuſdem deſcriptio & curatio in arte hucuſque deſideratæ fuerint.

At verò non is ego ſum qui hoc operis arbitrer me abſolviſſe: tantos ſpiritus, tantamque arrogantiam abſit mihi unquam ſumpſerim! At opportunitatem videndi & examinandi hujus morbi crebriorem nactus, ſimul à divinâ providentiâ miha datam eſſe credidi, eumdem penitiùs introſpiciendi, imiſque è fundamentis eruendi, pro-

vinciam. Factum hinc, ut quotquot potui comparare authores, diurnâ verſans nocturnâque manu, ſeorsùm notaverim quid ſinguli quique hanc in rem commentati eſſent: ut propria dein obſervata in chartas conjecerim: hæcque demùm & varia & multa, cum antiquorum doctrinâ contulerim. Atque hinc tandem nata eſt morbi utcumque methodica cum deſcriptio, tum curatio.

Bipartitus proin erit tractatulus. Principio paucis ſiſtet authores, qui de hoc morbo ſcripsêre; ſimulque eorumdem morbi cognoſcendi & curandi methodum tradet. Dein dabit ejuſdem morbi deſcriptionis & curationis methodicè tractandæ ſpecimen.

CAPUT I.

Sistens Authores qui hunc morbum tractarunt, atque eorumdem omnium generale argumentum.

Origo nominis.

Vocatur, de quo agitur, morbus, *Colica Pictonum*, vel *Colica Pictavienſis*, nomine admodum improprio.

Pictones ſeu *Pictavienſes* vocantur incolæ *Galliæ Occidentalis* provinciæ, cujus primaria urbs *Pictavium* audit. *Franciſcus Citeſius Pictavienſis*, 1639. ediderat *Diatribam de novo & populari apud Pictones dolore colico bilioſo.* Fatetur autem idem *Citeſius* morbum non ſolis *Pictonibus* familiarem ab ipſo ſui initio fuiſſe, ſed & ſimul *Armoricis*, *Santonibus*, *Engouliſmenſibus*, & toti fermè *Aquitaniæ*. Imò ſcribit ipſe *P. Milonem*, *Henrici IV.* Medicum, hunc morbum *Lutetiæ* dudum obſervaſſe, medicisque ejuſdem adhucdum ignaris, indicaſſe: *Fernelium* ſub idem tempus eumdem obſervaſſe ſub continuarum, tertianarum & quartanarum febrium finem: *Hollerium* malum *Britonibus* familiare ſcripſiſſe: ex *Droeti* ſcriptis pateſcere in *Picardiâ* 1572. eum fuiſſe epidemicum: ex *Langii* Libr. 2. Epiſt. 38. liquere morbum notum fuiſſe in *Moraviâ*, *Sileſiâ*, maximâque inferioris *Germaniæ* parte: *Cratonis* Epiſtolas de paralyſi ex colicâ natâ anno 1582. ſcriptas; necnon *Paracelſi*, ejuſque antagoniſtæ *Eraſti* opera, idem evincere. Perperàm proinde *Citeſium* nominis autorem ſtatuunt, inter quos *Theod. van Zelſt*, *Belgico* tractatulo anno 1739.

de Podagrâ & Scorbuto. Sed cum famam ſibi maximam conciliaſſet *Citeſius* tractatu ſuo ſanè lectu digniſſimo, multi deinceps authores ejuſmodi colicam obſervantes, & cum *Citeſianis* de *Pictonum Colicâ* conferentes, Colicæ huic *Pictavienſis Colicæ*, ſeu *Colicæ apud Pictones popularis* nomen indiderunt.

Varia morbi nomina.

Variis nominibus indigitatur in ſcriptis medicorum. *Peſtiferam* colicam *Paulus Ægineta* vocat *Lib.* 3. *cap.* 23. Quâ eum appellatione & *Citeſius* aliquando donavit. *Blioſam* colicam dixêre multi; quos inter *Milo*, *Citeſius*, *Cahagneſius*, *Sennertus*, *Riverius*; *Craanen*, *Muys*. *Seroſam* vocavit *C. Piſo*. *Scorbuticam* plerumque eſſe *Schenkius*, *Eugalenus*, *Jungken*, &c. ſtatuerunt. *Convulſivam Baglivus* & aliquando *Jungken*. Colicam *Notham* definivit *Cahagneſius* nonnullis in locis.

Authores juxta temporum ſeriem, qui de hoc morbo mentionem faciunt.

Priſcis medicinæ ævis ignotus videtur morbus. Quamvis enim *C. Piſo* conatus fuerit aſſerere eum pluribus in locis ab *Hippocrate* deſcriptum eſſe; ta-

men tanti viri pace dixerim nimiùm contorta ab ipſo fuiſſe citata *Hippocratis* loca. Vide *Tract. Piſonis de morb. ſeroſ. pag.* 274. 275. *Edit Leyd.*

Caſtiſſimus naturæ, poſt *Hippocratem*, obſervator *Aretæus Cappadox*, hujus morbi nullibi ullam fecit mentionem.

Paulus Ægineta, qui ſub *Heraclio* ineunte ſæculo vij. floruit, primus ejuſdem meminit, Libr. 3. cap. 18. & 43.

Avicenna, Cordubenſis, Arabs è ſtirpe regiâ, florens medio xij ſæculo, in paralyſeos hiſtoriâ paucis hanc colicam tetigit, *Æginetam* citans, & ferè totum ſine addimentis referens.

Altum poſthac ſilentium morbi hujus apud authores, uſque ad xvj. ſæculum ferè medium; ex quo plerique omnes deſcribere eum occœpêre.

Andreas Laurentius, Henrici IV, Galliæ regis archiater, necnon *Monſpelienſis* academiæ Profeſſor, exeunte xvj. ſæculo edidit *Hiſt. anat. hum. corp.*, in eâque morbum, ceu pertranſiens, deſcribit.

Felix Platerus, Baſilienſis, Tom. 1. Prax. edit anno 1602. hanc colicam delineat.

Carolus Piſo, Pariſienſis, anno 1618,

librum edidit *de morbis à ſeroſâ collu-vie & diluvie ortis*; graphicè deſcripſit hanc colicam, quam primò à ſeſe ait obſervatam apud religioſos cœnobii *Bellipratenſis*, anno 1596. poſt in opulentiſſimo cœnobio *Stabulenſi.*

Daniel Sennertus, *Vratiſlavienſis*, qui *Piſonis* ævo floruit, teſtantibus ab ipſo anno 1609. operibus, variam hujus colicæ mentionem fecit. Vide Lib. 1. part. 2. cap. 37.

Jacobus Cahagneſius, *Cadomenſis*, Medicinæ Profeſſor regius anno 1616. *Cadomi* edidit libellum, cui titulus: *Brevis faciliſque Methodus curandarum febrium*; cujus ad calcem adjecit peculiare caput de *Colicâ Pictavienſi*, eive ſimili.

Nicolaus Fontanus, *Amſtelodamenſis* in *Florilegio*, anno 1637. edito, de hâc Colicâ ſermonem habet.

Franciſcus Citeſius, *Pictavienſis*, *Ludovici XIII* & Cardinalis *Richelii* Medicus, necnon Facultatis Medicæ *Pictavienſis* Decanus, 1639. edidit, quam mox laudavi, *Diatribam de novo & populari apud Pictones colico bilioſo*; quem circa annum à nato Servatore 1572. exortum eſſe ſcribit. Omnium optimè de eo diſſeruit, magnumque *Salmaſium*

hoc morbo ferè confectum, & à nullis medicis levatum, ſanitati reddidit, ut ipſe *Salmaſius* teſtatur. Supra jam vidimus ex *Citeſio* morbum innotuiſſe *P. Miloni*; *Fernelio*, *Hollerio*, *Droeto*, *Langio*, *Cratoni*, *Paracelſo*, *Eraſto*.

J. B. ab Helmont, *Bruxellenſis*, qui anno Domini 1644. obiit, de hoc morbo loquitur *Libr. de Flat.* pag. 401. Libr. *à ſede animæ ad morbos* pag. 281. Et Libr. cui titulus *Jus Duumviratùs* pag. 289.

Lazarus Riverius, Medicus Regius, ac Profeſſorum *Monſpelienſium* Decanus qui ſub medium ſæculi xvij. floruit, Prax. Med. Lib. 10. cap. 2. fusè hanc colicam tractat.

Joannes Jacobus Wepferus, qui medio ſæculo elapſo floruit, epiſtolam ſcripſit *Scafhuſiæ Helvetiorum*, *Vratiſlaviam* ad *Sachſium*, cujus argumentum verſatur circa *Pareſin poſt Colicam ex vino*. Ait ejuſmodi ægros ſibi ab aliquot retrò annis plurimum negotii faceſſiviſſe. Extat epiſtola hæc in Miſcell. nat. curioſ. anni 1671.

Daniel Puerarius, Profeſſor *Genevenſis*, anno 1678. edidit *Thomæ Burneti Theſaurum*, cum obſervationibus propriis; longè latèque ſuper hoc morbo

diſſeruit, in Obſerv. ad Libr. 3. ſect. 48. ſub ſect. 13.

Thomas Sydenham, ingens *Angliæ* ſidus medicum, paucis rem attigit, proceſſ. integr. pag. 605. *Edit. Leyd.* 1741.

Thomas Williſius tract. de animâ brutor. cap. 9. paralyſin ex Colicâ natam exponere molitur.

J. H. Jungken, Med. Prax. Lector edit. Prax. *Francof.* 1689. pauca in eamdem commentatus eſt.

N. *Craanen*, *Lugdunenſis* primò Profeſſor, *Brandemb.* Electoris dein medicus, circa finem ſuperioris ſæculi in *Lum. rational. Med.* cap. 5. verba de hoc morbo nonnulla fecit.

Eodem circiter tempore *J. Muys*, medicus *Batavus* in *praxi Medico Chirurgicâ rationali* Decad. 6. obſ. 10. meminit paralyſeos utriuſque brachii poſt colicam bilioſam: at verò ut rariſſimum hiſce in oris morbum notat.

G. Baglivus, *Romanus*, ſub *Innocentio* XII & *Clemente* XI, Profeſſor, in Prax. Med. Part. 1. cap. *de Colicâ* multa egregiè diſſeruit, quæ ad hunc ſcopum pertineant.

J. B. Bianchus, *Taurinenſis*, in anatomiâ Profeſſor, in *Hiſt. Hepaticâ* 1725. editâ, hanc colicam deſcribens, mul-

tus

tus primò eſt in aliorum authorum referendis opinionibus, dein ſtatuit eſſe morbum graviſſimum, pertinacem, curatu difficillimum; denique lectores ſuos mittit ad *Citeſii* de hoc morbo tractatum.

Anonymus Author Amſtelodamenſis medicus extat in eruditorum diariis, quæ vulgò *Bibliotheque raiſonnée* appellitant, dignus profectò qui ob multa, quæ profert, egregia, attento legatur animo. Vide *Biblioth. raiſon. tom.* 8. *art.* 2 & *tom.* 9. *part.* 1. & 2. acta *Edimburgenſia* quæ inter tot præclara inventa de hoc morbo nihil habent, tribus diverſis in locis *Anonymum* hunc laudant.

Theodorus van Zelſt, Beverovicus, medicus, anno 1739. *Belgicè* edidit tractatum *de Podagrâ & Colicis ſcorbuticis*, in quo nonnulla de hoc morbo ſanè non contemnenda; ſed quæ tantùm ex uſu ſunt, moras ducente morbo: nam quæ in mali primordiis requiruntur, ea ne tetigit quidem author; nec illum etiam vidiſſe unquam à principio morbum, ex tractatu ejus admodùm credibile ſit.

Immortalis Boerhaavius in nullis editis à ſeſe operibus ſuper hoc morbo diſſeruit; neque etiam toto ferè quadrien-

nio, quo aſſiduus ipſius in privatis inſtitutionum ac Praxeos Collegiis auditor fui, verba de eo fecit. An quia publicis eum reſervare lectionibus maluit? Utique in lectionibus *de morbis Nervorum*, annis 1731. 1732. 1733. 1734. publicè habitis, cap. 2 ſub titulo: *de Morbis ex affectione Nervorum abdominalium natis*, mira de eo, & egregia protulit, quæ ex dictitantis ore exactè exſcripſi. Quumque lectiones hæ typis nondum excuſæ ſint, obſtrictum me arbitror, ut, quæ huc pertineant, publici faciam juris. En ipſius verba: Lect. 22. cap. 2.

Sententia Boerhaavii ſuper hoc morbo.

„ Quandoque homines ſani (centenos vidiſſe me credo) nullam cauſam incuſantes, incidunt in dolorem intolerabilem circa umbilicum, qui omni remedio reſiſtit; inſtar terebræ hæret ad inteſtina tenuia. Subſequitur color pallidus, flatus, debilitas quædam. Hi, poſtquam binos, ternoſve paroxyſmos paſſi ſunt, dolore colico ſe dicunt laborare. Sed incipiunt perdere carnoſum habitum ad muſculos moventes humerum, plus ad brachium & ulnam, ſed ma-

» ximè muſculorum qui movent car-
» pum, metacarpum, digitorum pha-
» langes: ita ut ab humero aduſque
» ungues, oſſa tantùm & tendines,
» membranaſque videas. Tandem mor-
» bus ille tendines alligat ad vagi-
» nas, & omnes illæ partes graciles-
» cunt. Morbus ille frequentiſſimus.
» Nihil ſentierunt, niſi dolorem ad
» umbilicum, ubi ileon inteſtinum.
» Clyſmata aliaque alvum ſtipatam ne-
» quiverunt movere. It malum, redit-
» que. Effectus ſemper eſt emaciatio
» dictarum partium. Si diu duravit,
» pedes & tibiæ, & femora pariter af-
» ficiuntur. Vocatur à medicis *Colica*
» *Pictonum*, quibus hominibus moleſ-
» tiſſimus obſervatus eſt.

» Quid mirabilius quàm quòd nervi
» in meſenterio aut inteſtinis affician-
» tur, & inde pereat actio dictarum
» partium. Non eſt quod dicas nervos
» communicare, & hinc fieri: nam
» undenam perit pinguitudo? & cur non
» alibi? Pinguitudo quippe ita perit,
» ut vaginæ tendinum cum iiſdem con-
» creſcant, & vaginæ cum perioſteo,
» vel aliis tendinibus.

» Pendet à ſingulari proprietate, hiſ-
» ce in nervis obſervatâ: quam expli-

» care nemo poteſt ex legibus humani » corporis.

Lect. xxiii. Cap. ii.

» Circa diſceſſum heri proponebam » morbum notiſſimum *Colicam Picto-* » *num* ; unde natus morbus in artubus » ſuperioribus dictus *Pareſis* ſive *Re-* » *miſſio* : eumque in ortu, ſede, effecti- » bus, deſcripſi. Præcipuè mirandum » quòd à nullo alio ortu oriatur : (pa- » reſis enim tantùm à nervis abdomi- » nalibus affectis) : & quòd non modò » ſpiritus ibidem afficiat, ſed quòd pin- » guedinem craſſiorem, arterioſi ſan- » guinis ſobolem, intercipiat, ac graci- » litatem ſiccitatemque inducat : unde » tandem, tendine concreſcente, im- » mobilitas.

» Quicumque hunc morbum bene » obſervant, dicunt in opulentiſſimâ » urbe, *Amſtelodami*, eum eſſe fre- » quentiſſimum. Pictoribus eum oriri, » iiſque qui pigmenta de plumbo pa- » rant, qui fundendo plumbo operan- » tur, maximè qui vetus plumbum pu- » rificant, & utenſile reddunt, unde » peſſimus fumus oritur ; hos omnes eo » morbo affici. Frequens eſt & iis, qui

» per plumbum in fornace figulinis va-
» ſis vitro incruſtandis operam dant :
» iis quoque qui opulenti redimunt
» oleoſa , fortia , ſpiſſa , vina rhena-
» na , habentia quid dulcis , quod ſuſ-
» picor eſſe à plumbo. In *Germaniâ*
» ſuſpenſus fuit mercator , qui adul-
» terando ſic vinum ditiſſimus factus
» erat. Fatalis ars fortè adhuc viget.
» Colorem fulgentem habet vinum il-
» lud guſtu mite eſt quaſi ſacchari ſa-
» turni quid admiſtum habens : & quo-
» niam eos , qui tale vinum bibunt ,
» ſic affectos vidi , ſuſpicor à plumbo
» eſſe.

» Multos curandos habui , quibus
» quatuor extremos artus planè exſicca-
» tos vidi ; ſed per ſuccum mitiorum
» antiſcorbuticorum reſtituti ſunt ; per
» Balſami *Peruviani* , de *Copayba* , aſ-
» ſiduum uſum , per ſaponis *Veneti*
» uſum quotidianum , per frictiones
» externas ſolius abdominis , per em-
» plaſtra abdomini , non artubus appli-
» cata , adhuc hoc anno plures curavi.

» Diſcimus inde quomodo affectio-
» nes horum nervorum habeant in-
» fluentias in remotas partes , & agant
» omnium humorum lentiſſimè moto-
» rum alienatione «.

Et Lect. lxxviii.

De mirâ nervorum diſtributione fusè agens, rem ſic explicat :

» Sequitur jam mirabilis conſtitutio » artuum ſuperiorum. *Galenus*, *Veſalius*, & optimè *Euſtachius*, docent » quòd ad ſolos humerum, brachium, » carpum & digitos, ferantur quinque » ingentes nervi, mirè implexi, ſub » axillis diſtributi, & evaneſcentes in » hunc artum. Unus *Euſtachius* appinxit nervum communicantem cum » quinque paribus hiſce, facientem » primam cauſam motricem, qui ramus habet commercium cum nervis » viſcerum inferiorum.

» Nihil mirabilius, quàm quòd paralyſis abſoluta artuum ſuperiorum » cum exſiccatione oriatur, à *Colicâ* » *Pictonum* hærente in ſolo meſenterio. Morbus creberrimus eſt; & patet » hinc commercium eſſe maximum in » his nervis «.

Acta Pariſina, tota quanta, memorabile nihil, quod huc ſpectet, referunt.

Ephemerides naturæ Curioſorum, nonnulla habent, quæ ſcopo noſtro inſer-

viant; quale quid pag. 6. de *Wepfero* citavi; cæterùm videntur cum allegatis authoribus omnia convenire.

Acta Edimburgenſia nihil continent, quo morbus hicce illuſtrari queat.

Omnium Authorum obſervata de Diagnoſi hujus morbi.

Omnes memoratos authores ſedulò pervolventi conſtabit *Colicam Pictonum* eum morbum eſſe, ubi violentiſſimus, iſque perſeverans diù dolor, ventri innaſcitur, cum alvo nullis irritamentis reſerandâ, abdomine introtracto, vomitu, vigiliis, & ſubſequente paralyſi, aut convulſione, aut lethargo, aliiſve peſſimis ſymptomatibus.

De Cauſis proegumenis.

Ex iiſdem colligentur *proegumenæ cauſæ* hæ eſſe: contagium, febres malè curatæ, præcipuè intermittentes; temperamentum ſiccius; vina varii generis, vina plumbi præparationibus adulterata; plumbum ipſum; temperies ſcorbutica, rheumatica, arthritica, podagrica, melancholica, atrabiliaria; pituita vitrea; acor ventriculi, &c. menſes ſuppreſſi, lochiave; meconium; lac coloſtratum; dentitio; venena

varia; ſex rerum non naturalium abuſus.

De Cauſis procatarcticis.

Procatarcticæ Cauſæ ipſis numerantur; inhibita perſpiratio; ira, aliave animi pathemata, humores multùm exagitantia; victus in otio, ſoloque uliginoſo opiparus; nonnulla vina; anni tempeſtas autumnalis, hyemalis, borealis; ac præprimis pertinacior alvus.

De Causâ proximâ.

Cauſa proxima horum authorum quibuſdam cenſetur biliosa materies inter ipſas effuſa membranas; ſeroſa aliis; convulſivus quibuſdam motus audit; aliis ſpaſmodicus; denique conditio talis, quæ ineffabili prorsùs modo nervos adficiat.

De Prognoſi.

In *Prognoſi* dixêre, colicam hanc terminari, vel in mortem, vel in majorem minoremve paralyſin; hancque paralyſin morbi criſin eſſe, difficilem curatu, longamque; vel etiam in lethargum nonnunquam, ſæpè in convulſiones, quæ eſſent lethales, aut ſecundùm alios, alio quàm alio tempore diſcriminis pleniores.

De Curatione.

Curationem vario modo varii aggreſſi ſunt. Conveniunt omnes ferè in enematum uſu: quæ *multa* plures; quæ obnitente naturâ *pauca prudenter applicanda* nonnulli; quæ *mollia*, *diſcutientia*, *eccoprotica*, ferè omnes; quæ *fortia penetrantia*, unus alterve, præſcribunt. Pleriſque etiam, ubi plethora adeſt, & ferox malum, *Venæ ſectio* arridet; quam eamdem tamen alii vituperant. *Purgantium uſum* quidam pareſeos, imò & mortis cauſis annumerârunt; nonnulli utcumque *ſuſpectum* habuêre; alii eorumdem *ne meminerunt*; *leniſſima* plerique præſcripſerunt, quidam *Draſtica*. Emeticorum repetitus uſus tum in prophylaxi, tum in curatione, ſuis non caruit encomiis. Quin nec deſunt medici, qui res actu frigidas affatim comedendas, ipſamque aquam gelidam, intùs extùſque adhibendam, imò nivem ventri obvolvendam, audacter ſcribant. *Neurotica* in arte dicta à paucis commendantur Laudârunt alii *Sudorifera*, quæ deteſtantur alii. *Balneorum uſus* encomio multorum gaudet, aliorumve methodo exulat prorsùs. *Opium* ſuſpectum nonnullis, pareſeos cauſa; aliis,

quibuſdam egregium remedium, ſed cautè dandum, audit *Antiſcorbutica* ferè omnes vocârunt in uſum. *Aſininum lac* laudibus apud nonnullos quàmplurimis inſignitur. *Saponacea* & *Balſamica* hinc inde præſcripta legimus. *Medicati fontes* ſuâ etiam laude haud caruêre. Partes paralyticas ipſas *fricant* omnes *inunguntque*; niſi quòd unus aut alter totam frictionis & inunctionis vim in ſolum abdomen converti velit. Molliore ad fricandum materie utuntur quidam, penetrantiore alii; alii iterùm naſturtio cum aceto fortiſſimo tuſo membra ante fornacem fricant. Commendatur ipſa partium paralyticarum cum urticis inſtituenda flagellatio.

Atque hæcce ſuffecerint, ut quæcumque ab antiquitate remotiore in hoc uſque ſæculum circa hunc morbum dignoſcendum curandumque notata fuerint, liquidò conſtent. Multa profectò, eaque egregia, multi dixère; ſed confusè adeò, & obſcurè, ut expoſitionem variorum in eo obſervatorum phænomenôn adæquatam, & juxta hanc expoſitionem formatam legitimam curandi methodum, fruſtra inquiſiveris.

Sed ſimul conſtat citatorum authorum quoſvis de morbi tum naturâ cau-

ſiſque, tum curatione, veri quidem aliquid protuliſſe; exactam verò ejus hiſtoriam medicam exaraſſe, curandique methodum tradidiſſe neminem; immortalem ubique ſi exceperis *Boerhaavium*. Is quippe unus ex veris artis fundamentis pauca protulit, ſed veriſſima; quæ ſola viam ſternant, quâ ii, quibus explicare phænomena, & curam legitimam tradere, animus eſt, incedant oportet. Hâc unicâ viâ morbum purè analyticè meditor tractare.

CAPUT II.

Exhibens Colicæ hujus descriptionis et curationis methodicè tractandarum specimen.

§. I.

De morbi ſignis.

Si dolor fixus, plerùmque ferociſſimus, prope umbilicum, cum inani prorsùs applicatione enematum, epithematum, cataplaſmatum, remediorumque ore aſſumptorum, imò potiùs, cum dolorum augmento, cum ventris introtractione, contrà quàm in aliis colicis contingit obſervare, cum podicis ſæpè clauſurâ firmiſſimâ & introtractione, cum vomitu, febre majore minoreve, per vigilio, &c. *Colicam Pictonum* vocant.

Sin & convulſiones accedant, brevique ſequatur major aut minor paralyſis, eò audaciùs id ipſi nominis imponunt.

§. II.

Cauſæ proegumenæ & procatarcticæ.

Antecedunt hanc colicam 1°. *Aſſump-*

ta venena. Ita *Wepferus*, *Ramazzinus*, *Anonymus Amſtelodamenſis*, & imprimis *Boerhaavius*, ſtatuunt. Eſtque frequentior quàm paſſim credunt, hæc antecedens cauſa. Hinc Pictoribus, tot plumbi præparatis, aliiſque venenis, utentibus, admodùm familiarem affirmant. Quare *Boerhaavius* inter præcipuas morbi cauſas hanc ſtatuit 1°. Quia, ut ait, frequens obſervatur iis, qui plumbo parando, purificando, fundendo, in pigmentis utendo, fictilibus vaſis eodem incruſtandis, victum quæritant. 2°. Quia frequentiſſima obſervata eſt hominibus vino plumbi præparationibus adulterato, utentibus, aut olim uſis.

Accenſetur quippe plumbum toxicis, quæ conſtringendo, obſtruendo, exſiccando, citâ vel lentâ morte perimunt. Sic *Boerhaave* Inſtit. §. 1143. Et fuſiùs hoc explicat, in Chemiæ Part. 2. proceſſ. 171. Agens enim de ceruſsâ, « pulvis illæ tenuis, inquit, inſ-
» piratione ductus in pulmonem aſth-
» mata creat, terribilia, inſanabilia
» ferè, tandem lethalia. Si ore recep-
» tus deglutitur cum ſalivâ, peſſimos
» creat morbos viſceribus, languores,
» debilitates, dolores, oppreſſiones in-

» tolerabiles, tandemque mortem. Te-
» tra hæc mala; at quotidiana viden-
» tur apud eos, qui plumbum quomo-
» documque tractant, maximè autem
» qui album plumbi conficiunt. Ca-
» veant homines venenum, quod odo-
» re carens & ſapore, tantò pejus af-
» ficit, quò irrepit tectiùs nec ſe ma-
» nifeſtat, niſi in devictis jam corpo-
» ribus. »

Antecedunt 2°. *febres* continuæ intermittenteſque malè curatæ. Plurimi authorum recenſitorum id paſſim affirmant. Manent hinc obſtructiones viſcerum facilè in hydropem, ſcirrhos, &c. mutandæ: manet hinc ſcorbutica diſpoſitio, ut pulchrè notavit *Sydenhamus*; qui poſt *Peruviani* corticis uſum frequentes reperiit hydropem & ſcorbutum: quæ ſcorbutum attinent, ea mox explicabuntur.

Antecedit 3°. quoque *diſpoſitio humorum acris* ſcorbutica, rheumatica, podagrica, melancholica. *Sennertus*, *Schenchius*, *Eugalenus*, *Anonymus*, & *Boerhaavius* ſive in morbi deſcribendâ naturâ, ſive in tractandâ ejuſdem curatione, ſcorbutum maximè videntur incuſaſſe. Porrò per quàm ſimiles & affines ſcorbuto reliqui mox adlegati

morbi deprehenduntur ; dicente ipſo *Boerhaavio* Aphor. 1490. « Arthritidi, » podagræ, ſcorbutoque agnatus mor- » bus, rheumatiſmus ». Ita quidem, ut plurima ſymptomata habeant inter ſe communia, neque etiam in origine multùm à ſe invicem diſcrepent. Qui proin apud pleroſque authores, & maximè apud magnum *Boerhaavium* ſingulorum horum morborum ritè examinârit hiſtoriam, comperiet vel abſque *Pictavienſis Colicæ* facta menſione colicam cum convulſione, paralyſi, &c. in ſcorbuti, podagræ, rheumatiſmi, ac melancholiæ tradenda deſcriptione, delineatam eſſe. Quotquot etiam exempla adferuntur ab authoribus, pleraque omnia demonſtrant in prædiſpoſitione ſimile quippiam latuiſſe ; quæque obſervavi ego, utique vini uſui, ſpirituoſuorumque vel ſcorbuto, eive agnatis morbis, multum deferre debui.

Antecedit 4°. *impedita perſpiratio.* Hanc cauſam *Citeſius*, *Baglivius* & *Anonymus* allegant : ac peſſimè eos affici, qui perſpirationem impeditam patiuntur in pedibus, multiplici exemplo *Baglivius* demonſtrat ; teſtaturque experientia quotidiana plùribus hanc ob cauſam colicos dolores ſolemnes eſſe. Plu-

rima ſcorbuticorum, rheumaticorum, arthriticorum, melancholicorum ſymptomata, ex impeditâ aut imminutâ perſpiratione exſuſcitantur, exaſperanturve. Videantur Authores, & maximè *Boerhaavius* ſuper his morbis. Unus *Sanctorius* hoc pluribus explicat aphoriſmis. Hæc impedita perſpiratio vice fungitur procatarcticæ cauſæ.

Animi Pathemata, humores multùm exagitantia, in procatarcticarum cauſarum claſſe haud infimum obtinent locum. *Riverius*, Libr. 10, cap. 2. iracundi exemplo hoc confirmat. Ira in melancholicis, podagricis, &c. multùm furens obſervatur ſopites excitaſſe paroxyſmos. Novi quibus ferè reſtitutis ira, vel ſubitus terror, dolorem ventri conciliet illicò, mox artubus; motumque eorumdem debilem per aliquot dies debiliorem reddat.

Victus in otio opiparus à Piſone & Anonymo inter has cauſas quoque recenſetur, nec ſanè immeritò: accumulantur quippe iis hominibus alimenta minùs aptè ſubacta & facilè in acorem degenerantia in inteſtinis, adeòque anſam facilè præbent naſcituræ colicæ.

Vinum, aliique valdè ſimulantes, atque aceſcentes potus huc referuntur à *Pi-*

ſone, *Wepfero*, *Citeſio*, *Cratone*, *Riverio*, *Puerario*, *Anonymo*, *Boerhavio*. Dictus *Helmontio* ventriculi acor, & per Archæum ad artus demandatus, huc etiam referri poteſt. Vina acidam acrimoniam apta nata ſunt inducere; unde *Boerhaavius* Inſtitut. §. 760, de Acrimoniâ ex vinis acidis aut acetis nata diſſerens: « præ cæteris nimio uſu aſ» ſumpta, ait, acre acidum, ſerum fa» cit, unde rheuma, podagra, & ſimi» lia ». Stimulantes liquores acrimoniam generant adhuc pejorem. Vina recentia obſervantur hîc perquàm noxia; quia multùm adhuc *Gas* ſylveſtris, nervis adeò inimici, & ſpaſmos anxietateſque enormes ſæpè excitantis. Vina plumbatis maximè adulterata incuſant *Wepferus* & *Boerhaavius*. Vina nonnulla acria, auſteriuſcula, ab optimis authoribus vim peculiarem huic excitando morbo habere obſervantur. Videantur in *Miſcell. Academiæ Naturæ Curioſ.* Dec. 1. a. 2. obſ. 32. & a. 4. obſ. 30. *Crato* quoque hinc colicæ apud *Moravos* cauſam deduxit. Et ſcitè *L. Lemnius* Lib. 1. cap. 15. de *occ. nat. mirac.* narrat *Batavos* ex vini *Pictavienſis* potu adeò moroſos reddi, ut uxores pugnis excipiant; à *Rhenano* autem aliove generoſo vino adeò blandos fieri, ut eaſdem oſculis impetant.

Anni tempeſtas autumnalis, *hyemalis*, *borealis*, cauſis accenſetur excitantibus. Naſcitur hinc impedita perſpiratio, & lentior per exteriora motus: hinc neceſſariò major, iſque noxius motus in interioribus; & acriorum alioqui exhalaturorum retentio.

Tandem *Alvus diù pertinaciterque clauſa* à *Citeſio*, *Anonymo*, aliiſque excitans dicitur cauſa. Ut enim colicus dolor ſimplex oritur ſæpè à retentis, adeòque & ſtimulantibus excrementis; ita ex perſegni in prædiſpoſitis hinc poterit *Pictonum Colica* naſci.

§. III.

Prognoſis.

Prognoſis hiſce ferè deſcribitur.

Colica Pictonum ſi vel ſpontè, vel facili operâ ſolvi contingit, ſpatio 1. 2. ſeptimanarum tranſit in ſanitatem.

Sæpè menſem unum durat alterumve, & necat: raròo, quòd ſciam, citiùs occidit.

Aliquandò, vertentibus annis, ſub hyemem redintegratur, idque quatuor vel quinque ſibi ſubſequentibus annis.

Abit nonnumquam in lethargum.

Sæpè in convulſiones tranſit lethales.

Ut plurimùm in paralyſin ſupernorum infernorumve, imò omnium artuum ſimul abit.

Colica cum ipsâ paralyſi ſæpiùs redintegratur per aliquot ſibi ſubſequentes annos.

Quin & in hydropem mutatur poſt paralyſin, eumque ut plurimùm lethalem.

Colica aliquando paralyſin comitem habet, ſine ullo dolorum remiſſu.

Vomitus perpetuus, haud ſiſtendus; pulſuum intermiſſio, debilitaſque; fœx alvina, vel nulla, vel per longum tempus pauca, dura, parva, alba, ovillorum ſtercorum inſtar; convulſio, lethargus, cœcitas, aphonia; doloris poſt adhibita remedia augmentum; hydrops poſt paralyſin; frequentia ſunt præſagia periculi in hoc morbo, vel mortis.

A plumbo, à vinis variâ plumbi præparatione adulteratis, ſtrenuè diùque, in corpus acredine humorum magnâ & inveteratâ laborans, ingeſtis, natâ hâc Colicâ; magni & longi moliminis eſt curatio.

In corpore graviſſimâ podagrâ affici conſueto, jam dudum ſtatis haud affecto temporibus, admodum mala.

Ulcuſculo nato in pede, perpetuò

manente, præcipuè in podagrico, morbum levat.

Quæ recidivas habet plures, eaſque poſteriores prioribus graviores, ferè lethalis.

Quæ diuturna, quæ cum perpetuâ ac perfectâ deglutiendi retinendique impotentiâ, peſſima.

§. IV.

Inſpectio anatomica.

Cadavera hoc morbo defunctorum exhibuêre inter Jejuni tunicas tumorem anſerini ovi magnitudine, ſinceram bilem, eamque æruginoſam, profundentem. Hunc *Milo* anno 1592. demonſtravit, præſente *Citeſio*. At morbi ſymptoma hîc potiùs quàm cauſa fuit; ut ipſa docent phænomena morbi. *C. Piſo* de coll. ſer. ſect. 4. cap. 2. demonſtravit in ejuſmodi cadavere copiâ haud parvâ ſeri encephalon repleri, ubi cerebrum locatur; totum ſpatium ſpinalis medullæ, nervoſque hinc inde in vertebras propagatos, in aquâ plurimâ innatare; aperto demùm cerebello, non ſolum ventriculum quartum aquâ ſcatere, ſed & ſubſtantiam ipſam eâdem prægnantem totamque imbutam. Hinc

egregius author morbi totius cauſam proximam ſibi viſus eſt intellexiſſe, & ſyſtema ſuum de morbo hoc ex ſeri copiâ & ſitu nato confirmaſſe. At pace *Manium Piſoniorum* dixerim hoc exin deduci non poſſe. Potuit quippe ſerum natum fuiſſe poſt colicam; quando, reddito priùs corpore paralytico, humida inertia & vappida, ſolidaque flaccida, ſeri generandi occaſionem præbere potuerunt. Hoc longè videtur priore probabilius. Eſtque hîc egregiorum virorum in perſcrutandis cadaveribus ſolertiſſimorum frequens error, ut morbi cauſam ſtatuant id, quod præter naturam in iiſdem detexêre; quamvis id ipſum ſæpiùs effectus ſit, quàm cauſa morborum. Idem judicium eſto de obſerv. vj. Lib. 1. *Boneti ſepulchr.* ubi cadaver poſt hunc morbum exhibebat Hepar magnum & obſtructum, veſicam felleam nigrâ bile turgidam, ventriculum humore viridi extenſum, colon flatibus duriſque fæcibus expanſum, cerebrum & medullam ſpinalem tenui lymphâ madida. Ut & de iis quæ ibidem narrantur in ſect. 14. Lib. 3. de plurimo ſero ſubpallido inter utramque Meningem reperto. Sapienter ergo egregius *Wepferus* meſenterii inflammationem

in ſimili à *Spigelio*, & meſenterii abſceſſum, totumque abdomen pure repletum à ſeſe detecta, nequaquàm ut morbi cauſas, ſed vel morbi, vel præpoſteræ methodi effectus recenſuit. Cæterùm ſterilis admodum eſt hiſtoria medica diſſectionis corporum hoc morbo defunctorum: ut cauſa proxima potiùs ſit ex morbi deducenda phænomenis.

§. V.

Cauſa proxima.

Ex quibus itaque elicitur *Cauſa proxima Colicæ Pictavienſis* eſſe ſenſim nata exſiccatio, rigiditas, contractio viarum primarum, maximè inteſtinorum: unde fit, ut ultra vix admittant quidquam, tranſmittantque per lacteas aut alias abſorbentes venas; ut etiam contenta alimenta retineant, compingant, cumque ſuâ ipſorum fabricâ ceu unam in maſſam coadunent.

Quidquid hanc exſiccationem, contractionemque producere poteſt, poterit *Cauſæ propioris* munere fungi; quod pag. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. allegatum fuit.

Quin hinc vera *Diagnoſis* mali, ut mox in causâ proximâ dictum. Porrò hæc latiùs explicanda hoc loco venit.

§. VI.

Diagnoſis.

Diagnoſis, inquam, ſpontè patet. Namque acris in ſerosâ, craſſi in rubrâ ſanguinis parte effectus demonſtrat morbus. Hæc enim acidi, ſalſi, & alcalici per ſeſe ſolorum, & imprimis ſcorbuti, tum acidi, tum ſalſi, tum alcalici, effecta eſſe magnus *Boerhaavius* ex ſolis, veriſſimiſque artis principiis, evicit. Ex tali humorum prædiſpoſitione intelligitur ſanguis fieri oleo balſamico orbus ſuo, ac proinde haud ampliùs poſſe per deſtinatas ab adorando creatore machinas dimittere blandum illud, unctuoſum, mucoſum ſmegma; quod alioquin tam pulchro effectu œſophagi, ventriculi, inteſtinorumque internos inungat parietes; eoſdemque humidos, molles, facilè mobiles, atque à pertranſeuntibus acrioribus ſervet immunes. Jam verò ſicceſcunt hæ partes; rigidiores, motuique naturali peragendo ineptiores fiunt. Nec magis mirabimur hunc ſcorbuti effectum, quàm miramur articulorum crepitum, à defectu olei articulos illinientis, in hoc ipſo morbo obſervandum. Hinc vox aſpera

ſit & rauca: ingeſta alimenta vix miſcentur, digeruntur, moventur, expelluntur que ægerrimè ex primis viis; nec niſi chyli tantillùm per rigidiora ac contractiora lacteorum oſcula, penetrat; unde compacta tandem maſſa cum ipſis inteſtinis in unum ferè corpus coaleſcit. Atque hinc illæ lacrymæ! Quippe tota vis pectoris & abdominalium muſculorum deſævit in unum ventrem, ut materia noxia eliminetur. Pulchrè notavit hoc *A. Kaau Boerhaave* in Tract. de impetum faciente *Hippocratis* cap. 10. §. 454. » Fæces alvinæ » aggeſtæ irritant nervos, oritur inde » conſenſus in muſculis egeſtioni di- » catis; inde illorum ſpaſmodica & » violenta contractio: nec illi ſoli, » ſed totum rapitur ad hanc actionem » corpus in conſenſum; anima reti- » netur, clauſis viis, per quas illa » cæterùm libera tranſit; tument venæ, » imò verò brachiis & cruribus nixus » eduntur «. Dolores & anxietates tunc oriuntur, humanâ patientiâ ſæpè adeò ſuperiores, ut, (horreſco referens) violentas ipſi ſibi ægri manus inferrent, ni vel animo inſitus erga deum timor relligioque, vel ſaltem neceſſariorum aut adſtantium cautela obſtaculo forent.

rent. Aucta hæc compreſſio in dolorem ſummum, levia eaque breviſſima tantillæ indolentiæ intervalla conciliat aliquando, inſenſilitate inductâ præ nervorum compreſſione integrâ; ſed, ut dixi, momentanea ſolamina ſunt, compreſſione mox ſic laxatâ, ut vividus dolor denuò percipi poſſit. Venena, ut plumbum, &c. quæ incraſſando, obſtruendo, exſiccando agunt, dubio procul eamdem inteſtinis diſpoſitionem creant; imò pejorem, quàm ſcorbutus. Spaſmi hinc non modò inteſtinorum, ſed & aliorum viſcerum inteſtinis nexorum, ventriculi putà, omenti, lienis, veſiculæ felleæ, pancreatis, renum.

§. VII.

Singulorum ſymptomaton acuratior Dilucidatio.

Hinc *Vomitus* frequens 1. quia utraque bilis, necnon pancreaticus latex, per inferiora ſpaſmo contracta, & chylo fæcibuſque repleta, impeditam offendens viam, per ſuperiora cogitur remeare. 2. Quia inteſtinis connexus ventriculus, ab iiſdem quoque convellatur, contrahaturque ne-

ceſſe eſt. 3. Forſan etiam quia hîc viget illa inexplicabilis vis animali innata corpori, quæ vomitu ſæpenumero promoveat reſtitantem & nocituram in corpore materiem. Hærente in ureteribus calculo, vomitus obſervatur inſeparabilis, vim diaphragmatis ac muſculorum abdomanalium totam, eamque maximam, in unum determinans ventrem inferiorem, ſeu pelvim, peregrini hoſpitis pellendi eliminandique causâ. Ex nervi octavi paris communicatione cum ventriculo & renibus explicant rem hancce phyſiologi; quam eamdem rationem & hîc loci obtinere neurologi demonſtrant. At verò, ut ingenuè dicam, ſic facti à ſummo Numine, ſic conditi ſumus, ut vix dentur in corpore alicubi affecto partes, quæ angi ac dolere partem ſociam torpidæ atque otioſæ patiantur. Non ſolus ipſe hic morbus, ſed mirus parturientium nixus totaque animalium hiſtoria, ſtupenda hanc in rem adferunt: quæ retuliſſe omnia hujus loci non eſt, foretque tœdioſum.

Neque abeſſe *Febris* major minorve poteſt; quia impedito plurimùm per contracta & compreſſa in abdomine vaſa humorum circulo, reliqua cor-

poris vaſa, longè plures copiâ humores, eoſque acres, excipere ac propellere coguntur.

Hiſce ſymptomatis aliquando jungitur *in Abdomine Convulſio.* Quum enim torturam ipſam ſuperans dolor plerumque hîc naſcatur, qui proximus ad convulſionem gradus; utique vera harum partium, iiſque vicinarum, oritur convulſio, ut toto corpore concuſſio ferè ſentiatur. Quamobrem haud immeritò à quibuſdam *Convulſiva* nuncupatur Colica.

Ventris introtractio, contra quàm in aliis colicis, obſervatur. *Piſo* & *Jungken* jam obſervârant hunc morbum *cum Umbilici quandoque introrsùm contractione* contingere. *Wepferus* paucis, ſed accurratè ſatis, hoc explicat. Nempè ſpaſmodicè contracta, imò & convulſa inteſtina, in ſpatium longè arctius molem contrahunt ſuam. Ita ut ego ipſe macilentiſſimi hominis ventrem examinans, inteſtina tenuia, dura, tenſa, repleta, nec digiti minimi craſſitiem æquantia deprehenderim. Auget quoque hanc ventris introtractionem validiſſima abdominalium muſculorum, ad pellendam noxiam materiem contractio.

Tum & *maxima dolorum violentia in ambitu Umbilici, paulòque ſupra eumdem.* Quotieſcumque hoſce martyres exactè interrogavi, ſemper hunc locum præ cæteris torqueri, & dirè ceu terebrâ perforari teſtabantur. Duplex autem cauſa eſt. 1°. Quia prementibus validiſſimè diaphragmate ac muſculis abdominalibus, ſpina dorſi intra cavum abdominis multùm eminens, reſiſtentiam preſſis introrsùm inteſtinis majorem, quàm quidem ad latera, creat. 2°. Quia colon tranſverſum hîc decurrens, fæcibus inſigniter, ut mox patebit, infarctum, compreſſionem hanc, adeòque & dolorem, ſuâ & duritie immanem auget; inteſtinis jam adeò dolentibus, hîc ceu duo inter prœla preſſis.

Alvus obſtinatiſſima eſt 1. Quia in aridis, & glutine naturali deſtitutis inteſtinis dudùm cumulatæ, propelli impotes, hæſerunt fæces. 2. Quia præ vi doloris acerbi, inteſtina, ut & vicinæ partes, magis ſeſe magiſque contrahunt. *Wepferiana* docent experimenta. In naturali ſtatu vis diaphragmatis & muſculorum abdominialium, totaque animæ retentio, eò collimant, ut ſuperatâ ani vi, fæces corpore eliminen-

tur. Hîc quidem eadem vis abdominis & thoracis maxima editur; at verò tanta eſt, & inſuperabilis adeò contractio inteſtinorum, ut prior illa vis quantumvis maxima, huic longè ſit inferior adeòque inutilis, ac fruſtra defatigans.

Ani conſtrictionem, & quaſi ſursùm introtractionem, *Piſo* aliique notârunt. Id ipſum ego quoque in tribus, quibus ab initio adfui, obſervavi. Rectum quippe inteſtinum habet fibras longitudinales, & validiores & rubras, ut pulchrè deſcribit *Veſalius*. Ligamenta tria coli tendinea ad rectum diſcedunt, dilatantur, explanantur, ſuper totum inteſtinum rectum; quod apud *Cowperum* & *Veſalium* ritè depictum. Modò nunc ponatur colon ſcybalis duris refertum violentè dolere, contrahique, in quantum poſſit, cum reliquis abdominis viſceribus quoque convelli; miri profectò nihil quod per ſua tria tendinea, eaque fortiſſima ligamenta, retrotrahat ipſum rectum, cujus longitudinales fibræ, ut dixi, ab tendineis coli ligamentis oriuntur. Ergo tunc quaſi diſparebit, ſyphone vix aperiundus anus.

Quæ interim poſt longa & tædioſa

molimina fortè fortunâ ſubin egeruntur *fœces*, eæ duræ ſunt, albeſcentes, in ſcybala parva, ovillorum ſtercorum inſtar, diviſæ. *Duritiem* habet à morâ quam traxerunt in inteſtinis, liquidiore interim parte per lymphaticas, & præcipuè per lacteas venas, hinc inde adhuc patulas furtim ſubingreſsâ. *Colorem* ex flavo album nanciſcuntur, eò quòd bilis affuſio in duodeno retardetur, & versùs inferiora, oppletis omnibus, deſcendere nequeat. *Parvitatem* mutuantur inteſtini contractione. *Figuram* ducunt à contractis coli cellulis quas ligamenta tria coli contracta formant.

Tum & *aſpera* ſeu *rauca vox* pluribus fit. *Baglivi* obſervatio eſt. Quam & ego veram in nonnullis deprehendi. *Citeſius* & *Milo* vocis *clangoſæ ſtrepentis*, imò *obmuteſcentiæ*, ſive *perfectæ Aphoniæ* meminerunt. Hujuſmodi hominem & ego vidi. *Raucedinem* facit: 1°. defectus ſenſim increſcens debiti hiſce locis glutinis naturalis, quo alioqui lubricitas eiſdem concilietur, & mollitudo. 2°. Acer vomitus has partes continuò tranſiens, &, quidquid muci naturalis reſiduum adhuc erat, omninò auferens, adeòque ſiccitatem capiti

aſperæ arteriæ creans *Aphoniæ* cauſam reor, quod jam tutum in nervis recurrentibus paralyſeos futuræ ſigna prodroma adſint: vel quod in pletoricis hoc morbo decumbentibus, imò & citrà plhetoram in hominibus raptum cruoris violentiorem versùs ſuperiora, ut in hoc morbo fit, perpetientibus ſanguis majori copiâ arterias ſubclavias & carotides ſubintret; ac proin nervos recurrentes, aliorumve huc appellantium nervorum ramulos, comprimat.

Amauroſis quibuſdam fit, compreſſo forte nervo optico ab arteriis ipſum immediatè ambientibus, & arteriâ per mediam ejus ſubſtantiam decurrente, admodùm infarctis: quippe ſupra conſtitit, præ arteriarum ex aortâ deſcendente oriundarum compreſſione, multò plus cruoris per arterias ex aortâ adſcendentes ſuperiora patere oportere.

Vigiliæ ferè perpetuæ adſunt, oriunturque à violentiâ dolorum totum genus nervoſum præcipuè in abdomine afficientium. 2°. Ab inſigni acrimoniâ cerebroſos nervos perpetuò vellicante. De his vigiliis mox latiùs.

Convulſiones totius corporis ſæpè adſunt, perennante vi morbi, eæque violentiſſimæ. Fiunt, 1°. à vigiliis, ut paſ-

ſim in morbis acutis obſervare eſt; 2°. à repletione nimiâ vaſorum encephali; arterioſo cœliacæ, hepaticarum, renaliumque arteriarum ſanguine retardato plurimùm, impeditoque; 3°. ab humorum acredine nervos perpetuo irritante; 4°. à communicatione quam abdominales partes cum toto corpore habent, ope nervorum octavæ conjugationis & intercoſtalis.

Poſthac multis accidit, prægreſſis ut plurimùm validis artuum doloribus, *Paralyſis incompleta*, cum *perfectâ* motûs abolitione, vel *imperfecta*; artuum *ſupernorum* ſolummodò, vel & *ſupernorum* & *infernorum*. Quibuſdam obortâ paralyſi, ſævus colicæ dolor remittitur; nonnullis autem omninò exulat: quamobrem allegatorum authorum plurimi eamdem cenſent *Colicæ Pictonum Criſin*. At verò perperam ſic cenſuiſſe reor; quum plures viderim, quibus poſt paralyſin colica, quâ olim ſævitie perennaret; aut ſi quandoque remiſiſſet pauxillulùm, mox ferox recrudeſceret. *Incompletam* dixi *Paralyſin* quia ſenſus, nec non modicus tepor plerùmque adſunt, imò obſcurior nonnunquam motus ſupereſt; licet hic integrè ſæpè perierit. Si contigerit non-

nullum ſupereſſe motum ; obſervatur labes ut plurimùm hærere ad extenſores digitorum communes, ad ſupinatores, ad pollicum abductores, adductores. Sin & pedes occupârit Paralyſis cum ſuperſtite tantillo motu, advertitur potiſſimùm in muſculis crurum extenſoribus : ita quidem ut ægri decumbentes varios quidem motus dextrorsùm, ſiniſtrorsùm, sursùmque, genua movendo, peragant, at extendant ægerrimè ; inſiſtent verò iiſdem, eave ſaltem movere erecti nequeant ; &, ni ſuffulſeris, genuflectant, natibuſque humi concidant. Ubi autem perfecta in artubus abolitio motûs, miſerando hercle ! ſpectaculo, artus, veluti emortuæ partes, trunco hærent ; & re tandem pluſculùm in melius vertente, aliqualis, iſque admodùm obſcurus, motus paulatim deprehenditur in humeris atque femoribus ; dum interea perſeverat, pertinax diu, paralyſis iiſdem, quas mox narravi, partibus. Tum ſimul *Eminentia duriuſcula*, mobilis tamen plerumque, ſex ſeptemve ut plurimùm lineas lata, obſervatur prope carpum, in medio metacarpo, eo præcisè loci, ubi radialium externorum tendines capitibus oſſium metacarpi inſeruntur,

extenſorque digitorum communis annulari ligamento emerſit

Horum phænomenon explicationem ſubnectere adnitar. Ac primò quidem humorum acredine non emendatâ, imò præ morbo inveteraſcente vehementer auctâ, veri illi ſcorbutici dolores artuum, quaſi ima oſſium meditullia obſidentes, percipiuntur, & oleum celluloſum in artubus conſumunt. Deinde quum tot diebus, tot ſeptimanis, imò tot aliquando menſibus, miſerrimus æger torqueatur, nec toto illo tempore ferè ſumere quidquam, quod non actutùm revomat, poſſit; profectò novi chyli vix tantillum inquilino admiſcetur ſanguini. Acrior hinc fit in dies ſanguis, vix quidquam ultra ſecernit, ferè nullos ſpiritus gignit; quam ob cauſam omnia collabaſcant neceſſe eſt. Quin & ſuboriente paralyſi partes à ſpirituum promptuario remotiores longè minus ſpirituum adipiſcuntur; unde & artuum extremorum major intelligitur paralyſis. Quam ob rationem porrò expoſitis ſupra muſculis præ cæteris manifeſta ſit, difficilioris indaginis eſt. An nervus brachialium tertius, qui *Circumflexus* vocari poſſet, & ab *Euſtachio* Tab. 19. n. 2. 45. & Tab. 20. n. 2. 43.

delineatur, necnon à *Columbo* Libr. 8. ritè deſcribitur, lucis nonnihil adferet? Is quippe tranſit ſub axillâ, & circumflectens ſeſe circum poſteriorem oſſis humeri partem, capita tricipitis extenſoris perforat, deinde emergit in cubitum, longoque itinere procedit ſub ſupinatore longo, ac tandem emergens fit ſubcutaneus in dorſo manûs, inque plures dein digitos terminatur. Num ergo tortuoſum iter, quod præ cæteris hicce nervus metiri cogitur; & partium, quas circumire perforareque debet, rigiditas, obſtaculo ſunt, quò minus ille ſpirituum, præ reliquis, excipiat? At verò cur paralyſeos in pedibus ſimilis deprehenditur modus? Certè nervus cruralis, quem antequam inguine egrediatur, Iliacum vocant, ortus ex tribus vel quatuor nervis vertebrarum lumborum, per medium pſoam tranſeuns, ad femur pergit, inque muſculos anteriores femoris ac tibiæ diſpeſcitur. Utique hic nervus in hâc abdominis torturâ & coarctatione vehementer comprimatur neceſſe eſt, hincque præ cæteris intelligitur langueſcere. Porrò *eminentia mobilis* de quâ dixi, in metacarpo hærens, videtur dicenda *Vitioſa mutatio* membranæ, ipſum digitorum

extenſorem involventis. Hæc tamen motui exercendo plerumque non officit; quum plures viderim, qui quarto, quintove poſt ſanatum morbum anno, ſuperſtite hâc eminentiâ, ſubtilioribus motibus manu exercitâ peragendis omnino eſſent. Non recordor ullibi hujus tumoris ad carpum in paralyſi me mentionem legiſſe, niſi apud ſolum *Platerum* in prax. tom. 1. pag. 300. qui eum oriri cenſet, vel ab extenuatione circumjacentium partium, ſolis prominentibus oſſibus, & jam majorem præ ſeſe ferentibus extuberantiam; vel etiam à callo, nodove, hîc loci frequenter enato. Verùm tom 3. pag. 209. 210. cenſet nodos hos immobiles eſſe, quia ſubjectis oſſibus inſiſtunt firmiter, eoſque, ſi articulos occupent, motui eorumdem obeſſe. In binis hominibus tumorem hunc primò mobilem, deinde immobilem, deprehendi, eumque motui aliquantulùm officere; in reliquis inveni mobilem, nec motus turbantem. Magnus *Boerhaavius* Brachiorum Pareſin explicat ex communicatione, quâ cum nervis per abdomen diſperſis communicent in collo nervi brachiales. Quid porrò eſt, quod hâcce communicatione nervi octavi paris impertiun-

tur brachialibus? Vel quâ ratione per octavum dolore agitatum, creare paralyſin nervis brachialibus, cum ſeſe communicantibus, poteſt? Et quomodò tunc peculiaris pedum explicanda paralyſis? An quia cerebrum tantam ſpirituum copiam in principio abdominalibus largitum partibus, ut deinceps nervis brachialibus ſpiritu replendis propè impar ſit? Hòc iterùm vix admitti poterit, cum in ampliſſimo viro poſt colicos dolores admodùm mediocres, dira & diuturna paralyſis ſubſequuta ſit. Imò, citra notabilem doloris paroxyſmum, in alio manuum pareſin obortam vidi: ſed ambo hi erant omnium macilentiſſimi, & peſſimè ſcorbutici. Profectò infinita ſemper reſtabunt, hanc in rem diſquirenda. Mutuum nervorum commercium adeò mirum ſummus Creator fabrefecit, ut nos, miſelli homunciones, dies nocteſque illud rimati, magis intelligamus magiſque, quot & quanta ſint quæ ignoramus. Forſitan tamen prior explicatio, quam etiam ex *Boerhaavii*, id eſt, Naturæ ipſius, principiis dedi, nonnihil veri habere deprehendetur.

Tandem pro malorum cumulo *homines conſumptâ omni fermè pinguedine,*

ſceleti inſtar, emacientur. Ratio 1. eſt, miſſio ſanguinis, validaque humorum ſubductio ope fortiſſimorum Purgantum & Enematum, quæ ſæpè perperam fit ad alvum continuò ſollicitandam: hinc fit ingens humorum per inferiora amiſſio, interea dum dura illa huic morbo propria Scybala perpetuò adeſſe, & in liquidioribus fæcibus ſæpè fundum petere obſerventur. 2. Quia ab prædominante acrimoniâ dudùm defuit corpori oleum illud, quo alioqui pingueſceret. 3. Quia in hoc morbo homines tanto tempore alimenti vix quidquam ſumere queunt. 4. Quia vigiliæ perpetuæ adſunt. Rectè enim *Ovidius*: » *Attenuant vigiles corpus miſerabile* » *curæ* «. Nam præcipuam cauſam ponunt emaciationis. Vigiliæ auctæ & protractæ perſpirationem augent, tenues difflant ſpiritus, corpora exſiccant. Sequitur hinc humorum tum incraſſatio, tum acrimonia; ſtimulantur hinc ſolida, unde motus augetur; febris oritur, calor, ſolidorum detritus, bilis exaſperatio, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio: hinc triſtitia, deliria, phantaſia: quæ pulchrè tractantur apud *A Kaau Boerhaave* in tract. doctiſſimo *de impetum faciente.* Concur-

rentibus itaque his quatuor cauſis, ceſſat tanti marcoris admiratio. Interim hoc notant authores, quòd pingue manuum pedumque hîc ita præ cæteris pereat, ut nudis ferè oſſibus hæreant rigidi tendines, emaciatique Lacerti. An ratio eſt, quòd manibus ac pedibus plerumque minor pinguedo adſit, hancque ob cauſam conſumpta illa majorem extenuationem præ ſeſe ferat? Difficilis explicatu nodus hic foret, ſi paſſim obtineret caſus: at verò quoſcumque ego vidi & examinavi, in iis eorum nihil; at in pleriſque corporis partibus ſummam ubique macilentiam deprehendi. Sed nonnullis ferè totus Deltoides præprimis periiſſe videtur. Num id à decubitu? Cæteroqui muſculi vix perire videntur, etiam in ſummâ phthiſicorum macie. Collabaſcunt tantùm, & fibris fibræ accreſcunt, conſumpto oleo vaginæ, involventis totum muſculum, & ſingulas fibras.

§ VIII.

Curatio, ac primò quidem quæ naturâ fiat.
Curatio quæ arte fiat.

Ad curationem quod attinet; ea attentionem requirit ad ea, quæ, inco-

gnito morbi remedio, vel quæ deficientibus medicis, artiſve adminiculis, obſervata ſunt ſpontè fieri & prodeſſe: hæc dedêre primam lucem artifici, quam juxta curam dirigeret. Hæc illa magna ſapientia, abſtinentia, continentia *divi Hippocratis* in curâ morborum. Obſervabat ille ſemper quid Ægro acciderat decumbenti, ubi artis auxilia non aderant. Hocque fundamentum haud minimum medicinæ inveniendæ, & deinceps in artis formam ducendæ, fuit.

Primò itaque profuiſſe obſervatur ſpontanea, eaque copioſa, ad diuturna alvus. 2. menſes, 3. hæmorrhoïdes, 4. narium hæmorrhagia, 5. ſudor.

F. Citeſius, opere antea citato, notat quod, » ſi alvi ſpontaneum & liberale » profluvium accedat, omnem paraly» ſeos, atque epilepſiæ, reliquorum» que graviorum ſymptomatum, occa» ſionem præripiat, aut, quod rariùs » fit, hæmorrhois vel menſtruum co» pioſiùs fluat ». Quas tamen evacuationes ſi in violentiâ morbi in decurſu ſuo ſiſti contigerit, morbum eò atrociorem reddere animadvertit. *Piſo* ſudores memorat & hæmorrhagias, quæ hos colicos dolores nonnunquam ſolverint.

Namque alvi torpor quò citiùs in fluorem liberalem mutatur, eò brevioris tutioriſque ſpes curæ eſt. Significat quippe ſpaſmum ſolvi, atque ex affuſis humoribus inquilinis corporis, vel etiam ex potu aſſumpto & retento fæces liquidas reddi, aptaſque quæ expellantur. Eſt ejuſmodi diarrhæa in causâ ut, evacuatis inteſtinis, liberiora jam fluctuent lacteorum oſcula, utque denuò ingeri alimenta, ſubigi, digerique, & intra humorum maſſam duci commodiùs queant. Hoc præeunte profluvio, poterit pergere Medicus ad ea, quæ naturalem mollitiem inteſtinis reſtituant, humorum debellent acrimoniam, & novo chylo ſpoliatum exſaturent cruorem. At verò mite admodùm oportet eſſe hoc colicæ genus, quòd ſic ſolvi contigerit, ut ex cauſæ proximæ explicatione facilè quis deducet; rarioreſque fuiſſe, qui ſic ſoluti ſint, caſus, concludere fas eſt.

Cæteras evacuationes quod ſpectat, hæ procul dubio utiles eſſe poſſunt, ſi conſiderentur abundè id facere, quod cæteroqui S. M. Nam largus menſium, largus Hæmorrhoidon fluxus, abdomen ipſaque inteſtina plurimo exonerant cruore, aptiuſque ſpatium vel alvo ſpon-

taneæ, vel enematibus, conciliant. Narium hæmorrhagia onuſtum cruore encephalon liberat, quo amauroſis, ſurditas, deliria, convulſiones, futura præcaveantur, nata verò brevi ſolvantur. Sudor obortus craſſos attenuari jam humores, aptoſque, qui evacuentur, reddi: ſed liquidi boni plurimum jam aſſumptum eſſe, retentumque, & cum humoribus miſtum atque ſubactum: alioquin enim ſudor minimè levans, ſed morbi augens cauſam, foret.

Verbo itaque dixerim raros admodùm exiſtere caſus, quibus hæ evacuationes contigerint, & uſui fuerint; ut ſpontè fatentur qui eos caſus tradidêre authores, ipſaque proxima morbi cauſa docet. Morbus plerumque naturâ major eſt, longèque pertinacior, quàm ut hiſce evacuationibus judicetur. Qui verò ſic judicati ſunt, hos quidem veræ *Colicæ Pictavienſis* appellatione inſigniendos minimè autumo: acutas potiùs febres ex inteſtinorum aliarumve contentarum abdomine partium inflammatione natas fuiſſe reor; quibus ejuſmodi evacuationes ſalutares & criticas extitiſſe, poſt ipſum *Hippocratem* per omnia deinceps ſæcula medentes obſervarunt. Optimas tamen haſce

evacuationes eſſe in verâ *Pictonum Colicâ*, ut ſoluti aliis viis morbi ſigna, vel ſolvendi adminicula, ultro fateor.

§. IX.

Curatio quæ arte fiat.

Colica Pictonum requirit citiſſimè validiſſima remedia, quibus cauſa proxima, quam pag. 29. explicavimus, tolli queat.

Si itaque vires validæ ſint, venæ ſectio inſtituatur, eaque pro rerum repetatur conditione; ut humorum appulſus versùs ſuperiora tollatur, præcaveanturque ſequuturæ alioqui amauroſis, aphonia, convulſio.

2. Venter mox involvatur epithematibus paratis ex lacte dulci, cui ſapo *Venetus*, & herbæ leniſſimè ſtimulantes, v. g. Sambuci, Chamomillæ, Meliloti, flores: folia Heredæ terreſtris, Meliſſæ, &c. ſi haberi queant, recentes, intabuêre: vel etiam cataplaſmatibus, quæ, cum farinosâ & mucilaginosâ parte, etiam hoc leniſſimo aromatico ſtimulo gaudeant: ſcopus enim horum eſt emollire omnia & humectare, tum etiam blando ac grato ſtimulo leniſſimum motum inducere. Hoc modo

nupta farinoſis aquoſa, calidè adhibita, fibras ſpaſmo conſtrictas humectant, fovent, laxant : his parcâ manu juncta leviſſimè ſtimulantia, lenem motum fibris inteſtinorum conciliabunt, quo illæ incluſum fugent hoſtem. Nec eſt quòd quis dubitet, num illa ſeſe per abdomen penetrent. Vis emplaſtrorum ventri applicatorum, nota omnibus, hoc demonſtrat, maximè ſi ventrem gracilem eſſe contigerit, quod paſſim in acri temperamento obtinet. Arthanitæ unguentum manifeſtò noſcitur externo applicatu emollire infarctum abdomen, alvum ſollicitare, expellere vermes. Verùm incaſsùm adhibebuntur omnia, ni ſimul ore anoque, data & applicata remedia duras fæces exſolverint. Hinc omnia externa ſimul applicanda, internaque auxilia.

3. Itaque enema paretur emollientiſſimum, ex decoctis Althææ radicibus, floribus, foliis; vel maximè ex tepido Lini oleo, quod tam egregiè contractas fibras laxat, & duras emollit fæces. Hujuſmodi clyſma ter, quater, quinquies, ſexies, 24. horarum ſpatio eſt repetendum, etſi oleum conſpurcatum exierit; nam *aqua cavat lapidem non vi, ſed ſæpè cadendo.* Ani conſ-

trictio prudentem requirit artificem, qui enemata injiciat; poſcitque utilitas modicam injiciendi liquoris copiam, quum alioqui, præ conſtrictis abdomine & inteſtinis, vix immiſſus elabatur, nihilque afferat opis: unc. ergo ſit quinque, ſex, ſeptemve. Juvat quoque tepidæ vapori corporis inferiora exponi, ani relaxandi gratiâ.

4. Ore ſumantur, ut ut reluctante vomitu, remedia emollientiſſima, quibus dicta in arte eccoprotica jungantur. Manna & Caſſia hîc uſui ſint. *Caſſiæ* pulpa innoxium purgans, ſolvens, non turbans, (niſi quandoque in hyſtericis, ut *Ballonius* advertit,) ipſarum puerperarum purgans audit; quia his mirè confert, quæ ab aggeſtis induratiſque fœcibus ultimo graviditatis tempore malè torquebantur. Mitis adeò Caſſia eſt, ut *Sanctorius* experimentis edoctus pronuntiet, ab eâ perſpirationem non diverti, nec vires lædi, ſed ſolum inutile pondus à corpore auferri, Aphor. Sect. 1. n°. 58. *Manna* in *Calabriâ* ex orno, ornogloſſo, fraxino, exſudans, huic ſimilis eſt, ſed majori doſi exhibenda. Hæc diſtillatione reſolvitur in oleum & ſalinam partem: unde conſtat eſſe ex oleo & ſale compoſitus verus ſa-

po, abſtergentis, ſolventis, lubricantis quid habens. Nonnullis inſtar jalappæ potenter, ſed blandè, ſolvit alvum. Si itaque *Caſſia* vel *Manna* ſocientur cum Decocto v. g. *Petri Foreſti* dicto, quod videſis apud *Foreſtum* Libr. 24. obſ. 23. vel cum Decocto *Althææ*, *Graminis Scorzoneræ Radicum*, *Taraxaci* totius, &c. habebitur optimum demulcens, emolliens, ſolvenſque remedium. Quamvis ſemel iterùmque nauſeabundi ægri illud evomant, magno tamen animo pergere conentur, quum repetito uſu commodiùs poſthac retenturi ſint. At parcâ manu eccoprotica ſolventia exhibuiſſe frugis vix ullius erit; unde liberali admodùm exhibere illa oportet. Pintæ decocti, duodecim horarum ſpatio abliguriendæ, iij.-iv. Mannæ, vel. ij. iij. Caſſiæ uncias addito. Mannæ autem primas paſſim deferimus, quia minùs nauſeabunda, ubi diluitur, quàm quidem flocculenta Caſſia.

Sin verò ſcopo minùs ſatisfecerint, penetrantiora mox iiſdem jungantur, v. g. folia *Sennæ* ad dragmas vj. vel unciam integram. Veteribus laudabantur folliculi *Sennæ*, quos & *Galli* foliis præferunt, tanquam minùs torminoſos: foliis nos utimur. Paſſim præſcribimus

Aſiaticam Alexandrinam Sennam, foliis acuminatis, utpore *Italicâ* obtuſo folio præſtantiorem. Sed nauſeam illa plerumque creat aſſumenti; quam Celeberr. *Boerhaavius* additis *Betonicæ aquaticæ*, ſive *Scrophulariæ quartæ* FIBROSÆ dictæ foliis, egregiè emendari cenſet. Acta *Pariſina* idem habent. Habet quidem nauſeoſum hæc *Scrophularia* ſaporem, ac lenem acredinem copioſæ mucilagini unitam; ſed *Sennis* ad quartam partem addita, nauſeoſum earumdem ſaporem, hoſtemque nervis acrimoniam, multùm emendat. Id autem utilitatis involvendone, an aliâ peculiari ratione præſtent, non determino. Quòd ſi *Scrophularia* deſit, *Fœniculi* ſemina addita quoque nonnihil proſunt. Ejuſmodi decocti unc. ij. aliquando integris triduis quatriduiſve, quâvis horâ, dare oportuit, priuſquam alvus ſoluta eſſet; etiamſi enemata continuò applicarentur. Uſum tamen horum remediorum pertinaciſſimum poſcit negotium, donec tandem alvus obaudiat; quandoquidem ſegniùs tractata ægritudo, mox peſſimis ſtipetur ſymptomatis.

Contingit aliquando ut, vel præ horrore naturali, vel præ ægrorum moroſitate, vel etiam præ invincibili nauſeâ,

abſoluta ſit ingerendi decocti impoſſibilitas. Hujus proin loco ſubſtituuntur pilulæ, paratæ ex *Gummi ammoniaco*, *Rheo*, *Sapone Veneto*, *Sale neutro*, &c. quæ, ubi ptiſana, aliove idoneo facilè ſumendo vehiculo ſumuntur, etiam humectandi, emolliendi, diſſolvendi, blandè ſtimulandi vi pollent egregiâ, & peculiari acrimoniæ è directo opponuntur. At ut decocti laxantis, ita & harum pilularum aſſiduus eſto & copioſus uſus; ut dragma una alterave ſingulo nycthemeri ſpatio abliguriatur. Harum tamen incertior eſt, quàm decocti, eventus.

Dum igitur ſic internus venter externuſque laborioſo opere emollitur, laxatur, ſtimulaturque blandiſſimè, dum induratarum fæcum pars emollita ſolvitur & liquefit; alvus primò prodit in ſtercoreâ materie ſolutiore gerens multa, exigua, dura, albeſcentia, rotunda, Scybala: quæ Scybala lapſu temporis eò prodeunt rariora, quò ægrorum res magis magiſque in melius vertuntur.

5. At verò cautela, nunquam negligenda, horum ſub uſu requiritur. Vigilias quippe adeſſe perpetuas dixi, earumque tum originem, tum effectus, expoſui. Vomitum quoque vidimus ſæpè

pè impedimento eſſe, quo minùs aptè ſumi tùm alimenta, tum medicamina, queant. Tandem conſtitit genus nervoſum immani dolore ſic ſæpè affici, ut convulſione torqueatur. Hinc ſumma exſurgit *Opii* exhibendi neceſſitas, quum ſpontè pateat illud his tribus indicationibus ſatisfacere. Nec eſt quod alvi pigritia ne hinc oriatur quis timeat: quum conſtiterit ſatis abundèque opio ſic diſponi ventriculum, ut nauſeoſa aſſumpta commodiùs retineat. Egregiùs *Sydenhamus* in *Sedulâ monitoriâ* & pluribus aliis locis, ſi vomitus in paſſione iliacâ medicamenta purgantia reſpueret, audax paregorica dedit, &, re id poſcente, repetiit; donec ventriculo purgantia admittente & retinente, alvus poſthac demitteretur. Opium quoque antiſpaſmodicorum princeps ſpaſticam nervorum contractionem egregiè ſolvit. Hinc gr. unum alterumve 24 horarum ſpatio, pro majore minoreve neneſſitate, poterit propinari.

6. Ex uſu erunt epiſpaſtica fortiora pedibus, veſicantia cruribus, methodus *Aſiaticorum*, *Japonenſium*, *Javanenſium*, &c. in perſanandis colicis uſtione, acrium applicatione, punctione, dolorem in ſanis partibus felici re-

rum ſucceſſu excitans, abundè hoc probat. Vid. nobiliſſimi *Gerardi wan Swieten Romanorum Imperatricis Hungariæ, & Bohemiæ Reginæ Primi Medici & Protobibliothecarii*, Commentarium in §. 650. Aphoriſm. *Boerhaavii.* Sicque forſan *Hippocratis* Aphoriſmus 46. Sect. 2. « Duobus doloribus ſimul obortis, » non in eodem loco, vehementior » alterum obſcurat » intelligendus eſt.

7. Vinorum uſu ægris hiſce minimè interdicatur, ubi malum remitti nonnihil cœptum. Docuit hoc & ipſe rerum eventus & ratio. Vir olim podagricus, & jam *Colicâ Pictonum* dirè tortus, bis ter de die hauſtum vini calidum largiorem, me inſcio, hauſit, nec detexit rem, niſi in vado conſtitutus. Alter itidem vino albo *Gallico* utebatur, poſtquam alvus per aliquot dies ſolutior contigiſſet. Rei gnarus, tamen diſſimulans, cavi ſedulò ne darent quid nimis. Videbam hoc auxilio rheumaticam & podagricam materiem diſponi, ut blandâ diaphoreſi eliminaretur; corpore priùs liberiore alvo gaudente, & liquidis plurimis irrigato: conciſas quoque vires hinc reſtaurare citiùs; & ventriculi debilitatem ſic emendari, ut appetere denuò ille, ſubigereque alimenta & digerere poſſet.

8. Plerumque fit ut, alvo ſat bellè fluente, dolores tamen vix remiſſi recrudeſcant. Nempe ad minimam quietem grandioris molis ſtercoreæ materiæ, vel alimenti durioris, prioris ærumnæ renaſcitur imago; eaque, ni promptè medeamur, recidivam brevi creat. Hinc ex paregoricis & laxantibus alternata ſeries juvat, & tum mox antiſcorbutica erunt in opem vocanda. Acrimoniam enim ſcorbuticam, eamque in primis acceſcentem frigidam, inter morbi proëgumenas cauſas locavimus, & fœcundam recidivæ expoſuimus matrem. Radices lapathi acuti, bardannæ, taraxaci cum totâ plantâ, ſcorzoneræ: herbas becabungam, naſturtium aquaticum, trifolium aquaticum, fumariam, meliſſam, &c. formâ ſucci expreſſi, decocti, conſervæ, &c. parandas, dare jam expedit. Naſturtium hortenſe, raphanum, raphanum ruſticanum, cochleariam, eryſimum, ſynapi, allia, cæpas & id genus plura, ſtudio omittimus, utpote ſtimulo nimio tenera vaſa forſan læſura.

Quippe ineſt lenioribus antiſcorbuticis dictis herbis verus ſapo, ſeu vis blanda ſaponacea, oleo, ſeu mucagine, conſtans, & ſale volatili: hinc verò uſu

T ij

deprehenduntur craſſiorem in ſcorbuticorum humoribus partem ſaponaceâ virtute ſolvere, tenuiorem oleoſo lentore incraſſare, & ſale ſuo alcaleſcente, unito cum ſale acceſcente humorum, neutrum componere ſalem, hâcque ratione funditùs eradicare ſcorbutum.

9. Interea verò, dum ſub horum uſu ſpirituum tumultus, ſpaſmi hinc inde, borborygmi, & flatus fiunt, maximè quidem in iis qui nimiâ ſpirituum mobilitate olim laborarunt; lenia quandoque neurotica paregoricis juncta propinentur, quibus inordinati motus redigantur in ordinem.

10. Porrò debili manente corpore, etiamſi expoſita methodo omnia perbellè procedant, roborantium uſus poſcitur. Frequens enim debilitas ſolidorum tum à curatâ *Pictonum Colicâ*, tum à ſanato ſcorbuto, reſidua. Capparis, acetoſæ radices, tamariſci & kinæ cortices, ferrum, vina auſtera nigra & rubra, vitia ſolidorum emendant, ut antiſcorbutica fluida correxerant. Quin aquæ *Spadanæ*, cæterique medicati fontes, ab allegatis laudati authoribus, ſummi uſûs ſunt. Sic tandem curati plerique recidivis carent, ni mores obtineant antiquos.

Interim tamen alvi ſemper ratio habenda eſt maxima; quum exiſtente illâ vel paululùm ſegniore, illicò veteris mali ceu reliquiæ animadvertuntur, & forſan futuri mali ſemina. Hinc enemata, vel eccoprotica adibeamus, ut illa porrò reſtituatur. Hanc monelam aſpernati, deplorabimus ſeri negligentiam.

11. Ubi vis morbi aliquantùm deferbuit, emollientium ventri applicatorum parcior, ſtimulantium verò & roborantium, liberalior ſit uſus; ut, alvo jam liberâ, inteſtinorum fibræ magis ſollicitentur magiſque, quo in contentam, & de integro jugiter appellentem materiem, ſtabili agant operâ; ne unquam noxiæ collectiones denuò alicubi figantur. Quin etiam quò roboris plus hi nervi nanciſcuntur, eò citiùs atque feliciùs chylopoieſeos & inteſtinorum vitia reſtituentur in integrum. Fumus aromaticus, nervis amicus, maſtiches, myrrhæ, olibani, thuris, ſarcocollæ, benzoin, ladani, ſtyracis calamithæ, panis exceptus laneis, optimi uſûs eſt. Emplaſtra ex ſimilibus, toti ventri applicita, egregia præſtant.

12. Sin autem vel præ vi mali, vel præ methodo præpoſterâ adhibitâ, pa-

ralyſis ſuboriatur ; hæc præter antiſcorbutica , præter roborantia , & etiam præter nervina dicta , toti applicata abdomini requirit quoque attentionem ad reſoluta membra. Quamvis enim abdomen , proximam mali cauſam continens , ritè curatum ſit , manet ſæpe labes in artubus , nonniſi longo poſtmodùm tempore devincenda. Hinc ipſis vicioſis membris nonnulla eſt facienda medela. Fit hæc vel nervum huic parti proſpicientem loco idoneo (ubi , etſi remotiùs , minùs tamen rectè hæret ,) fricando , motitando, concutiendo, vellicando , afficiens ; vel ipſam paralyticam partem variè agitans.

Loca porrò idonea ſunt :

A. Ad *Lumbos* , unde tot nervi varii egreſſi , unà cum nervis anterioribus oſſis ſacri , componunt magnum illum nervum iſchiadicum : unde præterea , ſcilicet ex tribus quatuorve lumborum vertebris , nervi oriuntur , mox compoſituri nervum cruralem.

B. Ad *Nates inferiores* , ubi gluteorum maxima jam decreſcit craſſities; ut enim adhuc ſat profundè hæret iſchiadicus nervus , tamen actio penetrantium remediorum eumdem afficere obſervatur ; præſertim quum plurimis

ejus ſurculis ad exteriora pergentibus, vis applicatorum ipſo cum nervo communicari queat.

C. In *Poplite*, paulò ſupra binos condylos oſſis femoris; ubi à compreſſione alterius ſupra alterum genu ingratus ille ſtupor oritur.

D. In *Inguine*, ubi cruralis nervus prodit foràs.

E. In *Collo*, ubi nervi brachiales ex vertebris prodeunt. *Galenus* Lib. 1 de loc. aff. cap. 5. narrat *Pauſaniam Syrum*, qui in tribus digitis ſervato motu ſenſum amiſerat, è medicamentis ſatis idoneis, per 30 dies impoſitis, nihil opis ſenſiſſe. Hunc, quum *Galenus* à vehiculo in dorſum prolapſum eſſe ſciret, ſuſpicatus eſt, num fortè in primo exordio nervi, poſt ſeptimam vertebram oriundi, pars quæpiam ab ictu inflammata fuiſſet, nuncque ſcirrhoſam haberet diſpoſitionem. Ideòque illud ipſum medicamentum à digitis amotum, illi ſpinæ parti appoſuit; unde digiti læſi cum omnium admiratione reſtituti ſunt.

F. In *Humero externo*, paulò ſupra cubitum, ſub inſertionem muſculi deltoidis, ubi tertius brachialium nervus maximè nudus hæret.

Igitur hiſce locis explicatis poterunt dropaces, ſinapiſmi, ſeu phœnigmi, & veſicatoria applicari; ut ſic concuſſus irritatuſque, truncus nervi major, motum oriundis à ſeſe nervis impertiatur; & ut obſtructiones hinc inde nervorum occupantes involucra, diſcutiantur, deopilentur.

Dein partium ipſarummet paralyticarum, ſummè emaciatarum, & exſiccatarum, emoliatione primò, frictione poſtea & roboratione, multùm proficimus. Etſi enim præcipua malorum in abdomine ſit emendenda origo; nihilo ſeciùs ſi partis paralyticæ, quod ſæpiùs fit, tendines ſint cum vicinis concreti, ſi nervuli per *Thlipſin* anguſtati renaſcentibus appellentibuſque ſpiritibus tranſluxum denegent, profectò tunc expoſitâ operâ concretiones & compreſſiones ſolvi poterunt, quò demum ſpiritibus & ſanguini liber aditus pateat; & membranæ adipoſæ celloluſæque loculi, *Synizeſi* incipiente ferè deſtructi, aperiri, à ſe invicem dimoveri aptarique ad oleum à ſanguine denuò excipiendum, queant.

Tandem monuiſſe ſuffecerit, quòd ex naturâ mali abundè conſtat, aërem toto curationis decurſu moderatè cali-

dum, ratione anni tempeſtatum, ſervari oportere; ſi quidem ægri alioqui vel minimæ ejus in frigidiorem mutationis pœnas luunt.

Paucorum annorum ſpatio ægros hacce ratione inviſi numero novem: quorum nonnullis ab ipſo rei exordio affui aliis autem ſeriùs; ubi aliâ methodo tractati adhuc peſſimè cum morbo luctabantur, vel ubi vix paululùm emerſi, recidivam patiebantur crudeliſſimam. Ad plures abiit una, quæ multas ob rationes legitimè tractari non potuit; alterque ob manifeſtam recidivam paſſus eſt, quâ etiam emerſus, incipit ſaneſcere. Reliquos omnes ſanitati reſtitutos integræ, ſummo numine adſpirante, lætus ſaluto.

Diaria addere, quæ ad amuſſim quidquid, à calce ad metam, in omnibus hiſce ægris factum obſervatumque fuerit, referrent, animus tulit. Rei quidem, de quâ agitur, veritas, ipſomet uſu comprobaretur: at verò hæcce opellæ noſtræ conſultò detraxi; ne forſitan quis ægriùs ferret, ſui morbi hiſtoriam, ut cautè deſcriptam, publicè in hâc urbe prodi.

Penſum ergo me abſolviſſe reor, &, quæ fidelis obſervatio docuerat, pu-

blici feci juris. Eia! nunc genuini *Apollinis* filii! velitis, quo eſtis candore; colligere inſpicereque, quæ in hanc rem congeſta à vobis, quæque obſervata fuerint. Aliis ejuſmodi ægris deinceps medentes, & veſtra, & mea, ad ſeveriſſimam revocetis trutinam; & quæ tandem tuta vobis, quæ vera viſa ſint, ne orbi languenti ſordidè invideatis. Veſtris ſic mea emendantes, talem tandem methodum concinnabitis, quâ & huncce morbum ad eamdem, quâ plurimos, ſimplicitatem, reduci, & poſſe, & debere, conſtabit.

FINIS.